

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

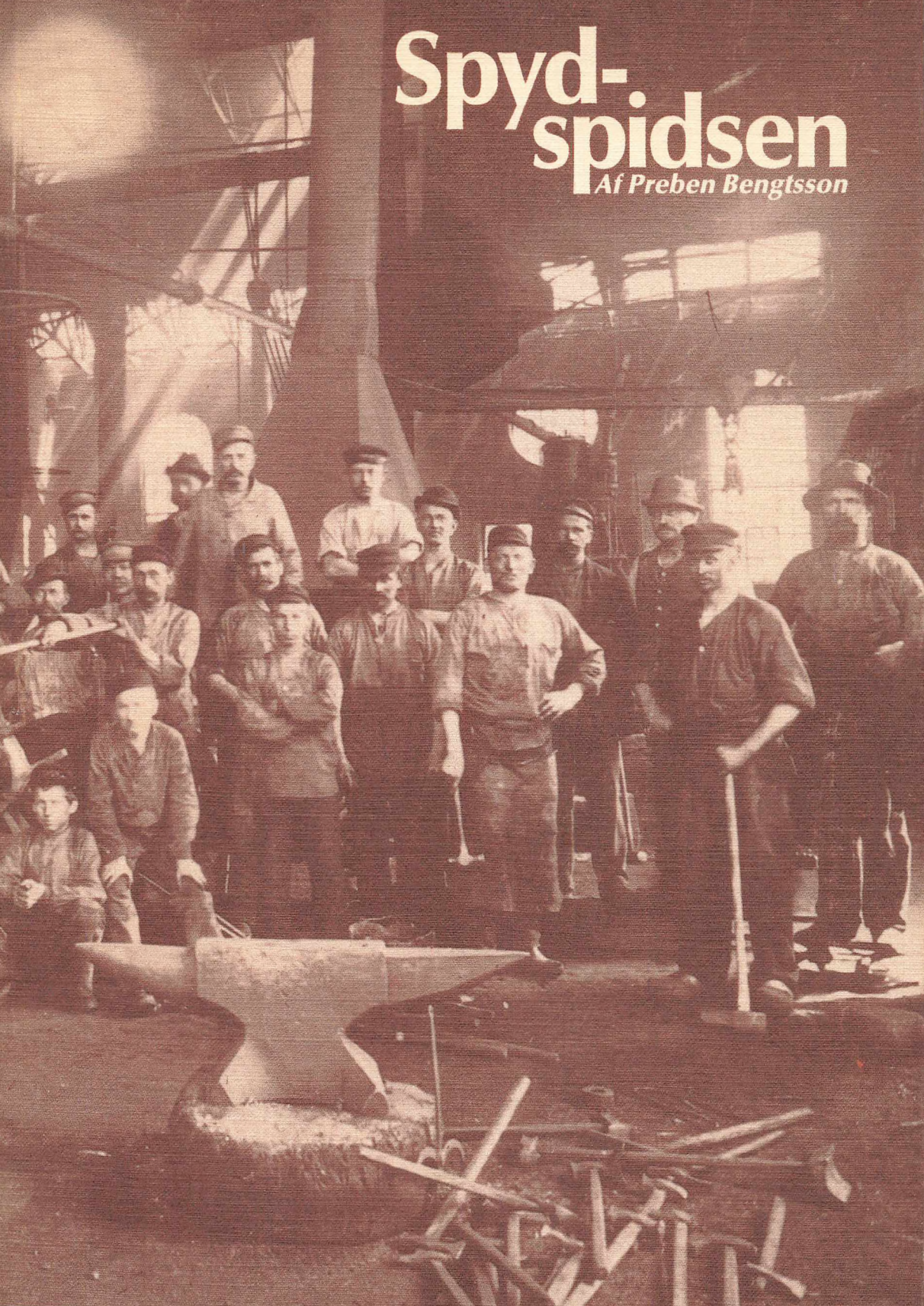
Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Spyd- spidsen

Af Preben Bengtsson

Spyd- spidsen

*Smedene blev dog aldrig noget
egentligt arbejderaristokrati,
snarere blev de en slags spydspidser,
murbrækkere
for den samlede fagbevægelse.
(Fra »Mænd og Metal«,
en bog om smede, Ålborg 1981)*

ISBN 87-982029-4-4

Grafisk tilrettelæggelse og produktion:
Hafnia tryk a-s, Rødovre

Bogbinderarbejde udført af:
Concordia A/S, København

Af samme forfatter: 50 år i metal (om Centralorganisationen af Metalarbejdere, sammen med Johs. Jacobsen) 1962; Det er din organisation – Smedeforbundet 1964; Tømrere i Danmark (om Dansk Tømrer-Forbund) 1965; Industrielt demokrati – synspunkter til debat (red.) 1966; Skibstømreren (om Dansk Skibstømrerforbund) 1967; IMF i 75 år (om Internationalt Metalarbejder Forbund) 1968; En demokratisk bank (om Arbejdernes Landsbank) 1969; Københavnske smede (om Metalarbejdernes Centralafdeling) 1970; Nordens metalarbejdere (red.) 1987; Op til 75 (om Centralorganisationen af Metalarbejdere) 1987.

Spyd- spidsen

Af Preben Bengtsson

*En bog til
Dansk
Metalarbejderforbunds
medlemmer
i anledning af
at deres
forbund
fylder 100 år*

1888 – 20. august – 1988

Arbejdernes Forenings- og Forsamlingsbygning i Rømersgade 22, hvor Dansk Smede- og Maskinarbejder Forbund blev stiftet i et lokale på anden sal ud mod gaden den 20. august 1888. Forsamlingsbygningen blev taget i brug 1878 til både møder og fagforeningskontorer. I stuen ud mod gaden i billedets højre side havde Socialdemokratisk Forbund kontor, og det var bag dette vindue, at Th. Stauning startede sin karriere i arbejderbevægelsen. I 1988 er der arbejdermuseum i de gamle kontorlokaler.

Indhold

Forord af forbundsformand Georg Poulsen	7	Modsatte forbundsinteresser	137
Forfatterens forord	8	J. A. Hansens struktur-tale	140
Tværsnit gennem 100 år	9	Tvangsflytning af medlemmer	144
1888 – det var året	9	Metal og CO-Metal	145
Otte forbundstiftere	10	Holdninger og personer	152
Opgør og resultater	14	Ferdinand Hurop	153
J.A.'s første overenskomst	17	J. A. Hansen	157
Kamp om urafstemningen	20	Martsoverenskomster 1900	161
Drama i år 1919	21	Urafstemningssagen	163
Provinsen kommer med	24	J. A. hos skibssmedene	165
Da russerne ville med	27	Stauning ønskede J. A.	168
Ferie med løn	30	Johs. Kjærbøl	169
Besættelsen 1940-45	34	Hos skibssmedene	171
Kortere arbejdstid	44	De sværeste år	171
Forbundets universitet	51	En sikker kreds	173
Danmark og EF	58	Stauning og Kjærbøl	175
Afdelingernes solidaritet	68	Hans Rasmussen	177
Metalskolen Holstebro	75	Den konstruktive H. R.	181
Metal og Folke-Ferie	78	Da Kampmann gik af	181
Farvel til skibsværfter	80	S-SF flertallet	182
Pensionssagen	84	Hans R. og Krag	183
Status ved jubilæet	87	En efterfølger søges	184
Drama og konfrontation	96	Paulus Andersen	187
Underskriftsindsamling mod lovforslag	98	Formand i CO-Metal	188
Eksklusionsbestemmelser	104	Oppositionens tilbud	188
Tre »ulovlige« konflikter	106	CO hans Waterloo	190
Apparatet skaffer penge	111	Charles Hansen	191
Distrikterne	116	Georg Poulsen	192
Decentralisering	118	Metal og SV-regeringen	194
Uddannelse og struktur	129	Regeringsskiftet 1982	194
Under fire lærlingelove	131	Vor næstformand	197
Jernets fremtid	134	Holdninger	198
		Kongressernes beslutninger	200
		De store kampagner	201
		Enheds-fagbevægelse	201
		Navneregister	203
		Emneregister	205

Her – i gården indenfor porten til forsamlingsbygningen Rømersgade 22 på anden sal, bag vinduerne over porten – havde Metalarbejderforbundet sit første forbundskontor, indtil forbundet (nederste billede) lejede sig ind i ejendommen Sct. Peders Stræde 45 i København. Her boede man til 1898.

Forord

Af forbundsformand Georg Poulsen.

Dansk Metalarbejderforbund passerer den 20. august 1988 hundrede års dagen for sin stiftelse, og i lige så mange år har forbundet spillet sin selvstændige rolle i dansk arbejderbevægelse – men altid i snævert samarbejde med andre dele i arbejderbevægelsen både fagligt og politisk.

Grundlaget for det hele var seks smede-fagforeninger, som fandt ud af, at de hver for sig ikke kunne opnå ret meget, og at de derfor måtte slutte sig sammen og så iøvrigt arbejde på at blive mange flere. For først når den talmæssige styrke var nået, kunne man regne med at opnå resultater.

De blev mange, og de opnåede resultater. Det fortælles der om i den bog, som her foreligger. Et sted hedder det, at forbundet allerede i 1913 regnede med at have organiseret 90 pct. af fagets folk. Måske var det lidt overdrevet, for allerede i starten »pynkede« man på styrken for at narre fjenden, arbejdsgiverne. Men det er ikke overdrevet, når det så iøvrigt fastslås, at forbundet nu ved 100 års jubilæet organiserer så tæt op imod de 100 pct., som det praktisk er muligt.

Det er denne i praksis totale opslutning omkring forbundet, som har givet det styrke til at nå resultater. I starten var det alene løn- og arbejdstidsspørgsmålet, som interesserede smedene. Derfor drejede alt arbejde og al agitation for at få nye medlemmer sig om dette enkle: at få lønnen op og arbejdstiden ned. Man forstår, hvor vigtigt begge dele var, når det i bogen her fortælles, at arbejdstiden i 1888 gennemsnitligt var 11 timer om dagen i seks ugedage, og at lønnen for de fleste lå på 2,66 kr. om dagen. Et andet sted gør forfatteren op, at arbejdstiden alene siden forbundets 50 års jubilæum er reduceret med op imod 700 timer om året svarende til 17-18 fulde arbejdsuger – og fra 1888 kan man så fastslå, at antallet af arbejdstimer er formindsket voldsomt meget mere. Arbejdstiden er blevet halveret. Med alle de muligheder for nye fritids- og kulturaktiviteter, som dette giver. Mange forudsætninger har skullet opfyldes for at nå hertil. Den tekniske udvikling er væsentlig i sammenhængen. Men uden fagbevægelsens, deriblandt Metalarbejderforbundets, indsats var den tekniske udviklings muligheder ikke blevet til menigmands fordel i den udstrækning, som sket er.

Forbundets hovedbestyrelse har besluttet, at denne bog til jubilæet skal gives som jubilæumsgave til hvert medlem. Det er den femte bog, der er udgivet i jubilæumsanledning om smedenes og metalarbejdernes organisationsarbejde. Men vi ved, at forbundets medlemsstab i årenes løb undergår store omskiftninger, og igennem 100 år er mange nye generationer kommet til. Ingen nulevende var med fra starten, og det er få, som har oplevet de allerede afholdte jubilæer – dem i 1913, i 1938 og i 1963. Alene siden 1963 er forbundets medlemstal blevet fordoblet. Hovedbestyrelsen har derfor ment, at det var rimeligt at give alle en mulighed for at læse forbundshistorien – de ældste for at genopfriske, de yngste for at se vor tid i belysning af de mange år før os.

Bogen her samler alle hundrede år op. Det sker på en anden måde end i de tidligere bøger, og især udviklingen indenfor de sidste 25 år har disse forgængere jo ikke kunnet

berette om. Bogens forfatter, fagbladet »Metal«s tidligere redaktør, Preben Bengtsson, har selv været begivenhederne på nærmeste hold i alle disse sidste 25 år, og det vil man kunne se af den måde, han har fortalt historien på. For god ordens skyld skal jeg gøre opmærksom på, at han nok her og der går »tæt på«, men at han naturligvis har haft frie hænder til at fortælle sin version af, hvad der er sket.

Jeg ønsker alle medlemmer: God læselyst.

GEORG POULSEN.

Forfatterens forord

Bare et par ord om teknikken i bogen: Det første store hovedafsnit, tværsnittet gennem alle 100 år, handler om begivenheder, som er værd at gøre holdt ved. I tilfælde, hvor en begivenhed får et videre forløb senere i historien (f.eks. spørgsmålet om arbejdstidforkortelser eller vedr. personer, der dukker op) er den senere udvikling taget med, så man stort set på samme sted har samlet alt, hvad der er sket på det pågældende område eller vedr. pågældende person. Ofte vil man iøvrigt i teksten til bogens billeder finde en historie, som kun fortælles dér. Et udførligt navne- og emneregister bag i bogen gør det senere hen let at finde ting og sager, man vil vende tilbage til. Alt det øvrige – ja, det følger af sig selv. Og så tak til forbundsledelsen for opgaven. Det har været en spændende sag at arbejde med.

PREBEN BENGTTSSON.

I 1898 fik forbundet »foden under eget bord« og kontor i eget hus. Man købte ejendommen Larslejsstræde 1 i København for 60.500 kr. Da huset blev for lille, byggede forbundet ejendommen på Gammel Kongevej, og J. A. Hansen købte privat huset i Larslejsstræde og boede dér til sin død 1926.

Tværsnit gennem 100 år

1888 – det var året ...

- da Danmark fejrede kong Christian den Niendes 25 års kongejubilæum,
- da Tsjaikowsky komponerede sin femte symfoni i e-mol,
- da de danske haveselskaber blev stiftet,
- da Danmark gennemførte sin nordiske industriudstilling i København (der af skeptiske samtidige blev kaldt en mindre københavnerbegivenhed, men hvis specielle symbol stadig lever: den 25 meter høje Tuborg-flaske i Hellerup ved København),
- da især bønderne fejrede 100-året for stavnsbåndets ophævelse, og
- da den kongelige nostalgi fik frit løb i anledning af 300-året for Kong Christian den Fjerdes tronbestigelse.

Men 1888 var også det år, da P. Knudsen i sit ofte siden citerede værk »Sygeforsikring og Alderdomsforsørgelse« med stor saglig grundighed belyste det danske samfunds aktuelle situation – set fra det menige folks placering på samfundstrappetegen.

P. Knudsen, der netop var valgt til forretningsfører (formand) for Socialdemokratisk Forbund, kunne her fortælle barske enkeltheder og kendsgerninger om, hvordan *folket* levede. Af en statistik over lønninger for omkring 1000 arbejdere på B&W's skibsværft i 1880'erne fremgik

det, at 8 mand tjente over 1300 kr., 8 mand mellem 1200 og 1300, 14 mellem 1100 og 1200 og 89 mellem 1000 og 1100 kr. Altsammen om året. Af de ialt godt 1000 arbejdere var der altså 119, der tjente, hvad man betegnede som »maksimumløn«. Så fulgte en gruppe arbejdere på ialt 624, der tjente mellem 700 og 1000 kr. – den største gruppe her, nemlig 351 mand, tjente mellem 700 og 800 kr. – og så kom »bunden«, 294 mand, der på et helt år kunne tjene 600 kr.

Se det kunne man kalde lønspredning – fra over 1300 kr. til 600 kr. om året.

Under sultegrænsen

Men nu er pengeløn jo ikke umiddelbart noget entydigt begreb. Og P. Knudsens ærinde var da også især at vise, hvordan og om folk kunne leve af disse fortjenester. Derfor citerer han nogenlunde samtidig leveomkostningsundersøgelser, som den tids store økonomiprofessor, W. Scharling, samtidig havde udarbejdet. Hans udgangspunkt var en arbejderfamilie med 2 børn, som til spartansk føde skulle have 640 kr. til rådighed, til husleje 150 kr., til vask, rengøring, belysning og brændsel 100 kr., klæder og skotøj 230 kr. og skoleundervisning i billigste klasse 100 kr. Ialt en årlig udgift på 1220 kr.

Det er ikke svært at se, at der for det store flertal af arbejdere er et voldsomt misforhold mellem fortjenstmuligheden og leveomkostningerne – og så var B&W

Starten på det hele

Denne bog er et led i denne markering. Men da der allerede findes fire skrifter om forbundets historie og udvikling, bliver der her ikke tale om en udførlig kronologisk gennemgang af forbundshistoriens gang. Men en kort, delvis punktvis beskrivelse af de første år skal gives ud fra ordene, at kun den kender sin egen tid, som også ved noget om sin – og i dette tilfælde: sin organisations – forhistorie.

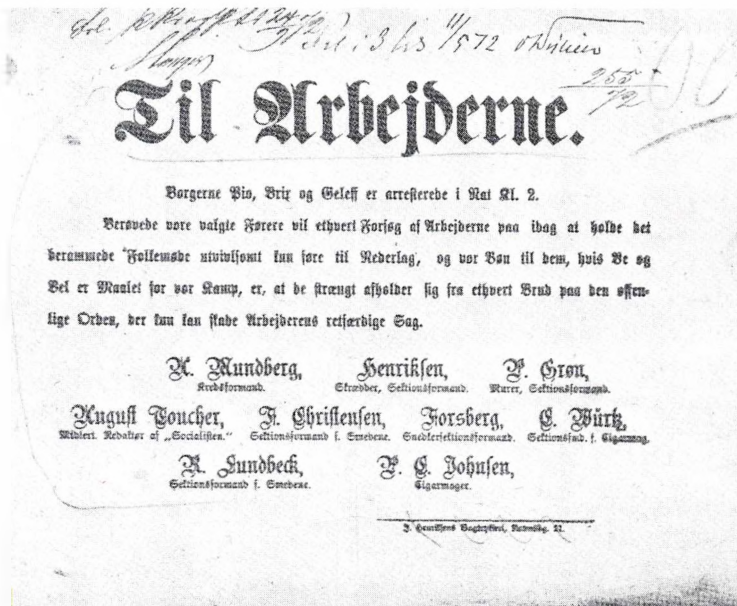
Det fremgår allerede af det forudgående, at der fandtes smedefagforeninger i Danmark forud for 20. august 1888, og som det normalt er tilfældet overalt i arbejderbevægelsen, startede det hele i København.

Den 22. juli 1871 var det første nummer af Louis Pios »Socialisten« udkommet. Det var starten på det alt sammen ... allerede et par måneder senere, den 4. oktober 1871, holdt trekløveret Louis

Pio, Harald Brix og Poul Geleff et arbejdermøde i dansesalonen Phønix, der lå i Helliggejstgade (nu Valkendorfsvej) i København, og anledningen var en strejke og lockout på B&W Skibsværft, hvor alt arbejde var standset siden 30. september. Nu kaldte folkene bag »Socialisten« til møde for både verbalt og i klingende mønt at vise de strejkende/lockoutede solidaritet, og salen i Phønix var stuvede fuld.

Det var småt med den økonomiske støtte, mødedeltagerne kunne give. Men begejstringen på mødet overbeviste arrangørerne om, at tiden var inde til nu at overføre den »internationale arbejderforening«, som Karl Marx havde dannet i London i 1864, til dansk grund. Derfor indkaldte de i »Socialisten«, hvor også Phønix-mødet havde været averteret, til organisatorisk stiftelse af »Den Internationale Arbejderforening for Danmark«

Politiet pressede efter førernes arrestation Internationales sektionsformænd – men altså uden held – til at aflyse det averterede arbejdermøde på Fælleden. Blandt underskrifterne her ses også de to smede-sektionsformænd.

søndag den 15. oktober 1871. Det skete i Tømmerkroen i Adelgade, og her oprettedes ved et møde kl. 19 nævnte dato en særlig sektion for smede og maskinarbejdere på samme måde, som der før og efter dette klokkeslet dannedes sektioner for en lang række andre fag. De største – ved siden af smedene – var skomagere, snedkere og stølemagere. Smedesektionen i »Internationale« var så stor, at den fik to formænd. De to hed Christensen og R. Lundbeck.

Så var smedenes organisationsarbejde sat igang.

Om igen

Men snart måtte man begynde på en frisk. 4. maj 1872 blev »Internationale«s førere arresteret forud for det møde, som i historien har fået betegnelsen »Slaget på Fælleden«. Mødet var indkaldt i »Socialisten« til afholdelse 5. maj 1872 på Nørre Fælled i København, men forbudt af politiet og opløst ved gendarmoverfald på mødedeltagerne.

Året efter blev Pio, Brix og Geleff idømt fængselsstraffe – og »Internationale« blev forbudt.

Det var en ung smed, Alfred Jørgensen, der for en tid overtog videreførelsen af »Socialisten«, han var broder til Louis Pios kone, Augusta, mens ledelsen af selve »Internationale« overtoges af først købmand Anton Mundberg, derefter af cigarmager C. Würtz. (»Socialisten« udkom fra 10. maj 1874 under titlen »Social-Demokraten«, og 1. april 1879 toges navneforandring til »Aktuelt«, fra maj 1887 ændret til »Det fri Aktuelt«).

Da altså »Internationale« og alle dens fagsektioner ved dom af 14. august 1872

Fagtidende

Smede og Maskinarbejdere i Danmark.

Nr. 1. 1. Marts 1884. 1 Aargang.

Til Statistiken

for de industrielle Virksomheder her i Hovedstaden have vi for Jernstøberier, Maskinfabrikker, Jernstøbe- og Pengekalkfabrikker, Vægfabrikker samt Grov- og Klejnsmedefæstningens Vedkommende indhentet nærmere Oplysninger; disse stiller sig saaledes: Dagløn for Mesterstønde og Forsmænd Maksimum 4 Kr. 20 Øre, Minimum 3 Kr. 67 Øre, Gennemsnit 4 Kr. 2 Øre. Dagløn for Maskinarbejdere Maksimum 3 Kr. 67 Ø., Minimum 2 Kr. 10 Øre, Gennemsnit 2 Kr. 66 Øre. Dagløn for Smedere Maksimum 4 Kr. Minimum 2 Kr. 45 Øre, Gennemsnit 3 Kr. 4 Øre. Dagl. for Klejnsmede Maks 3 Kr. 15 Ø., Minim 2 Kr. 10 Ø., Gennemsnit 2 Kr. 9 Øre. Dagl. for Kedelsmede Maks. 3 Kr. 23 Øre, Minus. 2 Kr. 21 Øre, Gennemsn. 2 Kr. 47 Øre. Dagløn for Grovsmede Maks. 3 Kr. 47 Øre, Minim 2 Kr. 10 Øre, Gennemsn. 2 Kr. 36 Øre. Dagl. for de Arbejdere, der udføre Arbejde, der ikke kan henføres under en bestemt Branche i Faget, Maks. 3 Kr. 46 Øre, Minim. 2 Kr. 23 Ø., Gennemsn. 2 Kr. 50 Ø. Dagløn for Arbejdere, som paa Høiværkfabrikkerne forlignelige Værktojs. findes

gennemgaaende at være 3 Kroner 65 Øre.

En Del af Fagets Arbejdere udføre Arbejdet paa Akkord; men der gives ikke nogen Bestemt Prissumt at arbejde efter, det hver Arbejdgers i Byden bestemmer, til hvilken Pris Arbejdet skal udføres. Paa Maskinfabrikationens Omraade ere Forholdene saaledes paa Hornumst & Wains Fabrikker, at Arbejdere ikke forud kunne faa Oplysning om, hvilken Betaling de faar for et tildelt Arbejde, men naar Arbejdet er udført, bliver det Beløb, der er forjagt ud over den fastsatte Dagløn, udbetalt, dog tillades det ikke at Overstude pr. Dag oversteige det Halve af Daglønnen. Denne Fremgangsmaade bruges især paa Børn Fabrikker og har for Arbejdernes den Fordel, at disse med Arbejdernes Vidende ere istand til Tid efter anden at trykke Puserum. Vi opfordre derfor Arbejdere til, for at være sig mod dette Ulystingsystem at forde, at Prisfortegnelse for alle Arbejde, der udføres paa Akkord, skal anbringes paa hver Arbejders Plads. Børneste og Wains Fabrikker udbetale Daglønnen, selv om dette Beløb ikke er

Forsiden til første nummer af forbundets første fagblad, dateret 1. marts 1884. Det er således fra tiden før det nuværende forbunds stiftelse.

I bladet findes på forsiden en omtale af en netop optaget lønstatistik. Den viste, at daglønnen for maskinarbejdere i København i gennemsnit var 2,66 kr.

I en anden artikel fortælles, at kedelsmedene på Kockums værft i Malmø efter en strejke havde henvendt sig til forbundets formand, F. Hurop om at deltage i et møde for at søge danne en fagforening, »en opfordring, der selvfølgelig med glæde blev efterkommet«, som Hurop skriver. Han fortæller, at fagforeningen i Malmø blev stiftet med love, som havde haft bl.a. den københavnske fagforenings til forbillede – og så slutter han iøvrigt sin omtale med et fremtidssyn, der aldrig blev til noget: »I et så stort fag som vort vil en fælles organisation ikke alene for Danmark, men også for Sverige og Norge være af uvurderlig nytte, en sådan er jo også kun et fremtids spørgsmål«.

Bladet her har været Ferdinand Hurops personlige øje – se hans signatur for oven.

var blevet forbudt, måtte de forskellige fag tage fat på en anden måde. Hos smedene stiftedes allerede 2. september 1873 »Smede og Maskinarbejdernes Fagforening af 1873«.

Det har A. C. Meyer (f. 1858, d. 1938) skrevet en lille beretning om i et festskrift fra 1898 – denne A. C. Meyer, der »var en 19-årig ung mand, som straks ved sin indmeldelse i fagforeningen blev dens protokolfører og refererede dens større møder til »Social-Demokraten« som han selv fortæller. Den unge smed var samtidig voldsomt politisk engageret. I 1878, den 12. februar – iøvrigt på årsdagen efter, at Estrup startede sin provisorie-politik – stiftedes Socialdemokratisk Forbund, og A. C. Meyer blev dets første formand, og meget andet nåede han: blev folketingsmand for en af Vesterbro-kredsene i København i 1895 og var det til 1932, blev journalist, forfatter af knaldromaner og sangskriver, stiftede DUI og Børnenes Kontor, forskellige arbejderidrætsforeninger – og vil til sene tider bli-

ve husket som forfatteren til »Flyv højt vor sang – «.

Også fagforeningen af 1873 mødte mange vanskeligheder i sit arbejde, lederne blev forfulgt af arbejdsgiverne og skiftede hyppigt, indimellem lå foreningen helt stille.

Største begivenhed før selve forbundsstiftelsen var lockouten 1885 – en af de mest mindeværdige begivenheder i al smede-historie. Den opstod, fordi fagforeningen krævede en minimalløn på 27 øre, 1 øre mere end gennemsnittet. Det startede med en drejerstrejke på Eickhoffs fabrik i juni, og 14. juli erklærer fabrikantforeningen lockout på 24 fabrikker, alle klejnsmedeværksteder og Burmeister & Wains fabrik – i første omgang af 865 smede og maskinarbejdere.

Fagforeningen holdt kampen gående i 4 måneder, og den kostede foreningen 15.000 kr. om ugen i understøttelse. Dem havde man ikke, men fik dem ind ved frivillige bidrag fra brede kredse i befolkningen – og fra udenlandske kolle-

Et lille mødereferat fra et meget vigtigt møde i Smede- og Maskinarbejdernes Fagforening af 1873: Ferdinand Hurops med egen hånd nedskrevne referat i fagforeningens protokol over afslutningen af den store, skelsættende lockout 1885. Den som dirigent anførte V. Olsen er identisk med Vald. Olsen, der i 1888 valgtes til Smedeforbundets første formand.

Møde for samtlige Udvalgte
og Skrejvende d. 30/10 1885.
Dirigent V. Olsen.
Hjertelig fortæller Beretningen af Overens-
komsten der er indkommet og gæstgiveres.
Redaktør Tvedts der var tilstede i sitende
at den af Hjertelig givne Beretning var
færdigst korrekt.
Hjertelig Beretningen udtages er indkommet.
»Foreningens udtages at holde sig den
indkommet Overenskomsten ligesom afsluttet.
Hjertelig og ikke byde den første den Tidens.
Løse have vist at den ikke respekteres
fra deres Side»
(Hjertelig)

ger. Kampen blev ikke vundet. Men heller ikke tabt. Man fik ikke den ene øre, men arbejdsgivere anerkendte i slutforliget, at arbejderne havde ret til at stå i fagforening.

Det var arvtagerne af folkene fra 1873, der 20. august 1888 satte sig i spidsen for dannelsen af Smedeforbundet. De havde været med i 1885, og da lærte de, at de ikke kunne stå alene.

Nu har vi så baggrunden for forbundets stiftelse. I store træk i hvert fald – motiverne og nogle af pionerernes navne. Det er fristende her at foretage et hastigt løb henover alle årene op til 100-års jubilæet – med stop ved årstal med særligt bemærkelsesværdige eller betydningsfulde hændelser.

Opgør og resultater

1888 ★ Efter den formelle forbundsstiftelse 20. august træder forbundet i funktion pr. 1. oktober, da medlemstallet opgøres til 1008. Kontingentet er fastsat til 10 øre pr. medlem pr. måned, og for hvert medlem betaler afdelingerne derudover til forbundskassen et indskud på 10 øre. Forbundsformandens løn fastsættes til 10 kr. pr. måned. Vald. Olsen bliver første formand.

1890 ★ I juli indtræder Ferdinand Hurop som forbundsformand (ham hører vi mere om senere i bogen). Vald. Olsen fortsætter i forbundets hovedbestyrelse og bliver forbundets første hovedkasserer i 1897. I 1903 bliver han sekretær i LO, 1904 forretningsfører i Arbejdernes Livsforsikringselskab (nu ALKA), og fra 1906-1927 var han folketingsmand for Nykøbing F. kredsen. Han døde 1933.

1892 ★ Af personlige grunde fratræder

Ferdinand Hurop formandsposten og afløses 1. april af H. P. Hansen – »smedenes røde zar«, som hurtigt blev hans kæle/øgenavn blandt arbejdsgiverne. H. P. Hansen holdt skansen til 1898, blev senere redaktør af socialdemokratiske aviser i Svendborg, Ålborg og Skive og var folketingsmand for Mariager kredsen 1913-1923. Ved sin afgang som formand kunne han aflevere et forbund med 7000 medlemmer – en vækst fra ca. 1200 siden 1892. H. P. Hansen døde 1936.

1893 ★ Smedeforbundet er – uden at være repræsenteret på stiftelseskongressen i Zürich p.g.a. svag økonomi – medstifter af Internationalt Metalarbejder Forbund, som Ferdinand Hurop allerede i 1891 havde fremsat forslag om.

1895 ★ »Jernet« indfører efter en lockout de første fagretlige regler på det danske arbejdsmarked – fire år før det »berømte« septemberforlig af 1899.

1897 ★ Forbundet har 5028 medlemmer. Af dem lockouter arbejdsgiverne – dels i foråret, dels i højsommeren – 1800 i tilsammen ca. 4 måneder. Lockouten opstod som følge af en lønstrid, men udviklede sig til at blive et opgør med arbejdsgivernes despotiske regime på arbejdspladserne og deres egenmægtigt

På siden overfor ses protokollatet over det stiftende delegeretmøde 20. august 1888 i den første forbundsformand, Vald. Olsens egen håndskrift. Protokollen, der egentlig omhandler virksomheden i Smede- og Maskinarbejdernes Fagforening af 1873, går fra 1884 til udgangen af 1889. Den har hidtil været i Metal Københavns eje, men som det klenodie, den er, blev den skænket til forbundet i forbindelse med 100 års jubilæet.

Delegatmøde den 20 August. 1888.

Det første Delegatmøde for Smed- og Maskinarbejdere.
Barracks af Soldater Mandager. D. 20 August 1888
i Tommerogaard 22-23 Sal.

Følgende Foreninger var repræsenterede:

Smed- og Maskinarb. Forb. i Nybunkhave ved Vold Olsen

F. Thorsen og N. J. Nielsen

— — — — — i Mellemvej ved Fr. Vibe

— — — — — Fællesvej i Skibborg ved Harald Petersen

— — — — — i Markhus - Elias Petersen

— — — — — Rensers - Charles Møller

og Mellemvejens Forening i Nybunkhave ved Jap. Olsen

Løsgædderne var fastsat således:

I Fastsættelse af Foreningens Statutter

II Sammenlutning af alle Smed- og Maskinarbejderforeninger i Danmark.

III Oprettelse af et Arbejdsløst Tilskud

IV Oprettelse af et Fagblad

V Oprettelse af en Fag- og Underbilledskole.

Måske atberede af Foreningen for Smed- og Maskin-
arbejdernes Forb. i Vold Olsen, som blot vilkommer,
med ønske om at Mødets Beslutninger maa
bidrage til et fremtidigt frugtbart Samarbejde
mellem Smed- og Maskinarbejderforeningerne i Danmark.

at I Det vedtoges at vælge en Kommission til at lade
Mødet og en Sekretær til at skrive Foreningens
Protokoller, samt at alle spørgsmål afgjøres ved
simpel Majoritet, og alle Ordre med gives
skriftlig.

Til Kommissionen valgtes N. J. Nielsen, Nybunkhave
og til Sekretær valgtes Elias Petersen, Markhus.

at II Efter en kort Diskussion vedtoges følgende af Vold Olsen
stillede Resolution i enstemmig:

Delegatmødet vedtoges at anbefale Oprettelse af
et dansk Smed- og Maskinarbejdere-Forb. af
de alle bestaaende Smed- og Maskinarbejderforeninger
i Danmark.

Det forlaa et Notat til Lov og om nogle Ordre
gives vedtoges. Det besluttes endvidere Lovforslag
således:

kan bestemme, for hver Stykke
 Arbejde der bliver udført, til
 Fattigvæsenet, og vil De have
 Løn for arbejdet udført, da behøver
 De blot at indsætte Lørebanken
 da Landani ikke finder, og bestem
 ordren, saaledes at Lørand kan
 svare for 1 Kr. Arbejde om Dagen,
 til Fattigvæsenet, paa lignende Maade
 faar Fabriken Snesind, Fabriken
 Godthåb, paa Amager, Hættefabrik
 samt Børresen, og Sævefabrikant
 Sørensen, Skidestræde, ideres Arbej-
 det udført, og det i flene Sags
 derved opnået De en lang billig
 Arbejds-kraft, og De har da et
 Midel til at tvinge, gjensidige
 Arbejdere, til at falde tilføje.

En afgjort Modstander
 af Socialismen

Det var ikke nemt for fagforeningsfolk omkring 1885 – det viser det brev, hvis anden side her gengives i faksimile. Brevet er dateret 13. april 1884 og stilet til maskinfabrikkerne Borch & Henriksen, hos hvem en lønstrejke var løbende. Kravet var 27 øre som mindsteløn, hidtil havde lønnen ligget mellem 19 og 25 øre i timen – og efter tre måneder bøjede arbejdsgiverne af. Men brevet her er typisk for tiden og derfor værd at citere i sin fulde ordlyd:

»I anledning af arbejdsnedlæggelsen, som har fundet sted hos Dem, tillader undertegnede sig at gøre Dem opmærksom på, at De ganske rolig kan se denne imøde. De kan nemlig som enkelte fabrikker i lignende kriser har gjort, henvende Dem til fattigvæsenet til etatsråd Knudsen og få alt Deres arbejde udført, da fattigvæsenet har gode værksteder og dygtige folk. Smede- og bænkarbejde kan udføres, når De selv lægger værktøj og materialer til. Der betales vist til hver mand efter sigende 66 øre til 1 kr. pr. dag, eller også står det Dem frit for at betale i akkord, som De selv kan bestemme for hvert stykke arbejde, der bliver udført, til fattigvæsenet.

Vil De have drejearbejde udført, da behøver De blot at indsætte drejebænk, da sådanne ikke findes, og bestemme akkorden, således at 1 mand kan svare for 1 kr. arbejde om dagen til fattigvæsenet. På lignende måde får fabrikken »Øresund« – fabrikken »Godthåb« på Amager, hattefabrikant Børresen og farvefabrikant Sørensen i Studiestræde deres arbejde udført, og det i flere år.

Derved opnår De en langt billigere arbejdskraft, og De har da et middel til at tvinge genstridige arbejdere til at falde tilføje.

En afgjort modstander af socialismen

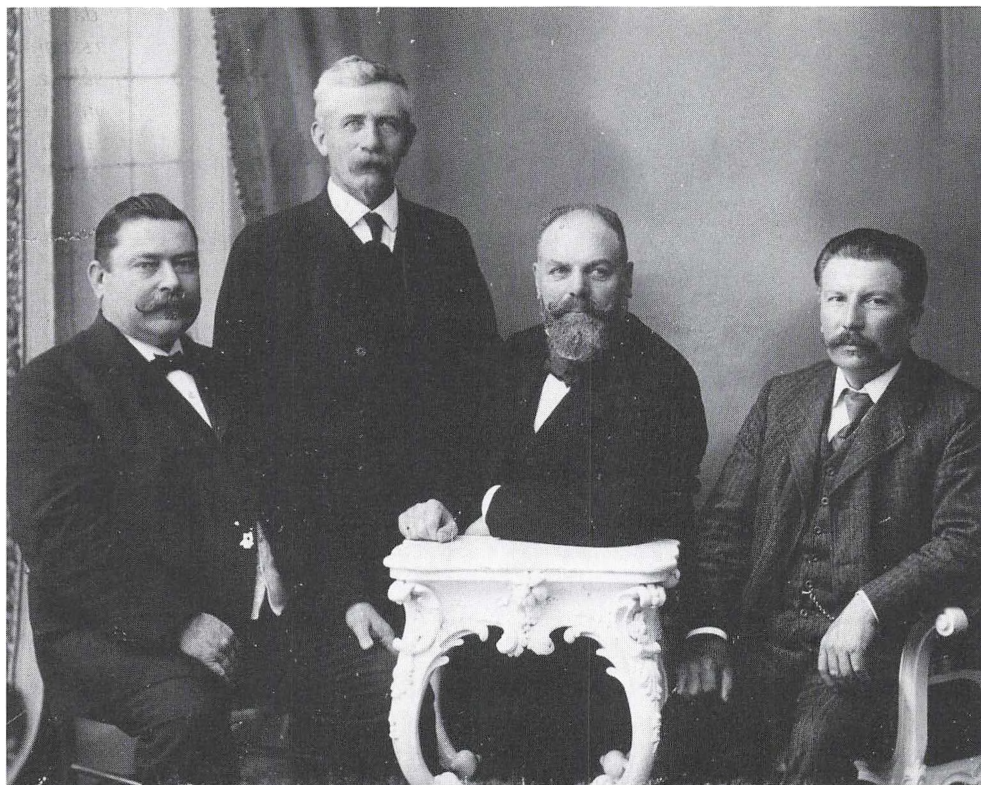
indførte værkstedsreglementer. Understøttelsen var: 10 kr. for gifte om ugen, 6 kr. for ugifte. Samlet udgift for forbundskassen 178.000 kr., hvoraf 50.000 kr. indgik som solidaritetshjælp fra udenlandske forbund. Arbejdende medlemmer betalte konfliktkontingent på 3 kr. om ugen.

Formanden, H. P. Hansen, »hidsede« arbejdsgiverne op ved at erklære, at »Smedeforbundet var stærkt nok til at trække en hvilken som helst arbejdsgiver frem og ruinere ham i bund og grund«.

En kongres tiltræder oprettelsen af en nordisk gensidighedsoverenskomst med henblik på at kunne yde støtte under konflikter.

1898 ★ Forbundet køber, mens H. P. Hansen endnu er formand, ejendommen Larslejsstræde 1 for 60.500 kr. og indretter en etage til forbundskontor. Forbundet havde indtil da til huse i Sct. Pedersstræde 45.

Landsorganisationen i Danmark (den gang De samvirkende Fagforbund) stiftes 3. januar. Til formand vælges maler Jens Jensen, til forretningsudvalget på ialt fem vælges bl.a. smed H. P. Hansen og arbejdsmand M. C. Lyngsie.

Fire forbundsformænd fotograferet ved forbundets 25 års jubilæum i 1913. Det er fra venstre: J. A. Hansen (formand 1899-1926), Ferdinand Hurop (formand 1890-92), Vald. Olsen (formand 1888-90) og H. P. Hansen (formand 1892-98).

J.A.s første overenskomst

1899 ★ Påskedag 2. april vælges Jakob Anton Hansen (altid kaldet I. A. Hansen) til formand for Smedeforbundet. Ifølge protokollen skete valget »ved akklamation og hurraåb«. J. A. Hansen møder vi ofte senere i denne bog.

Den gennem tiderne mest berømte arbejdskamp – Storlockouten – udbræder 2. maj, for smedenes vedkommende dog først med virkning 24. maj. Den varede ved til 5. september og afsluttedes med »Septemberforliget«, hvor parterne anerkender hinanden og hinandens ret til at varsle og iværksætte konflikt.

1900 ★ Forbundet opnår sin første kollektive overenskomst med jernets arbejdsgivere. Den bygger på minimallønssystemet med indbygget løfteparagraf. Tillidsmandssystemet indføres, og medlemsbog til forbundet anerkendes som gyldig legitimation for faglærte i forholdet til arbejdsgiverne. Minimallønnen aftales til 32 øre i timen.

Forbundets medlemstal: 7.444. På den kongres, hvor overenskomsten blev godkendt, valgtes Niels Lundbye, København, til forbundets første sekretær. Den permanente voldgiftsret oprettes med bl. a. J. A. Hansen som dommer.

Under storlockouten fra maj til september 1899 nedsatte LO (der dengang hed De samvirkende Fagforbund) et særligt »ind- og udbetalingsudvalg«.

Medlemmer var fra venstre arbejdsmændenes formand, M. C. Lyngsø, murer P. C. Olsen, tømrer P. F. Hansen, stukkatør Rasmussen og J. A. Hansen, der her sidder med en pengesæk i pap på skødet. På billedet ses både et rugbrød og et grisehoved – de symboliserede, at udvalget også stod for uddeling af naturalier.

1902 ★ De fagretslige regler fra 1895 fornyes direkte med Jernets Arbejdsgiverforening (der dengang hed Sæmmenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien i Danmark). Reglerne får en ny bestemmelse om, at arbejdet ikke må standses ved strejke eller lockout, uden at der først har været forhandlet om den opståede uoverensstemmelse.

1903 ★ Der aftales Fælles Værkstedsregler mellem organisationerne – til afløsning af arbejdsgivernes egenmægtigt indførte, som i 1897 gav anledning til månedlang konflikt. (I 1981 indgik be-

stemmelserne i Fælles Værkstedsregler direkte i overenskomsten).

Til hovedkasserer efter Vald. Olsen vælges A. Johansen, Helsingør.

5-årig overenskomst

1905 ★ Der opkræves for perioden juni til november et ekstrakontingent på 50 øre om ugen til støtte for svenske kolleger, der var ramt af storlockout.

Forbundet indgår 5-årig overenskomst med arbejdsgiverne, og en kongres, forbundets tiende, beslutter at oprette en begravelsskasse med udbetalinger på

Bekendtgørelse.

Det bekendtgøres herved, at det er paalat Mestrene at afskedige enhver Arbejder, som indenfor et Tidsrum af 30 Arbejdsdage er kommen 3 Gange for sidste eller helt udebleven fra Arbejde.

De Tilfælde af forside eller Udeblivelse fra Arbejde, for hvilke Arbejderen forinden eller straks efter giver sin Mester en eller dennes Skøn fyldestgørende Undskyldning, medregnes ikke.

Det paahviler Regnskabskontoret at føre Kontrol med, at denne Bestemmelse nøje overholdes.

For at Kontoret kan føre nøje Regnskab med de Tilfælde af forside eller Udeblivelse, for hvilke fyldestgørende Undskyldning er modtaget, paahviler det Mestrene ved hver Arbejdsdags Slutning at give Kontoret fornøden Meddelelse.

Januar 1903.

Aktieselskabet Burmeister & Wain's Maskin og Substøpperi

K. C. Nielsen,
2de Direktør

Selv kommandøren, B&W's direktør, der ellers blev anset for at være »arbejdervenlig«, følte det nødvendigt ved opslag at indskærpe arbejdsdisciplinen.

50 til 100 kr. efter anciennitet. Kongressen beslutter også at gøre forsøg på indførelse af industriforbund.

I den 5-årige overenskomst aftales for første gang en etapevis nedsættelse af arbejdstiden.

Kongresperioden fastsættes til tre år.

1907 ★ Forbundets rejse- og understøttelseskasse omdannes til arbejdsløsheds-kasse og modtager statsanerkendelse fra 1. januar 1908. Forbundet overtager ledelsen af det københavnske anvisnings-kontor og sekretær Niels Lundbye udpeges til dets første leder.

Af årsberetningen: »Året 1907 udviser en fortsættelse af bestræbelserne for at højne gennemsnitslønnen. Der stilles i årets løb krav på værksteder omfattende 2012 medlemmer, og af disse opnår 1665 gennemsnitlig 2,1 øres tillæg. Gen-

nemsnitstimplønnen på disse værksteder bringes derved op til 38,4 øre«.

Forbundets medlemstal: 9.990.

1909 ★ Ekstrakontingent opkræves til fordel for svenske metalarbejdere, der er ramt af storlockout og -strejke. Af det svenske forbunds 31.399 medlemmer var kun 288 i arbejde.

1910 ★ Den faste Voldgiftsret (fra 1964: Arbejdsretten) etableres. J. A. Hansen dommer til sin død 1926.

J.A. møder opposition

1911 ★ Med virkning fra 1. februar forlænges overenskomsten af 1905 med yderligere 5 år. Arbejdstiden i de 8 måneder af året forkortes med 1/2 time om dagen.

På 1911-kongressen møder J.A. Hansen for første gang modstand fra syndikalistler og den nydannede »Fagoppositionens sammenslutning«, der – ifølge årsberetningen – »havde forstået at rejse agitation såvel imod vor overenskomst som mod vort forbunds hele virksomhed og specielt imod dets formand, som man søgte ved alle mulige lovlige og ulovlige midler at skandalisere«. På kongressen godkendtes formandens beretning dog med 86 stemmer imod kun 11.

1911-kongressen vedtog at indbyde til stiftelse af en »Sammenslutning af Jern- og Metalindustriens arbejderorganisationer« og formulerede udkast til love for en sådan sammenslutning.

1912 ★ Tre forbund af faglærte: Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund, Dansk Formerforbund og Dansk Jern- og Metalsliberforbund stifter 1. juli Central-

organisationen af Metalarbejdere i Danmark. J. A. Hansen bliver CO-Metals første formand.

Dieselmotorskibet Selandia bliver en stor succes.

25 års resultater

1913 ★ Forbundet markerer sit 25 års jubilæum ved store fester i København, i Tivoli og i Kongens Have. Forbundet har 58 afdelinger med tilsammen 12.204 medlemmer, svarende til en organisationsprocent på 90.

Årskontingentet til forbundet incl. A-kasse andrager 35 kr. (imod 1,04 kr. i stiftelsesåret 1888). Forbundets formue er 1,4 mio. kroner = 116 kr pr. medlem. Medlemmernes gennemsnitsløn er 55 øre i timen, arbejdstidens længde varierer mellem 9¼ og 9½ time.

1914 ★ Fra 1. november overtager Centralorganisationen af Metalarbejdere udgivelsen af et fagblad med titlen »Jern- og Metalarbejderen«, og nummeret for oktober 1914 er sidste udgave af »Fagblad for Smede- og Maskinarbejdere«, der begyndte at udkomme 1888 ved forbundets start. (I 1955 antog bladet titlen »Jern og Metal«, fra 1962 ændret til »Metal« og siden 1976 udgivet af Dansk Metalarbejderforbund).

Johs. Kjærboel udpeges til bestyrer af arbejdsanvisningskontoret. (1924 bliver han sekretær og 1926 formand for forbundet. Ham hører vi mere om senere i bogen).

1915 ★ Begrebet »dyrtidstillæg« dukker op som følge af dyrtiden under 1. verdenskrig. Eksempler på størrelsen af dyr-

tidstillæg: Sukkerfabrikkerne betalte 3 kr. pr. uge, Papirfabrikkerne 4 kr. pr. måned, Slangerup Banen 8 kr. pr. måned.

Den 5-årige overenskomst fra 1911 forlængedes 1 år til 1. februar 1917 imod indførelse af et fast dyrtidstillæg således: til lønninger på indtil 40 øre i timen ydes 3 øre pr. time, til lønninger på 40-45 øre ydes tillæg på 2 øre, til lønninger over 45 øre i timen ydes 1 øre.

Forlængelsen vedtoges stort set enstemmigt indenfor CO-Metal. Forud var gået en overenskomstmæssig lønaktivitet, der havde givet Smedeforbundets medlemmer i gennemsnit 3,4 øre i løntillæg.

20. november 1915 nedlagdes grundstenen til forbundets nye ejendom Gl. Kongevej - Vester Søgade. Den toges i brug oktober 1916, idet hovedbestyrelsen 23. oktober holdt sit første møde i nybygningen.

Kamp om urafstemningen

1917 ★ Årets kongres blev en skelsættende begivenhed i forbundet: Imod J. A. Hansens ønsker og vilje gennemtvang kongressen princippet om urafstemning om overenskomstfornyelser med Jernets Arbejdsgiverforening. Mere om denne sag senere i bogen.

Metalarbejdernes Arbejdsløshedskasse etableres ved sammenslutning af smedenes, formernes og slibernes hidtil selvstændige a-kasser. Smedenes arbejdsløshedskasse var oprettet 1. juli 1891 som en rejse- og understøttelseskasse.

I december 1917 gennemføres den første urafstemning om en overenskomst. Overenskomsten fra oprindeligt 1905 og 1911 forlængedes med diverse ændringer til 1. februar 1919 – ændrin-

Forbundets hovedkontor havde 1916-72 domicil i denne ejendom på hjørnet af Gammel Kongevej og Vester Søgade i København. Ejendommen blev i 1938 udvidet med en tilbygning til venstre i billedet, hvor bl.a. de københavnske afdelinger fik til huse.

gerne drejede sig om timelønstillæg på mellem 3 øre og 5 øre efter lønhøjde. Ved urafstemningen, hvor hovedbestyrelsen havde anbefalet medlemmerne at stemme ja, afgaves 4783 ja-stemmer og 2633 nej.

Drama i år 1919

1919 ★ For første gang prøver CO-Metal medlemsforbundene på J. A. Hansens initiativ at formulere en fælles-overenskomst med Jernets Arbejdsgiverforening – hidtil havde forbundene (naturligvis også dem udenfor CO) forhandlet hver for sig. Men ved urafstemning i Smedeforbundet faldt fælles-overenskomsten

med 6.464 nej-stemmer imod 5646 ja. Efter at der var foretaget enkelte mindre ændringer i teksten, vedtoges overenskomsten ved en ny urafstemning med 7.838 ja-stemmer overfor 6577 nej.

Forbundets medlemstal: 20.446.

1919 ★ – en gang til: Det var nemlig også året, da forbundets afdelinger i København måtte reorganiseres og samles i Metalarbejdernes Centralafdeling, nu Metal København, der stiftedes 23. juli 1919.

Baggrunden herfor var, at den gamle afdeling 1, der som foran nævnt stiftedes allerede 2. september 1873, var gået konkurs. Den var under verdenskrigen kommet på syndikalistiske hænder, og da der på Københavns Flydedok opstod en overenskomststridig arbejdsnedlæggelse, forholdt afdelingen sig passiv og pådrog sig derfor organisationsansvar for konflikten, der varede fra 15. maj til 22. august. Afdelingen idømtes først en bod på 10.000 kr. Den blev betalt. Men da arbejdsnedlæggelsen varede ved og fortsatte uden afdelingens indgriben, faldt en ny bod på 40.000 kr., som afdelingen ikke kunne betale. Den blev så erklæret konkurs og måtte ophæves.

Afdeling 1 havde ca. 7000 medlemmer. De skulle nu organiseres andet sted. Syndikalisterne dannede et selvstændigt »Københavns Metalarbejderforbund«, som efter dette »forbund«s eget opgivende opsamlede ca. 2000 af de ialt 7000 afdeling 1-medlemmer.

Ved den nyordning indenfor Smedeforbundet, som fandt sted, etableredes 8 nye brancheafdelinger i København med numrene 10-18. I forvejen fandtes afdelingerne 2-9.

»Københavns Metalarbejderforbund« svandt hurtigt ind. Kun 1300 af afdeling

5 - 12. 17

Hans Majestæt Kongen af Danmarks Udenrigsminister

anmoder alle og enhver om uhindret at lade passere med sin Bagage dansk Undersaat

H. Hasserer Anders Johan Johansen

som agter at rejse herfra til *Sverrig, Rusland, og tilbage for som*
Medlem af Arbejderforsikrings-Raadet at deltage i en Fagkongres
i Finland
og om fornødent yde den paagældende Hjælp og Beskyttelse.

Kjøbenhavn, den *9. November 1917*

Erik Scavenius

Udenrigsminister.

Pas N° 455.

Pasbærerens Underskrift:

Johansen

Gyldigt i 6 Maaneder.

Vendt

Hovedkasserer A. Johansen begav sig i 1917, altså under 1. verdenskrig, på en rejse til Finland, som dengang var en del af det russiske rarrige. Han rejste på diplomatpas, der var udstedt til en rejse til Sverige – Rusland, og passet var underskrevet af udenrigsministeren selv. Det var dengang, som også under 2. verdenskrig, Erik Scavenius. Samtidig med passet fik Johansen af justitsministeriet tilladelse til »trods udførselsforbudet at medtage ved personlig afrejse her fra staden til Finland: 1 kg

smør, 1 kg ost, 1 kg spegepølse og 6 kg rugbrød«, som det hed i justitsministeriets brev.

A. Johansen skulle til en faglig kongres i Helsingfors, og under mødet blev der mellem de nordiske forbund og Russisk Metalarbejderforbund indgået en overflytningsaftale med præcis angivelse af medlemsrettigheder ved overgang fra et forbund til et andet. Det ses ikke, at aftalen trådte i kraft, for der skete jo så meget andet i Rusland på den tid.

1's medlemmer meldte sig ind, og op igennem årene vendte stadig flere tilbage til det *rigtige* forbund. I 1938 blev »Københavns Metalarbejderforbund« endeligt opløst. Da var der 6 medlemmer tilbage. Det sidste medlem derfra indmeldtes igen i Smedeforbundet i 1939. Det var iøvrigt den Andreas Fritzner, der en kort overgang i 1917 var formand for skibssmedenes fagforening, afd. 5. Det fortælles der mere om senere i denne bog.

1919 ★ – nok en gang: På grund af stigende arbejdsbyrde udpeges to nye sekretærer i forbundet: hovedbestyrelsesmedlem og formand for Københavns afd. 3 Peter Andersen og hovedbestyrelsesmedlem Vilh. Christensen, tidligere formand for Københavns afd.

1. Peter Andersen, f. 1877, d. 1961, var formand for afdeling 3 (Grovsmedenes Fagforening) 1909-1937, han blev næstformand for forbundet 1926 og afløste i 1935 Johs. Kjærboel på formandsposten. Han beklædte hvervet som forbundets formand under de svære besættel-

sesår, indtil han 1944 blev efterfulgt af Hans Rasmussen.

Vilhelm Christensen, f. 1873, d. 1958, var 1920 til 1937 formand for Københavns afd. 15. Han valgtes 1924 til sekretær i LO, men vendte tilbage til Smedeforbundet som sekretær i 1926. Ved Peter Andersens valg til formand, valgtes han til forbundets næstformand – en post, han beklædte til 1944, da han afgik på grund af alder.

1919 ★ – for fjerde og sidste gang: Mellem forbundet og Jernets Arbejdsgiverforening aftales en ny dyrtidsordning med varighed til 1. februar 1920. Den gav dyrtidstillæg, der var gradueret efter indtægt – størst til lønninger op til 125 øre i timen med 30 øre i timen og mindst til lønninger på over 180 øre i timen med 10 øre i timen.

Ved overenskomst mellem LO og Dansk Arbejdsgiverforening af 17. maj indføres 8 timers arbejdsdag til gennemførelse senest pr. 1. januar 1920. I jern- og metalindustrien trådte 8 timers dagen i kraft 1. oktober 1919.

*To næstformænd:
Vilh. Christensen.
Viggo Jeppesen.*

Smedeforbundet er medstifter af Arbejdernes Landsbank. Forbundets formand, J. A. Hansen, var medlem af det forberedende udvalg og blev valgt til medlem af bankens første bestyrelse på 5 medlemmer. 1925-26 var han tillige formand for bankens repræsentantskab. Forbundet var fra starten blandt landsbankens største aktionærer. Ved forbundets 100 års jubilæum noteres i bankens regnskab, at to aktionærer ejer over 10 pct. af den samlede aktiekapital: Dansk Metalarbejderforbund, som er største enkeltaktionær, og Specialarbejderforbundet i Danmark.

Statskup

1920 ★ Kong Christian X begår statskup 29. marts ved at afskedige det radikal-socialdemokratiske ministerium. LOs

kongres vedtager 31. marts at iværksætte generalstrejke, og en resolution herom overbringes kongen af et udvalg bestående af Th. Stauning (som var eneste socialdemokrat i det afsatte ministerium), C. F. Madsen, der var formand for LO, arbejdsmændenes formand, M. C. Lyngsø og Smedeforbundets formand, J. A. Hansen. 3. april var J. A. Hansen igen med i protest-deputation hos kongen, nu som medlem af Københavns Borgerrepræsentation, hvis flertal i en udtalelse opfordrede kongen til »at danne et ministerium af mænd, der er uden ansvar for den opståede strid«.

Nye navne i forbundet

1920 ★ – en gang til: På forbundets kongres gennemførtes en gennemgribende organisatorisk omdannelse. Hidtil havde

Københavns Borgerrepræsentation gik i deputation til Kong Christian den 10. for at protestere imod statskuppet. Forrest ses Th. Stauning og til venstre for ham borgmester Jens Jensen (LO's første formand og landets første socialdemokratiske borgmester). Næsten skjult bag Jens Jensen går J. A. Hansen med formanden for LO, C. F. Madsen ved sin side.

hovedbestyrelsen bestået af 13 medlemmer, som alle – »af hensigtsmæssige grunde«, som man sagde – var bosiddende i København. Men længe havde det murret i provinsen – og nu ændredes den repræsentationsform, som havde været praktiseret siden forbundets stiftelse.

Kongressen udvidede hovedbestyrelsen til 27 medlemmer: Formand, hovedkasserer, 2 sekretærer og 23 repræsentanter fra afdelingerne. Af de 23 skulle 11 vælges for København, 6 for Jylland, 3 for Sjælland, Møen og Bornholm, 2 for Fyn og 1 for Lolland-Falster. Af hovedbestyrelsen dannedes et forretningsudvalg på 2 fra provinsen, 5 fra København samt de fastlønnede tillidsmænd.

Blandt de navne, der nu dukkede op som nye i forbundets ledelse, var nogle, der både i forbundet og på anden måde for en lang årrække fremover skulle gøre sig gældende.

Det var for eksempel Leonhard Hansen, Århus, som siden 1917 havde været formand for smedene i Århus. Han placerede sig hurtigt – agitatorisk veltalende som han var – som provinsens fremmeste talsmand i hovedbestyrelsen. Han var uhyre engageret i alle sider af forbundsvirksomheden og var i besiddelse af stor

gennemslagskraft, så han satte sit »stempele« på mange aktiviteter. Som alle andre måtte han acceptere en »plads i skygen« i J. A. Hansens formandstid, men allerede da J. A. Hansen døde i 1926, var han kandidat til formandsposten. Han blev her i anden valgømgang »slået« af Johs. Kjærbøl, der fik 123 stemmer mod Leonhard Hansens 100. I første omgang havde også sekretær Vilh. Christensen og Sigmund Munk, København, været foreslået. Men Leonhard Hansen var ikke forknyttet. Som den første bød han »Kjærbøl hjertelig velkommen som forbundets formand og lovede ham og kongressen al fornøden støtte i det fremtidige samarbejde«, som det hedder i protokollen over den ekstraordinære kongres i 1926.

Og Leonhard Hansen skulle en gang til komme i samme situation. Da Kjærbøl blev minister i 1935, skulle forbundet igen på en ekstra kongres vælge ny formand, og forud var der indgået en aftale mellem næstformand Peter Andersen og Leonhard Hansen om, at sidstnævnte nu skulle være formand.

Men den aftale ville kongressen ikke respektere – den krævede, at Peter Andersen, der havde gjort god fyldest som næstformand siden 1926, skulle opstille.

*I. Vilh. Werner,
Sigmund Munk
– to smede, der blev
borgmestre.*

Det gjorde han – mest fordi der også var blevet foreslået andre end Leonhard Hansen, og han ville, som han sagde, ikke vige for hvem som helst. Peter Andersen valgtes så til ny formand med 174 stemmer mod 99 på Leonhard Hansen. Afgørende for udfaldet var utvivlsomt, at Leonhard Hansen under de forudgående drøftelser havde afslået af nedlægge sit mandat som folketingsmand, hvortil han var valgt i 1932 – og kongressen ønskede dengang ikke, at forbundets formand også skulle være folketingsmand.

Leonhard Hansen fortsatte som medlem af hovedbestyrelse og forretningsudvalg helt til 1947, efter af han i 1945 var blevet afløst som afdelingsformand i Århus af Georg Sørensen. Fra starten i 1929 og til 1947 var han et interesseret medlem af Metalindustriens Lærlingeudvalg, og også som folketingsmand var han meget aktiv for de unges uddannelsesforhold. Leonhard Hansen var 1923-32 byrådsmedlem i Århus, og i en årrække formand for Arbejdernes Fællesorganisation, hvis biografi han var leder af. Han døde 1956, 69 år gammel.

Det var også *I. Vilh. Werner*, Odense, formand for Odense afdeling 1905 til 1931, forretningsfører for Fyens Social-Demokrat 1931-45 og fra 1937 borgmester i »etatsrådernes« gamle by. En post han bevarede til sin afgang på grund af alder – 77 år – i 1958. *I. Vilh. Werner* døde i 1968.

Det var *Marius Andersen*, Ålborg, formand for Ålborg-smedene 1911-1937, derefter forretningsfører for Nordjyllands Social-Demokrat til 1944, da han valgtes til Ålborg bys borgmester. Det var han til 1954.

Og blandt de nye fra København var *Sigv. Munk*, der netop i 1919 i forbindel-

se med reorganiseringen af forbundets københavnske afdelinger var blevet valgt til formand for den nystiftede afdeling 13, og som i 1921 blev sekretær, som stillingsbetegnelsen lød, dvs. daglig leder, i Metalarbejdernes Centralafdeling – to poster, han beklædte frem til 1931. Dette år blev han forretningsfører for Kooperativ Assurance (senere indgået i Forsikringselskabet Alka), og samtidig valgtes han til Folketinget i Nykøbing F. kredsen. 1938 blev *Sigv. Munk* socialborgmester i København, i årene 1956 til 1962 hovedstadens overborgmester. Han døde 1983.

1920 ★ – for tredje gang: Blandt de nye hovedbestyrelsesmedlemmer fra provinsen var formanden for Haderslev afdeling, *Peter Mortensen*. På kongressen ordnedes nemlig endeligt, ved aftale med repræsentanter for det tyske metalarbejderforbund, at afdelingerne i Åbenrå, Haderslev, Sønderborg og Tønder overførtes til det danske forbund. Det var en naturlig følge af Sønderjyllands genforening med Danmark. De fire afdelinger havde tilsammen ca. 800 medlemmer – og overgangen til danske forhold betød næsten omgående et betydeligt lønløft for dem.

Peter Mortensen blev sidenhen genvalgt på samtlige kongresser indtil 1950, da han trak sig tilbage. Han var formand for Haderslev afdeling fra april 1919 til oktober 1949, og i årene 1920 til 1943 var han tillige medlem af Folketinget, valgt af Socialdemokratiet i Haderslev kredsen. Han døde i 1965 i en alder af 79 år.

Det var også i 1920, at Internationalt Metalarbejder Forbund holdt genrejsningskongres i København, efter at IMF

I 1920 holdt Internationalt Metalarbejder Forbund gen-stiftelseskongres i København. Den forsøgte formanden for »Det al-russiske Metalarbejderforbund«, Alexander Schljapnikow, at komme til at deltage i, selvom det russiske forbund ikke var medlem af IMF. Russerne havde forinden på en improviseret konference forsøgt ikke bare at skaffe sig adgang til IMF, men i virkeligheden med det formål at erobre IMF for den kommunistiske tredje internationale. IMF's generalsekretær, Alexander Schlicke, der var formand for det tyske metalarbejderforbund og iøvrigt netop var blevet den nye Weimar-republiks første rigs-arbejdsminister, trådte imidlertid skånselsløst op imod dette forsøg på infiltration. Det vil jeg ikke acceptere, sålænge jeg er generalsekretær for IMF, skrev Schlicke til J. A. Hansen, og han fjøede til: »Hvem var det, der deltog i den uformelle konference med russerne? Skandinaverne af venlig imødekommenhed, russerne af nederdrægtighed (Schlechtigkeit), italienerne og luxembourgerne af uerfarenhed«. – Men Schljapnikow opgav ikke så let. Han var før IMF-kongressen, der holdtes i august, på rundrejse i Norge og bombarderede herfra J. A. Hansen med telegrammer for at få visum til indrejse i Danmark for at nå frem til IMF-kongressen. Men J. A. Hansen havde helt ud forstået Alexander Schlickes advarsler ... de danske myndigheder udstedte ikke visum, og russeren kom ikke til IMF-kongres. – På billedet herover byder J. A. Hansen velkommen til kongressen. På side 29 ses et af Schljapnikows telegrammer.

havde »ligget i dvale« under verdenskrigen 1914-18. J. A. Hansen havde i denne periode ved mange lejligheder været forbindelsesmand mellem organisationerne i de krigsførende lande.

Lønreduktioner

1921 ★ Overenskomstforslag fra forligsmanden indfører automatisk dyrtidsregulering. Der var ikke lutter begejstring herover. I beretningen hedder det: »Dermed blev Centralorganisationens lønninger underkastet pristalsregulering og blev ikke løst herfra før februar 1927. Den første regulering i august 1921 bevirkede en reduktion på 18 øre for vore timelønsarbejdere«.

1922 ★ Forbundet fremsætter forslag om indførelse af »bedriftsnævn« i virksomhederne. Arbejdsgiverne afviser blankt at forhandle herom. Ny overenskomst indeholder 15 pct. lønreduktion.

1923 ★ Hovedbestyrelsen godkender 15. december »Love for lærlingeklubberne indenfor jern- og metalindustrien«. Kontingentet skal være 25 øre om ugen.

1924 ★ Hovedbestyrelsen fejrer ved fest med deltagelse også af nordiske og internationale gæster J. A. Hansens 25 års jubilæum som forbundets formand. J. A. Hansen får senere på året en fod amputeret på grund af sukkersyge.

Th. Stauning danner den første socialdemokratiske regering i Danmark.

1925 ★ Storlockout – den indtil da største i Danmark – lammer arbejdsmarkedet. 18.000 faglærte i jern- og metalindustrien rammes. Arbejdsgiverne krævede

lønreduktioner, i »jernet« på 10 pct. Det stod hurtigt klart, at lockouten havde politiske bitoner, idet arbejdsgiverne ville den socialdemokratiske regering til livs. Stauning havde et lovforslag om indgreb i konflikten parat, men det blev i skuffen. Efter konflikten meldte Arbejdsmandsforbundet sig ud af LO, men vendte tilbage i 1929. Udmeldelsen, som et kongresflertal gennemtvang mod Lyngsies vilje, skyldtes bitterhed mod LO, der havde nægtet at iværksætte sympatikonflikter på transportområdet.

1926 ★ Forbundsformand J. A. Hansen dør 8. juli, 5 dage efter afslutningen af forbundets 20. kongres. Han blev 58 år. På en ekstraordinær kongres vælges Johs. Kjærbøl til ny formand.

Ved overenskomstfornyelsen indføres de første opsigelsesvarsler for tillidsmænd.

Staunings regering må gå af efter valg i december.

1927 ★ Forbundets hovedkrav ved overenskomstfornyelsen: at få afskaffet den automatiske halvårslige lønregulering efter pristallet. Krav nr. 2: 6 dages sommerferie med løn. Resultatet blev afskaffelse af pristalsreguleringen – imod reduktion af alle lønninger over 115 øre i timen med 4 pct.

1929 ★ Th. Stauning afløser Madsen Mygdal som statsminister.

Mellem CO-Metal og Jernets Arbejdsgiverforening indgås en aftale om, at et udvalg med tre repræsentanter fra hver organisation nedsættes »med det formål at modtage, undersøge og tage stilling til indkommende klager over mangelfuld lærlingeuddannelse«.

TROMSØ KC186/20 60/58 W 20 9 40 =

Adressen

D = I A HANSEN

METALARBEJDERFORBUNDET - GL

Tl. Bem.

KONGEVEJ KBHAVN =

Telegrafstation

KJØBENHAVN.

20 AUG 1920

Dato

Udlev. Nr.

Modtaget.

Afsendt.

App. Nr.

Linar

fra

den

af

Linar

til

den

Kl.

af

POLIZEI HAELT UNS TROMSØ AUF WANN WIR
 WEITERREISEN IST UNBESTIMMT DAS NORVEGISCHE
 PASSKONTOR ERKLAERTE DER DENISCHE KONSUL
 KRISTIANIA HAT KEINE VORSCHRIFFT VON REGIERUNG
 BETREFFS ABGABE UNS EINES VISUMS PUNKT KLAERE
 AUF UND TREFF MASSNAHMEN ZUR SCHNELLMOEGLICHTEN
 WEITERFAHRT KOPENHAGEN NOCHMALIGE BITTE BIS ZU
 MEINER ANKUNFT MIT ROEFFNUNG DES KONGRESSSES —
 ABZUWARTEN = SCHLAPNIKOFF

Form. Nr. 37—8—1919.

Alexander Schlicke

Tegning af Alexander Schlicke, formand for det tyske metalarbejderforbund og generalsekretær for IMF.

En faarnejelig og offyldig, hjemtjom
Smædevise
 om Anners Johansen, poppelært i hele Østværjet
 fjendt jom
Bonnesmæden
 med sammes Paartræt, udsat paa Melledien
 Du sjonne, fortællende Kjerften

ved den store Fæst i Jagtklobben
 Coverdagen den 30. Juni 1928.
 Trykt i dette Aar.
 Pris: 1 Stilling.

Me trykt hos Strandberg, Holmensgade 4

I 1928 markeredes hovedkasserer A. Johansens 25 års jubilæum. Ved den festlige sammenkomst blev sunget en hyldestvis, hvis forside ses her. Visen var ikke signeret, men mon forfatteren ikke skulle være Fr. Dalgaard, folketingsmand, flittig viseforfatter, senere direktør i AKB og formand for Arbejderbevægelsens Erhvervsråd? Han skrev ofte på den melodi, som også er foretrukket her. Læg mærke til »Bonnesmæden« – det var A. Johansens »nom de guerre« blandt venner.

På 1929-kongressen dukker et nyt navn op i hovedbestyrelsen, formanden for Københavns afdeling 12, *Otto Wolf*, der også blev medlem af forretningsudvalget.

Han viste sig hurtigt at være en mand med fremtid. Han var formand for afdeling 12 fra 1925 til 1930, da han efter Sigv. Munk overtog hvervet som sekretær, senere forretningsfører for Metalar-

bejdernes Centralafdeling (Metal København). Den post beklædte han, indtil han i 1941 blev valgt til forbundets hovedkasserer.

Otto Wolf var samtidig et fremtrædende medlem af Københavns Borgerrepræsentation, ordfører og formand for den socialdemokratiske gruppe. Han var, fortæller Hans Rasmussen i sin erindringsbog »Ilden i min esse«, inde i billedet som afløser for Peter Andersen, da denne i 1944 gik af som formand. Men den ny-konstruktion af forbundstoppen, som Otto Wolf havde tænkt sig: ham selv som øverste administrator med en »generalsekretær« for A-kassen og en for det faglige område under sig, følte de fleste noget vidtløftig.

Otto Wolf fik kun få år som hovedkasserer. Efter lang tids sygdom døde han allerede i 1947, kun 52 år.

1930 ★ Internationalt Metalarbejder Forbund holder kongres i København i Rigsdagens fællessal. »Et uforglemmeligt minde«, skrev senere IMF's generalsekretær, Konrad Ilg, om arrangementet.

Ferie med løn

1931 ★ Ved mæglingsforslag og efter to urafstemninger i forbundet gennemføres ferie på 6 dage med løn. Ferielønnen fastsættes til 75 kr. i København, 67 kr. i provinsen. Overenskomsten indeholdt lønreduktion på 5 pct. af lønninger under 150 øre, 8 pct. på lønninger over – dog ikke reduktioner til under henholdsvis 110 øre og 143 øre. Lønreduktionerne motiveredes med det faldende pristal, jfr. oplysningerne under år 1927.

På en ekstra kongres, der blev indkaldt efter krav fra en række afdelinger, frem-

Året 1932 var det strengeste arbejdsløshedsår, danske metalarbejdere har oplevet. I gennemsnit var hvert af forbundets medlemmer arbejdsløs i 115 dage. De arbejdsløse mødte hver dag til kontrol i arbejdsløhedskassens lokaler med indgang Vester Søgade 2 – og her ses et lille udsnit, der stiller op for fotografen bl.a. iklædt tidens almindelige hovedbeklædning, bowleren.

sattes mistillidsvotum p.g.a. lønreduktionerne til formanden (Kjærbøl) og hovedbestyrelsen, men det afvistes, og en tillids erklæring vedtoges med 147 stemmer imod 70.

1932 ★ Verdenskrisen slår igennem med hidtil største arbejdsløshedstal. Af forbundets 29.200 medlemmer var 12.034 arbejdsløse. I alt var 193.140 organiserede arbejdere uden beskæftigelse.

På forbundets kongres får hovedledelsen – skønt voldsom forudgående agitation imod den – et stort tillidsvotum. Den daglige ledelse genvælges, skønt Kjærbøl fik modkandidat til formandsposten, kommunisten L. Rosendahl fra Esbjerg. Denne fik dog kun 41 stemmer.

Til hovedbestyrelsen nyvælges bl.a. formanden for Københavns afd. 4, *Viggo*

Jeppesen. Han var blevet afdelingsformand i 1931, i 1938 valgtes han til sekretær i forbundet, og i 1944 blev han næstformand. Dette hverv beklædte han, indtil han efter svær sygdom døde 8. februar 1961, kun 63 år. *Viggo Jeppesen* var en både handlekraftig og effektiv forhandler, diplomatisk når det var nødvendigt, men uden at fornægte sin oprindelse fra hårde arbejdspladser.

Kongressen bød også på en anden nyvalgt, der i de kommende årtier skulle gøre sig stærkt gældende – *Kai Lindberg*, Helsingør. Han valgtes både til hovedbestyrelse og forretningsudvalg, sidstnævnte sted som efterfølger for I. Vilh. Werner, Odense. *Kai Lindberg* var samme år blevet formand for afdelingen i sin fødeby, fra 1936 som fastlønnet. Han blev 1941 sekretær i LO, landstingsmand i

*Kaj Lindberg,
minister.*

*Alfred Bjørklund,
rådmænd.*

nogle måneder 1947, folketingsmand for Vejle kreds 1947 - 1971 og minister for offentlige arbejder, trafikminister, 1955 - 1966.

Kaj Lindberg var, både fysisk og i overført betydning, en af tungvægterne i efterkrigstidens arbejderbevægelse. Han var ikke en mand af mange ord, men når han sagde noget, blev der lyttet, og hans indflydelse både i politiske og faglige sammenhænge var betydelig. Kai Lindberg var – sammen med Kjærboel, Sigv. Munk og I. Vilh. Werner – i en lang årække og til deres sidste åndedrag levende interesseret i deres gamle forbund og levede med i alle væsentlige forbundsbegebenheder. De var »nærmeste familie«. Kai Lindberg døde 1985, nær 86 år gammel.

1933 ★ Statsminister Th. Stauning forelægger – og får gennemført – Danmarks-historiens første lovgivningsindgreb til forhindring af konflikt på arbejdsmarkedet. Det skete, fordi overenskomstparterne uden udsigt til forlig havde varslet lockout og strejker for langt over 100.000 LO-medlemmer.

I Smedeforbundets beretning hedder det: »En arbejdsstandsning af det omfang ville blive en katastrofe for landet ... (lovforslaget) blev til uden nogen som helst medvirkning fra nogen side inden-

for fagbevægelsen«, en formulering som utvivlsomt skyldes Johs. Kjærboel.

Lovindgrebet overfor den truende arbejdskonflikt, der skete 31. januar, efterfulgtes af det såkaldte »Kanslergadeforlig«, opkaldt efter Staunings bopæl, mellem regeringen og Venstre. Et af resultaterne var socialminister K. K. Steinckes socialreform – udgangspunktet for efterfølgende årtiers sociale udvikling.

Forbundets ældste pionér, medlem nr. 1 i medlemsfortegnelsen, Hans Petersen, kaldet Horsens-Petersen, dør 27. april, 95 år gammel. Han var med helt fra 1873.

1934 ★ En overenskomst, som i alle konkrete enkeltheder bare er en uændret forlængelse af den hidtil gældende, vedtages ved urafstemning i Smedeforbundet med 12.394 ja imod 4.044 nej. Man havde lært af erfaringerne fra 1933 ...

Kjærboel blev minister

1935 ★ Forbundsformand Johs. Kjærboel vælges 22. oktober til medlem af Folketinget, og allerede 4. november udnævntes han til handelsminister. På en ekstraordinær kongres valgtes næstformand Peter Andersen til formand for forbundet, til næstformand valgtes hidtidig sekretær Vilh. Christensen og til ny sekretær for-

De arbejdsløse smede i København var så mange, at de måtte lukkes ind i hold for at få deres daglige stempel til bevis på, at de virkelig var arbejdsløse og berettiget til understøttelse.

manden for Odense afdeling, Hans Rasmussen, der netop på den ordinære kongres var blevet valgt til hovedbestyrelse og forretningsudvalg. Om ham skrev Peter Andersen i jubilæumsbogen fra 1938, at han »i sin forholdsvis korte formandstid i Odense afdeling havde vist sig som en meget brugbar mand«. Så var der ikke sagt for meget. Hans Rasmussen møder vi ofte senere i bogen.

1936 ★ Godt 13.000 af forbundets medlemmer lockoutes som led i overenskomstforhandlingernes sammenbrud. Et mæglingsforslag vedtages af arbejderne, men forkastes af arbejdsgiverne. Rigsdagen (dengang Folketing og Landsting) standser konflikten og kræver genoptagelse af forhandlingerne. Hvis enighed ikke opnås, etableres tvungen voldgift.

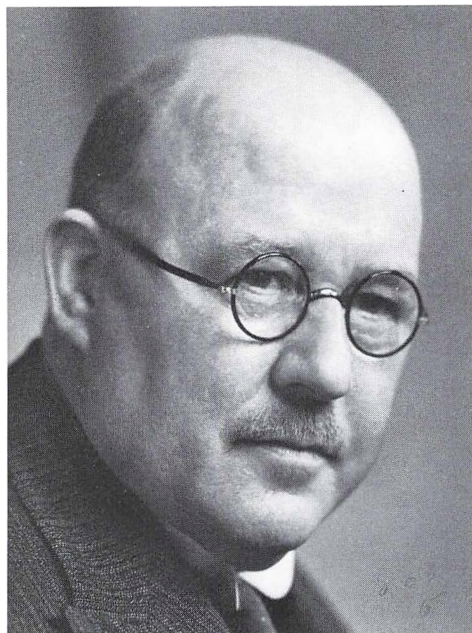
Feriebetalingen for arbejdere i provinsen forhøjes til 70 kr. (for en uge) under

forudsætning af, at der i det forudgående år er præsteret mindst 2250 arbejdstimer (et fuldt arbejdsår var på 2448 timer).

1937 ★ Socialminister Ludv. Christensen (hovedkasserer – fra 1907-34 – i det daværende Formerforbund) får gennemført Lærlingeloven, der knæsætter og styrker den virksomhed, som siden 1929 har været udfoldet i »Metalindustriens Lærlingeudvalg«.

Ludv. Christensen får også gennemført en lov imod overarbejde – for at forhindre misbrug af overarbejde og derved modvirke arbejdsløsheden.

1938 ★ Socialminister Ludv. Christensen får gennemført den første ferielov, som giver ret til 14 dages årlig ferie med ferieløn. Denne fastsættes til 4 pct. af fortjenesten i optjeningsåret forud.

Jørgen Kjørbo, forbundsformand 1926-35.

Peter Andersen, forbundsformand 1935-44.

Besættelsen 1940-45

1940-45 ★ Danmark besat. Aktionsretten lammet. Oktober 1939 aftales pristalsregulering af lønningerne i overenskomsterne efter 1. marts 1940. Men reelt gennemførtes ved lov løn- og prisstop. Det første holdt en tid, mens prisstoppet hurtigt udvandedes.

Kjørbo var blevet arbejds- og socialminister, og det faldt i hans lod at gennemføre en række principielt ubehagelige love – dels for at tilfredsstille den politiske »borgfred« i landet, dels for at forhindre besættelsesmagten i »at blande sig«. Bl.a. indførtes et særligt arbejds- og forligsnævn, der godt nok havde repræsentation fra arbejdsmarkedet, men hvis formandskab reelt havde hals- og håndret over lønudviklingen, i virkeligheden som en tvungen voldgiftsret.

En af Kjørbo's love fra den tid fik lang-

tidsvirkning – loven om arbejdsfordeling med ret til a-kasse dagpenge for den manglende tid.

Ved besættelsens start frygtedes stor arbejdsløshed, bl.a. på grund af materialemangel. Men 1942-43 var beskæftigelsen så høj, kun 5 pct. ledighed, at man skulle årtier tilbage for at finde noget tilsvarende. Det bevægelige lønsystem begyndte igen så småt at virke, men lønudvikling og dyrtidstillæg kunne 1944 til sammen kun dække to trediedele af pristigningerne. 1944 opgjordes reallønnen til 90 pct. af 1939-niveaet.

I foråret 1945, få måneder før befrielsen, gennemførtes overenskomstforhandlinger med Jernets Arbejdsgiverforening. Der opnåedes visse forbedringer, og ved urafstemning – den eneste under besættelsen – vedtoges overenskomsten med to trediedele ja-stemmer. Reallønnen opgjordes til 94 pct. af 1939, og

B&W-arbejdere under den traditionsrige søtransport fra Toldboden i København til værftet på Refshaleøen. Billedet er fra 1930'erne.

Ernst Christiansen anslog i bogen »Smede før og nu« fra forbundets 75 års jubilæum, at smedene herved lå 20-25 pct. bedre end øvrige arbejdere.

Ernst Christiansen gjorde også op, at jern- og metalindustrien i løbet af besættelsesårene producerede for 500 millioner kroner maskiner og for 300 millioner kroner skibe til Tyskland, der bare afgav ordrer og lod den danske nationalbank betale. Mange af besættelsesårenes ialt 2540 sabotageaktioner rettedes imod jern- og metalindustrien, hvor ialt 319 virksomheder blev ramt, en del flere gange.

Under 100 unationale

I »Smede før og nu« fortælles også om det ubehagelige problem »tysklandsarbejderne«. Det hedder herom: »Ialt var der i disse år 4.265 af forbundets medlemmer, som for kortere eller længere tid arbejdede i Tyskland. 585 arbejdede i Norge. Det var ikke velset at være »tysklandsarbejder« og endnu mindre »norgesarbejder«. Og skyggen fra hin tid kom for adskilliges vedkommende til at strække sig ud over krigstiden. Ingen blev tvunget til at arbejde i Tyskland eller Norge. Hvorfor rejste de da? Enkelte vel af sympati for nazismen. Men de fleste antage-

Tre af besættelsestidens mest fremtrædende faglige ledere drøfter en afgørelse fra arbejds- og forligsnævnet. Fra venstre smedenes formand Peter Andersen, arbejdsmændenes Axel Olsen og LO's Laurits Hansen.

lig i håb om at tjene mere end hjemme. Lyst til at se fremmede forhold spillede vel ind for nogle, og private forhold drev måske andre udenlands«.

I en række af forbundets afdelinger blev umiddelbart efter befrielsen nedsat særlige udvalg til opklaring af eventuelle tilfælde af unational optræden under besættelsen. Forbundets og arbejdsløshedskassens hovedbestyrelser vedtog et sæt enkle regler for, hvordan man rent organisatorisk skulle behandle sådanne medlemmer, der i større eller mindre grad var »trådt ved siden af«. Afdelingerne indberettede, men det var hovedledelsen, som traf beslutning for derved at sikre ensartethed i de forholdsregler, man fandt at måtte træffe.

Udgangspunktet var, at medlemmer, der idømtes fængsel i et år eller derover, skulle slettes, mens medlemmer, der fik under 1 års fængsel, skulle lovligt udmeldes eller betale fuldt kontingent for hele den periode, den idømte straf varede. For begge kategoriers vedkommende gjaldt så iøvrigt, at de pågældende kunne genoptages i forbund og A-kasse efter 5 ugers arbejde ved faget og indbetaling af nyt indskud. Man ønskede ikke, at folk – selvom de var blevet straffet – skulle straffes udover selve straffen, og ville gardere sig imod, at de fremtidig optrådte som uorganiserede. Men de mistede opnået anciennitet.

Af den slags sager behandlede hovedledelsen ialt mindre end 100. En del blev uden videre frafaldet – i nogle tilfælde, fordi de anklagede kunne møde frem med lange underskriftlister fra kolleger, der bedyrede deres uskyld. I andre tilfælde forsvandt de pågældende ud af forbundets rækkevidde.

Blandt de både dømte og organisato-

risk straffede var folk af mange slags – fra små vagtmænd ved tyske militære anlæg, over Frikorps Danmark og Schalburg-folk til folk, der havde meldt sig til Waffen SS, og så til gemene stikkere. Folk, der »kun« havde gjort sig bemærkede ved at være medlemmer af nazistpartiet, gjorde man ikke noget ved ... men for en rum tid havde de det ikke let på arbejdspladserne.

En af de største

1941 ★ Et af de største navne i forbundets historie går »fra borde«, hovedkasseren siden 1903, *A. Johansen*. Måske navnet i år 1988 ikke siger så mange ret meget, men det er værd at gøre holdt ved.

Anders Johan Johansen var født 13. december 1868. 21. juli 1895 blev han valgt til formand for Helsingør afdeling, der på en generalforsamling i maj 1898 vedtog at slå formands- og kassererposten sammen og lønne indehaveren – A. Johansen – med 50 kr. pr. måned.

Som hovedkasserer i forbundet afløste han Vald. Olsen, der 1903 var blevet sekretær i LO, og i de næste 38 år øvede han en meget betydelig indflydelse på alle forhold inden for forbundet. Han var et administrativt talent og en fremragende organisator, som indtil det pertentlige samlede på kendsgerninger – og forstod at bruge dem i arbejdet. Hans taloversigter over alle organisatoriske sider af forbundsvirksomheden, herunder også over udviklingen i både løn og diverse dagpengesatser, er stadig forbløffende spændende læsning. Hans evne til at bruge tallene i sagens tjeneste kan minde meget om P. Knudsens – Socialdemokratiets forretningsfører (formand) fra 1888 til 1909, da han afløstes af Th. Stauning.

*Leonhard Hansen, Århus,
hovedbestyrelsesmedlem 1920-47.*

*A. Johansen, Helsingør,
hovedkasserer 1903-41.*

A. Johansen var nok i 1920'erne og 1930'erne arbejderbevægelsens fornemste ekspert i alt, hvad angik sociallovgivning og arbejdsløshedsforsikring. Stauning søgte at trække ham over i politisk virksomhed som minister eller højt placeret embedsmand. Men A. Johansen blev hos smedene, idet han dog i årene 1934 til 1940 var medlem af Landstinget.

Da han gik af på kongressen i 1941 – men med det løbende regnskabsår som afsluttende arbejdsopgave – blev han stærkt hyldet. Formanden for Århus afdeling og mangeårigt forretningsudvalgsmedlem Leonhard Hansen havde hele kongressen bag sig, da han i en takketale bl.a. karakteriserede A. Johansen således:

»A. Johansen var en dejlig stærk mand, jeg håber han vil bevare sin kraft længe endnu. Selv har jeg ofte fået et par

oven i »bøtten« af ham, men altid har jeg måttet erkende, at han var den klogeste, og at det var ham, der havde ret. Dygtig har han været, til tider har han rådt og brutalt kvalt forslag, som vi er kommet med, men det viste sig som regel, at han havde ret. Det er A. Johansens ånd, der har præget arbejdet gennem mange år«.

Og ovenpå denne fornemme afskedshyldest lød, som det hedder i protokollen, »et hylende smede-hurra« fra hele kongressen.

A. Johansen døde 28. maj 1951, 82 år gammel.

1944 ★ Hans Rasmussen vælges til forbundsformand, Viggo Jeppesen til næstformand, jfr. omtalen under år 1932, og til ny sekretær valgtes bl.a. *Johannes Berg*.

Han var på det tidspunkt 44 år, havde siden 1937 været formand for Københavns afd. 2, klejnsmedenes fagforening, og på kongressen 1938 indvalgte han i både hovedbestyrelse og forretningsudvalg. Johannes Berg afløste i 1961, da Viggo Jeppesen døde, denne på næstformandsposten, og han beklædte den til 1966, da han på grund af et svækket syn trak sig tilbage. Johannes Berg udfyldte alle de poster, han blev betroet. Han døde 8. august 1979.

På samme kongres valgtes kassereren i Randers afdeling, *Dusinius Amstrup*, til sekretær med lærlingearbejdet som særligt arbejdsområde. Han skabte gode resultater, både hvad angår rent uddannelsesmæssige problemer og vedr. opbygningen af forbundets særlige lærlingeorganisation. Men han døde allerede 1957, kun 56 år gammel.

På 1944-kongressen nyvælges til hovedbestyrelsen *Alfred Bjørklund*, der var forretningsfører (formand) for Metalarbejdernes Centralafdeling i København.

Bjørklund (f. 1901) blev for en årrække efter sit valg til leder af Centralafdelingen i 1941, da han efterfulgte Otto Wolf, de københavnske smedes »profil« udadtil. Han var fællestillidsmand hos B&W Christianshavn, da han 1932 blev ekspedient, det var stillingsbetegnelsen, i Centralafdelingen, i 1938 blev han sekretær. Men han havde været med i det faglige arbejde siden sin pureste ungdom, han var f.eks. medstifter af den første lærlingeorganisation.

Bjørklund var i 18 år, til 1962, formand for Arbejdernes Fællesorganisation i København og i den egenskab bl.a. leder af den årlige Fagenes Fest i Københavns Idrætspark og »vært« for kongeparret, der traditionelt gæstede denne

begivenhed. Alfred Bjørklund var medlem af Borgerrepræsentationen i København fra 1946, i årene 1954 til 1970 som rådmand, og han var medlem af Landstinget 1947 til dets ophævelse i 1953. Han udtrådte af hovedbestyrelsen 1956, men var fremtrædende i en række kooperative virksomheder, bl.a. formand for Arbejdernes Brændselsforretning.

I alle funktioner var han en mand med klare og skarpe holdninger. Han bar ikke kappen på mange skuldre, men var fagligt og politisk en klippe, som mange modstandere i årenes løb rejste storm imod – uden resultat. Det kom som en overraskelse, da han i 1964 pludselig kort meddelte centralafdelingens bestyrelse, at han ikke ønskede genvalg ved et nært forestående repræsentantskabsmøde. I sine sidste år var det brændselsforretningen, han gav sine kræfter, indtil han pludselig døde i april 1972.

En samler

1947 ★ Hans Rasmussen på kongressen: »I øjeblikket er vi ikke i stand til at skaffe en eneste ledig smed eller maskinarbejder«.

Til ny hovedkasserer efter Otto Wolfs død vælges *Chr. Carlsson*, og med ham indledes en ny lang kassererperiode, der satte sig varige spor. Chr. Carlsson fik en barsk start i livet – hans far døde, mens hans moder var gravid med ham, og til sit sidste åndedrag mindedes han den kamp, det var for moderen at skaffe ham og hans ældre søskende en uddannelse. Det satte sit præg på ham – han bar aldrig hjertet udenpå skjorten, men han følte med alle i nød, og han gjorde noget ved det ...

Som arbejdsløs maskinarbejder blev

Internationalt Metalarbejder Forbund holdt – for tredje gang – kongres i København i 1947. Den fandt sted i Rigsdagens Fællessal på Christiansborg. På talerstolen byder Hans Rasmussen velkommen til Danmark. Tidligere holdt IMF kongres i København i 1920 og 1930, og for fjerde gang holdes der igen IMF-kongres i København i 1989.

han 1931 ansat som midlertidig medhjælp i Metalarbejdernes Centralafdeling, men det »midlertidige« udviklede sig til mere end 40 års arbejde, først som statistikfører, senere som bogholder i Centralafdelingen, fra 1943 som sekretær i Metalarbejdernes Arbejdsløsheds-kasse og altså fra 1947 som hovedkasserer for både forbund og A-kasse.

Chr. Carlsson var, som A. Johansen, en forsigtig administrator. Han »overtog« i 1947 en formue på ca. 10 mio. kroner – ved afgang i 1974 var den vokset til ca. 85 mio. kroner. Og så havde han i mellemtiden betalt en storkonflikt i 1961, som kostede 17 mio. kroner, en konflikt i 1973 til 65 mio. kroner – og betalt kontant for to store bygværker, som forbundet lod gennemføre: Metalskolen Jørlunde og det nye forbundshus i Nyropsgade.

Det pinte ham, at forbundets formue ikke var blevet større. Til fagbladet »Metal« sagde han i et afskedsinterview november 1974: »Naturligvis er det et forbunds opgave at klare konflikter, og vi har altid betragtet hele vor formue som en kampfond. Men vi skal ikke glemme, at det er lettere at give penge ud, end at få dem samlet sammen ...«. Det var en slags testamente, han gav sine efterfølgere.

Chr. Carlsson var i et par årtier Hans Rasmussens nærmeste medarbejder, og de delte mange opgaver mellem sig: Hans Rasmussen var i stigende grad den stærkt udadvendte – forbundets ansigt over for offentligheden – mens Chr. Carlsson repræsenterede på en række indadvendte områder – i A-kassernes Samvirke, i arbejdsrådet, i kooperative virksomheder og i bestyrelsen for den socialde-

mokratiske presse. Overalt ud fra et overordnet mål – at gavne de institutioner eller virksomheder, han var i ledelsen for, for derved også at styrke forbundet.

Chr. Carlsson fik knapt to års otium. Han døde 3. september 1976 i en alder af 69 år.

På 1947-kongressen nyvalgte til hovedbestyrelsen *Axel Lund*, Næstved, der skulle blive en af »de store« provinssmede i forbundets ledelse.

Han var i 1940 blevet formand for Næstved afdeling, et hverv han bevarede, til han på grund af alder gik af i 1967. På kongressen 1969 nedlagde han hovedbestyrelsesmandatet, efter i de sidste seks år også at have været medlem af forretningsudvalget. Axel Lund var livligt og engageret med i alle forbundets aktiviteter – en sikker deltager i enhver debat om aktuelle eller principielle synspunkter – loyal og ubestikkelig i al sin færd. Han var født år 1900 og døde i marts 1974.

Hele tiden fremad

1950 ★ De første opsigelsesvarsler indføres i overenskomsten: 7 dage for arbejdere med mellem 2 og 3 års anciennitet, 14 dage for anciennitet udover 3 år.

På 1950-kongressen nyvælges *Georg Sørensen*, Århus, til hovedbestyrelsen, og han tilførte hovedbestyrelsens virksomhed en særlig dimension. Georg Sørensen var *smed*, ingen tvivl om det – også med alt, hvad der nu engang forbindes dermed. Men han var også så meget andet.

Han var, hvis det nu bare ikke misforstås, sirlig i hele sin fremtræden, i det ydre som i sit sprog, der var præget af stor belæsthed og megen viden om ting og sa-

ger langt udover, hvad fagforeningsvirksomhed normalt kræver af sin mand.

I sin ungdom havde han i fem år arbejdet i Latinamerika »på professionen« og ved landbruget som høstarbejder, men som han sagde: Jeg blev kun rig på erfaring. Hjemme igen i Århus blev han fællestillidsmand hos Ths. Th. Sabroe, og i 1945 valgtes han til afdelingsformand efter navnkundige Leonhard Hansen, der havde foretrukket at fortsætte som folketingsmand.

I mange år hævdedes det, at Georg Sørensen, der i sin ungdom havde været lidt rebelsk, væltede Leonhard Hansen. Men det afviste han i et interview i fagbladet »Metal« i 1970, da han fejrede 25 års jubilæum i sin formandsstol. Sammenhængen var, at en generalforsamling havde stillet Leonhard Hansen over for valget imellem enten at være afdelingsformand eller folketingsmand, ikke begge dele, for afdelingen ville nu have sin formand hjem til Århus. Leonhard Hansen valgtes at fortsætte folketingsarbejdet og genopstillede ikke til formandsvalget. Da han og Georg Sørensen slog følgeskab på vej hjem fra generalforsamlingen, havde Leonhard Hansen sagt: Ja, når det nu skulle være, var det godt, det blev dig!

Og det var godt. Georg Sørensen blev ikke bare en stor formand i forbundets næststørste afdeling. Han blev – ikke mindst efter at han i 1959 også var blevet medlem af forretningsudvalget – i mange situationer provinsens naturlige talsmand, altid vel gennemtænkt og altid formfuldendt i et smukt sprog.

Georg Sørensen var afdelingsformand til 1972, da han også forlod hovedbestyrelsen. Han var i en årrække formand for Arbejdernes Fællesorganisation i Århus,

Tre fremtrædende medlemmer af forretningsudvalget – fra venstre: Georg Sørensen, Gunnar Næsberg og Palle Timm.

Tre sekretærer, der alle blev næstformænd og alle døde alt for unge: fra venstre Erik Høiland Andersen, Arne Jensen og Tage Jensen (bagerst) efter et møde i Jernets Arbejdsgiverforening.

formand for byens store tekniske skole og meget andet. En fornem tillidsmand, en pryd i enhver forsamling. Han døde i september 1984, 78 år gammel.

1952 ★ Overenskomstforhandlingerne gennemføres for første gang af Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark for samtlige forbund med medlemmer i CO-Metal – i 1949 var både SiD og Kvindeligt Arbejderforbund kommet med i CO.

Væsentligste overenskomstresultat: Ferieforlængelse til 3 uger.

Til ny sekretær i forbundet udpeger hovedbestyrelsen Erik Høiland Andersen, der var fællestillidsmand hos Laur. Knudsens fabrikker i København.

Høiland Andersen var ved ansættelsen 36 år og havde forud været aktiv både i det faglige og det politiske ungdomsarbejde. Han var stærkt engageret i alle problemer omkring samarbejdet på arbejdspladserne og placerede sig hurtigt som en af fagbevægelsens mest energiske forkæmpere for samarbejdsudvalg – og kom i den forbindelse i modsætningsforhold til de politiske

kræfter i forbundet, som bekæmpede, hvad de kaldte »klassesamarbejdet«.

På kongressen 1953 blev han valgt til sin sekretærpost, omend det skete med en vis modstand, men takket være stor saglig indsigt i problemerne og et vindende væsen vandt han snart også dem for sig, der havde været imod hans valg. På kongressen 1966 valgtes han til Johannes Bergs efterfølger som næstformand. Han blev nu også næstformand i CO-Metal, medlem af LO's forretningsudvalg, medlem af udbyttedelingsnævnet, dommer i Arbejdsretten, næstformand i forskellige udvalg inden for den faglige uddannelse, medlem af Københavns Borgerrepræsentation o.m.m. Men alt sammen blev brat afbrudt, da han døde 22. august 1968, kun 52 år gammel, på grund af en tarmsygdom, som ingen, ej heller han selv, havde regnet for noget.

1953 ★ Blandt de nyvalgte på kongressen var Janus Jensen, Københavns afdeling 5, Gunnar Næsborg, Ålborg, og Svend Hansen, Odense – tre mænd, der i en årrække fremover kom til at øve en betydelig indflydelse i forbundsarbejdet.

Janus Jensen var allerede i 1937 blevet næstformand i afdeling 5, skibssmedenes fagforening. Her blev han formand i 1945, efter at han under besættelsen havde beklædt det særdeles vanskelige hverv som fællestillidsmand på B&W's skibsværft på Refshaleøen i København. I afdeling 5s formandsstol havde han haft så prominente forgængere som de to forbundsformænd J. A. Hansen og Johs. Kjærbøl.

Janus Jensen var nu aldrig nogen efteraber eller -snakker – han kunne selv. I 1959 blev han medlem af forbundets for-

retningsudvalg, i 1961 sekretær i forbundet med mæglingssmøder over hele landet som speciale, og ved omstruktureringen af forbundsarbejdet 1972 – se herom senere – blev han forbundssekretær og leder af hovedkontorets forhandlingsafdeling.

Det var en både meget central og meget ansvarsfuld post, som Janus Jensen kunne fylde helt ud – næppe nogen havde et større praktisk erfaringsmateriale at bygge på end han, der af alle anerkendtes som en af de største mæglingsemænd, forbundet har haft. Han *ville* ikke komme tilbage til hovedkontoret med sager, han var sendt ud med – han ville have resultater. I 1974 fratrådte Janus Jensen sin post på grund af alder. Han døde august 1986 i en alder af 77 år.

Gunnar Næsborg, født 1916, var fællestillidsmand på Aalborg Værft, da han blev først fastlønnet næstformand, fra 1951 formand for Ålborg afdeling, til han nedlagde på grund af svækket helbred i 1974. Han var i årene 1966-74 medlem af forbundets forretningsudvalg, og efter helbredsmæssigt at være nogenlunde restitueret tiltrådte han en stilling som mødeplanlægger på forbundets hovedkontor – et job, han bestred til 1980, da han påny måtte træde tilbage på grund af sygdom.

Gunnar Næsborg var igennem denne lange årrække en af forbundets solide støtter i provinsen, en mand med betydelig indsigt i faglige og arbejdsretlige problemer. Der blev lyttet til ham, når han tog ordet, og han var i stand til at påvirke en beslutningsproces. I Ålborg var han i en årrække et fremtrædende medlem af byrådet, de senere år som viceborgmester.

Svend Hansen, Odense, der på 1966-

kongressen også var blevet valgt til forretningsudvalget, var formand for Odense afdeling, forbundets største, siden 1945. Han var i hjembyen formand for Teknisk skole, et hverv han omfattede med, hvad nærmest må kaldes kærlighed. Han var tillige medlem af byrådet, valgt af Socialistisk Folkeparti. Men han kom på trods af dette partitilhørsforhold til at øve betydelig indflydelse i forbundet, fordi han var en forhandlingens mand, der hellere ønskede at opnå resultater end at pukke på politiske principper. Han var således et agtet medlem af byggeudvalget vedr. Metalskolen Jørlunde – et af skolens auditorier skyldes faktisk hans indsats. Svend Hansen døde 1966, kun 62 år gammel.

1954 ★ Ved overenskomstfornyelsen indføres løn for »skæve helligdage«, 9½ dag. Betalingen fastsættes til 25 kr. pr. dag for voksne mænd, 20 kr. for voksne kvinder, 10 kr. for ungarbejdere under 18 år.

I 1961 ændres søgnehelligdagsbetalingen til 2,5 pct., fra januar 1962 til 3 pct. af den for hver enkelt arbejder ferieberettigede løn med á conto udbetalinger og evt. overskydende tilgodehavender til udbetaling ved ferie. Fra marts 1981 skete en ny forhøjelse til 3,5 pct.

En generalstab

1956 ★ Sygelønsordningen – et af tidernes største sociale fremskridt – opnås ved overenskomstfornyelsen. Fremskridtets rækkevidde bliver imidlertid ikke forstået, så mæglingsforslaget forkastes. Regeringen med H. C. Hansen som statsminister foreslår under voldsomme protester

og hundredtusindtallig demonstration på Christiansborg Slotsplads mæglingsforslaget ophøjet til lov – og det sker.

Kommunisterne med Aksel Larsen i spidsen opererer med en »Situationens generalstab« og forsøger bl.a. at rejse en storm på de københavnske smede-afdelingers generalforsamlinger for at skaffe stor »oppositions«-repræsentation på Smedeforbundets kongres hen på sommeren. Det er tæt ved at lykkes kommunisterne at vinde flertal i den københavnske delegation, men den sidste af de københavnske afdelinger, som holdt generalforsamling med valg af delegerede, afdeling 12, bragte endeligt og sikkert også det københavnske flertal på de »rette hænder«, hvor det altid havde været.

Et flertalsskift ville have fået konsekvenser for de københavnske afdelingers valg af hovedbestyrelsesmedlemmer. Men nu fik kongressen, trods mere end 100 rebelske delegerede, et godt forløb. Oppositionen fik, som Hans Rasmussen skriver i sin erindringsbog, »ikke rigtig noget at hænge deres hatte på – netop på grund af min holdning«. Hans Rasmussen havde nemlig som eneste socialdemokratiske folketingsmedlem stemt *imod*, da folketinget ophøjede mæglingsforslaget til lov.

På kongressen valgtes en ny sekretær, *Arne Jensen*, der havde været rejserevisor i A-kassen siden 1953 og forud derfor kasserer i Vejle afdeling i årene siden 1940.

Arne Jensen blev hurtigt en bærende kraft i den fagretlige virksomhed og vandt sig megen anerkendelse både som mæglingsmand og senere som forbundets tilmandsmødeleder. Han var dommer i Arbejdsretten, og da Erik Høiland Andersen døde i 1968, konstitueredes Arne Jensen

Fire hovedkasserere, fra venstre Otto Wolf (1941-47), Chr. Carlsson (1947-74), Eivind Larsen (1974-83) og Carsten Neumann (fra 1983).

som næstformand og valgtes dertil på kongressen 1969. Derved fik han også ansvar for store dele af forbundets organisatoriske arbejde, herunder tilrettelæggelsen af forbundskongressen 1972. Efter at denne var gennemført i fin stil, med bl.a. ham som dirigent, og efter at han netop var genvalgt med akklamation, døde han dagen efter kongressens afslutning den 9. september 1972, knap 61 år.

Hans død kom som et chok for alle i forbundet. I sin mindetale om ham sagde forbundsformand Paulus Andersen bl.a.: »Vi er ramt af sorg her ved Arne Jensens død, men midt i sorgen gør det godt at kunne sige, at vor afdøde ven var en mand uden svig og en slider som få i vor organisations tjeneste«.

I 1956 valgtes iøvrigt formanden for afdeling 12, *Børge Olsen*, til forbundets hovedbestyrelse. Han blev 1959 sekretær i forbundet, først med oplysningsarbejde, senere med offentligt ansatte medlemmer som virkeområde. På sidstnævnte område valgtes han på kongres-

sen 1972 til som forbundssekretær at være leder af det nyoprettede sekretariat for funktionærspørgsmål og offentligt ansatte og dermed til medlem af forbundets daglige ledelse. Børge Olsen blev imidlertid i 1975 ramt af sygdom og måtte trække sig tilbage fra sin post i 1976. Han døde 2. juli 1987, 72 år gammel.

I 1956 blev lærlingeloven igen revideret. Nu blev dagskolen – lærlingenes og fagbevægelsens mangeårige krav vedrørende de tekniske skoler – realiseret. Det skulle generelt ske senest i 1965, men i jern- og metalindustrien gennemførtes dagskolen allerede 1961 i provinsen og i 1963 i København.

Kortere arbejdstid

1958 ★ Under overenskomstforhandlingerne slår CO-Metal igennem med en arbejdstidsforkortelse – den første siden 1919 – fra 48 timer om ugen til 45 timer. Overenskomstperioden bliver 3-årig. (Mere om arbejdstid under 1965).

1959 ★ Der sker markante nyvalg til forbundsledelsen på kongressen i august: Charles Hansen vælges til sekretær med lønsystemer, arbejdsstudier etc. som særligt arbejdsområde – ham møder vi senere i bogen. Børge Olsen bliver også sekretær, se foran under 1956, og endelig vælges Tage Jensen til sekretær med lærlingearbejdet som speciale.

Tage Jensen var allerede i 1957 blevet konstitueret som sekretær efter D. Amstrups død, og han havde på det tidspunkt været assistent i lærlingeorganisationen siden 1955. I de kommende år koncentrerede han al sin kraft omkring lærlingearbejdet og de faglige uddannelser, en sag der var særlig vigtig efter vedtagelsen af den nye lærlingelov i 1956. Men i 1972 tvang omstændighederne Tage Jensen til at skifte bane. Han konstitueredes efter Arne Jensens pludselige død som forbundets næstformand, og udover de arbejdsopgaver, som naturligt hører næstformandsjobbet til, kom han i de kommende år til i stigende omfang at

varetage forbundets internationale forbindelser.

Overalt – indadtil i forbundet og over for afdelingerne og udadtil i »den store verden« – vandt Tage Jensen megen anerkendelse for sin måde at røgte opgaverne på, og han vandt sig tillige kun venner. Tage Jensen var flittig, ordholdende og påpasselig, og da han umiddelbart efter sit 25 års jubilæum på hovedkontoret trak sig tilbage, blev han hyldet og takket fra alle sider for en god indsats. Tage Jensen fik ikke noget langt otium. Han døde pludselig af hjertelammelse 24. februar 1986, knapt 63 år.

1961 ★ Ved overenskomstforhandlingerne var arbejdsmarkedet opdelt i 8 grupper – og i to af dem, jernet og transporten, blev mæglingforslaget forkastet ved urafstemning. 35.000 af forbundets medlemmer kom i strejke, der varede 20 dage, skønt mæglingforslaget allerede i første omgang blev klart vedtaget i Smedeforbundet, nemlig med 34.481 ja imod 21.603 nej. Forkastelsen skyldtes, at SiD gik imod. I anden omgang vedtoges et mæglingforslag, der gav 9 øre mere til mindstebetalingen, med i alt 74.104 ja imod 41.018 nej inden for det samlede CO-Metal område. Strejken kostede Smedeforbundet 17 mio. kroner.

Redaktøren af fagbladet »Jern og Metal«, sekretær Herman Jørgensen, der fra 1944 havde været en af Hans Rasmussens nærmeste medarbejdere på de indre linjer, træder tilbage på grund af alder. Han afgik ved døden oktober 1968, 73 år gammel. Som ny redaktør ansattes Preben Bengtsson (f. 1923). Fra 1. januar 1962 tager bladet navneforandring til »Metal«.

1962 ★ I juli kvartal havde forbundet 0,6 pct. ledige. Reallønsindekset blev opgjort til 178, en stigning fra 162 på to år.

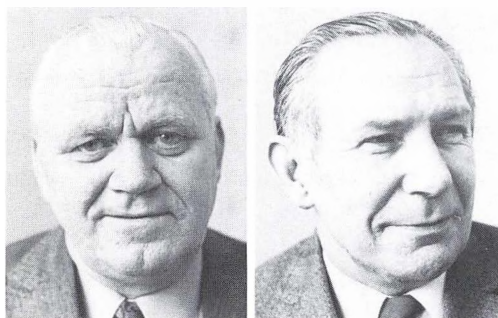
På det organisatoriske område indleder forbundet en ny æra: Hovedbestyrelsen ansætter fra 1. august forbundets første distriktssekretær og beslutter at yde tilskud fra forbundskassen til fire afdelinger (Vejle, Slagelse, Viborg og Åbenrå), så de bliver i stand til at fastlønne afdelingsformanden. Det sker for at fremme afdelingsformændenes indsats på lønområdet.

Forbundets nye distriktssekretær bliver *Åge Madsen*, formand for Randers afdeling siden 1959 og kasserer i afdelingen 1952-59. Siden 1959 var Åge Madsen

medlem af forbundets hovedbestyrelse, og i en årrække var han tillige medlem af Randers byråd, formand for forsamlingsbygningen Jylland o.m.m. Åge Madsen fratrådte 1984, da han faldt for forbundets 65 års aldersgrænse.

Historisk indgreb

1963 ★ et stort år i forbundshistorien: 20. august markeres 75 års jubilæet med jubilæumskongres, mange festligheder i København (Tivoli lukket for alle andre end smede med familier) og i provinsen. forbundet har 79.461 medlemmer, fordelt på 101 afdelinger.

*Aage Madsen,
Henrik Hansen
– to sekretærer fra
60'erne.*

Syv næstformænd fra den sidste 25 års periode. Fra venstre: Johs. Berg (1961-66), Erik Høiland Andersen (1966-68), Arne Jensen 1968-72), Tage Jensen (1972-80), Alex Hansen (1979-86), Max Bæhring (fra 1980) og Frits Bauch (fra 1986).

Overenskomstsituationen går helt i hårdknude og løses gennem et regeringsindgreb, der er gået over i historien som »helhedsløsningen«.

Statsminister J. O. Krag tog initiativet efter forhandlingernes sammenbrud, og efter at han havde forelagt sine tanker for LO-formand Eiler Jensen og arbejdsmændenes formand, Alfred Petersen – formentlig især med henblik på at tage sidstnævnte i ed – kom den samlede løsning på dels overenskomstsituationen, dels også de alvorlige økonomiske problemer, landet var stedt i, til at bestå af ialt 13 love.

Det var først og fremmest loven om forlængelse af de kollektive overenskomster. Blandt de øvrige var en lov om pris- og avancementstop, forbedring af folkepension, lov om udbyttebegrænsning og lov om huslejekontrol. Forbundsformand Hans Rasmussen var Socialdemokratiets ordfører i folketingsalen (han var siden 1950 medlem af Folketinget), og »helhedsløsningen« gennemførtes med så snæver margin som 90 stemmer imod 87 – blandt sidstnævnte var de borgerlige partier og Socialistisk Folkeparti.

For fagbevægelsen var den centrale lov naturligvis forlængelsesloven (over-

enskomstloven, som den blev kaldt). Dens hovedindhold var en 2-årig forlængelse af overenskomsterne med forhøjelser kun til de lavtlønnede på tilsammen 68 mio. kroner i første overenskomstår og generelle tillæg på yderligere 139 mio. kroner i andet.

Væsentligst og længstrækkende var dog, at »helhedsløsningen« indeholdt tilsagn om etablering af en særlig Arbejdsmarkedets Tillægs Pension, ATP. Den sattes i kraft fra 1. april 1964 med bidrag fra lønmodtagere og arbejdsgivere – en tredjedel fra lønmodtageren, to tredjedele fra arbejdsgiveren, et forhold som er fastholdt op igennem årene siden.

Der startedes med lønmodtagerbidrag på 1,80 kr. om ugen eller 7,20 kr. om måneden. April 1988 udgjorde bidraget 48,60 kr. pr. måned. I 1964 var den maksimale ATP-pension, som kunne udbetales efter principielt 40 års bidragsbetaling, 2400 kr. om året. Takket være enkelte forhøjelser af bidragene, men især p.g.a. bonustilskrivning, andrager ATP-pensionen for dem, som har været medlem i alle årene, og som gik på pension 1. april 1988, dog ca. 5.500 kr. årligt.

Skønt »helhedsløsningen« var et indgreb i arbejdsmarkedets forhold, blev den modtaget med anerkendelse overalt i fagbevægelsen. På Smedeforbundets kongres i august udtalte man med alle stemmer imod 14 anerkendelse af den politik, regeringen havde ført. »Helhedsløsningen« var et stykke planøkonomi, hvorigennem man sikrede en afbalancering af landets samlede økonomiske kræfter ved »at sætte tæring efter næring«. Det var først senere, socialdemokratiske og borgerlige regeringer brød med denne gode regel og finansierede statsligt og privat overforbrug gennem

underskud på statsregnskabet og lånoptagelser i udlandet. Lån på lån på lån på lån – til sidst også lån til at betale renter og afdrag med.

Arbejdsdirektør H. Borreschmidt oplyser i beretningen fra arbejdsdirektoratet, at ledigheden i 1963/64 har sat ny bundrekord. Arbejdsløshedsprocenten blev opgjort til 3,4.

Flertallet flyttes

1965 ★ Ved overenskomstfornyelsen, der i Smedeforbundet vedtoges med 44.703 ja-stemmer imod 17.552 nej, gennemførtes 1 times arbejdstidsforkortelse til 44 timer, efter at arbejdstiden i 1958 var nedsat til 45 timer.

Gangen i arbejdstidsforkortelserne er herefter op til 1990 denne: fra 1. juni 1968 er arbejdsugen på 42½ time, fra 1. september 1970 på 41¾ timer, fra 1. december 1974 på 40 timer, fra 1. december 1986 på 39 timer, og endelig skete ved overenskomstfornyelsen 1987 en arbejdstidsforkortelse med ½ time hver 1. september frem til 1990, således at arbejdsugen 1. september 1990 er på 37 timer.

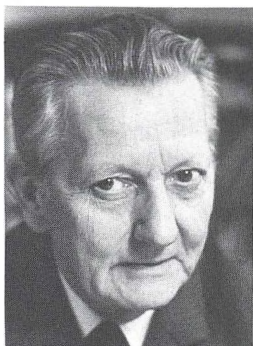
1966 ★ For første gang siden 1920 gennemføres på kongressen en væsentlig organisatorisk ændring i forbundets ledelsesorganer. Hovedbestyrelsen udvides med 2 til 25 repræsentanter fra afdelingerne, der vælges på kongressen efter indstilling fra syv landsdele, som samtidig nedfældes i forbundslovene.

Til de 25 afdelingsrepræsentanter kommer forbundsformanden, næstformanden, hovedkassereren og de tre anciennitetsældste sekretærer.

Seks forbundssekretærer:

Charles Hansen.

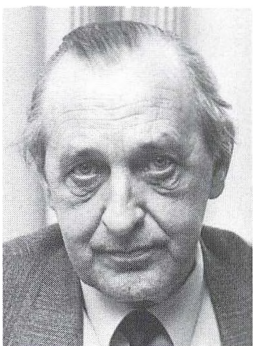
Janus Jensen.

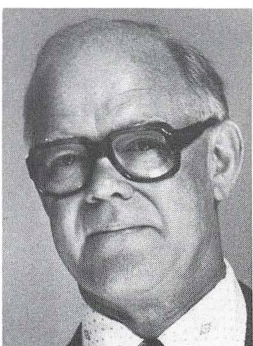
Børge Olsen.

Erik Andersen.

H. K. Sørensen.

Bjarne Jensen.

Der flyttes samtidig om på mandaterne, således at de københavnske afdelingers repræsentation beskæres fra 11 til 10, mens provinsens forøges fra 12 til 15 – alt i overensstemmelse med den forskydning i medlemmernes fordeling på landsdelene, der var konstateret. Også i foretningsudvalget får provinsen flertal med fire medlemmer overfor Københavns tre.

Der vælges nye folk til ledelsen, der på forskellig måde skulle gøre sig gældende i de kommende år. Til nye sekretærer valgtes Paulus Andersen, som der fortælles mere om senere, Erik Andersen og Henrik Hansen, og til ny distriktssekretær valgtes Villy Führung Sørensen.

Erik Andersen, f. 1930, havde i 1959 været foreslået til sekretær i forbundet, men blev ikke valgt. I 1963 ansattes han af hovedbestyrelsen som sekretær med oplysningsarbejdet som særligt arbejdsområde, og det var han særdeles kvalificeret til.

Erik Andersen havde i sin hjemby Århus været aktiv i både politisk og fagligt ungdomsarbejde og var i 1960 blevet højskolelærer på Roskilde Højskole. I en årrække gennemførtes forbundets tillidsmandskurser på Dansk Folke-Feries Hotel Æblely i Faxe Ladeplads, som forbundet på forskellig måde havde bidraget til at udbygge med foredragssal, mødelokaler etc. Det blev Erik Andersen leder af.

I marts 1968 fik forbundet sin første tillidsmandsskole, Metalskolen i Jørlunde, og Erik Andersen blev nu forstander, men stadig med status af kongresvalgt sekretær. I 1972 flyttedes Erik Andersen – i forbindelse med en stor organisatorisk omlægning af forbundsarbejdet – fra Metalskolen til den nyoprettede post som forbundssekretær for hovedkontorets nye særlige organisationssekretariat.

Men smeden Erik Andersen havde flere jern i ilden. Han var 1971-73 socialdemokratisk medlem af Folketinget, fra 1973 tillige medlem af Radiorådet (fra 1987 medlem af bestyrelsen for Danmarks Radio), og han var tillige 1975 til 1982 formand for den danske Foreningen Norden.

Men i 1974 foretog han et usædvanligt stillings- og karriereskift. Han udnævntes af regeringen Poul Hartling – arbejdsminister var Johan Philipsen – til direktør for Arbejdstilsynet, en af landets topstillinger i embedshierarkiet. Også til dette embede mødte han med stærke og usædvanlige forudsætninger. Han havde i sine år i Smedeforbundet både i teori og praksis beskæftiget sig med alle former for arbejdsmiljøproblemer – de hørte i hans år på hovedkontoret under hans ansvarsområde. Men han havde den yderligere kvalifikation, at han til jobbet medbragte erfaringer fra jern- og metalindustriens hårde arbejdspladser. Erik Andersen er en af dem med dobbelt fagforeningsmedlemskab. Den »sorte bog« til Metal er *Bogen*.

Henrik Hansen var næstformand i Odense afdeling, da han i 1964 ansattes som sekretær med rørprislisten som særligt arbejdsområde. Frem til 1973 var han rørsmedenes førstemand. I 1973 vendte han tilbage til Fyn som distriktsse-

ekretær, og denne stilling beklædte han til sin tidlige død i 1983, kun godt 60 år gammel.

Villy Fühling Sørensen, f. 1930, var formand for Nordborg afdeling og fællestillidsmand hos Danfoss, da han valgtes som forbundets anden distriktssekretær – oprindeligt med det sydlige Jylland og Fyn som arbejdsområde. Siden distriktsordningens gennemførelse (det fortælles der senere mere om) har hans arbejde ligget i distrikt 4, Syd- og Sønderjylland.

Cand. polit. *Klaus Groth* ansættes 1. september som forbundets første økonomiske medarbejder, en stilling han fratrådte 1969 for at blive økonomisk planlægger på Lindø-værftet.

1967 ★ Efter at den socialdemokratiske regering havde tilrettelagt en økonomisk politik, der bl.a. indebar et indgreb overfor den automatiske dyrtidsregulering (indefrysning for et år af én dyrtidsportion) – et indgreb som LO's repræsentantskab accepterede – fældes regeringen af de borgerlige partier i Folketinget støttet af seks udbrydere fra Socialistisk Folkeparti. Fagbladet »Metal« skrev bl.a. i en kommentar, at de »seks folketingsmedlemmer – tre skolelærere, to socialrådgivere og en greve med skribentvirksomhed som profession – brød staven over den første regering i vort lands historie, der var baseret på et rent venstrefler-tal i Folketinget. Seks SF'ere, der hævdede at være valgt som arbejderrepræsentanter!«

1968 ★ Efter valg 23. januar dannes en regering af Venstre, Konservative og Radikale med Hilmar Baunsgaard som statsminister. Ved valget mistede Social-

demokratiet 7 mandater, SF mistede 9, og VKR-partierne fik tilsammen 98 mandater, en fremgang på 16.

Forbundets universitet

1968 ★ – en gang til: 11. marts indvies Metalskolen Jørlunde, tegnet af arkitekt Carl R. Frederiksen, (d. 1975), der et par år i forvejen havde tegnet det svenske metalarbejderforbunds skole i Skåvsjöholm ved Stockholm, og som senere fik overdraget opførelsen af det vesttyske IG Metalls store forbundsskole i Sydtyssk-

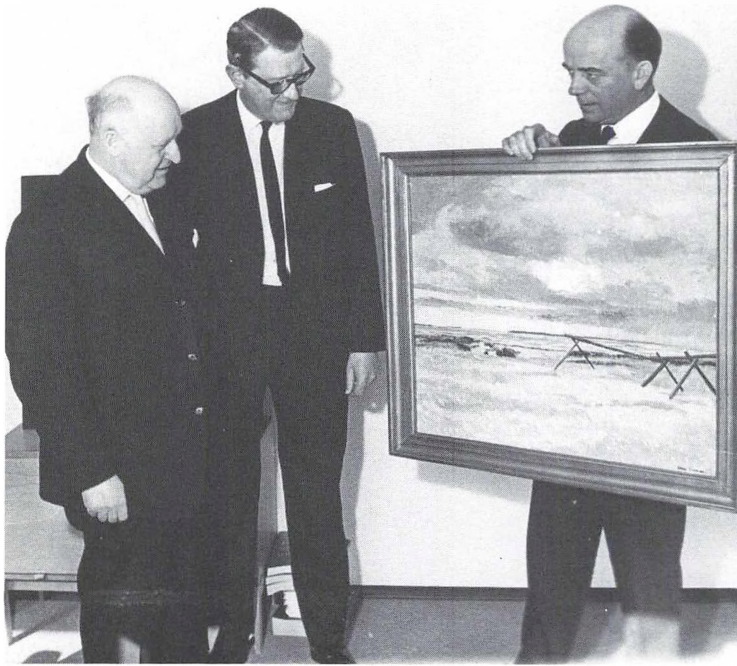
land. Metalskolen Jørlunde blev af svensk Metalls formand, Åke Nilsson – ved en sammenligning med Skåvsjöholm-skolen – betegnet som arkitektens mesterstykke. Skolen med dens 60 enkeltværelser og tilhørende foredragssal og grupperum kostede ialt 14.553.000 kr. + 274.000 kr. til møbler og inventar.

Metalskolens indvielse gav anledning til, at fagbladet »Metal« april 1968 for første gang bragte 4-farve fotos.

Metalskolen Jørlunde fik i 1981 en stor udvidelse, indviet i forbindelse med forbundskongressen nævnte år. Det meget

Fra indvielsen af Metalskolen Jørlunde marts 1968. På billedet ses forrest Hans Rasmussen sammen med svensk Metalls formand, Åke Nilsson, på anden række midt i ses daværende formand for Metal København, Dirch Petersen, og senere forbundsformand Paulus Andersen, og midt på 3. række ses den daværende formand for norsk Metal, Leif Skau. På 4. række sidder Georg Sørensen, Århus, og næstformand Johs. Berg – og på billedet ses iøvrigt mange af forbundets hovedbestyrelsesmedlemmer.

Jernets arbejdsgivere gav gave til Metalskolen Jørlunde. Gaven, et maleri af Lars Swane, overrækkes her af arbejdsgivernes formand, Hj. Kyrsting, og direktør Svend Rasmussen.

store byggearbejde blev ledet af Arkitektgruppen Hauser Plads med Jørgen Herså som ledende arkitekt. Udvidelsen bragte skolens kapacitet op til 150 enkeltværelser, den udstyredes med indendørs svømmehal, amfiteatralisk konferencesal med tolkebokse til seks sprog o.m.m. Skolen havde nu, blev det sagt ved indvielsen, ikke sin lige nord for alperne – og jo absolut ikke syd for! Nu var den for alvor forbundets universitet. Udvidelsen kostede ca. 90 mio. kroner, og på forbundsregnskabet pr. 31. december 1983 stod skolen opført som en formuepost på 103,9 mio. kroner. Til skolens udsmykning bevilgede Statens Kunstfond 150.000 kr., og det blev overdraget maleren Per Arnoldi at stå for den side af sagen.

Udover Erik Andersen knyttedes til Metalskolen fra starten i 1968 *Knud Kri-*

stiansen (f. 1923). Han var, efter at have været tillidsmand på statsbanernes værksteder i København i en halv snes år, og efter en kort gæsteoptræden som sekretær i AIC, der dengang havde smeden Frank Christiansen som forretningsfører, blevet ansat i Metalarbejdernes Arbejdsløshedskasse i 1963. Derfra flyttedes han i 1966 til forbundets oplysningsarbejde med stillingsbetegnelsen »assistent«.

Knud Kristiansen var med på Æblely i Faxe Ladeplads, og han blev – under skiftende forstandere (udover Erik Andersen var der Poul Erik Schmidt, der kun 52 år gammel døde i 1977 efter kun 4 år som forstander, og Niels Jørgen Hilstrøm, nu sekretær i LO) – et fast holdepunkt på skolen. Han blev udnævnt til forstander i 1979, og beklædte indtil sin afgang efter kongressen 1988 stillingen med administrativ dygtighed og effektivitet.

Til Knud Kristiansens afløser udpegede hovedbestyrelsen hidtidig formand for Metal København, *Poul Pless*, født 1938. Han var formand for Københavns afd. 2 1979-85.

Smedene og ØD

1969 ★ En af forbundets københavnske afdelinger, Rørlæggernes Fagforening, afd. 9, beslutter ved urafstemning at overgå til Blik- og Rørarbejderforbundet i Danmark, med hvem Smedeforbundet aftalte de nærmere overflytningsvilkår. Overgangen skete for at samle alle rørarbejdere, der arbejder efter samme overenskomst, rørrislisten, i samme fagforening.

Hovedbestyrelsen markerer 21. juli Hans Rasmussens 25 års jubilæum som forbundsformand.

Cand. polit. *Steffen Møller* (f. 1945) tiltræder 1. juli som økonomisk medarbejder – en stilling, han med stor dygtighed og under megen opmærksomhed både i forbundets medlemskreds og i offentligheden beklædte indtil udgangen af 1984. Steffen Møller var en glimrende pædagog, men utraditionel i sin måde at fremlægge tingene på. Han fremkaldte både kraftig tilslutning og kraftig modstand – og modstanden, der som oftest var partipolitisk motiveret, skyldtes ikke sjældent, at man havde svært ved at acceptere, at Steffen Møller så tit fik ret i sine økonomiske analyser og forudsigelser ... og det må man ikke.

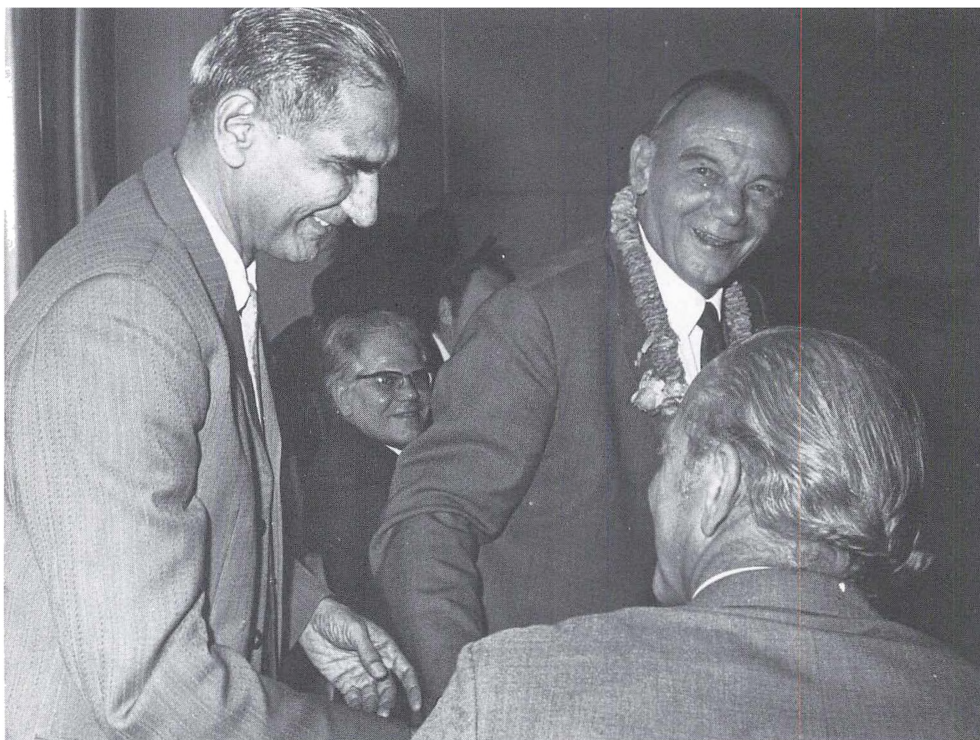
1969 ★ Årets vigtigste forbundsbegivenhed, kongressen, havde to hovedpunkter – vedtagelsen af et program for indførelse af økonomisk demokrati gennem obliga-

torisk udbyttedeling, udarbejdet i nært samarbejde med fhv. statsminister Viggo Kampmann, og nedsættelse af et bredt udvalg til inden kongressen 1972 at udarbejde forslag til en nyordning af forbundets egen struktur og arbejdsform.

Programmet om økonomisk demokrati fremkaldte stor opmærksomhed overalt i fagbevægelsen og offentligheden. Det spillede en betydelig rolle, da LO og Socialdemokratiet i 1971 fremlagde et fælles ØD-program, der var grundlag for arbejdsminister Erling Dinesens forslag om lønmodtagernes medejendomsret i 1973. Forbundets hovedbestyrelse holdt møde med statsminister Anker Jørgensen om ØD-problematikken og sendte bagefter statsministeren et brev, hvori man fremhævede »betydningen af, at regeringen søger den bredest mulige tilslutning i Folketinget til gennemførelse af lovforslaget om lønmodtagernes medejendomsret, idet dette dog ikke må ske på bekostning af forslaget hovedprincipper«.

For at afdække realiteten i mange påstande om, at LO's medlemmer var uinteresserede i ØD/OD, gennemførte forbundet i vinteren 1972/73 en undersøgelse om holdningerne blandt Metals medlemmer. Det var elever fra Handelshøjskolen i København, som stod for arbejdet. Undersøgelsen viste, at Metals medlemmer havde en helt klar positiv holdning til ØD.

På kongressen vakte det for resten betydelig skepsis, da Hans Rasmussen sagde, at ingen »faglært smedevend bør gå for under 15 kr. i timen«. En taler, der selv karakteriserede sig som kommende fra »det mørke Jylland«, fandt det »lovlig flot at tale om en mindste betaling på 15 kr. Det kan kun give problemer«. Efter

Hovedkasserer Chr. Carlsson var i en lang årrække sammen med Hans Rasmussen deltager i IMF-arbejdet og viste ikke mindst stor interesse for støtten til u-landene. Her er han under et møde blevet blomsterbekranset af en u-lands-repræsentant.

kongressen sattes imidlertid en lønkampagne igang med brug af alle overenskomstens lønbestemmelser, og i april kvartal 1970 passeredes de 15 kr. i gennemsnit.

1969 ★ – en gang til: Et stort nummer på kongressen var iøvrigt et forslag fra hovedbestyrelsen om indførelse af gruppelevsforikring. Det fremkaldte begejstret tilslutning – og voldsom modstand. Nogle delegerede mødte hjemmefra med bundet mandat (som forbundet iøvrigt aldrig har accepteret i sine kompetente forsamlinger), hvorefter spørgsmålet skulle udsendes til almindelig urafstemning. Andre ønskede de beløb, hovedbestyrel-

sens forslag opererede med, forhøjet. Atter andre ville overhovedet ikke høre tale om gruppelevsforikring.

Det var en speget situation, kongressens dirigenter skulle løse. De gjorde det på den måde, at de først ved skriftlig afstemning fik afklaret, om sagen skulle til urafstemning. Det stemte 173 ja til, men 188 stemte nej. Derefter foretoges skriftlig afstemning om selve forslaget, og ved den vedtoges hovedbestyrelsens indstilling med 280 stemmer imod 77. Gruppelevsforikringen, som blev indgået med forsikringsselskabet Alka, trådte i kraft 1. oktober 1969. Højeste forsikringsbeløb androg 12.000 kr. I kraft af indeksregulering hver 1. januar – og en i 1984 gen-

nemført ekstraordinær forhøjelse – er højeste forsikringsbeløb steget til (for 1988) 73.345 kr.

I regnskabsåret 1987 kostede gruppelevsforikringen forbundet den nette sum af 38,8 mio. kroner i præmie til forsikringsselskabet. Der udbetaltes samme år ialt 32,2 mio. til 1262 afdøde medlemmers efterladte. En del af forskellen mellem præmie og udbetaling tilbagebetales som bonus, der opgøres i 3-års perioder. Men forsikringsselskabet skal også opbygge en sikkerhedsfond – og det skal betale realrenteafgift – og dertil medgår en del af præmien.

Fint besøg

1971 ★ Metalskolen Jørlunde får fornemt besøg. Sovjetunionens ministerpræsident, A. Kosygin, gæster skolen og ledsages af statsminister J. O. Krag og den kort forinden nyudnævnte handelsminister Erling Jensen. Kosygin underholdt sig med kursisterne, holdt en lille tale til dem – og forsøgte sig ved billardbordet.

Det var første gang, Erling Jensen dukkede op i forbundets regie. Han var efter valget 1. september blevet handelsminister – selv har han senere fortalt, at det kun skete, fordi Hans Rasmussen havde takket nej til et tilbud fra Krag og i stedet havde peget på Erling Jensen. Bortset fra Kjærbøl i dennes handelsministerår har forbundet næppe haft så snæver kontakt til nogen anden handelsminister – eller industriminister, som titlen blev fra 1979.

Det er overordentlig mange »redningsaktioner«, Erling Jensen har engageret sig i for at sikre dansk beskæftigelse. Her skal bare nævnes rekonstruktionen af

Sovjetunionens ministerpræsident Aleksei Kosygin besøgte sammen med statsminister J. O. Krag Metalskolen Jørlunde i 1971. Her et billede, hvor Kosygin snakker med kursister. Det lille billede viser, hvor godt politiet passede på den sovjetiske gæst.

Mødet var forgæves: Det meste af næste uge går med sort TV-skærm efter kl. 16

Hans Rasmussen

Af Jens Holmsgaard

■ Det meste af næste uge vil gå med sort TV efter kl. 16. For kl. 16 fungerer fjernsynet normalt, for da er den tjenestemandssatte Erling Holm udsendelsesledet, og kan fortsætte »indtil videre« på dagsagt. Det kommer borte til gode.

Med en halv times varsel blev der i går etableret et møde mellem Smedeforbundet og generaldirektør Hans Solhøj, Danmarks Radio. Mødet varede tre timer og var forgæves. Parterne har aftalt intet at sige om imødet.

Alligevel antages det, at Smedeforbundet gennem for-

bundsformand Hans Rasmussen og sekretær Paulus Andersen har krævet TV-direktør Laurits Bindslev og programchef Mogens Vemmer fjernet som udsendelsesledere. Dansk Journalistforbund og Dansk Magisterforening har sagt, at de har taget strejkeberørt arbejde, hvorpå smedene siger, at de ikke vil arbejde sammen med strejkebrødre.

Generaldirektør Solhøj antages at have svaret, at smedene aktion er overenskomststridig og at han ikke ændrer sine dispositioner.

Hvornår smedene vil have svar, at der ikke er nogen overenskomststridig aktion. For

hvis strejkebrødre ikke er der, så arbejder smedene.

Onsdagen igennem opfordrede Smedeforbundet generaldirektør Solhøj til at indkalde forbundet til et møde. Generaldirektøren svarede, at han ikke havde at tale med Smedeforbundet om.

Gårsdagens møde blev etableret af hemmelgheds- omveje.

Smedenes TV-aktion, der har fået det til at satte for fjernsynet, er blevet til et principielt spørgsmål om, hvorvidt man kan nægte at arbejde sammen med strejkebrødre – om TV-direktøren og programchefen kan kaldes strejkebrø-

dre.

Det spørgsmål må arbejdsretten besvare. Men for man kan komme i arbejdsretten, skal der holdes fellelmøde mellem de stridende. Det sker i eftermiddag kl. 15 i TV-byen.

På mandag kan sagen begynde at kure ved arbejdsretten. Kan arbejdsretten også på mandag få se en foreløbig kendelse om konflikten?

Hertil siger arbejdsrettens sekretær, overløjtnant C. Ole Christensen: Foreløbig kendelse afsløges kun, når der er tale om helt op-agte ubilgheder. Hvis et spørgsmål kræver nærmere overvejelser, afsages ingen foreløbig kendelse.

do.

Hjemhygge!

■ Danske har tilsyneladende allerede lært at hygge sig hjemme uden TV. I 34 bygnader har merket sit gode besøg tal de tre aften, dansk TV har været lammet.

En rundspørge til bografer og teatre i København, Odense, Århus og Alborg viser, at kun to af bograferne har haft noget besøg alles.

En reportage på forsiden af »Aktuelt« den 15. oktober 1971 fortalte om den »sorte skærm«, der opstod, fordi radio-smedene støttede journalisternes strejke. Det kostede Metalarbejderforbundet 15.000 kr. i bod.

B&W's Skibsværft og Stålvalseværket i Frederiksværk, hvor der i begge tilfælde var tale om midlertidige, men meget betydelige investeringer med statskapital. Som minister var han anset i alle kredse indenfor sit store embedsområde. Men det er rimeligt og forståeligt, når han i Smedeforbundet/Metalarbejderforbundet blev betragtet som en af forbundets »egne«. Han nåede at være minister i en halv snes år, op til 1982. I 1987 trak han sig tilbage fra det politiske liv, idet han ikke genopstillede til Folketinget, hvortil han havde været valgt siden 1973 i Helsingørkredsens.

Sort skærm

1971 ★ – en gang til: I Danmarks radio/TV var der »sort skærm« i dagene 12. - 16. oktober. Det var TV-teknikerne, der – på forbundets foranledning – gik i sympatikonflikt for journalister, der i forbindelse med en strandet overenskomstforhandling havde etableret lovlig strejke.

Smedeforbundets medlemmer blev pålagt ikke at medvirke til udsendelser,

som TV-direktøren og programchefen ville gennemføre, og den aktion blev kendt ulovlig af Arbejdsretten. TV-teknikerne slap for bod, fordi de havde handlet, som deres fagforbund havde pålagt dem. Men forbundet idømtes en bod på 15.000 kr.

Journalistforbundet var meget glad for den håndsækning, forbundet og smedene i Danmarks radio/TV dengang gav dem.

I januar 1988 indgik Dansk Journalistforbund overenskomst med det nyetablerede TV 2 i Odense om bl.a. den slags arbejdsfunktioner, som TV-teknikerne i Danmarks radio havde mange års hævd på, – uden overhovedet at orientere Dansk Metalarbejderforbund om, hvad der var i gang.

Store beslutninger

1972 ★ På kongressen i september træder Hans Rasmussen tilbage efter 28 år som forbundsformand. Til ny formand vælges sekretær Paulus Andersen, der får 240 stemmer overfor modkandidaten, sekretær Erik Andersens 123 stemmer.

Kongressen træffer en beslutning, som får langtrækkende følger: at give hovedbestyrelsen bemyndigelse til, hvis nye forhandlinger om etablering af industriforbund ikke krones med held, at »kræve adgang til selvstændig overenskomstforhandling med dertil hørende selvstændighed i alle fremtidige forhandlingsforhold«. Mere om konsekvenserne heraf under år 1975 og i afsnittet »Uddannelse og struktur«.

I forbindelse med en omfattende omstrukturering af forbundsarbejdet både på hovedkontoret og i otte nye distrikter tager forbundet navneforandring til Dansk Metalarbejderforbund (i en kort overgang med det gamle navn som undertitel: Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund). Navneskiftet forklaredes især med, at forbundet igennem årene havde udviklet sig til at omfatte mange andre faggrupper end de traditionelle indenfor smede- og maskinarbejderfagene. Det var sket gennem sammenslutning med en lang række mindre forbund af faglærte indenfor jern- og metalindustrien – en sammenslutningsproces, der fuldførtes 1985.

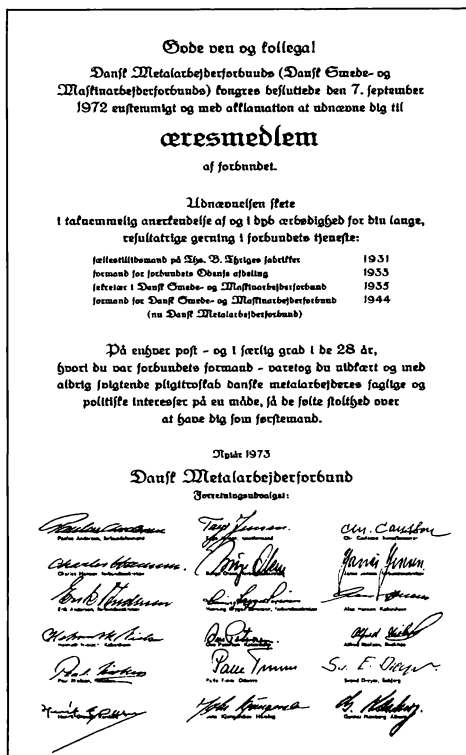
På kongressen udnævnes Hans Rasmussen til æresmedlem, forbundets første.

Forbundets nye kontorejendom med adresse Nyropsgade 38 tages i brug 6. november. Den officielle indvielse fandt sted 2. februar 1973. Det nye forbundshus kostede i anskaffelse ialt 32.900.000 kroner, hvoraf 11,5 mio. kroner faldt på Metal København, der (dengang) var medejer af huset, og 21,4 mio. på forbundet. Husets arkitekt var Ole Buhl, senere professor i Århus.

Med ejendommen Nyropsgade 38 fik Metalarbejderforbundet sit tredje domi-

cil under eget tag. Først i Larslejsstræde 1, som købtes 1898, så Gammel Kongevej - Vestersøgade, der byggedes i to etaper henholdsvis i 1916 og 1938. Efter sidste tilbygning »stod« den forbundet i en bogført værdi (og forbundet praktiserede altid at opføre sine aktiver i status til den pris, man havde givet for dem) af 1,2 mio. kroner. Men i et interview i fagbladet »Metal« november 1972 fortalte »hu-

På forbundets kongres 1972 blev Hans Rasmussen ved sin afgang fra formandsposten udnævnt til æresmedlem. Der blev udformet et fornemt æresmedlem-brev med underskrift af samtlige forretningsudvalgsmedlemmer. Æresbrevet ses her. – Et tilsvarende æresbrev, i samme stil og ligeledes med underskrift af alle forretningsudvalgsmedlemmer, blev overrakt til Thomas Nielsen, da han trådte tilbage som LO-formand i 1982.

J. O. Krag var i sine mange år på toppen – som arbejdsminister, udenrigsminister, statsminister – en af Metalarbejderforbundets og Hans Rasmussens næreste samarbejdspartnere. Her taler han til forbundskongressen 1966. Hans Rasmussen noterer, og ved dirigentbordet ses mangeårigt hovedbestyrelsesmedlem Axel Lund, Næstved.

set« selv, at det i den officielle vurdering til ejendomsskyld var sat til 6 mio. kroner, hvoraf grundværdien var 2,8 mio. Det var arkitekterne Mandrup-Poulsen, senior og junior, der havde stået for både første og anden etape af det gamle hus. Det blev revet ned i foråret 1973 – iøvrigt for at give plads for en gadeforbindelse langs søerne, der aldrig blev til noget.

Begge de huse, som forbundet selv stod for opførelsen af, blev belønnet for

arkitektoniske værdier og håndværksmæssig kvalitet af Københavns kommune.

Danmark og EF

1972 ★ – endnu engang: Der var udover det allerede omtalte yderligere en stor sag til behandling på forbundskongressen – spørgsmålet om Danmarks tilslutning til de europæiske fællesskaber, EF. Det var en sag, som forbundets ledelse havde arbejdet med meget længe, og især havde Hans Rasmussen engageret sig stærkt i den for at kunne fremlægge flest mulige konkrete oplysninger om konsekvenserne af både tilslutning og afvisning. Der havde været holdt orienteringsmøder om spørgsmålet med tilhængere og modstandere – hovedbestyrelsen mødtes således engang med statsminister J. O. Krag og redaktør Poul Overgaard Nielsen, der var en af hovedpersonerne i modstanden – og ved en anden lejlighed holdtes et fælles møde om de specielle problemer for jern- og metalindustrien med forretningsudvalget i Jernets Arbejdsgiverforening.

Hans Rasmussen var under sit arbejde med problemerne nået til den vurdering, at Danmark burde holde sig udenfor EF. Det synspunkt argumenterede han for på en ekstra kongres i LO i maj 1972, hvor iøvrigt sekretær Erik Andersen i en meget dygtig tale – mange på kongressen kaldte ham modig, fordi han »turde« tale Hans Rasmussen imod – var med til at fremkalde flertal for ja ved afstemningen. Men på Metalarbejderforbundets egen kongres var Hans Rasmussen på hjemmebane, og et forslag til resolution, som han på forhånd havde udarbejdet, blev vedtaget med 281 stemmer imod 82.

Hans Rasmussen i en serie situationer som forbundsformand. Øverst takker Thomas Nielsen ham for indlægget på LO's kongres om EF i 1972. Derefter hilser fhv. forbundsformand Johs. Kjærboel på Hans Rasmussen på dennes 25 års jubilæumsdag i 1969. Så får Hans Rasmussen guldnålen ved sit 50 års medlemsjubilæum 1972 overrakt af afdelingsformand Ove Petersen og endelig sønderslår han nederst modellen til den første Georg Jensen årsske efter endt produktion af skeen.

Hans Rasmussen var altså godt nok imod EF-tilslutning i 1972. Men han var realistisk nok til at forudse, at Danmark på trods af ham og et flertal i Metalarbejderforbundet kom med. Han fik derfor – sideløbende med den udtalelse, hvor kongressen sagde nej til EF – vedtaget en udtalelse, der reelt sagde, frit oversat af denne bogs forfatter: – Når vi nu alligevel kommer med i EF, skal Metalarbejderforbundet naturligvis i de organer, vi får adgang til, f.eks. samarbejdet mellem EF-landenes metalarbejderforbund, gøre sin indflydelse gældende og arbejde med for at opnå bedst mulige resultater.

Hans Rasmussen var aldrig kun en nejsiger. På kongressen i 1972 sagde han det selv på denne måde:

»Jeg havde en lille dravat på LO's kongres. Flertallet sagde ja. Jeg har ikke ændret min stilling, men i virkeligheden er der måske ikke så meget, der skiller os? Er det ikke mest formerne for forbindelse med EF, det drejer sig om? Dansk erhvervsliv kan jo ikke undgå at handle med Europa ... «

Som tiden gik og EF-fællesskabet udviklede sig, tog Hans Rasmussen tingene til efterretning, og da der anden gang – i 1986 – holdtes folkeafstemning om et EF-

anliggende, den såkaldte Europæiske Traktat, der skulle føre frem til et frit indre marked, sagde han ja ud fra den betragtning, at det efter de mange års medlemskab med alt, hvad der derunder var sket, ville være dybt betænkeligt at gå imod. Metalarbejderforbundets hovedbestyrelse besluttede i 1986 at betragte folkeafstemningen som et ikke-partipolitisk anliggende og undlod at give sine medlemmer en vejledende anbefaling. En meget stor del af forbundets ledere havde under indtryk af det faktiske forløb siden 1972 og af det europæiske metal-samarbejde, man var inddraget i, gennemgået samme udvikling som Hans Rasmussen.

Lidt økonomi

1972 ★ – for tredje gang: På kongressen vedtoges en reform vedrørende fastsættelse af kontingentet, som i årene forud så ofte havde været et stort diskussions- og stridsemne på kongresserne. Det vedtoges at indføre en årlig automatisk kontingentregulering i takt med den lønudvikling, som forbundets medlemmer havde haft i det sidst forløbne år.

Denne beslutning bragte ro over kontingentsagen. Men naturligvis kun under én forudsætning: at forbundskassen ikke blev pålagt nye omkostninger. Kontingentreguleringen kunne, eftersom procentregulering iøvrigt snart overførtes til en lang række forbundsudgifter, stort set kun skaffe dækning for en sket udvikling. Men kongresser siden 1972 har ikke holdt sig tilbage fra at træffe kostbare beslutninger, uden også at sikre forbundskassen nye indtægter. Det ses af regnskaberne, derom mere senere.

Kort tid efter kongressen 1972 rykker *Henning Kryger Sørensen* (f. 1927) et par

store trin op i forbunds-hierarkiet, idet han udpeges til forbundssekretær med uddannelsessekretariatet som ansvarsområde. Det var ikke nyt for ham, for siden 1966 havde han været først assistent, så konsulent netop i uddannelsessekretariatet som Tage Jensens nærmeste medarbejder. Nu fik han i opdrag at være forbundets ankermand i den eksplosion på uddannelsesområdet, der foregik indenfor alle fag og især i de mange indenfor jern- og metalindustrien – først ajourføringen af den traditionelle mesterlære, derefter overgangen, såvidt det nu nåede, til EFG. Han blev iøvrigt den første forbundsmand, der valgtes til formandsposten i Metalindustriens Lærlingeudvalg – et hverv, der altid tidligere var besat af en arbejdsgiverrepræsentant, men som man nu endelig mellem de to ligeberettigede parter, arbejdsgiverne og forbundet, var enedes om at lade gå på skift. Henning Kryger Sørensen var overordentlig påpasselig i sit job, både i den daglige kontorrutine og i det meget omfattende udvalgsarbejde og bestyrelsesarbejde i tekniske skoler, han blev inddraget i. Han trak sig tilbage fra sin tillidspost 1. oktober 1987, da han faldt for aldersgrænsen for kongresvalgte.

1973 ★ Metals medlemmer inddrages i den talmæssigt hidtil største arbejdskonflikt i Danmark. 45.000 medlemmer var i strejke, indenfor CO-Metal ialt 120.000. Strejken fremtvang et mæglingforslag, som gav 40 timers arbejdsuge og knæsatte princippet om ligeløn for mænd og kvinder.

I Metal opkrævedes konfliktkontingent hos arbejdende medlemmer på 50 kr. om ugen i fire uger, og i maj sendte man brev til samtlige medlemmer om et gene-

Under VKR-regeringen 1968-71 satte mange arbejdspladser lønaktioner igang, men både CO-Metal og forbundet afviste at kræve generelle løntillæg. Det protesterede B&W-arbejderne imod med en demonstration til det gamle forbundshus Gl. Kongevej – Vester Søgade, hvor Hans Rasmussen blev kaldt til vinduerne med kraftigt gentagne tilråb: »Hængerøv! Hængerøv!« På billedet taler Hans Rasmussen fra vinduet til demonstranterne – ved hans side står daværende fællestillidsmand Bent Fjellerad. Men Hans Rasmussen var ikke skræmt – han gik (det lille billede) umiddelbart efter ned på gaden og diskuterede med de fremmødte.

relt ekstrakontingent frem til marts 1975 på 2,50 kr. pr. uge. Det skete under hensyn til, at strejken havde tappet forbundsøkonomien for 65,3 mio. kroner.

»Det skal huskes«, skrev forbundsformand Paulus Andersen til medlemmerne, »at den arbejdskamp, vi nu har bag os, blev påført os af arbejdsgiverne. Det kan de ... også gøre i 1975-overenskomstssituationen. Det må Dansk Metalarbejderforbund tage bestik efter. Vi kan anstændigvis ikke ... stå i den situation ikke at kunne tage en arbejdskonflikt, men uden videre være tvunget til at tage et overenskomstilbud, som arbejdsgiverne måtte fremsætte«.

Der var diskussion i hovedbestyrelsen om det nye bomærke for forbundet, som var udarbejdet efter navneskiftet. Nogle fandt det for »utraditionelt, for moderne«. Men det blev godkendt. Bomærket, der viser en stiliseret ambolt eller to »M«er – altefter hvordan det vendes – var tegnet af grafikeren Jette Löfvall, og det toges i brug både som emblem og logo på brevpapir og alle tryksager. For resten var

der senere lidt snak om det særlige nye emblem for jubilarer ... det blev påstået, at det overfladisk set kunne forveksles med Fremskridtspartiets emblem, og den mistanke, dette kunne give anledning til, ville jubilarerne nødig udsættes for.

Hans Rasmussen fratræder efter 29 år som formand for Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark den 26. april og afløses af Paulus Andersen.

Nye folk til tops

1973 ★ – nok en gang: Staben på forbundets hovedkontor blev forstærket ved årets start: Som ny sekretær med skibsværfterne som særligt arbejdsområde tiltrådte formanden for Helsingør afdeling, Georg Poulsen, f. 1929. Fagbladet »Metal« skrev i en præsentation af ham bl.a., at »i ham får forbundet en ny værdifuld arbejdskraft, som nok skal falde til i det gode, loyale samarbejde, der altid har præget forbundets stab« – og det vil vi

altsammen fortælle mere om senere i bogen.

Som ny oplysningskonsulent havde hovedbestyrelsen ansat *Max Bæhring*, f. 1939 – tidligere fællestillidsmand hos Titan Separator (Thrige-Titan) og ved ansættelsen i Metal faglig konsulent i AOF's Landsforbund.

Max Bæhring fik kun godt et års tid i sit oplysningsjob. Så blev han hentet til LO som sekretær – for igen på Paulus Andersens opfordring pr. 1. august 1976 at vende tilbage til Metalarbejderforbundet, nu til posten som forbundssekretær i sekretariatet for offentligt ansatte. Her efterfulgte han Børge Olsen, der gik af på grund af sygdom.

Også Max Bæhring »stod til« en karriere i Metal. Da Georg Poulsen i 1978 blev forbundsformand efter Paulus Andersen, overtog Max Bæhring det centrale job som leder af forbundets forhandlingssekretariatet – en stilling, Georg Poulsen havde haft, siden Janus Jensen forlod den 1. april 1974. Fra 1. marts

Metalarbejderforbundets medlemskreds er fælles om ét – den faglige grunduddannelse. Ellers er de så forskellige, som mennesker er. Her ses forbundets formand sammen med to aktive idrætsudøvere, der nåede til tops. De blev begge medaljevindere ved olympiaden 1980. Fra venstre Kjeld Rasmussen (guld i sheet skydning) og Per Kjærgård (sølv i sejlads).

1980 overtog Max Bæhring efter Tage Jensens afgang forbundets anden næstformandspost. Han blev derved øverste leder af hovedkontorets to forhandlingssekretariater, hvortil han havde særlige forudsætninger, fordi han forud havde været daglig leder af dem begge.

Det faglige forhandlingsarbejde har altid udadtil – og i forholdet til forbundets tillidsmænd – spillet en stor rolle i Metalarbejderforbundet. Det er et job, der er stillet store krav til, både hvad angår intellektuel arbejdsindsats, og det er, hvad der er tale om, og såmænd også hvad angår fysisk evne til at klare ofte langstrakte forhandlingssituationer.

De »store« overenskomstforhandlinger er forbundsformandens domæne, hans ære og ansvar. Men det er vigtigt for ham at have nøgterne folk omkring sig. Efter at Max Bæhring afløste Alex Hansen i 1986 som medlem af CO-Metals forretningsudvalg, har han været med i inderkredsen også i den sammenhæng.

Hans berøringsflader både indadtil og udadtil er omfattende. Han er formand for forbundets skibsværftsudvalg, der traditionelt anses for at være et meget centralt forbundsudvalg. Han har repræsenteret forbundet i offentlige råd og udvalg, bl.a. i Teknologirådet, han har siden 1980 været formand for Arbejdernes Oplysningsforbund – og i en årrække, fra 1987 som fast dommer, har han været medlem af Arbejdsrettens dommerkollegium. Han er med i bestyrelsen for A/S A-Pressen Fagbevægelsens Presse, hvori forbundet er en af de større aktionærer. Metal har iøvrigt helt siden Johs. Kjærboles formandstid været repræsenteret i A-pressens bestyrelse, og både Kjærboel og Hans Rasmussen var formand for dens bestyrelse (kontrolkomité, som det den-

Fem forbundssekretærer:

Fra øverst til venstre: Wilh. Jørgensen, Karl E. Madsen, Bj. Weiler Madsen, Ernst Bliemann, John Højlund Olsen.

gang hed). Det var dog i en tid, da pressen både vedstod at være og kaldte sig den socialdemokratiske presse ...

1973 ★ – en gang til: Ved folketingsvalget 4. december mister Socialdemokratiet 24 mandater, de radikale 7, SF 6. De Konservative mister 15 mandater, Venstre mister 8. DKP vender efter 11 år tilbage til Folketinget med 6 mandater, men de helt store sejrherre er to nye par-

Næstformand Alex Hansen under forelæggelsen af lovforslag på en forbundskongres.

tier, Fremskridtspartiet og Centrumdemokraterne, der gør entré i Folketinget med henholdsvis 28 og 14 mandater.

1974 ★ Igen et bemærkelsesværdigt »person-år«: Hidtidig formand for Metal København, Alex Hansen, bliver fra 1. oktober forbundssekretær, efter at Erik Andersen er udnævnt til direktør for Arbejdstilsynet. Og 1. december overtager sekretær Eivind Larsen posten som hovedkasserer efter Chr. Carlsson, som går af på grund af alder.

Alex Hansen, f. 1926, var fællestillidsmand hos Københavns Sporveje, da han 1968 blev formand for Københavns afd. 6. I årene 1971 til 1974 var han formand for Metal København og var på kongressen 1969 blevet valgt til hovedbestyrel-

sen. Fra foråret 1972 var han tillige medlem af forretningsudvalget, indtrådt som suppleant for Dirch Petersen, der var formand for afdeling 17 siden 1961 og tillige for Metal København fra 1964-1970. Dirch Petersen døde marts 1972.

Alex Hansens ansvarsområde blev forbundets organisationsforhold, udadtil som indadtil, og han viste sig snart som en både meget energisk og effektiv talsmand og igangsætter på disse områder – og, på forbundets vegne, meget ambitiøs. Alex Hansen blev – og fortsatte dermed, efter at han i 1979 var blevet organisatorisk næstformand i forbundet – formand for en række interne udvalg. Vigtigst var arbejdet i lovudvalg, skolestyrelse og byggeudvalg. Alle steder var han i hele sin »embedsperiode« optaget af at

skabe forbedringer, der kunne fastholde Metalarbejderforbundet på en plads i toppen af dansk fagbevægelse, og fornyelser til gavn og glæde, måske mest til glæde, for forbundets medlemmer.

Han har sat sit stempel på en lang række nyformuleringer i forbundslovene, der bl.a. har medført store ændringer i opbygningen af forbundets administration både på hovedkontoret og i de distrikter, som han mere end andre har været talsmand for. Han blev herved eksponent for en decentralisering af forbundsvirksomheden – herom senere – som nogle måske så mere kritisk/skeptisk på end andre, men som havde stærke og indflydelsesrige tilhængere i både hovedbestyrelse og forretningsudvalg. Men om det, han selv satte som mål for sine anstrengelser: at styrke afdelingerne for dermed at gøre dem bedre til at betjene medlemmerne, var der enighed.

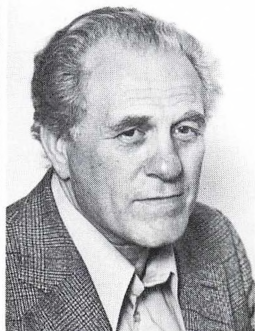
Alex Hansen var også forbundets »advokat« i forhandlinger både i LO og i CO-Metal (hvor han 1980 blev et af Metalarbejderforbundets forretningsudvalgsmedlemmer) om fagbevægelsens struktur generelt. Det fortælles der om i et senere afsnit.

Godt nok er alt dette af største vigtighed for ethvert medlem. Alle er dog ikke

lige opmærksomme derpå. Men Alex Hansen satte sig også nogle »monumenter«, som er synlige for enhver, og som stadig flere af forbundets medlemmer kommer direkte i kontakt med – de tre Metal-skoler. Godt nok var Metalskolen Jørlunde bygget allerede sidst i 1960'erne med daværende hovedkasserer Chr. Carlsson som byggeudvalgsformand – se under år 1968. Men da den 1981 blev udvidet til mere end dobbelt kapacitet, var Alex Hansen primus motor i arbejdet, og det var også med ham som byggeudvalgsformand, at forbundet senere opførte Metalskolen Holstebro og Metalskolen Middelfart i henholdsvis 1982 og 1983. Da Alex Hansen også havde været en forgrundsfigur i byggeudvalget omkring det nye forbundshus, var det ganske rammende, når han i let drilleri fik tilnavnet »Forbundets Christian IV« for at sammenligne ham med en anden af Danmarkshistoriens store bygherrer, der jo også er aktuel i forbundets jubilæumsår.

Alex Hansen afgik som følge af forbundets aldersgrænse for kongresvalgte fra sin næstformandsstilling med udgangen af februar 1986.

Den anden fra 1974, som satte sig kraftige spor i Metals udvikling, er hovedkas-

Tre fremtrædende »oppositionsmænd«, fra venstre: Svend Hansen, Jørgen Jensen og Ove Petersen.

serer *Eivind Larsen*, f. 1923. Han var i 1969 blevet sekretær i Metalarbejdernes Arbejdsløshedskasse, men havde forud for sit valg til denne post været ansat i Metal København som kasserer siden 1951. Han var endnu tidligere både arbejdspladstillidsmand og bestyrelsesmedlem i sin afdeling.

Eivind Larsen fik ikke så mange år på posten som sin forgænger – som følge af forbundets nye aldersgrænse trådte han tilbage med udgangen af august 1983. Men han fortsatte forgængerens forsigtige økonomiske politik, og da han fratrådte, kunne han – for nu at blive i det sammenligningsgrundlag, der anlagdes for Chr. Carlsson under år 1947 – aflevere en forbundsformue på godt 367 mio. kroner, hvoraf 98 mio. var meget likvide midler. Det var et smukt spring fra de 85 mio. kroner, som forbundsformuen androg i 1974. Men der var nogle vigtige forudsætninger for, at denne formuevækst var mulig – først og fremmest to ting spillede ind: der var ingen udgifter til konflikter i de 9 år, og den automatiske kontingentregulering, som foretoges på grundlag af medlemmernes stærkt stigende indtægter.

Næppe nogen vil påstå, at en hovedkasserer alene kan afgøre, hvordan økonomien i et fagforbund skal udvikle sig. Der er mange og ofte meget stærke kræfter, der stiller pengekasen overfor krav og nye udfordringer. En hovedkasserer må naturligvis ikke kunne sætte stopsignal for beslutninger, der træffes på lovlig vis i en organisation. Han skal som andre tillidsmænd i organisationen helst være afholdt i medlems- og tillidsmandskredsen. Men det er også en hovedkassererdyd at kunne sige nej – og det havde Eivind Larsen lært af sin »læremester«.

Eivind Larsen var forbundets repræsentant mange steder – naturligvis som A-kassens daglige leder med i Arbejdsløshedskassernes Samvirke (formand), men også i bestyrelserne for forsikrings-selskabet Alka (formand), for arbejderbevægelsens revisionsinstitut, for Hafnia tryk a-s, for KoopData o.m.m. Efter at være trådt tilbage fra hovedkassererposten, påtog Eivind Larsen sig at blive formand for Metalarbejderforbundets seniorarbejde – et krævende job, som han på én gang smidigt og bestemt bestrider på en måde, som både Metals senior-medlemmer, iøvrigt mere end 17.000 i tal, og forbundets hovedbestyrelse er tjent med.

Oppositionens anfører

1974 ★ – nok en gang: »Oppositionens anfører«, *Ove Petersen*, Københavns afd. 15, nedlægger på grund af alder sit hovedbestyrelsesmandat i januar. Da han døde i 1978, hed det i fagbladet »Metal«s nekrolog: »Ove Petersen har sin selvstændige plads i Dansk Metalarbejderforbunds historie. Han ville selv ønske, at overskriften kom til at hedde: Oppositionens anfører, for som sådan følte han sig, og de fleste vil nok også erkende, at sådan var forholdet i størstedelen af hans aktive år i forbundet«.

I størstedelen, ja. Ove Petersen var formand for afdeling 15 i årene 1937-73, kun afbrudt af et par år i tysk koncentrationslejr under besættelsen. Han var tre gange medlem af forbundets hovedbestyrelse: 1938-41, 1963-66 og 1970-74, fra 1972 tillige medlem af forretningsudvalget. Men det var ikke i hovedbestyrelsesperioderne, han »udmærkede« sig som oppositionsmand. I store træk var

Der har altid været udfoldet store anstrengelser for at gøre Metal-kongresserne festlige og højtidelige. Formerne for det har ændret sig igennem tiderne, men især de seneste kongresser før jubilæet, som næstformand Alex Hansen var hovedscenesætter af, i hvert fald hvad selve arrangementet angår, var præget af mange velkomponerede raffinementer. Siden 1975 er kongresserne gennemført under et bestemt motto. I 1975 var det »Ingen trivsel uden tryghed. Fuld beskæftigelse igen«, i 1978 »Fagligt fællesskab for demokrati, ungdom, miljø og international solidaritet«, i 1981 »Solidaritet og livskvalitet i 80'erne« og i 1984 endelig »Handlekraft og faglig viden«. Fra sidstnævnte kongres ses her sceneudsmykningen under en afstemning. Til jubilæumskongressen 1988 formede man mottoet: »Greb om tiden. Metal 100 år 20. august 1988«.

han her, når da ikke principielle politiske spørgsmål stod på dagsordenen, på linje med forbundsledelsen i behandlingen af de konkrete sager, der forelå.

Men Ove Petersen var meget ambitiøs. Det hændte jo, at han af rent politiske grunde (O. P. var først aktiv i DKP, siden i SF) blev holdt ude fra hovedbestyrelsen af et kongresflertal, og det havde han svært ved at acceptere. En gang, det var efter kongressen 1966, klagede han direkte over den måde, hvorpå valgene på kongressen var foregået. Men hovedbe-

styrelsen måtte afvise klagen, idet valgene helt ud var foregået efter forbundslovene, og at der ikke var andet »galt« ved dem, end at Ove Petersen ikke var genvalgt.

I afdeling 15 tog han »hævn« for nederlag på kongresserne – og på afdelingens generalforsamlinger nægtede han sig ikke ret meget, hvis han kunne provokere Hans Rasmussen og Charles Hansen, senere også Max Bæhring, der alle tre var medlemmer af afdeling 15, på talerstolen – for derefter under forsamlin-

På Metals 75 års dag i 1963 var Tivoli lukket for alle andre end Metals medlemmer ...

... og det var fagforeningsbogen, som gav adgang.

gens jubel at hudflette dem. Det blev gjort skarpt, personligt og uforsonligt. Men med lyder og dyder – han var en af »de store smede«.

Afdelingernes solidaritet

1974 ★ – for tredje gang: I organisatorisk henseende blev året et af dem, der må gøres holdt ved. Hovedbestyrelsen godkendte efter flere behandlinger endeligt en ny distriktsordning i sit møde i november. Distriktsordningen var et første led i en decentraliseringsproces, som indledtes med de omfattende lovændringer på 1972-kongressen. De nyetablerede distrikter, otte i tal, fik som hovedopgave at fremme samarbejdet mellem afdelingerne, at koordinere de faglige aktiviteter, at udveksle erfaringer og informationer og at iværksætte fælles initiativer af faglig og oplysningsmæssig karakter. Senere kom mere til.

Distrikterne fik det på kongressen for hvert område valgte forretningsudvalgsmedlem til formand. Derudover skulle distrikterne betjenes af distriktssekretærer, og straks ved distriktsordningens gennemførelse udvidedes antallet fra de hidtidige to distriktssekretærer til fire. Fra 1. november 1976 udvidedes med yderligere tre distriktssekretærer, så alle syv provinsdistrikter havde hver sin egen mand.

Men samtidig traf hovedbestyrelsen en beslutning, som måske for den enkelte afdeling og dens medlemmer fik den største betydning: Man vedtog at yde økonomisk støtte fra forbundskassen til aflønning af fuldtidsbeskæftigede afdelingsformænd i de mindre afdelinger. Der blev sat en minimumsgrænse for, hvad afdelingerne selv (gennem fastsæt-

telse af afdelingskontingentet) skulle yde til denne økonomisk krævende nyordning, det var ved starten mindst 20 kr. pr. uge i kontingent. Og tilskuddet blev varieret efter afdelingsstørrelse, således at kun afdelinger med op til 600 medlemmer kunne opnå løntilskud. Tilskuddet var ved starten i 1973/74 2.000 kr. pr. måned. Fra 1977 indførtes en automatisk regulering i overensstemmelse med procentreguleringen af forbundskontingentet. Fra januar 1988 er højeste løntilskud, der ydes til de mindste afdelinger med op til 300 medlemmer, ca. 11.800 kr. pr. måned.

Som nævnt har denne løntilskudsordning haft meget stor betydning. Den blev indført som en generel ordning, fordi det havde vist sig, at løntilskuddet, der i 1962 blev bevilget til fire provinsafdelinger, hurtigt fik meget gunstige virkninger på medlemmernes lønudvikling i de pågældende områder. Naturligt nok – afdelingsformanden, der hidtil kun havde været formand i sin fritid, kunne nu kaste hele sin arbejdskraft ind i bl.a. lønarbejdet. Det gav resultat. Dertil kommer, at ordningen er ægte solidarisk, for det er naturligvis reelt de store, velstillede afdelinger, som ikke modtager noget tilskud, der via deres bidrag til forbundskassens store fællesskab hjælper de små afdelinger og deres medlemmer.

I regnskabsåret 1987 kostede ordningen forbundskassen 3,2 mio. kroner. Da var der fastansatte tillidsmænd i alle forbundets afdelinger med undtagelse af dem, hvor afdelingen dækker en enkelt arbejdsplads med afdelingsformanden som »kongevalgt« tillidsmand. Det var en enkelt provinsafdeling (Århus 2) og tre københavnske afdelinger (7, 8 og 10).

Fagbladet »Metal« udkom fra 1. april 1977 i nyt stort format – med en historie om den tids mest omtalte makkerpar i industrien.

Usædvanlige år

1975 ★ På forbundets kongres træffes med 333 stemmer mod 65 beslutning om, at forbundet skal gå ud af CO-Metal pr. 1. april 1976 for derved at lægge pres på især SiD og Kvindeligt Arbejderforbund med henblik på at få skabt industriforbund i jern- og metalindustrien. Beslutningen var en konsekvens af 1972-kongressens udtalelse om strukturen.

Det var nok ikke mindst denne beslutning vedr. forholdet til CO-Metal, der lå bag forbundsformand Paulus Andersens betragtning ved kongressens åbning: »Alle kongresser er betydningsfulde, men jeg tror, at denne kongres vil få en særlige placering ...«.

Paulus Andersen fortalte iøvrigt kongressen, at en ny erhvervstælling viser, at den egentlige lønarbejdergruppe nu talmæssigt er blevet distanceret af funktionær- og tjenestemandsguppen.

*Forbundsformand Georg Poulsen forklarer under LO-kongressen 1979 repræsentanter for dags-
presse, fagpresse og radio/tv Dansk Metalarbejderforbunds synspunkter på strukturproblemet i
fagbevægelsen. Georg Poulsen udtaler sig på billedet til radioavisens faglige medarbejder, Hen-
ning Pedersen. På billedet ses yderst til højre næstformændene Alex Hansen og Max Bæhring.*

Og så sagde han for resten også på denne 1975-kongres, at »vi skal interessere os for vore medlemmers fritid. Vi skal udfolde en kulturel indsats. F.eks. kan Metalskolen også blive en holdningskole«.

Dette sidste fik tilslutning fra formanden for Metal Lyngby, *Jørgen Jensen*, senere formand for DKP fra 1977 til sin død 1987. Jørgen Jensen var afdelingsformand i Lyngby 1961-78, han var i en årække også formand for automekanikernes landssammenslutning, medlem af Folketinget 1975-79, og så var han et respekteret medlem af Metalarbejderforbundets hovedbestyrelse 1972-78. Jørgen Jensen var en saglig dygtig fagforeringsmand, der i faglige spørgsmål fulgte spillets regler, hvor han havde ansvar. Men i ethvert politisk spørgsmål – eller et fagligt spørgsmål med politiske undertø-

ner – havde han altid andre synspunkter og holdninger end hovedbestyrelsens flertal, så han forbandt måske ikke helt det samme med begrebet »holdningsskole« som Paulus Andersen. Han stod nærmere de synspunkter, som en ung nyvalgt »oppositionsmænd«, Jens Benfeldt Jørgensen fra Køge afdeling, formulerede med disse ord: »Beretningen er blottet for perspektiv og sætter ikke tingene ind i en klassekampssituation«. Men Jens Benfeldt var meget alene med den mening, for beretningen blev vedtaget med alle stemmer imod kun 8.

1976 ★ Dansk Metalarbejderforbund melder sig 1. april ud af Centralorganisationen af Metalarbejdere. Allerede 1. december 1975 nedlagde Paulus Andersen hvervet som formand for CO-Metal og afløstes af formanden for det daværende

Guld- og Sølvarbejdernes Forbund, Verner Andersen.

Overenskomstsituationen 1976/77 adskilte sig fra det normale ved, at Dansk Metalarbejderforbund nu efter sin udtræden af CO-Metal optrådte som selvstændig forhandlingspartner over for Jernets Arbejdsgiverforening.

I en meget lang årrække var overenskomstforhandlingerne gennemført i CO-Metals regie – og det viste sig da også, at der 1976/77 godt nok var to parter på arbejdersiden, men de blev selv enige om at koordinere forhandlingerne. Det skete efter lidt »knurreri« mellem de to organisationsformænd, Paulus Andersen og Verner Andersen, efter at sidstnævnte havde opfordret Metal til »at besinde sig«. Men det skal ikke overses, at den tredje part var stærkt medvirkende til samordningen: Jernets Arbejdsgiverforening gjorde det klart, at Metalarbejderforbundet ikke ville kunne opnå et bedre overenskomstresultat end CO-Metal.

Samordningen blev så fuldstændig, at Metal og CO dannede et fælles forhandlingsudvalg med Paulus Andersen som leder – det gentog sig i 1979 med Georg Poulsen som ordførende forhandler, idet begge naturligvis havde CO-formanden Verner Andersen ved sin side. Alle overenskomstsituationerne og deres resultater 1961-87 er iøvrigt beskrevet i CO-Metals jubilæumsbog »Op til 75«.

1977 ★ Fagbladet »Metal«, som 1. april 1976 var overgået til Dansk Metalarbejderforbund, udkommer i nyt stort format og med fremtidig 22 numre om året. Bladet skriver selv herom i en leder:

»Bladets holdning er naturligvis ikke ændret på grund af det ændrede udseende. Holdning er ikke noget, man skifter,

som man skifter skjorte. Man kan ændre – skærpe eller mildne – sine standpunkter. Men grundholdningen, som »Metal« hidtil har stået på, vil læserne også møde i det nye blad«.

Fra »Metal« nr. 6/77 er fhv. statsminister J. O. Krag fast politisk kronikør ved bladet. Indtil sin død skrev han (stort set) i hvert andet nummer, og »Metal« blev sidste blad, som bragte en artikel af ham – den stod i nr. 10/78, afleveret få dage før han rejste på ferie i Skiveren, hvor han døde 22. juni 1978. Men mere om Krag og Metal senere i bogen.

Et år – to kongresser

1978 ★ – et år, der bare skulle have været et kongresår blandt så mange andre, men som fik et usædvanligt forløb: To kongresser inden for et enkelt år, kun set to gange tidligere, i 1926 efter J. A. Hansens død og i 1935, da Johs. Kjærbøl blev udnævnt til minister.

Denne gang var forklaringen også dramatisk: Forbundets formand siden 1972, Paulus Andersen, bad i et brev af 30. maj til hovedbestyrelsen om at blive fritaget for formandshvervet på grund af alvorlig sygdomssvækkelse. En *ekstra* kongres 8. juni, der ialt varede 35 minutter, valgte med akklamation hidtidig forbundssekretær Georg Poulsen til ny forbundsformand. Vi hører mere om dette forløb senere i bogen.

På den *ordinære* kongres i september gennemføres en omfattende lovrevision med ny sekretariatsopbygning af hovedkontoret og omfattende delegering af ansvar og rettigheder til afdelingerne. Det vedtoges bl.a. at reducere antallet af kongresvalgte tillidsmænd på hovedkontoret til kun at omfatte formand, næstfor-

mand, hovedkasserer og forbundssekretærer (=ledere af hovedkontorets sekretariater). Alle øvrige sekretærer m.v. skulle fremtidig ansættes af hovedbestyrelsen.

I december oprettede hovedbestyrelsen et selvstændigt sekretariat for miljø- og sociale problemer – hovedkontorets femte – og valgte *Bjarne Jensen* til forbundssekretær. Han havde været sekretær, siden Dansk Formerforbund i 1970 var blevet sammensluttet med Metalarbejderforbundet. Bjarne Jensen var i 1959 blevet valgt til formand for Formerforbundet, og forud derfor var han formernes afdelingsformand i Ålborg siden 1948. Bjarne Jensen havde ved sit valg til forbundssekretær stor erfaring netop i arbejdsmiljøproblemer, og det nye sekretariat blev under hans ledelse snart en meget centralt placeret institution i forbundsvirksomheden. På grund af den nye aldersgrænse (60 år) for kongresvalgte, som kongressen 1978 vedtog, måtte Bjarne Jensen, der var født 1923, afgå allerede med udgangen af november 1983, og mindre end to år senere, i maj 1985, døde han under rejse i USA.

Hovedbestyrelsen vedtog at udgive »Metals lommebog« til alle medlemmer, efter at en forsøgsudgave for 1978 ud-solgte i 55.000 eksemplarer.

30. august dannede statsminister Anker Jørgensen regering med partiet Venstre.

Tilbage i CO

1978 ★ – en gang til: Der etableres efter beslutning i hovedbestyrelsen og med tilslutning fra kongressen i september kontakt til CO-Metal for måske at finde ud-veje for Metals tilbagevenden til CO-

samarbejdet. – Der fortælles mere om denne sag i et senere afsnit »Uddannelse og struktur«.

To gode ting

1979 ★ Overenskomstsituationen løses ved indgreb af SV-regeringen. Indgrebet indebærer en femte ferieuge og indefrysning af to dyrtidsportioner, som i 1980 overføres til den nyoprettede Lønmodtagernes Dyrtidsfond.

Fra 1. januar gennemfører SV-regeringen – efter stærkt fagligt ønske – en efterlønsordning for medlemmer af arbejdsløshedskasserne. I Metalarbejderforbundet bliver ordningen modtaget med stor interesse, og allerede fra starten overgår 1.000 af Metals 7.000 medlemmer over 60 år til efterløn. Et år efter har Metal ca. 3.500 medlemmer på efterløn, og en stikprøveundersøgelse viser, at næsten alle »efterlønnere« er blevet erstattet på deres arbejdsplads. Ordningen har altså haft beskæftigelsesmæssig effekt.

Venstre fortryder imidlertid samarbejdet med socialdemokraterne i SV-regeringen og vender tilbage til det borgerlige »firkløver«. Derved fremprovokeres et valg 23. oktober, hvor Socialdemokratiet vinder tre mandater og opnår 38,3 pct. af stemmerne. Anker Jørgensen danner ny socialdemokratisk mindretalsregering.

En stor succes

1980 ★ Der »tages hul« på en af alle tiders største forbundssucces'er: Første »Senior-ferie« (fra 1988 sammen med alle forbundets andre fritidsaktiviteter samlet under betegnelsen »Aktiv Metal-ferie«) gennemføres på kursuscentret Laugesens Have i Videbæk i Vestjylland. Senere har

Metalskolen Holstebro været hovedcentrum for feriearrangementer, men skolerne i Jørlunde og Middelfart har også været inddraget i denne virksomhed.

Apropos det foran nævnte: En overskrift i fagbladet »Metal« lyder: »Metal i 80'erne: Vi skal satse på at udvikle mennesket«. Det er et citat fra en tale af forbundsformanden.

Karl E. Madsen (f. 1933) overtager 1. marts 1980 som forbundssekretær ledelsen af hovedkontorets forhandlingssekretariat efter Max Bæhring ved dennes valg til næstformand. Karl E. Madsen var tillidsmand på Dansk Eternit Fabrik i Ålborg, da han 1972 blev konsulent i Arbejdernes Landsbank, hvorfra han 1975 ansattes i Metal som faglig sekretær. Karl Madsen var i en årrække medlem af bestyrelsen i Metal Ålborg.

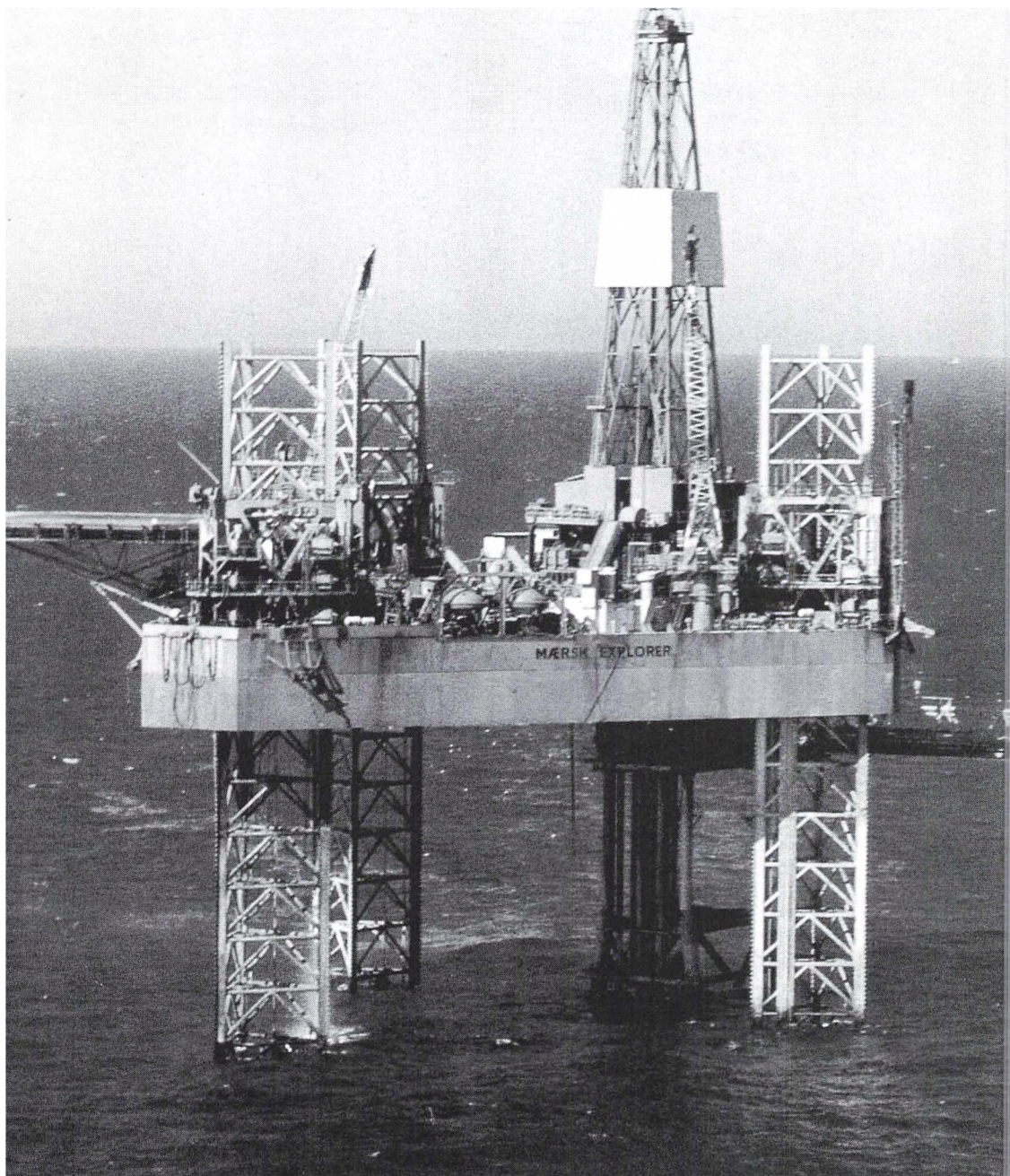
8. oktober 1980 prøvede Metal sig med noget nyt: I fagbladet »Metal« nr. 17/1980 inviterede man forbundets medlemmer til at ringe til forbundsformanden, næstformændene og hovedkassereren med spørgsmål, som de gerne ville have besvaret – fortrinsvis naturlige spørgsmål, der vedrørte Metal. Der blev opstillet 10 ekstra telefoner til formålet, og de var alle totalt blokerede i hele den 2 timers periode, som »telefon-konsultationen« varede. 200

1981 ★ Overenskomstfornyelse efter de centrale forhandlinger. For første gang pilles ved »løfteparagraffen«, der suspenderes i 10 måneder. Georg Poulsen kommenterede: »Det var nødvendigt for organisationerne selv at klare tingene denne gang –«, underforstået: efter de mange sammenbrud og regeringsindgreb op igennem 1970'erne. Metals medlemmer var enige. De vedtog den nye overenskomst med 48.825 ja-stemmer imod 17.088 nej.

På forbundskongressen i august opstilles 35 timers arbejdsugen som nyt mål på arbejdstidområdet. Kongressen ændrer forbundslovenes formålsparagraf på et væsentligt punkt, idet man »blødgør« holdningen til industriforbundsprincippet. Den nye formulering lyder: »Forbundet skal arbejde for en modernisering

Metal-medlemmer (og andre) kom igennem, og der blev stillet spørgsmål af rent organisatorisk karakter samt fagpolitiske og partipolitiske spørgsmål og ikke mindst spørgsmål, som vedrørte den faglige uddannelse. På billedet her ses fra venstre næstformand Max Bæhring, forbundsformand Georg Poulsen, næstformand Alex Hansen og hovedkasserer Eivind Larsen, og de blev assisteret af forbundshusets sekretariatsledere.

Olieeftersøgningen og olieudvindingen i havbunden ude på Nordsøen er i 1970erne og 1980erne blevet en af de væsentligste nye erhvervsaktiviteter i Danmark. Dansk Undergrunds Consortium (DUC) med A. P. Møller som dansk hoveddeltager var i 1988 nået op på at forsyne Danmark med 50 pct. af landets samlede forbrug af olie og naturgas. Arbejdet på olieplatformene er overenskomstdækket af Metal.

af den faglige struktur, principielt for dannelse af industriforbund«.

I en artikel i fagbladet »Metal« antydes, at LO måske vil stå bag oprettelsen af fire nye regionalblade inden for A-Pressen. Det blev kun til et – Det nye Demokraten i Århus, som imidlertid måtte gå ind ved påsketid 1982 på grund af manglende oplag og deraf svigtende økonomi.

Metal Søfart og off-shore

Det var også i 1981, at Maskinbesætningsforbundet blev til Metal Søfart ved sammenslutning med Metalarbejderforbundet. Det medførte hen ad vejen, at alle forbundets søfarende medlemmer og medlemmer beskæftiget i off-shore sektoren på borerigge og boreplatforme skulle overføres til denne nye afdeling, der blev henlagt direkte under hovedkontorets forhandlingssekretariat.

Forbundet blev nu stærkt engageret i off-shore, og fra 1983 er medlemmerne i denne sektor blevet betjent fra et særligt servicekontor i Esbjerg lufthavn, siden 1987 bestyret af Esbjerg afdeling.

Metalarbejderforbundet er overenskomstpart i off-shore sektoren, og det er Metal Søfart, der varetager opgaverne. Baggrunden herfor er værd at fortælle i denne anekdotiske form:

Det begav sig ved starten af off-shore virksomheden i Nordsøen sådan, at Maskinbesætningsforbundet hævdede, at virksomheden derude på havet hørte under dets organisationsområde, mens SiD også mente at have interesser deri. Daværende gruppeformand i SiD Peter Lodald Hansen og Maskinbesætningsforbundets formand Svend Fønsskov tog da

på besigtigelse. Vejret var hårdt både under helikopterturen derud og under opholdet på boreriggen, og Peter Lodald var ikke begejstret for udsigten til at skulle tage den rejse alt for mange gange. Så derfor afgjordes sagen til fordel for den søstærke Svend Fønsskov – og siden har Metal, naturligvis også sagligt velbegrunder, haft overenskomsterne på området.

På det seneste – op i 1988 – er Metal Søfart blevet part i de helt nye uddannelsesplaner inden for skibsfarten med etablering af en særlig skibsassistentuddannelse – en mandskabstype, som kan klare alle arbejdsopgaver ombord. De folk hører klart hjemme i Metal Søfart. Måske man heri skal finde forklaringen på, at Sømandsforbundet i Metals jubilæumsår har rettet henvendelse til Metal om en sammenslutning.

Patriciervilla som forbundsskole

1982 ★ Metalskolen Holstebro indvies 21. juni. Den har sin særlige historie. Efter at Metalskolen Jørlunde havde gennemgået en kraftig udbygning, opstod tanken om, at forbundet burde dække alle landsdelsområder med rimeligt centralt beliggende kursuscentre. Folk fra den daglige ledelse så på mange muligheder i det nordlige Jylland, Silkeborg Kurbad og Sallingsund Færgegård var inde i billedet. Men borgmester Kaj K. Nielsen i Holstebro kom i det rette øjeblik med et tilbud, som forbundet faldt for. Holstebro kommune havde i nogle år ejet en ældre patriciervilla, som var opført af tobaksfabrikant Færch, beliggende i et naturskønt område omgivet af skov og vandrige ålbø kun få kilometer fra byens centrum. »Den villa er, hvad I søger«,

Fra indvielsen af Metalskolen Holstebro 21. juni 1982. På de to billeder ses fra venstre fhv. distriktsformand Egon Østergaard Petersen, Skive, fhv. forbundsformand Paulus Andersen, fhv. LO-formand Thomas Nielsen, Hans Rasmussen og fhv. distriktsformand Hans Jørgen Simonsen, Ålborg. Derefter borgmester Kaj K. Nielsen, Holstebro, og forbundsformand Georg Poulsen.

sagde borgmesteren – og det var den. Med stort besvær fik forbundet fredningsmyndighedernes tilladelse til at foretage den nødvendige udbygning efter tegninger, som arkitekt Jens Villadsen havde udarbejdet. Så blev den tidligere tobaksfabrikant-villa centrum i et nyt landsbyagtigt skolemiljø med 60 enkeltværelser og foredragssal, mødeværelser, svømmehal og fritidslokaler af alle slags, midt i den prægtigste vestjyske natur.

Metalskolen Holstebro kom til i alt at koste 58,6 mio. kroner. Heri var indbefattet købsprisen for den oprindelige villa på 1,2 mio. kroner – det samme, som Holstebro kommune havde givet for den.

1982 ★ – en gang til: Metalarbejderforbundet tager initiativ til et samarbejde med en række andre forbund af faglærte om de faglige uddannelsesproblemer. Det resulterer i dannelsen af et særligt »Uddannelsespolitisk udvalg«, som oprindeligt syv forbund stod bag, senere udvidet til følgende 12 forbund: Blik- og

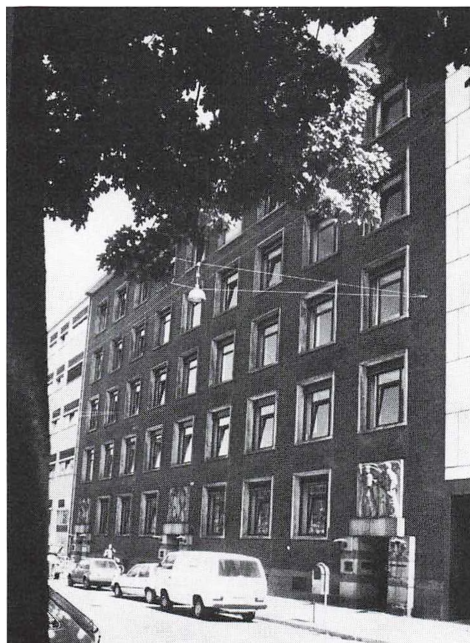
Rørarbejderforbundet, Dansk El-Forbund, Dansk Frisørforbund, Dansk Lito-grafisk Forbund, Dansk Metalarbejderforbund, Fotografisk Landsforbund, Gastronomisk Landsforbund, Malerforbundet, Murerforbundet, Nærings- og Nydelsesmiddelarbejdernes Forbund, Snedker- og Tømrerforbundet og Træindustriforbundet. – Senere fortælles mere om de faglige uddannelsers centrale placering i 1980'ernes faglige virksomhed.

1982 ★ – for tredje gang: Metal København flytter ud af forbundshuset Nyropsgade 38, som man var medejer af, og ind i nyt selvstændigt domicil i Nyropsgade 25 – i »Lyngsiehus«. Ejendommen »Lyngsiehus« var oprindeligt bygget af Dansk Arbejdsmands Forbund (nu SiD) i begyndelsen af 1930'erne, men da arbejdsmændene byggede nyt stort forbundshus i Kampmannsgade i 1970'ernes første halvdel, blev »Lyngsiehus« solgt til Københavns kommune, der brugte det til forskellige personale-ud-

dannelsesformål. Huset blev faktisk aldrig kaldt »Lyngsiehus« i arbejdsmændenes ejertid, navnet dukkede frem, efter at Københavns kommune havde overtaget det. I betragtning af den hadfyldte strid (herom senere), der i en årrække forbitrede forholdet mellem arbejdsmændenes formand M. C. Lyngsie, og smedenes formænd J. A. Hansen og Johs. Kjærbøl, tør det vel siges, at Metal Københavns bibeholdelse af navnet er et udtryk for ægte storsind ... Men det er jo da også så længe siden.

Da Københavns kommune ikke længere havde brug for ejendommen, fik

Metal Københavns ejendom Nyropsgade 25-27. Ejendommen hedder »Lyngsiehus« efter SiDs 1. formand. Det var det daværende arbejdsmandsforbund, som oprindeligt byggede huset, der efter at have været i Københavns kommunes eje, blev købt af Metal København i 1981 for 14 mio. kroner.

Metal København i 1981 chancen for at købe. Man gav 14 mio. kroner for ejendommen. Derefter foretoges en gennemgribende modernisering og ombygning med Jørgen Herså som arkitekt. Sidst var ejendommen blevet genopført 1945 i sin gamle stil efter at være blevet ødelagt, da engelske flyvere under besættelsen bombede naboejendommen Shellhuset, der var Gestapo-hovedkvarter. Ombygningen nu kostede 29 mio. kroner. Metal København flyttede ind 28. februar 1982.

Thomas Nielsen

1982 ★ – for sidste gang: Thomas Nielsen går 26. februar af som formand for Landsorganisationen i Danmark og udnævnes til æresmedlem af Dansk Metalarbejderforbund, forbundets andet. Som ny LO-formand vælges hidtidig næstformand Knud Christensen.

Det var en naturlig anerkendelse, når Metal gjorde *Thomas Nielsen* til æresmedlem. Han havde sit faglige udgangspunkt i det daværende Dansk Formerforbund, hvor han både var næstformand i forbundet og formand for den københavnske afdeling, da han i 1955 blev sekretær i LO, fra 1967 formand. Han havde altså siden 1970, da formerne og smedene sluttede sig sammen, været medlem af Dansk Metalarbejderforbund. Fagbladet »Metal« bragte i marts 1982 et portræt af Thomas Nielsen, hvor en del af hans fortjenester og mærkesager blev fremhævet. Her fortaltes om hans politiske udgangspunkt i DSU, hvor så mange 3.-4. generations magthavere i arbejderbevægelsen havde trådt deres børnesko: »De holdninger, han fik i sin pure ungdoms DSU – holdninger til enhed og

fodslag i arbejderbevægelsen, til europæisk og internationalt samarbejde, til forsvaret og til kamp imod enhver form for diktaturtendenser – de holdninger har fulgt ham siden. De satte et uudsletteligt præg på ham, som på hele hans generation i den socialdemokratiske ungdomsbevægelse«. Og senere hed det: »I Thomas overlever proletarens – dette historiske begreb – bedste egenskaber: Viljen til solidaritet med de svage, viljen til at omsætte solidariteten i noget, der kan mærkes, evnen til at overleve. En råstyrke og selvbevidsthed, som ikke lader sig slå ned. Sådan må man ta' ham. Han laver sig ikke om«.

Og så var 1982 også året, da den socialdemokratiske regering under Anker Jørgensen blev ude af stand til at skaffe flertal for sin økonomiske saneringspolitik og uden valg overgav styret til de borgerlige partier. De dannede med den konservative leder Poul Schlüter som statsminister den såkaldte »Firkløverregering« – af Konservative, Venstre, CD og Kristeligt Folkeparti.

Socialdemokratiets stemmeandel ved valgene før og efter regeringskiftet udviklede sig således: 1979 – 38,3 pct., 1981 – 32,9 pct., 1984 – 31,6 pct., 1987 – 29,3 pct., 1988 – 29,8 pct. Valget sidstnævnte år, det tredje siden regeringskiftet 1982, gav socialdemokratisk fremgang på et mandat, SF mistede 3 mandater. Den parlamentariske situation forværredes især af Fremskridtspartiets mandatgevinst på 7 mandater til 16.

Metal og Folke-Ferie

1983 ★ Metalskolen Middelfart indvies 17. juli, og dermed sætter forbundets

nære samarbejde med Dansk Folke-Ferie en ny smuk blomst. Metalskolen Middelfart står nemlig som et led i Folke-Feries nye smukke ferieby på de arealer ned til Fænøsund, som næsten siden feriearbejdets start i slutningen af 1930'erne har været hjemsted for en ferieby. Og med Metalskolen Middelfart bragtes også det program for udbygningen af Metalarbejderforbundets kursus- og konferencfaciliteter, som forbundet tidligere havde besluttet sig for, til ende, idet man nu disponerede over en konferenceejendom i Holstebro for Nord-, Vest- og Midtjylland, Middelfartskolen for det sydlige Jylland og Fyn og Metalskolen Jørlunde for alt øst for Storebælt.

Folke-Feries Middelfart feriecenter er tegnet af arkitekt Hans Munk Hansen – den samme, som stod for opførelsen af Folke-Feries Melieha Holiday Centre på Malta. Metalskolen Middelfart er som nævnt en del af dette projekt – nemlig 30

Metalbusserne har i en årrække været en del af billedet på danske landeveje. Den første blev anskaffet i 1977. Metalbusserne bruges især til transport af udstillinger og informationsmateriale til afdelingerne.

huse af de ialt 120 i feriebyen. De 30 huse fungerer som 60 enkeltværelser, når de anvendes til kursus eller konference, og som egentlige feriehusene for alle lønmodtagere (men med en særlig præference for Metalarbejderforbundets medlemmer) i feriemånederne.

Metalarbejderforbundet er gået ind i dette samarbejde med Folke-Ferie på de i princippet almindeligt gældende vilkår for tegning af såkaldte dispositionsrettigheder – konkret har Metal anbragt ca. 20 mio. kroner i Metalskolen Middelfart. Forbundet har ingen egentlig ejendomsret til husene, men en fast dispositionsret, og det er derfor kun dispositionsretten, der optræder i forbundets regnskab. Da den godt nok er reel, men f.eks. ikke kan belånes, står den ikke opført som et aktiv i forbundsregnskabet. Men arrangementet omkring feriebyen Middelfart og Metalskolen Middelfart var til fordel for både Folke-Ferie og Metalarbejderforbundet: Folke-Ferie fik det nævnte betydelige beløb indbetalt – og Metalarbejderforbundet fik en kursusejendom for en væsentligt lavere omkostning, end man havde afholdt ved de skoler, forbundet selv var bygherre for.

Med Metalskolen Middelfart udvides forbundets kursus- og konferencekapacitet til ialt 14.000 ugepladser om året fordelt på de tre skoler.

Men især lagde forbundet iøvrigt vægt på, at Metalskolen Middelfart kom til at fremstå som et nyt eksempel på det nære samarbejde mellem Metalarbejderforbundet og Folke-Ferie ... en ny smuk blomst. Metalarbejderforbundet har, omend i mindre format end i Middelfart, andel i form af dispositionsrettigheder i næsten alle Folke-Feries feriebyer. Især er det værd at fremhæve engagementet i

feriebyen på Malta, hvor forbundet har dispositionsret til 15 huse (der, på samme måde som husene i Danmark, stilles til rådighed for forbundsmedlemmer til en favørpris i forhold til katalogprisen).

Og forbundets hovedbestyrelse var heller ikke i tvivl, da den i 1982 besluttede at bevilge 5 mio. kroner til renoveringen af ferieejendommen Danebu i Norge, ca. 200 km nord for Oslo. Danebu var en gave fra Norge til dansk ungdom som tak for dansk hjælp til Norge under den fælles besættelse 1940-45. Men ejendommen var blevet misligholdt, og Folke-Ferie fik tilbudt at overtage den – på betingelse af, at den blev genrejt. Den opgave var Metal med til at løse finansielt og fik for pengene et antal dispositionsrettigheder i værelserne på Danebu, som også står til rådighed for forbundets medlemmer på favørvilkår. Drivende kraft i Folke-Feries stærke udbygning både hjemme og ude var i disse år direktør Ivan Barington, der – iøvrigt på Metals forslag – fik LO's kulturpris for sin indsats.

Dansk Metalarbejderforbunds aktiviteter i forbindelse med Dansk Folke-Ferie knytter sig på smukkeste måde til det motto, forbundet satte over 1981-kongressen: Solidaritet og livskvalitet i 80'erne. I en meget lang årrække har forbundet været repræsenteret i Dansk Folke-Feries ledende organer – bl.a. af daværende forbundssekretær Charles Hansen, af næstformand Alex Hansen, under hvis medlemsskab i bestyrelsen både Metalskolen Middelfart og engagementet på Malta og i Norge blev gennemført, og af forbundsformand Georg Poulsen, der er medlem af Folke-Feries bestyrelse i forbundets jubilæumsår. Det kan iøvrigt nævnes, at forbundets æresmedlem,

Så mange skibsbyggere var der på Nakskov Værft, da Skibsbyggerklubben fejrede 60 års jubilæum i 1977. 10 år senere var klubben og værftet lukket på grund af manglende ordrer.

Thomas Nielsen, var formand for FolkeFeries bestyrelse, da principbeslutningen i de tre nævnte engagementer blev truffet – iøvrigt også, da de nye feriebyer i Karrebæksminde ved Næstved, Sandvig på Bornholm og Rødhusklit ved Vesterhavet blev rejst.

Farvel til skibsværfter

1983 ★ – en gang til: Også denne gang gennemføres overenskomstforhandlingerne direkte mellem parterne, altså decentralt. Igen blev der sat en begrænsning på det bevægelige lønssystem – men en mulighed for arbejdstidforkortelse som led i en 3-årig overenskomstperiode forskertsedes på grund af modstand fra især SiD. Arbejdstidforkortelsen skulle i givet fald være »betalt« med endelig afskaffelse af den automatiske dyrtidsregu-

lering. I Metal havde man længe ment, at denne alligevel ikke kunne opretholdes, og at man derfor skulle »sælge« den, mens der endnu var en pris at opnå. Nu så meget mere, som at den borgerlige regering ved lov i marts 1983 havde suspenderet dyrtidsreguleringen – en suspension, som blev gentaget i 1985. I 1986 blev den automatiske dyrtidsregulering endelig ophævet ved lov.

I Metal stemte 72 pct. ja ved urafstemningen om den nye overenskomst.

En overskrift i fagbladet »Metal« nr. 15/83 er bitter at mindes: »Nakskov værft er reddet, men hvad med Helsingør«, hed det. Baggrunden var optimistiske forventninger til bygning af DSB-færger og borerigge til olieeftersøgning. Men det glippede – 25. juni 1986 besluttede værftets ejer, ØK, at lukke værftet, hvilket omgående og for lang tid bragte Nakskov afdelings ledighed op på 38 pct.

Bedre gik det ikke i Helsingør – her lukkedes værftet som nybygningsværft 13. april 1983, og det gav Helsingør afdeling en ledighed på 34 pct., som dog – på grund af byens nære beliggenhed ved hovedstadsområdet – relativt hurtigt reduceredes til 12 pct. April 1988 blev også reparationsværftet i Helsingør nedlagt. I Nakskov gik forbundet med i et stort forsøg på at skaffe ny industri til landsdelen gennem etablering af et særligt finansieringsselskab, »Lalandia«, med cheføkonom *Dines Schmidt Nielsen*, født 1943, som et meget aktivt medlem af ledelsen.

Han havde 1. januar 1985 afløst Steffen Møller som forbundets økonomiske medarbejder. Han blev ansat i forbundet i 1982, og forud for den tid var han medarbejder i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd og lærer på Metalkolen. Dines

Schmidt Nielsen blev 1987 valgt til formand for EMF's skibsværftsudvalg.

På det organisatoriske område var årets helt store begivenhed den første medlems-orienteringskampagne, som forbundet forsøgte sig med. Emnet var den faglige struktur og den faglige uddannelse – og kampagnen blev en stor succes, idet afdelinger og distrikter tilrettelagde i alt ca. 150 kampagnemøder, hvor forbundets talsmænd kom i direkte kontakt med lige ved 10.000 medlemmer. På møderne stillede forbundets talsmænd medlemmerne over for disse valgmuligheder for forbundets fremtid: 1. Køre videre som hidtil. 2. »Åbne« forbundet for alle, der vil være medlem. 3. »Lukke« forbundet til at blive en eksklusiv klub af højt specialiserede fagfolk. Over for det valg syntes medlemmerne at foretrække valgmulighed nr. 1.

Nakskov Værft gik »på landevejen«, da den nye Lillebæltsbro blev bygget i 1960erne. Værftet byggede nemlig broens vejbane, der transporteredes til søs i sektioner fra Nakskov til broanlægget i Lillebælt, og beviste dermed, at værfter kan meget andet end at bygge skibe.

Pengene og miljøet

1983 ★ – en gang til: Forbundet skifter hovedkasserer. Eivind Larsen afløses af *Carsten Neumann*, der bliver nr. 6 i rækken af hovedkasserere. Carsten Neumann (f. 1946) er uddannet merconom i flere discipliner og regnskabsmand og ansattes i forbundet i 1973 som bogholderiassistent. Han avancerede til regnskabschef og forestod i denne egenskab store dele af den praktiske overgang til EDB i forbundets og A-kassens regnskabsafdelinger. September 1983 konstitueredes han som hovedkasserer og valgtes dertil på kongresse 1984. Han repræsenterer forbundet i mange sammenhænge: er i bestyrelsen (formand) for KD-Data, for Fremad a/s af 1979, for Hafnia tryk a-s, forsikringselskabet Alka og a/s Karat Guld & Sølv (formand).

Ernst Bliesmann (f. 1938) overtager 1. december efter Bjarne Jensen ledelsen af hovedkontorets sekretariat for miljø- og sociale spørgsmål og konstitueres som forbundssekretær, hvortil han vælges på kongressen 1984. Ernst Bliesmann har to uddannelser, der begge er meget kvalificerende i jobbet – han er maskinarbejder og har senere læst til socialrådgiver. Han ansattes i forbundet 1978 som konsulent, fra 1980 sekretær.

Et nyt kartel

1984 ★ På kongressen var der et par spændende forslag til diskussion – et om økonomisk støtte til politiske partier, et andet om evt. valg af forbundsformand og afdelingsformænd og -kasserere ved urafstemning.

Det første blev trukket tilbage, for at man kunne drøfte tankerne i det inden for

LO-forbundenes kreds. Det indeholdt en mulighed for, at fagforeningsmedlemmer, der ville distancere sig fra støtte til et bestemt parti, kunne komme til at gøre det. Det andet forslag blev videresendt til hovedbestyrelsen, så der – hvis den fandt, at sagen skulle fremmes – kunne udarbejdes retningslinjer for sådan urafstemning. Men det så på kongressen nærmest ud til, at interessen for sagen hos dem, der især havde bragt den frem, kølnedes noget, da urafstemningen måske skulle tages i brug ved lokale valg. Selvom dette naturligvis måtte føles mest nærliggende, eftersom det lokale personkendskab vel måtte være størst.

Ved valgene blev der iøvrigt stillet modkandidat til to af de hidtidige forbundssekretærer. Imod Bjarne Weiler Madsen opstillede »oppositionen« formanden for Københavns afd. 13, Jan Andersen, til posten som forbundssekretær for sekretariatet for offentligt ansatte m.v., og Jens Benfeldt Jørgensen, Køge, blev foreslået som forbundssekretær for forhandlingssekretariatet imod den hidtidige sekretariatsleder, Karl E. Madsen. Men de to modkandidater fik kun få stemmer.

At der lå meget af en provokation – måske egentlig mest drilleri – i disse opstillinger fremgår af, at de to foreslåede kandidater i deres hidtidige virksomhed især havde koncentreret kræfter om ganske andre arbejdsfelter, end de nu blev foreslået til.

Jan Andersen (f. 1941, d. 1987) var blevet formand for afdeling 13 allerede i 1969 og havde efter Ove Petersens afgang overtaget »stillingen« som oppositionens fremmeste talsmand i forbundet. Han var fremtrædende kommunist, medlem af sit partis centralkomité i en lang

årrække og få måneder før sin pludselige død valgt til DKPs næstformand. Jan Andersen blev som formand for den specielle konstruktion »Tillidsmandsringen« i et par overenskomstsituationer den mest fremtrædende talsmand for oppositionen imod flertallets principielle faglige linje – reformer gennem forhandling og arbejdsretligt sikrede kollektive overenskomster.

Kongressen beslutter at henlægge den ordinære kongres til 1988 i forbindelse med forbundets 100 års jubilæum. Men samtidig vedtog man at holde en ekstra midtvejs kongres i 1986 for at tage stilling til strukturspørgsmålet, som trænger sig på – og forud for denne ekstra kongres at holde en ny omfattende medlemskampagne til vejledning for kongressen ud fra dette spørgsmål: Hvem vil vi være forbund for – og på hvilken måde? Her lages der op til det kommende teknikerkartel. Se under 1986.

Centralorganisationen af Metalarbejdere udpeger *Jens Beck-Lauritzen* til ny daglig leder af CO-Metal, når Charles Hansen træder tilbage med årets udgang. Jens Beck-Lauritzen, f. 1948, var Metalformand i Struer, da han i 1978 blev ansat som lønsystemkonsulent i Metalarbejderforbundet. Herfra rykkede han 1981 til en nyoprettet sekretærpost i CO-Metal. Fra 1. januar 1985 blev han organisationssekretær og daglig leder af CO's sekretariat, fra 1. juli 1987 tillige CO's næstformand.

1985 ★ Efter at overenskomstforhandlingerne både i 1981 og 1983 var gennemført med positivt resultat ved decentrale forhandlinger, kom 1985-forhandlingerne til at foregå centralt mellem hovedorganisationerne om alle hovedspørgsmål.

Angiveligt fordi nogle utilfredse fra 1981 og 1983 den gang ville have alle kravene indfriet.

Men sådan kom det ikke til at gå. Det hele brød sammen – som det hedder i CO-Metals jubilæumsbog fra 1987: »Det stod hurtigt klart, at Dansk Arbejdsgiverforenings forbindelser til den borgerlige regering var så tætte, at der ingen forhandlingsmuligheder var«. Situationen løstes gennem et omfattende, men meget snævert regeringsindgreb, som indeholdt en 2 pct. lønramme for første overenskomstår, 1,5 pct. for andet samt en times arbejdstidsforkortelse fra 1. december 1986. »Forhandlingsforløbet har afsløret den centrale forhandlingsforms fallit«, var CO-formandens kommentar.

Hovedbestyrelserne for Dansk Metalarbejderforbund, Dansk EI-Forbund og Blik- og Rørarbejdernes Forbund i Danmark bliver enige om at oprette et samarbejdsorgan, kaldet Teknikerkartellet, der dels skal tage sig af fælles uddannelsesproblemer, dels varetage fælles interesser omkring funktionærproblemet. Oprettelsen sker under forudsætning af, at de tre forbunds kongresser giver tilslutning.

Rolf Poulsen (f. 1939) overtager 1. oktober stillingen som redaktør af fagbladet »Metal« efter Preben Bengtsson, der afgår på grund af alder. Rolf Poulsen havde forud i en årrække været journalist ved A-Pressen og redaktør af fagbladet »NNF-arbejderen«.

1986 ★ Metalarbejderforbundets ekstra kongres 1. og 2. september tiltræder forbundets indtræden i Teknikerkartellet.

Kartellet etablerer sig fra 1. januar 1987 i Dansk EI-Forbunds ejendom, Danasvej 7 i København, med følgende bemanding: John Højlund Olsen (daglig le-

der og næstformand) og Kaj Thybo Mortensen fra Metal, Niels Eske Nielsen fra El-Forbundet og Bruno Cavagnaro fra Blik og Rør. Det aftales, at formandshvervet skal gå på skift mellem de tre forbund – første formand blev Georg Poulsen, Metal.

Da Teknikerkartellets praktiske arbej-
de kom igang, viste det sig snart, at sam-
arbejdet især koncentrerede sig om fæl-
les efteruddannelsesaktiviteter inden for
Metalindustriens Efteruddannelsesud-
valg og om tværgående ungdomsarbej-
de. Det rent overenskomstmæssige, som
man oprindeligt også havde forestillet sig
kunne blive en opgave for kartellet, kom
derimod ikke ind i billedet, nok især fordi
CO-Metal med Jernets Arbejdsgiverfor-
ening indgik en aftale om funktionærlig-
gende ansættelser sidst på året 1987.
Dertil kom, dels at LOs kongres i efteråret
1987 besluttede at gå kraftigt ind i ud-
dannelsessagen, dels at det viste sig mest
hensigtsmæssigt at decentralisere ar-
bejdsopgaverne ud til lokal løsning. Alle-
rede omkring årsskiftet 1987/88 drog
man konsekvensen af disse erfaringer og
nedskar det centrale sekretariat. Man
sagde de lejede lokaler op og flyttede de
tilbageblevne funktioner til lokaler i Me-
talarbejderforbundets hus. Men i prin-
cippet fastholdtes Teknikerkartellets
funktioner – måske med særlig vægt på
de arbejdsopgaver, der var henlagt til
amts-teknikerkartel-styrelserne.

Metalarbejderforbundet og Blik og Rør
etablerer et fælles sekretariat for alt rørrar-
bejde, og Metal går ind i to nye forhand-
lingsorganisationer – CO-Stat for over-
enskomstansatte ved staten og KTO,
Kommunale tjenestemand- og overens-
komstansatte. På de to nævnte områder
har forbundet ca. 14.600 medlemmer.

Hans Flugel (f. 1942) tiltrådte ved årets
begyndelse som sekretariatschef i for-
bundsformandens sekretariat. Han, der
er cand.mag. i historie og engelsk, kom
til forbundet fra at have været vicegene-
ralsekretær i Europæisk Metalarbejder-
Federation og medarbejder hos den dan-
ske EF-kommissær i Bruxelles siden
1978.

Pensions sagen

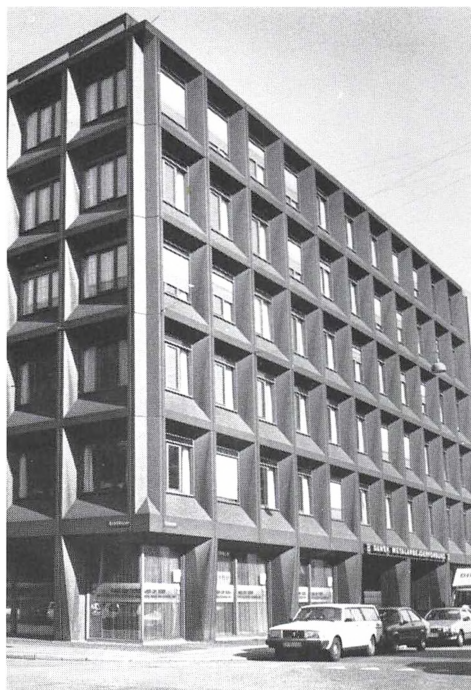
1987 ★ »Jernet« bryder ved decentrale
forhandlinger mellem CO-Metal og Jer-
nets Arbejdsgiverforening igennem med
arbejdstidsforkortelse til 37 timer om
ugen, gennemført med en halv time hver
1. september i årene 1987, 1988, 1989
og 1990. Overenskomsten blev gjort fire-
årig, men med såkaldte midtvejsforhand-
linger i 1989 om lønspørgsmål, beta-
lings satser etc.

Overenskomsten forkastes ved uraf-
stemning i CO-Metal, men i Metalarbej-
derforbundet er der flertal: 34.954 ja
imod 24.977 nej, og i LO-forbundene
som helhed er flertallet lige så klart.

Det var første gang siden 1911, for-
bundet var deltager i en så langtrækken-
de overenskomst, 4 år – i 1911 blev over-
enskomstperioden aftalt til 5 år. Metalar-
bejderforbundets formand, Georg Poul-
sen blev i sin egenskab af formand for CO
og for CO's forhandlingsudvalg anbragt i
skudlinjen for både politiske modstande-
re og for fagforeningsfolk, der – som
SiD's formand, Hardy Hansen, udtrykte
sig – anså en så lang overenskomstperio-
de for at være »selvmord for fagbevægel-
sen«. Dette på trods af, at SiD gennem
formanden for forbundets fabriksgruppe,
Willy Strube, havde været aktivt med i
alle forhandlingsfaser.

Forbundshuset i København, der toges i brug efteråret 1972, ligger mellem Nyropsgade, Herholdtsgade og Vester Søgade og har to adresser: Nyropsgade 38, der er forbundets officielle postadresse, og Vester Søgade 12. På farvebilledet herover er huset set fra Vester Søgade-siden – på det mindre billede herunder ses hovedindgangen i Nyropsgade. Nyropsgade er opkaldt efter skaberen af Københavns Rådhus, arkitekt Kr. Nyrop, Herholdtsgade er også opkaldt efter en af byens kendte arkitekter.

Men man var ikke kommet mange måneder ind i det nye overenskomstforløb, før »jernet«s overenskomst, der iøvrigt omgående smittede af på alle andre overenskomstområder, ikke blot blev anerkendt også blandt dem, der havde været imod, men tillige fra mange sider blev karakteriseret som værende »alt for god«.

Med dette sidstnævnte hang det sådan sammen, at overenskomsten ud over det markante skridt frem imod 35-timers arbejdsugen, som Metal havde opstillet som mål på 1981-kongressen, også indeholdt meget betydelige forhøjelser af overenskomstens mindstebetalinger, de største nogensinde. Disse forhøjelser

overførtes i grove træk til hele arbejdsmarkedet, det private som det offentlige, og fik således dybt indgribende samfundsøkonomiske følger ... men det var jo ikke Metals skyld, at den konservative finansminister og andre bare kalkerede af.

Konsekvensen var imidlertid, at det hurtigt stod klart for alle med rimelig indsigt i samfundsøkonomien, at der reelt ikke ville være råd til direkte lønstigninger, i hvert fald kun ganske små og kun til de absolut lavest lønnede, ved de førnævnte midtvejsforhandlinger. Men fagbevægelsen kunne på sin side ikke bare se på, at den merindtjening, som erhvervslivet tegnede til at få, alene gik i kapitalejernes lommer. Da derfor regeringen i efteråret 1987 indbød arbejdsmarkedets parter, Dansk Arbejdsgiverforening og LO, til, hvad man kaldte »trepartsforhandlinger«, var fagbevægelsen og Socialdemokratiet enige om, at fagbevægelsen her skulle satse på at få provenuet fra midtvejsforhandlingerne omsat til en egentlig pensionsordning for de mange på arbejdsmarkedet, fortrinsvis inden for LO-området, der hidtil kun havde haft folkepension og ATP.

Pensionsspørgsmålet havde tidligere været drøftet mellem jern- og metalindustriens organisationer, og i Metalarbejderforbundet var der talt om – iøvrigt også tidligere i 1980'erne – at rejse sagen som et direkte overenskomstanliggende kun for »jernet«. Og godt nok blev pensionsspørgsmålet berørt, men Metal fulgte underhåndshenstillinger fra socialdemokratiske politikere om at lade sagen være et politisk anliggende, som partiet skulle tage sig af i Folketinget ... og det spil kunne nemt spoles, hvis et så stort område som »jernet« trængte igennem med et eller andet, småt eller stort, ved

partsforhandlinger. Men efter at folketingsvalget 1987 gav tilbagegang for Socialdemokratiet, var der nok en og anden fagforeningsmand, der fortrød tilbageholdenheden og mindedes det gamle ord om fuglen i hånden og de 10 på taget ...

I foråret 1988 kunne meget tyde på, at regeringen ville optræde i rollen som fødselshjælper for en pensionsaftale mellem arbejdsmarkedets hovedorganisationer, og så peger det frem imod, at en pensionsordning bliver et overenskomst-anliggende. For mange vil en sådan udgang på sagen i virkeligheden blive følt som den mest naturlige. For hvorfor skulle det arbejdsmarked, der især dækkes af LOs medlemmer, i denne sag være anderledes stillet end den tredjedel af alle landets lønmodtagere, som har en pensionsordning – for næsten alle, offentligt og privat ansatte, aftalt netop ved overenskomst.

Men mens den borgerlige regering syntes positiv over for fagbevægelsens pensionsønsker, naturligvis ud fra et ønske om at undgå ny pengelønsudpumpning ved midtvejsforhandlingerne med de samfundsøkonomiske virkninger, det måtte få, ja – så fik arbejdsgiverne »kapitalist-skrupler«. De udtrykte stor mistænksomhed over for de fondsdannelser, som ville blive en naturlig konsekvens af en pensionsaftale, og som ville være under lønmodtagerstyring. Sådanne fonde ville jo få økonomisk magt, ja de ville kunne opkøbe hele aktieomsætningen på Københavns fondsbørs, sagde man.

Ingen i fagbevægelsen har bestridt, at fondsmidlerne skal anbringes i det produktive erhvervsliv som aktive investeringer på lige fod med anden kapital. Alt så også med den risiko, som er forbundet med erhvervsinvestering. Kun ved er-

hvervsinvestering kan fondsmidlerne bevare deres værdi – det er jo den metode, al anden fondsopsamling i pengeinstitutter, finansieringsinstitutter og forsikrings-selskaber, derunder pensionsforsikrings-selskaber, benytter sig af.

Men arbejdsgiverne syntes at se en »sort« lønmodtagerhånd lægge sig henover selve det privatkapitalistiske system – skønt ingen af de erhvervsfolk, der i en årrække har arbejdet med lønmodtagerkapital, har kunnet påvise dårlige erfaringer derved. For lønmodtagerkapital er jo, som en socialdemokratisk minister formulerede det, »rød-hvid«-kapital, der dels kan forhindre urimelige bortsalg af dansk virksomhed til udlandet, dels har én hovedinteresse frem for nogen: at bevare danske virksomheders produktionsduelighed og konkurrenceevne for derved at sikre beskæftigelsen.

I 1987/88 kom det til at stå fast, at pensionssagen ikke længere lader sig feje af bordet.

John Højlund Olsen (f. 1941) tiltræder 1. oktober 1987 som forbundssekretær og leder af uddannelsessekretariatet efter Henning Kryger Sørensen. John Højlund var faglig sekretær i afd. 13 1974-79, formand for afd. 16 (flymekanikerne) 1979-82 og siden da sekretær på hovedkontoret.

1987 ★ en gang til: Efter at Dansk Metalarbejderforbund i maj 1986 havde overtaget aktiemajoriteten i Bogtrykkeriet Hafnia A/S – forbundets trykkeriforbund siden 1912 – blev det besluttet at udvide selskabets aktiekapital og at indbyde nye aktionærer til at overtage den nye aktieudvidelse. De indbudte var Dansk El-Forbund, Dansk Jernbaneforbund, der begge får deres fagblade pro-

duceret hos Hafnia, samt Arbejdernes Landsbank og Forsikrings-Aktieselskabet Alka-Liv. De accepterede alle indbydelser og indtrådte i eftersommeren 1987 som aktionærer i selskabet.

Med virkning fra 1. april 1988 er bogtrykkeriet, som samtidig tog navneforandring til Hafnia tryk a-s, flyttet fra det gamle domicil på Grundtvigsvej på Frederiksberg til nye, moderne lokaler på Fjeldhammervej i Rødovre.

Georg Poulsen bliver valgt til formand for styrelsen for Nordisk Metalsekretariat og til medlem af Internationalt Metalarbejder Forbunds eksekutivkomité som repræsentant for de nordiske metalforbund.

Status anno 1988

1988 ★ Vi er så nået frem til det tidspunkt, da det kan være rimeligt at gøre en kort status i tal foran forbundets 100 års jubilæum:

Med udgangspunkt i de 1.008 medlemmer, som forbundet havde 1. oktober 1888, har medlemsudviklingen formet sig således i en række udvalgte år:

1899	7.342
1913	12.219
(ved 25 års jubilæet)	
1920	20.894
1930	28.088
1938	36.653
(ved 50 års jubilæet)	
1945	47.152
1955	61.871
1963	79.461
(ved 75 års jubilæet)	
1970	92.108
1980	127.983
1988	137.532
(pr. 1. januar)	

Luftfoto over Metalskolen Jørlunde – forbundets »universitet«. Billedet viser skolen efter udvidelsen i 1981 til 150 enkeltværelser med alle konference-, møde- og fritidsfaciliteter. Den oprindelige Metalskole indviedes 1968 og bestod af fløjen med hovedindgangen og værelsesfløjen til højre for den og rummede 60 værelser. Skolen har et tilliggende på omkring 40 tdr. land og grænser direkte til den skønne Bure sø.

Erik Henningsens berømte maleri »En agitator« med motiv fra Nørre Fælled før århundredskiftet var en gave til Metalskolen Jørlunde, hvor billedet stadig hænger, fra forbundets københavnske afdelinger. Maleriet havde, før det fandt sin blivende plads på Metalskolen, ført en omskiftelig tilværelse: Uvist hvordan, var det kommet til udlandet, helt til Italien, hvor det en overgang var i den italienske kongefamilies besiddelse. Men det blev udbudt til salg – og daværende minister Julius Bomholt købte det med henblik på, at det ved passende lejlighed kunne placeres i en af arbejderbevægelsens bygninger. Maleriet, der måler 117 cm i højden og 189 cm i bredden (indvendige mål), er, siden det kom i Metalskolens besiddelse og igen blev kendt, anvendt som illustration i mange sammenhænge omkring arbejderbevægelsen.

Disse medlemstal er det direkte udtryk for forbundets styrke. Det er dem – og det sammenhold blandt jern- og metalindustriens arbejdere, som de fortæller om – der er baggrunden for hvert eneste af de faglige fremskridt, der er nået gennem de 100 år.

Forbundsstifterne vidste, at det første, de måtte tage sig af, var agitationen for tilgang af medlemmer – derfor var f.eks. også oprettelsen af et fagblad blandt forbundets allerførste aktiviteter. Det skulle bruges til at bringe budskabet ud. For før fagforening og fagforbund repræsenterede så tilpas mange af fagets udøvere, at fagforeningen blandt arbejdsgiverne opfattedes som en magtfaktor, var der ingen

mulighed for forhandling, endside udsigt til forbedringer.

Ved forbundsjubilæet 1913 (25 år efter stiftelsen) gjorde man organisationsprocenten op til 90. Medlemstallet 1988 repræsenterer utvivlsomt en organisationsprocent, som er tættere på 100 – men total organisering vil næppe overhovedet være mulig. Der vil altid være en og anden, der går alene på et værksted og »dækker sig« i en periode. Men det er næppe mange inden for forbundets naturlige organisationsområde, der ikke på et eller andet tidspunkt enten har været eller bliver medlem af deres fagforening.

Følgende statustal på enkelte centrale områder af forbundsvirksomheden har

da alle den nævnte udvikling i medlems-tallet som forudsætning: Fra stiftelses-årets gennemsnitlige årslønninger mellem 600 og 1.300 kr. har udviklingen været:

1898	1.136 kr.
1908	1.425 kr.
1913	1.538 kr.
(ved 25 års jubilæet)	
1920	5.754 kr.
(den hidsige opblussen efter 1. verdens-krig)	
1930	3.916 kr.
1932	3.814 kr.
(det værste arbejdsløshedsår i forbundets historie – i gennemsnit var hvert eneste medlem arbejdsløs i 115 dage).	
1938	4.161 kr.
(ved 50 års jubilæet)	
1963	19.877 kr.
(ved 75 års jubilæet)	
1968	31.122 kr.
1978	92.772 kr.
1987	175.478 kr.
(det seneste helårsgennemsnit for hele landet).	

Et lille glimt fra 1930 giver et indtryk af løn- og prisforhold i praksis. i bogen »Mænd og Metal« fortæller en Ålborgsmed, at han omkring 1930 havde en ugeløn på 40 kr. Han betalte 25 kr. i husleje om måneden og 25 kr. i skat, og så hedder det:

»Man kunne godt leve nogenlunde anstændigt for 15-20 kr. om ugen ... Men blev man syg, blev det helt galt med økonomien, for man fik kun 2 kr. om dagen. Man gik på arbejde, selvom man var halvdød. Skæve helligdage og pinse skulle vi selv betale. Vi fik ingen penge, når vi ikke var på arbejde. Det var sommertiden man bandede over de her hel-

ligdage. Man gik mange gange hjem med en halv ugeløn.«

Fortælleren her havde bl.a. arbejdet på Aalborg Værft og ville blive bedrøvet over at høre om værftets skæbne. Det var i 1924 blevet overtaget af Aalborg kommune for at forhindre en lukning. I 1927 blev det rekonstrueret og også andre aktionærer end kommunen kom med, og i 1937 gik Lauritzen-koncernen ind som hovedaktionær. Midt i 1980'erne sloges værftet under navnet »Danyard« sammen med Frederikshavn værft – men marts 1988 besluttede bestyrelsen af lukke nybygningsafdelingen i Aalborg på grund af svigtende ordretilgang, og Aalborgs tid som skibsbygningsby syntes, for en tid i hvert fald, at være forbi.

Det vil huskes fra den forudgående fremstilling, at det var to ting, der især satte liv i organisationsarbejdet: lønforhold og arbejdstidens længde. For så vidt angår arbejdstiden har det udviklet sig på denne måde, idet udgangspunktet er en daglig arbejdstid på 15-16 timer i 1870'ernes begyndelse og 14 timer i midten af 1880'erne for et mindretal og 11 timer som den almindeligste:

Det følgende er uge-arbejdstider:

1903	60 timer
(fordelt på alle hverdage, aftalt mellem parterne i de første forhandlede fælles værkstedsregler).	
1906	57 timer
(men kun i de fire vinter måneder).	
1907	54 timer
(kun i vinter månederne, i sommer månederne var arbejdstiden stadig 60 timer).	
1911	57 timer
(i sommer månederne).	
1919	48 timer
(hele året).	
1958	45 timer

1970	40 timer
1988	38 timer
1990	37 timer

Feriespørgsmålet er en del af den samlede arbejdstid-problematik. Her er udviklingen:

1919 (uden løn)	3 dage
1931 (med løn)	6 dage
1938	12 dage
1952	18 dage
1971	24 dage
1979	30 dage

De anførte dageantal skal gives i forbindelse med søndage og svarer altså til 1 uge, 2 uger, 3 uger og 5 uger.

Arbejdstidsforkortelser og ferie er udtryk for reduktion i det årlige antal arbejdstimer. I det følgende er der regnet med 9½ søgne-helligdage om året (fra 1954 blev der ydet betaling for dem), og herefter er det årlige antal *arbejdsdage* nedskåret på denne måde: 1919 – 303½ dage, 1931 – 297½, 1938 – 285½, 1978 – 233½ og 1988 – 226½.

Antallet af arbejdstimer pr. år er reduceret således i de sidste 50 år:

1938	2428 timer
1963	2141 timer
1968	2059 timer
1978	1852 timer
1988	1759 timer

Reduktionen på de ialt 669 timer svarer – med normalarbejdsugen 1988 som udgangspunkt – til en fritidsudvidelse siden 1938 på mellem 17 og 18 arbejdsuger, hvoraf de fem arbejdsuger er udtaget som ferie.

Trygheden i beskæftigelsen har altid spillet en stor rolle i Metalarbejderforbun-

dets overenskomstarbejde. I 1926 fik tilidsmændene de første overenskomstmæssige opsigelsesvarsler, men først i 1952 trængte man igennem med opsigelsesvarsler også for »menige« arbejdere. De blev da fastsat til 7 dage efter 2 års ansættelse, 14 dage efter 3 års ansættelse. I 1988 er opsigelsesvarslene: 21 dage efter 1 års ansættelse, 49 dage efter 3 års ansættelse, 70 dage efter 6 års ansættelse. For arbejdere over 50 år er opsigelsesvarslene efter 9 års ansættelse 90 dage, efter 12 år 120 dage.

Forbundets økonomi har naturligvis en nøje forbindelse til både medlemsudviklingen og til medlemmernes økonomi – og til de krav, som medlemmer, afdelinger og distrikter stiller til forbundet. Jo flere opgaver, forbundet skal løse, jo flere penge skal der til. I det følgende oplyses kontingentets størrelse i nogle udvalgte år, idet det understreges, at der kun er tale om selve *forbundskontingentet*, og at altså hverken afdelingskontingent eller A-kassekontingent er medregnet i de anførte beløb. Der er tale om kontingent *pr. år*:

1889	1,51 kr.
(det første hele regnskabsår)	
1898	16,65 kr.
1913	22,12 kr.
(ved 25 års jubilæet)	
1920	32,98 kr.
1930	35,81 kr.
1938	57,92 kr.
(ved 50 års jubilæet).	

Hovedkasserer A. Johansen gjorde i 1938 op, at forbundet i sine første 50 leveår havde haft kontingentindtægter på ialt 22.552.393 kr.

1963	208 kr.
(ved 75 års jubilæet)	

Luftfoto af Metalskolen Holstebro, indviet 1982 (se under dette år tidligere i bogen). Forinden ses et glad motiv fra indvielsesfesten – deltagende børn sender hundredvis af balloner til vejrs og langt ud over Vestjylland.

1968	312 kr.
1978	1.118 kr.
1988	2.223 kr.

Til sammenligning med hovedkasserer A. Johansens foran nævnte opgørelse tjener, at forbundets kontingentindtægt alene i 1987 androg 233,3 mio. kr.

I alle årene siden 1921 har kontingentet til arbejdsløshedskassen været større end forbundskontingentet. For året 1988 var kontingentet til A-kassen 3.660 kr incl. administrationsbidrag.

A-kassekontingentet har reelt siden 1967 været fastsat af staten. Nævnte år gennemførtes en gennemgribende revision af arbejdsløshedslovgivningen, hvis principielle sigte var, at staten skulle afholde udgifterne til dagpenge ud fra det synspunkt, at det hverken var de arbejdsløses eller arbejdsløshedskassernes ansvar, om ledigheden var stor eller lille. Til gengæld skulle A-kasserne indbetale bidrag til en nyetableret statsfond. Bidraget var oprindeligt (fra 1970) fastsat til 2¼ gange dagpengestørrelsen pr. medlem. Men i 1988 andrager bidraget – især

Metalskolen Middel-fart består af 30 enkelthuse forbundet med møde- og kursuscentret med underjordiske gange. Husene bruges i vintersæsonen under kurser o.l. som 60 enkeltværelser, i ferietiden som samlede ferieenheder, som står åbne for alle lønmodtagere, men med fortrinsret for Metals medlemmer.

på grund af gentagne ændringer siden regeringsskiftet i 1982 – 8 gange dagpengestørrelsen pr. år.

Det giver et indtryk af de beløbsstørrelser, der her er tale om, når det i regnskabet 1987 for Metalarbejdernes Arbejdsløshedskasse (oprettet 1917) oplyses, at denne A-kasse i 1987 ialt indbetalte 303.481.264 kr. til staten i medlemsbidrag.

Endelig nogle tal om forbundets formueudvikling igennem de 100 år:

1888	32,53 kr.
1891	÷ 400,00 kr.
(eneste negative formuetal i forbundets historie)	
1898	215.399,00 kr.
1899	81.883,00 kr.
(nedgangen skyldes storlockouten samme år)	
1913	1,3 mio. kr.
(ved 25 års jubilæet)	
1920	2,8 mio. kr.
1930	4,0 mio. kr.
1947	10,6 mio. kr.
1963	33,3 mio. kr.
(ved 75 års jubilæet)	

1970	69,7 mio. kr.
1980	315,0 mio. kr.
1987	354,3 mio. kr.
(sidste afsluttede regnskabsår før 100 års jubilæet).	

I forbindelse med regnskabet 1987 har hovedkasserer Carsten Neumann foretaget en opgørelse over, hvor stor en del af forbundets samlede indtægter, der går til medlemsorienterede udgifter – altså faktisk beløb, der direkte går tilbage til medlemmerne. Største enkeltbeløb er her en gruppelivspræmie på 38,8 mio. kroner, næststørste er udgivelsen til alle medlemmer af fagbladet »Metal« med 10,5 mio. kroner, mens legathjælpen (ordningen blev vedtaget på 1944-kongressen og trådte i kraft 1. december nævnte år) har kostet forbundskassen 9,8 mio. kroner. Det er en ordning, som hvert år (som reglerne er 1988) i princippet giver 1.000 kr. til alle seniormedlemmer. Medlemsrabatordningen i forbindelse med Dansk Folke-Ferie har en værdi på 3,6 mio. kroner, og hertil kommer så omkring 3 mio. kroner, som forbundet årligt giver i direkte tilskud til gennemførelse af ferieaktivi-

Forbundets forretningsudvalg ved 100 års jubilæet. Bag forbundsformanden ses fra venstre Leo Johansen, Bjerringbro, forbundssekretær Bjarne Weiler Madsen, hovedkasserer Carsten Neumann, Hans Petersen, Frederikshavn, Heinrich Metasch, afd. 18, Palle Timm, Odense, Poul Pless, Metal København, næstformand Max Bæhring, Ove Poulsen, Næstved, Bent Olsen, afd. 17, Finn Runge Hansen, Helsingør, næstformand Frits Bauch, forbundssekretær Ernst Bliesmann, Erik Schmidt, Nordborg, Holger Damgaard Eskildsen, Skjern, forbundssekretærene Karl Madsen og Wilh. Jørgensen.

teter for seniormedlemmer. Dagpenge til udlæringer, som bliver ledige før understøttelsesretten i arbejdsløshedskassen indtræder, koster forbundet 4 mio. kroner – en ordning, der er speciel for Metal. Der er således tale om et beløb på ca. 70 mio. kroner, som går tilbage til medlemmerne i form af medlemsgoder og medlemstilbud. Af forbundsindtægterne udbetales andre ca. 50 mio. kroner til afdelingerne til bestridelse af forskellige »decentrale« arbejdsopgaver.

12 forbund i ét

Under år 1972 fortaltes om forbundets navneskifte fra Dansk Smede- og Maskin-

arbejderforbund til Dansk Metalarbejderforbund. Udover at forbundets navn herved kom på linje med de øvrige nordiske forbunds, var der den saglige motive-ring for navneskiftet, at forbundet allerede da organiserede mange andre fag end netop smede- og maskinarbejderfagene. Det gamle forbundsnavn var altså ikke længere dækkende.

Der var foregået sammenslutninger i årene forud for 1972 – og sådanne sammenslutninger er fortsat også helt op imod 100 års jubilæet. Metalarbejderforbundet består ved 100 års jubilæet – udover af moderforbundet – af følgende tidligere selvstændige fagforbund inden for jern- og metalindustrien, forbund der alle var medlemmer af Centralorganisa-

tionen af Metalarbejdere og af LO. De anførte årstal er sammenslutningsårene, og de anførte personnavne er navne på forbundenes formænd ved sammenslutningen:

1957: Specialarbejderforbundet (et lille forbund af tillærte først og fremmest på skibsværfterne). – Fr. Andersen.

1967: Metaltrykkerforbundet. – Alf Kristensen.

1968: Gørtler- og Metalarbejderforbundet. – Helmuth Christensen.

1969: Kobbersmedeforbundet. – Karl Larsen.

1970: Dansk Formerforbund. – Bjarne Jensen.

1972: Dansk Kedel- og Maskinpasserforbund. – Niels Jensen.

1976: Dansk Skibstømrer-, Rigger- og Sejlmagerforbund. – John Pehrson.

1976: Dansk Karetmager- og Karosseribyggerforbund. – Egon Bøjden.

1980: Dansk Maskinbesætningsforbund (tidligere søfyrbøderne, efter sammenslutningen betegnet Metal Søfart). – Svend Fønsskov.

1983: Dansk Jern- og Metalsliberforbund. – Kaj Nielsen.

1985: Guld- og Sølvarbejdernes Forbund. – Verner Andersen.

Herefter er alle faglærte inden for jern- og metalindustriens lærefag organiseret i samme forbund, Dansk Metalarbejderforbund.

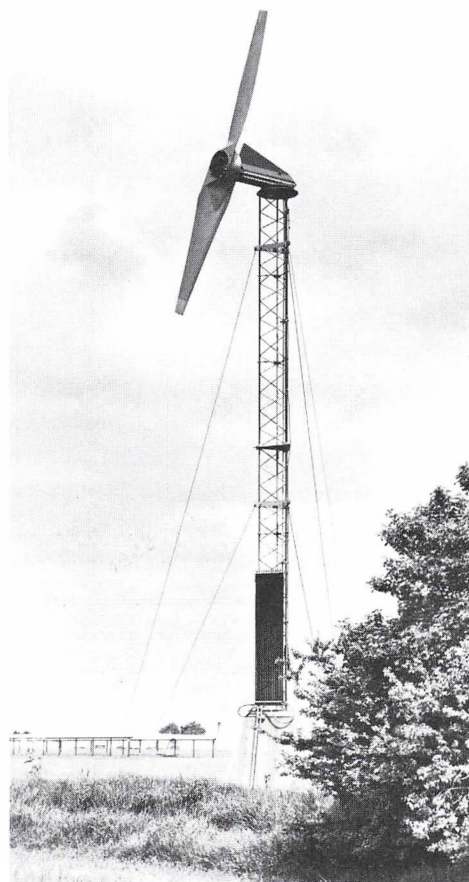
Det var de 100 år – en del af, hvad der skete. Andre begivenheder og personer kastes der lys over i det følgende.

I bogen »Den ny Danmarkshistorie 1880-1960« anstiller forfatteren, Søren Mørch, denne betragtning:

»Til trods for unormale omstændigheder og vældige økonomiske kriser har der her i landet kunnet leve næsten to generationer efter hinanden, der ikke personligt har oplevet sult – en samfundstilstand, der vistnok er enestående i verdens historie«.

Dansk Metalarbejderforbund har sin andel i denne gode udvikling.

Diskussionen om alternative energiformer medførte fra midt i 1970'erne en omfattende vindmølleproduktion, som især i Vestjylland blev en væsentlig beskæftigelsesfaktor.

Drama og konfrontation

Sjældent har en kongres i Dansk Metalarbejderforbund været omgivet af så megen dramatik og af et så særpræget efterforløb som kongressen i 1978. I hvert fald ingen kongres siden 1917, da det blev vedtaget at indføre urafstemning ved overenskomstfornyelser – imod forbundsformandens mest energiske protester og trussel om at nedlægge sin post.

I begge tilfælde opstod dramaet om rent organisatoriske spørgsmål – i 1978 om et omfattende og principielt nyskabende forslag til nye forbundslove. I lighed med tidligere var forslagene mange måneder før kongressen udsendt til alle medlemmer i form af et tillæg til fagbladet »Metal«. Det viste sig, at man i nogle afdelinger fandt hovedbestyrelsens for-

Afdelingsformænd til konference på Metalskolen Jørlunde midt i 1970'erne. Efter den store udvidelse i 1981 er Metalskolen Jørlunde et par gange årligt hjemsted for såkaldte »forbundsuger«, hvor forbundets hovedbestyrelse mødes med samtlige afdelingsformænd for at udveksle synspunkter om alt, hvad forbundet beskæftiger sig med. Det giver tæt og god kontakt.

Nogle år efter sin afgang som forbundsformand blev Hans Rasmussen modelleret af billedhuggeren Jytte Zabel, og forbundet erhvervede busten, der er opsat i et hjørne i forbundshusets mødesal. På billedet ses billedhuggeren, forbundsformand Georg Poulsen og 2 x Hans Rasmussen.

slag så problematiske, at man allerede inden kongressen startede forberedelser til en urafstemning blandt medlemmerne om forslagene, hvis kongressen vedtog dem.

Det var en utraditionel fremgangsmåde. De indtil kongressen 1978 gældende forbundslove indeholdt dog en mulighed for urafstemning om praktisk talt alt, hvis bare den bestemmelse, som lovene indeholdt derom, blev overholdt: at mindst 10 pct. af forbundets medlemmer skulle stå bag kravet om urafstemning.

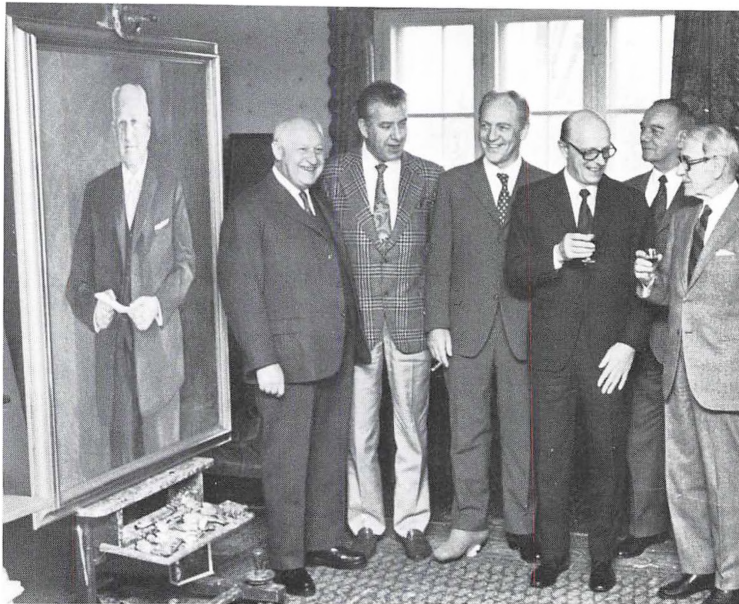
Det var altså ikke umuligt at få urafstemning, men allerede ved kongresåbningen blev det klart, at spørgsmålet ville blive et stort diskussionsemne og stridspunkt under forhandlingerne. For der var i brede kredse på kongressen modstand imod, at man forsøgte at få gennemført urafstemning om noget, som man på det tidspunkt, da forberedelserne dertil blev iværksat, slet ikke kendte det konkrete indhold af.

Denne modstand kom til udtryk i et indlæg straks efter valget af kongressens dirigenter. Det var formanden for Ålborg afdeling, Hans Jørgen Simonsen, der lagde for:

»Vi må på det skarpeste tage afstand fra den underskriftindsamling, som en Jens Benfeldt fra Køge afd. har indledt og står i spidsen for. Underskriftindsamlingen har efter vor opfattelse alene til formål at forhindre kongressen i at arbejde seriøst med de forslag, som distrikter, afdelinger og hovedbestyrelse nøje har gennemgået og fremsendt til behandling på kongressen«.

I en udtalelse, som samtlige afdelingsformænd og -kasserere i distrikt 4 (Syd- og Sønderjylland) samtidig afleverede til dirigenterne om samme emne, hed det: »Vi udtrykker vor anerkendelse af tidligere kongressers sobre behandling af lovændringsforslag, og vi kan næppe forestille os, at dette ændres fremover. I erkendelse heraf finder vi det ganske uri-

I februar 1973 var det maleri, som forbundets afdelinger lod male af Hans Rasmussen, færdigt. Det præsenteredes ved et besøg hos maleren, H. C. Bærenholdt. På billedet ses fra venstre 2 x Hans Rasmussen, Paulus Andersen, Charles Hansen, bankdirektør G. Schmidt Laursen, hovedkasserer Chr. Carlsson og maleren H. C. Bærenholdt. – Maleriet er ophængt på Metal-skolen Jørlunde.

meligt, at nogle af forbundets medlemmer føler sig foranlediget til at starte en aktion, der bryder med denne praksis, ved nu at kræve urafstemning om kongressens beslutninger. Vi finder, at dette er en klar desavouering af vor kongres, og det ønsker vi ikke at se«. Og lidt senere hed det, at »kræfterne og ressourcerne bør bruges til at tjene medlemmernes interesser, både fagligt og politisk ... og ikke bruges til splittelsesforsøg«.

For få underskrifter

Her til sidst kom det altså frem: Der var reelt tale om en politisk konfrontation. Initiativet til en underskriftindsamling var taget af formanden for Køge afdeling, Jens Benfeldt Jørgensen, og han havde i dette forehavende fået tilslutning fra i alt fem andre afdelinger (de fire københavnske afdelinger 5, 12, 13 og 14 samt Lyng-

by, hvis formænd alle var af en anden politisk observans end hovedbestyrelsesflertallets).

Det var nu ikke alle kommunistiske afdelingsformænd, der var lige begejstrede for underskriftindsamlingen. F.eks. var Jan Andersen, afd. 13, noget usikker. Han var klart imod lovforslagene, men måtte overtales til at gå med til underskriftindsamlingen. Samme holdning synes en anden fremtrædende DKP'er, formanden for Århus afd. 1, Poul Erik Hougaard, også at have haft.

At det var en varm politisk sag fremgik måske især af, hvem der *ikke* var med blandt underskriftindsamlingens fortalere. Der var ikke én af de ca. 90 af forbundets 100 afdelingsformænd, der politisk stod for det samme som hovedbestyrelsen.

Da det kom til stykket, viste det sig da så iøvrigt, at underskriftindsamlingen, som fortsattes også efter at kongres-

sen havde færdigbehandlet lovforslagene, omend i stærkt afsvækket tempo, ikke opnåede at få de 10 pct. af medlemmerne med sig, som forbundslovene forudsatte.

På kongressens sidste dag fik forbundets formand et brev fra formændene for de foran nævnte afdelinger med officiel begæring om en urafstemning, idet de seks afdelingsformænd samtidig oplyste, at underskriftmaterialet var deponeret i et revisionsinstitut. Forbundets ledelse accepterede, at det stadig – selvom der var sket lovændring på området på kongressen, derom senere – var de gamle loves bestemmelser, der gjaldt i den konkrete sag. Men forbundsledelsen måtte kræve underskriftmaterialet udleveret til vurdering af, om lovenes før nævnte krav om 10 pct. af medlemmerne som underskrivere var opfyldt.

Det blev der lidt trakasserier med, men da underskriftmaterialet var blevet gennemgået med forbundets medlemsfortegnelse, viste det sig, at af ialt afleverede 13.492 underskrifter var det kun 9.021 underskrifter, som med sikkerhed kunne tilbagevises til forbundets medlemskreds, og som kunne siges at være afgivet på et konkret og umisforståeligt grundlag. For eksempel var ikke færre end godt 3.000 underskrifter, hvis ægthed iøvrigt ikke blev kontrolleret, afgivet på lister, hvoraf det fremgik, at de pågældende krævede urafstemning, hvis hovedbestyrelsens forslag til lovændringer blev gennemført – og det blev de netop ikke, iøvrigt især ikke på de områder, som oppositionen havde været hårdest imod.

Nu var lovændringerne på 1978-kongressen ubestrideligt af væsentlig karakter. På en række områder gennemførtes nye principper, og mens oppositionen

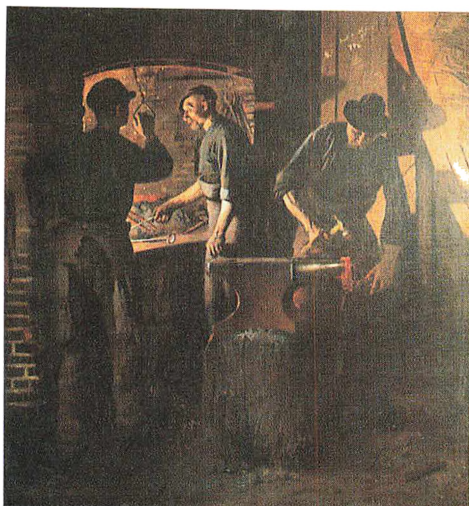
på kongressen forklarede sin modstand med bl.a. at hævde, at hovedbestyrelsen ville gennemtvinge en *centralisering* af »magten« i forbundet, var der i virkeligheden, hvad især den senere udvikling har vist, tale om de første spæde skridt imod en decentralisering af i hvert fald dele af den kompetence, som hovedbestyrelsen og forretningsudvalget tidligere alene havde haft.

Lav stemmedeltagelse

Netop fordi 1978-lovændringerne har haft så indgribende betydning, skal de væsentligste af dem nævnes.

Metal-lærlinge er højst forskellige – som på dette billede: Mindste og største lærling fotograferet sammen på et lærlingstævne 1949. Måske især den største er almindelig kendt – han blev senere næstformand i forbundet.

På Metalskolen Holstebro hænger mange steder fin og god kunst på væggene. Særlig opmærksomhed vises to fornemme kakkemalerier af Mogens Andersen, ophængt over kaminen i dagligstuen og i rummet omkring spise-stuerne. På billedet herover ses et andet klenodie i Holstebro-skolen – den gamle smedie i Ålsgårde i Nordsjælland, malt 1887 af Carl Carlsen. Maleriet er kvadratisk og måler indenfor rammen 163 cm i højde og bredde.

En af dem var at bestemme, at urafstemninger skulle gennemføres som brevafstemninger. Hidtil var urafstemninger gennemført som afstemning på afdelingsgeneralforsamlinger, på afdelingskontorer og på værkstederne. Men det var efterhånden en vigende andel af forbundets medlemmer, der deltog i disse urafstemninger, bl.a. fordi deltagelsen i generalforsamlinger i en årrække havde været dalende. Ved nogle urafstemninger havde deltagelsen været helt nede omkring 50 pct.

Problemet var ikke pludselig opdukket på 1978-kongressen. Det havde været fremme også på kongressen i 1975, hvor forbundsformand Paulus Andersen i sin

beretning om de forskellige overenskomst-situationers og urafstemningers forløb fortalte om udviklingen i stemmedeltagelsen over en årrække: 1969 – 52,5 pct., 1971 – 46,3 pct., 1973 – hvor der blev storkonflikt – 61,3 pct., og ved urafstemningen om den fornyede hovedaftale også i 1973 var stemmedeltagelsen kun 35,3 pct. Paulus Andersen foreslog derfor – og kongressen vedtog – følgende ny afstemningsprocedure:

»I erkendelse af, at det ikke med de hidtil anvendte former for gennemførelse af urafstemning er lykkedes at få en rimelig stor procentdel af forbundets medlemmer til at deltage i udskrevne urafstemninger, bemyndiger kongressen den kommende hovedbestyrelse til eventuelt at fastsætte urafstemning ved direkte henvendelse fra hovedkontoret til de enkelte medlemmer.

Dette sker ud fra hensynet til, at så vigtige beslutninger, hvorom der efter forbundets love skal holdes urafstemning, f.eks. for så vidt angår indgåelse af ny hovedoverenskomst, træffes på så bredt et medlemsmæssigt grundlag, at det kan fastslås, at de virkelig er udtryk for medlemmernes vilje«.

Det er utilfredsstillende med de lave stemmeprocenter ud fra flere forhold. Naturligvis især på grund af den svigtede medlemsinteresse, som de er udtryk for. Men også fordi stemmeprocenterne sammenkædning med de af folkettinget vedtagne regler for urafstemning om overenskomstforslag fra statens forligsmand – og det har jo i en lang årrække været det almindeligste – gav mulighed for politisk betonedede rumlerier.

Indtil 1970 var forbundenes kompetente forsamlinger, i Metalarbejderforbundet altså hovedbestyrelsen, forpligtet

til at supplere stemmeafgivningen om sådanne overenskomstforslag op til 75 pct. af medlemstallet. Det var naturligt nok, at opsuppleringen fandt sted efter samme stillingtagen, som hovedbestyrelsen i forvejen havde indtaget i sin vejledning til medlemmerne – og da denne vejledning altid var: Stem ja, betød opsuppleringen altid, at antallet af de ved den rene urafstemning afgivne ja-stemmer blev stærkt forøget – jo stærkere jo mindre selve stemmedeltagelsen havde været.

Men det var ikke alle, der indså denne naturlige sammenhæng. Nogle mente, at hovedbestyrelsen skulle gøre vold mod sine egne standpunkter og supplere stemmerne op i samme forhold som medlemsafstemningen havde vist – og denne forskellige indstilling til tingene gav i hver afstemningssituation anledning til politisk betonet uro. Sagen var jo imidlertid den enkle, at der simpelthen ikke fremkom mæglingsforslag fra forligsmanden, hvis ikke parterne i forvejen havde tilkendegivet, at de ville anbefale det over for deres respektive medlemmer ... og den anbefaling kunne man ikke godt fravige, når den virkelig skulle afprøves.

Pligten til opsupplering bortfaldt i 1970. Da vedtog Folketinget i forbindelse med ændringer i forligsmandsloven en ny afstemningsprocedure, den nugældende, hvorefter et overenskomstforslag fra forligsmanden kun kan forkastes, når et flertal har stemt imod, og dette flertal udgør mindst 35 pct. af de stemmeberetigede. Iøvrigt en ny metode, som Metal-kongressen 1969 direkte havde foreslået i en af kongressens resolutioner.

Den urafstemningsform, som kongressen 1975 åbnede mulighed for, blev anvendt første gang i 1977. Da afgav 59,1

pct. af Metalarbejderforbundets medlemmer deres stemme, og man kan således sige, at den nye afstemningsform blev en relativ succes. I Metal blev det da foreliggende overenskomstforslag vedtaget med 71,2 pct. ja-stemmer, men arbejdsgiverne forkastede forslaget, hvorefter forslaget blev ophøjet til lov. Dansk Arbejdsgiverforenings forhandlere havde anbefalet mæglingsforslaget, jfr. de foran gjorte betragtninger, men på foreningens generalforsamling stemte medlemmerne imod.

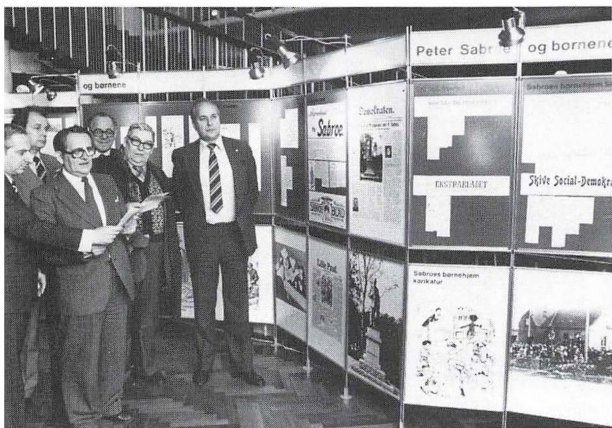
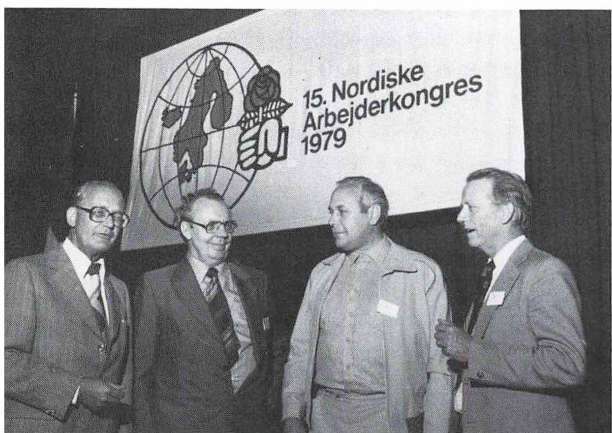
1977-urafstemningen havde et efterspil, som afslørede, at der i overenskomstsituationer også står rent partipolitiske interesser på spil. Det kommunistiske dagblad »Land og Folk« bragte en stor artikel, hvori man meget direkte antydede, at der havde været fusk i Metalarbejderforbundets urafstemning. Forbundets forretningsudvalg tog håndfast på den injurierende beskyldning og krævede den trukket tilbage – i modsat fald ville man indstille til hovedbestyrelsen at anlægge retssag mod bladet. Da sagen

I 1980 holdt Europæisk Metalarbejder Federation kongres i København, på Hotel Sheraton, og Metal, hvis formand er en af EMFs vicepræsidenter, havde stået for det praktiske arrangement.

Metalarbejderforbundet har fra starten været aktiv i næsten alle sider af samfundslivet – og i hvert fald i alt, der vedrører arbejderbevægelsen. Alle forbundets formænd har betragtet de forpligtelser, som følger af denne forbundsholdning, med både alvor og stor interesse – og næppe nogen har været med i mere end formanden ved 100 års jubilæet, Georg Poulsen. Her ses han i forskellige sammenhænge: øverst i diskussion med økonomiminister Ivar Nørgaard (med ryggen til) ved indvielsen af Folke-Ferie byen i Karrebæksminde i 1979. – Derefter samme år sammen med de nordiske Metal-formænd til 15. Nordiske Arbejderkongres – det er fra venstre Bert Lundin, Sverige, Sulu Penttilä, Finland og – yderst til højre – Lars Skytøen, Norge. – Så følger åbning af Sabroe-udstillingen på Århus Rådhus – en udstilling, som Metal var sponsor for. Det er borgmester Orla Hyllested, som studerer programmet. Nederst fotograferet sammen med direktør Svend Nibelius (tv.) på generalforsamling i Arbejdernes Landsbank, som Georg Poulsen er bestyrelsesformand for. Til højre i billedet ses direktør Poul Jensen, der var formand for bankens repræsentantskab.

På side 107 er han øverst fotograferet til en socialdemokratisk partikongres sammen med LO-formand Thomas Nielsen og finansminister Knud Heinesen. – Derefter i forbindelse med en IMF-kongres i USA i selskab med formanden for det amerikanske maskinarbejderforbund Wm. Winpisinger og senator Edward Kennedy. – Så til doktordisputats sammen med fra venstre CO-næstformand Charles Hansen, dr. merc. Reinhard Lund og direktør for Socialforsknings Institut Hening Friis – i anledning af, at Reinhard Lund blev doktor på en disputats om organisationerne i jern- og metalindustrien. – Nederst til møde i Socialistisk Internationale i 1984 på Metalskolen Jørlunde – sammen med fra venstre partisekretær Ejner Hovgaard Christiansen, fhv. statsminister Anker Jørgensen og fhv. forbundskansler Willy Brandt, der er formand for SI.

kom frem til hovedbestyrelsen indstillede Paulus Andersen, at man enten udtog stævning imod »Land og Folk«, eller at hovedbestyrelsen *enstemmigt* tiltrådte den afvisning af »Land og Folk«s påstande, som forretningsudvalget havde vedtaget. Dette sidste blev udgangen på sagen – og når forbundsformanden kunne være tilfreds med den, var forklaringen, at der i enstemmigheden også lå, at det fremtrædende hovedbestyrelsesmedlem, Jørgen Jensen, formand for afdelingen i Lyngby og *kommunistisk* folketingsmand og få måneder senere formand for Danmarks kommunistiske Parti, således også anerkendte, at urafstemningsresultatet var korrekt.

Under hensyn til den relative afstemningssucces fra 1977 ville hovedbestyrelsen nu på kongressen i 1978 gøre brevaftemningen til den direkte lov-mæssige urafstemningsform i Metalarbejderforbundet – helt efter retningslinjerne fra 1975. Men nogen stor virkning på stemmedeltagelsen fik ændringen ikke. Urafstemningen 1981, som var den første efter lovændringen, fik 57 pct. af medlemmerne til at afgive stemme, og ved afstemningen om overenskomstfornyelsen i foråret 1987 var det kun 48 pct. Så det er en fattig trøst, at stemmeprocenten i 1987 for LO-området som helhed kun var 42,3.

Men var successen måske således betinget, var det dog svært – som modstanderne af nyordningen hævdede – at se noget direkte *udemokratisk* i den. De argumenterede med, at denne effektivisering af afstemningsproceduren skete »på bekostning af medlemmernes muligheder for at bestemme, hvilke beslutninger, der skal tages«. Sådan hed det i en pamflet, Revolutionære Socialisters Forbund

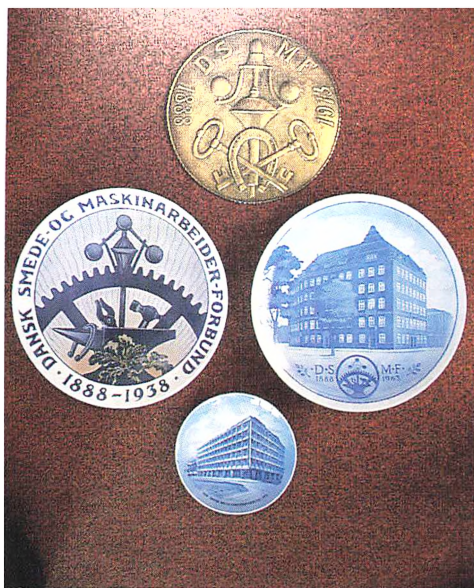
med tilslutning fra oppositionen i Metalarbejderforbundet udsendte efter kongressen.

Hele denne udvikling kan måske føre til, at afstemningsproceduren igen – som man gjorde det på 1917-kongressen – tages op til ny vurdering. Dengang indførte man som nævnt urafstemningen og afskaffede den hidtidige beslutningsform, hvorefter det var et bredt sammensat repræsentantskab, som godkendte eller forkastede et overenskomstforslag.

Også omstridt

En anden af kongressens omstridte beslutninger var at give afdelingerne adgang til, hvis de selv besluttede det på en generalforsamling, at reducere antallet af generalforsamlinger. Man fastslog dog, at afdelingerne skal holde *mindst* én generalforsamling om året og mindst to i de år, der holdes kongres. I forbindelse med urafstemninger skal det tilstræbes at gennemføre et orienteringsmøde forud for afstemningen – udover at alle medlemmer som før nævnt får tilsendt alt informationsmateriale, herunder selve overenskomstforslaget og stemmesedlen, direkte fra hovedkontoret.

Kongressen vedtog under indtryk af den stærke vækst, der op igennem 1970'erne allerede var sket i forbundets tillidsmandsstab, at fastsætte nye regler for valg af fastlønnede funktionærer. Det betød, at kun forbundsformanden, næstformænd, hovedkasserer og forbundssekretærer – dvs. lederne af hovedkontorets sekretariater – var kongresvalgte, mens alle andre sekretærer, herunder distriktssekretærer, skulle være ansat af den kongresvalgte hovedbestyrelse. Distriktssekretærene dog efter indstilling

Dansk Metalarbejderforbund har gennem de hundrede år ladet fremstille fem jubilæumsplatter. De fire første ses her – øverst platten (i kobber) fra 25 års jubilæet 1913, så i midten porcelænsplatterne fra henholdsvis 1938 og 1963 og endelig nederst platten fra 90 års dagen i 1978. De måler henholdsvis 31 cm, 36,5 cm og 20,5 cm i diameter. Platterne blev skænket afdelingerne til ophængning.

Herunder ses 100 års jubilæumsplatten med Metalskolen Jørlunde som hovedmotiv. Foran skolen ses den fornemme skulptur i rustfrit stål, som billedhuggeren Børge Jørgensen har formet. Den måler 8,5 meter i højden, og Arbejdernes Landsbank skænkede forbundet den i jubilæumsgave. Også denne platte har en diameter på 36,5 cm.

fra det distrikt, de skulle virke i. Der indførtes iøvrigt en ny aldersgrænse for de således kongresvalgte, nemlig 60 år, mens grænsen for øvrige i tillidsmandsstilling var 65 år.

Også denne lovændring var der modstand imod. Men særligt stærk var modstanden imod et forslag til ny formulering af lovenes eksklusionsparagraf – og så omkring den almindelige organisatoriske urafstemningsproblematik, som var blevet aktuel gennem de seks afdelingers underskriftindsamling, men som ingen ellers forud for kongressen havde tænkt sig at røre ved.

Om at ekskludere

Eksklusionsbestemmelserne havde hovedbestyrelsen ønsket at klargøre, så der ikke kunne være tvivl om, hvilke organer der havde eksklusionsret. Det ville man gøre ved at tildele såvel afdelingens generalforsamling som forbundets forretningsudvalg ret til at udelukke et medlem, der – som det hedder i lovene – «har handlet groft uhæderligt, ukollegialt eller som har overtrådt bestemmelser i disse love». Tidligere havde kun afdelingens generalforsamling haft eksklusionsmyndigheden, men hovedbestyrelsen skulle godkende en eksklusion, før den var gyldig.

Udbygningen, som naturligvis var reel, men ikke voldsom, fremkaldte stor modstand blandt de samme kongresdelegerede, som stod bag underskriftindsamlingen. Både direkte og indirekte fremgik det af debatten på kongressen, at modstanderne havde et par ulovlige arbejdspladskonflikter, som hovedbestyrelsen havde måttet gribe ind overfor, i

Næsten alle Metals afdelinger har ladet forarbejde faner – nogle er ganske nye og måske afløser for meget gamle, andre er de oprindelige samlingsmærker i afdelingerne. Her ses to sider af en helt speciel fane – Åbenrå afdelings, som bærer dansk tekst på den røde side og tysk tekst på den grønne. Fanen er, som det ses på den »danske side«, fra 1920, genereringsåret. – løvrigt findes på Metalskolen Jørlunde et fornemt »fanemuseum« med faner, som afdelinger har betroet Metalskolen til opbevaring i specialbyggede glasskabe.

tankerne. Det var konflikter (de omtales senere), hvor hovedbestyrelsen havde konstateret klare brud på forbundslovene, og derfor havde bragt eksklusionsmuligheden på bane.

Under kongressens forhandlinger om spørgsmålet, der foregik i det særlige lovudvalg, hvori »oppositionen« var repræsenteret, blev konstrueret en helt anden løsning på eksklusionsproblematikken:

Man slettede simpelthen den hidtidige særlige eksklusionsparagraf, der involverede hovedbestyrelsen, og indførte en ny paragraf i lovenes afsnit om afdelingerne – og denne paragraf gjorde principielt eksklusionsspørgsmålet til alene at være et anliggende for afdelingsbestyrelsen og afdelingsgeneralforsamlingen. Der skulle ikke længere indhentes godkendelse hos hovedbestyrelsen, eksklusionen skete helt på afdelingens ansvar. Men det ekskluderede medlem kunne, hvis han følte sig uretfærdigt behandlet, indanke eksklusionen for forretningsudvalget.

Her var således foregået en væsentlig udvikling under selve kongressens behandling. Men det var ikke sådan, at kongressen gjorde hovedbestyrelsen magtesløs over for mulige brud på lovene eller på forpligtelser, forbundet på medlemmernes vegne havde indgået. Kongressen vedtog en ændring i den paragraf, hvori man afhandler hovedbestyrelsens placering i systemet, således at bestemmelserne her fik en tilføjelse og kom til at lyde således: »Hovedbestyrelsen kan i enhver henseende forpligte forbundet og dets medlemmer ved overenskomster og aftaler, jfr. dog § 6« – det er dér, urafstemningsbestemmelserne findes.

Da lovudvalgets formand, forbundssekretær Alex Hansen, blev spurgt, om denne tilføjelse om at kunne »forpligte forbundet og dets medlemmer ved overenskomster og aftaler« nu betød, at hovedbestyrelsen også kunne foretage eksklusioner, svarede han, ifølge protokollen over kongresforhandlingerne, under stor lydhørhed: »Ja, men det har hovedbestyrelsen hele tiden kunnet. Den ekskluderer jo ikke hver dag. Den misbruger ikke sine beføjelser«.

Det eksklusionsspørgsmål, der havde været en væsentlig del af argumentationen for underskriftindsamlingen, var således blevet løst, omend på en anden måde end oprindeligt foreslået. Og netop dette, at der på kongressen var sket en markant ændring, der ikke kunne forudses, skærpede hos dem, der hele tiden havde opfattet underskriftindsamlingen som politisk rumleri, lysten til at vanskeliggøre urafstemninger om det mest centrale i forbundets organisatoriske virksomhed: kongressens på det nærmeste uindskrænkede ret til at formulere og vedtage forbundets love. Alt ud fra lovens ord om, at »den højeste myndighed i alle forbundets anliggender har ... kongressen«.

Ligesom der under kongresforhandlingerne opstod en uforudset løsning på eksklusionsspørgsmålet, ligesådan kom der nu – på grund af underskriftindsamlingen – et krav, jfr. de foran citerede udtalelser i kongressens åbningsmøde, om at sætte en bom for, hvad man opfattede som politisk misbrug. Kongressens lovudvalg havde formuleret – og kongressen vedtog – en tilføjelse, et nyt stykke 3, til urafstemningsparagraffen. Det lød således: »Der kan kun foretages urafstemning om forbundets love eller enkelte paragraffer deri, såfremt kongressen beslutter det ved almindeligt flertal«.

Kongressen udelukkede altså ikke urafstemning vedrørende lovene. Men den ville have hånd i hanke med tingene.

Truslen om eksklusion fik arbejdet igang

Som antydnet på side 104 var det ikke ganske tilfældigt, at spørgsmålet om forbundslovenes eksklusionsparagraf blev

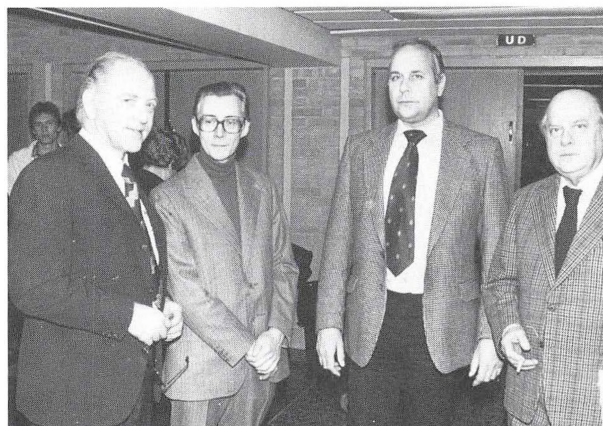
Se billedteksten side 102.

taget op. For forbundets hovedbestyrelse og forretningsudvalg havde i kongressperioden været ude for arbejdskonflikter inden for københavnske afdelinger, som både var overenskomststridige, og som også indebar åbenlyse brud på helt centrale bestemmelser i forbundslovene.

I august 1975 nedlagde ca. 185 skibsbyggere og klejnsmede hos Burmeister & Wains skibsbyggeri arbejdet i protest imod fastsættelse af timetal i en bonusordning. Trods gentagne pålæg fra både forbundet og Arbejdsretten om at genoptage arbejdet, fortsatte strejken, og sagen syntes aldeles at gå i hårdknude. Konflikten udvidedes til også at omfatte blokade imod al varetransport til værftet med den følgevirkning, at også arbejdet i alle værftets øvrige afdelinger ville gå i stå, bl.a. med konsekvenser for de mange hundrede øvrige arbejderes beskæftigelse og indtjening.

Forbundsformand Paulus Andersen skrev da et udførligt brev til de pågældende medlemmers afdeling, afdeling 5 i København, med pålæg om at afdelingen skulle gøre medlemmerne opmærksomme på, at de havde overtrådt forbundslovenes regler for, hvordan konflikt lovligt kan etableres: »Arbejdsstandsning må ikke etableres uden godkendelse af forbundets forretningsudvalg ... En arbejdsstandsning, som er etableret uden iagttagelse af denne bestemmelse, må ikke opretholdes, men skal på forlangende af afdelingsbestyrelsen, forretningsudvalget eller hovedbestyrelsen straks bringes til ophør«. En helt tilsvarende bestemmelse har været optaget i forbundslovene siden de første blev vedtaget i 1889).

Og så satte forbundsformanden trumf på, idet han meddelte, at forbundsledelsen – hvis arbejdet nu ikke omgående

blev genoptaget – ville »indstille til hovedbestyrelsen, at de pågældende medlemmer i Klub 4 udelukkes af forbundet i henhold til reglerne i forbundslovenes § 57«.

Paulus Andersen gjorde iøvrigt opmærksom på, at den pågældende betalingsuoverensstemmelse skulle være indbragt til forbundet til fagretlig behandling, hvad den ikke var blevet.

Truslen om eksklusion virkede. Dens primære formål var naturligvis at få arbejdet genoptaget. Men den skulle også understrege den alvor, hvormed forbundet så på sagen og friholde forbundet for det organisationsansvar for konflikten, som ellers kunne være en risiko. Ved Arbejdsrettens dom blev derimod afdeling 5 idømt en bod på 75.000 kr. for organisationsansvar, idet retten fastslog, at af-

delingen ikke havde udfoldet nogen reel indsats for at opfylde sine overenskomstmæssige forpligtelser.

Igen i 1977 dukkede en tilsvarende dybt alvorlig konfliktsituation op på en arbejdsplads – denne gang på autovirksomheden Scaniadam, hvor konflikten opstod i september og derefter varede i flere måneder og først endelig afsluttedes med en sidste afsluttende demonstration foran virksomheden i januar 1978.

Her var det også en lønstrid, som var konflikten baggrund – og også her blev sagen først mange uger efter et lokalt forhandlingssammenbrud indbragt for forbundet til normal fagretlig behandling.

Scaniadam-sagen blev en meget uoverskuelig affære – snart var den løst, snart var den igen i fuld gang. Der blev indgået aftaler mellem forbundet og Jer-

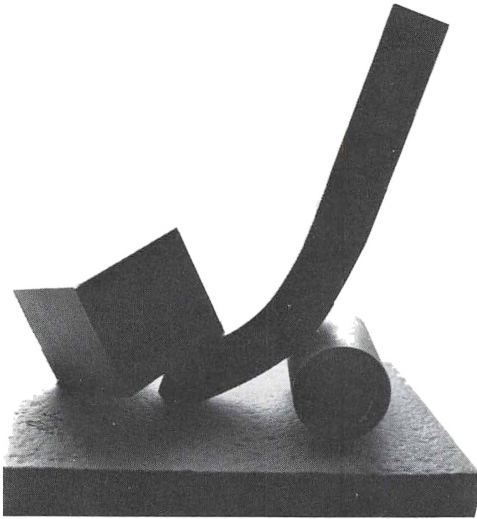

To af Dansk Folke-Feries feriesteder i udlandet, hvor Dansk Metalarbejderforbund er medinteressent. Til venstre er det den norske ferieejendom »Danebu« og herover Melieha Holiday Centre på Malta. Sidstnævnte billede er taget ved indvielsen i 1979, da al bevoksning endnu var spæd – siden er træer og buske og sydlandske gevækster vokset op omkring de ca. 150 feriehus. Begge steder har Metal et antal dispositionsrettigheder, der giver forbundets medlemmer ophold til favørpris.

nets Arbejdsgiverforening – og aftalerne blev brudt med den virkning, at JA bebudede at ville iværksætte lockout over for alle landets automekanikere. Så måtte forbundet tage sit alvorligste middel i brug – at true medlemmerne hos Scaniadam med eksklusion. Truslen virkede for så vidt, som at mekanikerne kort efter erklærede sig villige til at genoptage arbejdet. Men der gik »politik« i sagen – nye demonstrationer og blokader sattes i værk, kunder blev generet, og en overgang var der så megen forvirring, at afde-

lingsformanden nærmest mente, at mekanikerne nu havde vendt sig imod både afdeling og forbund.

Scaniadam-konflikten blev en af de længste og mest omtalte arbejdsuroligheder i flere årtier. Forbundets forretningsudvalg kommenterede den i en udtalelse, hvilket i sig selv antyder sagens helt usædvanlige karakter. Heri slog man fast, at »da den konkrete sag blev indbragt efter flere måneders forsinkelse viste det sig, at organisationerne kunne nå frem til et resultat, som forretningsudval-

»Løftestangen«, en figur af Robert Jacobsen. Den anvendtes i 1985 og 1986 af Metalindustriens Lærlingeudvalg som belønning for en særlig energisk indsats for at skaffe praktikpladser til lærlinge. Figuren, der er 13 cm høj, blev fremstillet i 125 nummererede eksemplarer.

get må betegne som så positivt, at det ikke kunne afvises«.

I Arbejdsretten endte sagen med bod til de strejkende – og ialt kostede konflikten afdeling 14 en bod på 45.000 kr. for meddelagtighed i den overenskomststridige konflikt.

Og så den tredje af disse helt specielle sager:

I 1982 nedlagde et antal medlemmer af afdeling 13 i København arbejdet hos Fisker & Nielsen, og konflikten kom til at vare godt en måned. Også her var det en lønstrid, der var årsag til konflikten – og også her skyldtes striden reelt, at forbundets medlemmer i virksomheden havde undladt at indbringe sagen for forbundet til fagretlig behandling, da de lokale forhandlinger brød sammen.

Hos Fisker & Nielsen havde der et års tid tidligere været en konflikt af samme karakter, hvor afdeling 13 idømtes en bod på 5.000 kr. for en form for »mildt« organisationsansvar. Afdelingen havde gennem afdelingsbladet støttet aktionen ved at opfordre til køb af et særligt mærkat, der solgtes til fordel for de strejkende.

Men i 1982 konflikten blev der tale om ganske andre beløbsstørrelser, da Arbejdsretten skulle udmåle organisationsansvarets omfang. Afdelingsformand Jan Andersen havde gentagne gange under konflikten udtalt sig på en så uklar måde og så lidt konkret i sine henvendelser til afdelingens medlemmer, at Arbejdsretten ikke opfattede det som pålæg om at genoptage arbejdet, og afdelingen havde ydermere, sagde retten, støttet en pengeindsamling til fordel for de strejkende. Det vurderedes til en bod for organisationsansvar på 500.000 kr.

Bodens størrelse skyldtes også, at afdelingen ikke havde taget en henstilling alvorligt fra forbundsformand Georg Poulsen om at indkalde til generalforsamling med henblik på at sikre forbundslovene overholdt gennem evt. eksklusion af de strejkende. Men truslen om eksklusion virkede alligevel, så arbejdet blev genoptaget.

Og da viste det sig iøvrigt, at lønniveauet i virksomheden godt nok var sakt agterud igennem en årrække, men man – medlemmer og afdeling – havde alligevel ikke benyttet sig af de muligheder, som det fagretlige system indeholder for at skaffe lønfremgang.

»Apparatet» skaffer penge

De tre omtalte langvarige og kostbare – ikke mindst kostbare for de deltagende arbejdere – konflikter var enestående i den forstand, at forbundet ikke i andre tilfælde var tvunget til at gribe til den yderlighed i forbundsvirksomheden, som eksklusionstrusler naturligvis er. Og heldigvis blev det i alle tre tilfælde ved truslen. Det almindeligste i Metalarbejderforbundet er, at det fagretlige system samler langt de fleste uoverensstemmelser op og løser dem – måske ikke på en måde, som helt ud tilfredsstillende medlemmernes forventninger, men dog så rimeligt acceptabelt, at arbejdsnedlæggelser i langt de fleste tilfælde har kunnet undgås.

Til illustration af denne påstand tjener, at forbundets forhandlingssekretariat for det private arbejdsmarked i de to seneste kongresperioder (fra 1981 til 1987) har behandlet ialt 6.390 sager inden for det fagretlige system – og heraf har 1.575 været mæglingssøder og 1.079 været timandsmøde-sager.

Men også alle øvrige har på en eller

anden måde haft direkte økonomisk betydning for de interesserede medlemmer. Alene i kongresperioden 1984-88 har forbundet f.eks. gennemført 374 lærlingesager, der helt overvejende drejer sig om penge, og tallene er nok værd at skrive ned: I 1984 førtes 74 lærlingesager, der indbragte 262.725 kr. til de berørte lærlinge, i 1985 var antallet af sager 51 og beløbet 1.116.122 kr., i 1986 var tallene henholdsvis 91 og 1.477.338 kr., i 1987 førtes 134 sager, der indbragte 1.794.621 kr. og endelig i de første tre måneder af 1988 24 sager, der indbragte 629.150 kr.

Det samlede beløb til lærlingene fra disse lærlingesager andrager 5.380.061 kr., og der er ikke få tilfælde, hvor enkeltlærlinge har modtaget over 100.000 kr. i erstatning.

Også i et af hovedkontorets andre sekretariater kan arbejdet umiddelbart gøres op i kontanter. Det er i miljø- og socialsekretariatet, hvor man bl.a. tager sig af arbejdsskadeerstatninger til medlemmerne. I perioden siden 1982, altså i godt 6 år, har sekretariatet ialt behandlet ca. 1.600 sager, og det samlede beløb,

Smeden er et hyppigt anvendt motiv for kunstnere. Her ses fire miniaturer, den højeste er C. G. V. Bissens Tubal-Kain (højde fra bordplade 41 cm). Figuren findes i legemsstørrelse ved Sølvgade-indgangen til Botanisk Have i København. – Figuren til venstre er også i bronze, den anvendes som forbundets gave til afdelinger ved deres 75 års jubilæum. Figur nr. 3 er Bing & Grøndahls porcelænsmed.

Det danske postvæsen viste Dansk Metalarbejderforbund den særlige æresbevisning i forbindelse med 100 års jubilæet at udgive et særligt Metal-jubilæumsfrimærke. Det var en undtagelse fra den regel, postvæsenet ellers har: ikke at udgive frimærker i anledning af organisationsjubilæer, og undtagelsen skyldes, at daværende minister for offentlige arbejder, Arne Melchior, personligt greb ind i sagen og meddelte forbundet, at han »i betragtning af Dansk Metals betydning har bedt P. & T. om i 1988-frimærke-programmet at medtage et frimærke i anledning af jubilæet«. – Frimærkets motiv er det glasmaleri, som maleren Niels Winkel har udført til jubilæet som afdelingernes gave til forbundet. Kunstværket, der ses her, ophænges på Metalskolen Jørlunde. Det måler 4,30 m x 2 m.

som blev sikret til skadelidte medlemmer, beløb sig til 23,2 mio. kr. Og af sekretariatets beretning fremgår så endda, at de erstatningssager, det her drejer sig om, ligger udover, hvad den lovpligtige arbejdsskadeforsikring indbringer. På dette område andrager de årlige erstatningsydelser til forbundets skadelidte medlemmer et sted mellem 40 og 50 mio. kr.

Styrkede afdelinger

Der var naturligvis foregået ændringer i forbundets organisationsapparat også før 1978-kongressen. Det var således en ændring af vidtrækkende organisatorisk betydning, da man i 1962 så småt startede ordningen med distriktssekretærer og

åbnede mulighed for, at der kunne gives tilskud fra forbundskassen til fuldtidsaf-lønning af afdelingsformænd også i mindre afdelinger.

Men de helt store forandringer blev der åbnet op for på kongressen 1969, da forbundsformand Hans Rasmussen foreslog nedsat et strukturudvalg på 12 personer, seks valgt på kongressen, seks valgt af hovedbestyrelsen, som sammen med forbundets formand og hovedkasserer og bistået af hovedkontorets (dengang lidet talstærke) mandskab skulle komme med forslag til 1972-kongressen – »ændringer i forbundets hele administration og virksomhed, som specielt de sidste 10 års udvikling har nødvendiggjort«, som det hed i den resolution, der blev vedtaget.

Strukturudvalget nedsatte fire underudvalg – et til at arbejde med klubopbyg-

ningen på arbejdspladserne og det lokale forhandlingsapparat, et andet vedrørende afdelingernes opbygning og kongressen, herunder spørgsmålet om evt. storafdelinger, et tredje vedrørende selve forbundets opbygning og hovedkontorets arbejdsform, herunder spørgsmålet om etablering af branchesekretariater og endelig et fjerde, der især skulle beskæftige sig med A-kassens forhold og forbundets økonomisk-administrative sager.

Det var naturligvis ikke altsammen lige spændende, hvad man diskuterede i udvalgene. Men til kongressen 1972 fremlagdes en udførlig rapport om det arbejde, der var udført, og med de forslag, man ville stille. Det var et værk på 81 sider, og mange af de forslag, der blev stil-

let i det, blev senere enten helt eller delvis gennemført. De fik en positiv behandling på kongressen, der traf direkte beslutning om etablering af otte distrikter, om hovedkontorets opdeling i branchesekretariater og om begrænsning af antallet af kongresvalgte tillidsmænd.

I et af underudvalgene havde man ført mange diskussioner især om opbygningen af afdelinger – om man skulle tilstræbe en sammenlægning af mange små afdelinger for igennem de større enheder at kunne sikre en bedre økonomi og dermed medlemmerne en bedre betjening. Men udvalget veg tilbage fra at stille noget konkret forslag. Dels ønskede man ikke at gribe ind i den hævdvundne tradition for afdelingernes suverænitet, dels

Fabrikant, mestre og svende står der på bagsiden af dette billede af staben på en af Københavns kendte smedevirksomheder. Billedet er taget få dage, før den store lockout 24. maj lukkede en lang række smedeværksteder – en lille månedstid efter, at J. A. Hansen var valgt til forbundsformand.

viste det sig, at netop disse tanker – og iøvrigt også spørgsmålet om at begrænse antallet af kongresvalgte tillidsmænd – fremkaldte hede følelser i mange afdelinger. Især i de mindre afdelinger var der meget kraftig modstand imod sammenslutningstankerne, og det viste sig da også henad vejen, at de kun i meget få tilfælde blev realiseret. Efter 1972-kongressen var det kun Børgense afdeling, der blev nedlagt ved at sammenslutte sig med Odense afdeling, og forud var Københavns afdeling 3 (i 1967) blevet opløst og medlemmerne overført til afdelingerne 2 og 4. På 1978-kongressen besluttede man at styrke de små afdelinger ved at sikre alle afdelinger mindst 2 delegerede på kongressen. Tidligere var det kun 1.

På 1972-kongressen argumenterede bl.a. Bjerringbro med, at færre afdelinger ville give »mindre indflydelse på de lokale afgørelser, der træffes i en kommune af Bjerringbros størrelse«, og netop dette synspunkt – udvidet med, at Metalarbejderforbundet ved afdelingssammenslutning ville udelukke sig selv fra indflydelse f.eks. også i de lokale fællesorganisationer – vandt efterhånden så megen tilslutning, at det i 1988 kunne fastslås, at kun meget få endnu havde tanker om at nedlægge/sammenslutte afdelinger. Hertil bidrog naturligvis ikke mindst, at afdelingerne, takket være de tidligere omtalte løntilskud fra forbundskassen, alle var blevet i stand til at have fuldtidsbeskæftiget afdelingsformand, ligesom opbygningen af distrikterne havde mindsket betydningen af afdelingssammenlægninger.

Det brancheopdelte hovedkontor fik oprindeligt i lovene efter 1972-kongressen fem kongresvalgte forbundssekretærer – den femte som leder af, som det hed

i organisationsplanen, »en afdeling med henblik på Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark og det internationale arbejde«. Hertil valgtes Charles Hansen, som godt nok siden 1969 havde været fuldtidsbeskæftiget som næstformand for Centralorganisationen af Metalarbejdere, men som – med Hans Rasmussens argumentation – jo »hørte til i Metal og ikke skulle svæve frit i luften i forholdet til de øvrige CO-medlemsorganisationer«. Øvrige forbundssekretærer blev Erik Andersen, der kort forinden havde været i kampafstemning med Paulus Andersen om formandsposten, Janus Jensen, Tage Jensen og Børge Olsen. I 1978 faldt det sekretariat, som Charles Hansen ledede, ud af Metals love, for netop da var Metalarbejderforbundet ikke medlem af Centralorganisationen af Metalarbejdere. Til gengæld kom et nyt sekretariat til: En presse- og informationsafdeling, etableret direkte i lovene,

Dansk Metalarbejderforbunds 100 afdelinger er gennemgående velhavende. Langt de fleste bor i eget hus, og udviklingen væk fra at bo til leje, som tidligere var det almindeligste, er især accelereret i de sidste 25 år. Ved 100 års jubilæet har 84 af afdelingerne kontor- og som regel også mødelokaler under eget tag. Som billederne på disse sider viser, er der tale om en mangfoldighed af forskelligheder i afdelingshusene – store og små, gamle og helt moderne, deciderede byhuse og huse af villaagtig karakter.

Billederne er hentet fra alle egne af landet. De er nummereret således: (Side 115) 1 Frederikshavn, 2 Aalborg, 3 Århus, 4 Hadsund-Assens, 5 Randers, 6 Thisted, 7 Nordborg, 8 Ribe, (side 117) 9 Grindsted, 10 Odense, 11 Svendborg, 12 Næstved, 13 Bornholm, 14 Helsingør, 15 Frederikssund, 16 Slagelse.

fordi fagbladet »Metal« hidtil havde været udgivet i Centralorganisationens regi, men nu var overgået til forbundet. Og som tidligere nævnt kom i december 1978 yderligere et sekretariat til, som skulle tage sig af miljø- og sikkerheds- og sociale spørgsmål. Det blev besat med Bjarne Jensen.

De otte distrikter

Det var altså sammen noget, der som nævnt startede i 1969 og gennemførtes i 1972. Mens det imidlertid kan siges, at der i princippet ikke siden er sket ændringer, men nok tilpasninger i hovedkontorets administrationsopbygning, i valgprocedurer o.l., har beslutningen om at opdele landet i otte landsdelsområder, som man oprindeligt sagde, haft dybt indgribende virkning i alle forbundets organisatoriske led, på visse områder helt ud til det enkelte medlem. Da næstformand Alex Hansen i 1986 ved sin afgang fra forbundet fremlagde sin bog »Organisatorisk rapport 1975-85«, mindede han dels om distriktsordningens formål: at være samarbejds- og informationsorgan, men dels også om, at »det aldrig havde været meningen med distriktsordningen at gøre indhug i de enkelte afdelingers suverænitet«. (Den oprindelige betegnelse »landdelsområder« blev i 1975-lovene om-døbt til »distrikter«.).

Der er fortalt om distriktsordningens tekniske opbygning med distriktsformænd og distriktssekretærer under år 1974 i et tidligere afsnit. Men distriktsordningen var naturligvis ikke bare teknik – den fik også snart et organisatorisk indhold, som på mange måder gav nyt liv til organisationens led, de gamle og de nye, der nu blev skabt.

For samarbejdet i distrikterne betød det meget, at der på en række områder blev oprettet særlige distriktsudvalg med en repræsentant fra hver af distriktets afdelinger – og samtidig etableredes særlige forbundsudvalg med en repræsentant fra hvert distrikt. Udvalgene varierer efter behov, men stort set har det vist sig, at dem, man oprindeligt etablerede, viste sig nyttige og funktionsduelige. I 1988 findes følgende forbundsudvalg: Ungdomsudvalg, seniorudvalg, oplysningsudvalg, uddannelsesudvalg, efteruddannelsesudvalg, miljø- og socialudvalg, teknologiudvalg, elektronik- og medieudvalg samt følgende rene brancheudvalg: Guld- og Sølv-udvalg, udvalg for større værfter, udvalg for mindre værfter, rørlæggerudvalg, autoudvalg, udvalg for kommunalt og amtskommunalt ansatte, udvalg for statsansatte.

En række af disse udvalg har rene faglige formål for de brancher, de især dækker. Andre udvalg retter sig ud imod områder, hvor forbundet naturligt har væsentlige interesser at varetage. Det er vigtigt, at der forud for arbejdet i f.eks. statslige organer, hvori forbundet er repræsenteret, eller i samarbejdsorganer med andre i fagbevægelsen er foregået en drøftelse internt i forbundet for at få endevendt problemerne og få fastlagt holdninger, som er holdbare. Sagligt holdbare – og også sådan at forstå, at man i givne situationer kan komme igennem med dem i de forbundsforsamlinger, der involveres. Konstruktionen har meget at gøre med det moderne begreb: at have sit bagland i orden.

Det har været en væsentlig del af motiveringen for dette nye arbejde. Man har fået inddraget flere i forarbejdet til de beslutninger, der skal træffes – uden at der

9

13

10

14

11

15

12

16

er rørt ved selve det princip, at det fortsat er kongres og hovedbestyrelse, der træffer de endelige afgørelser og er ansvarlige for dem.

På atter andre områder har distriktsordningen, direkte eller indirekte, fået mærkbare følger for mange medlemmer. For det er som led i den, at forbundet har kunnet gennemføre mange nye aktiviteter direkte for medlemskredsen – aktiviteter uden for det oprindelige og stadig selvfølgelig rent faglige.

Det meget populære seniorarbejde, der udfolder sig i næsten alle forbundsafdelinger og på forbundsplan, er et udslag af distriktsordningen, et begreb der altså indeholder meget mere end blot at være samarbejdsorgan mellem afdelinger. I distrikterne har der i det seneste ti-år op til forbundets 100 års jubilæum været gennemført mange arrangementer ud fra mottoet på 1981-kongressen: Livskvalitet i 80'erne, eksempelvis som oftest meget velbesøgte »Familietræf« for alle »metal-familierne«, far, mor og børn. Og en anden side af denne virksomhed har været opmuntring til etablering af kulturelle aktiviteter i afdelinger og distrikter – sangkor, orkestre, amatørskuespil.

Det har ikke altsammen været lige positivt modtaget i alle kredse. Nogle medlemmer og nogle afdelinger har ment, at den slags »gøgl« ligger hinsides alt, hvad en »rigtig« fagforening skal beskæftige sig med – hinsides »klassekampen på barrikaderne«. Men de kongresser, som har været afholdt siden disse nye ting er kommet med på forbundets »program«, har sagt stort ja til det nye. Det kan iøvrigt ses i klar sammenhæng med de bestræbelser på at udbygge medlemmernes fritidsmuligheder, som forbundet har udfoldet i sit omfattende – og meget udgifts-

Fra et sovjetisk besøg på Metalskolen Jørlunde. På talerstolen formanden for det sovjetiske maskinbygningsforbund A. Dragunov.

krævende – samarbejde med Dansk Folke-Ferie.

Decentralisering

Men efter 1978-kongressen indgik et nyt perspektiv i distriktsordningen. Da ned-sattes et udvalg til at diskutere mulighederne og behovet for en decentralisering af forbundsvirksomheden – med en overførsel af visse afdelingsfunktioner til distrikterne som en første etape. På kongressen 1984 drog næstformand Alex Hansen denne foreløbige konklusion: »Vi er på både forbunds- og A-kassensiden meget tæt på til fælles gavn at kunne omplacere en del af hovedkontorets og distrikternes arbejdsopgaver«. Der gik for-

søg i gang på disse områder i først distrikt 4, Syd- og Sønderjylland, senere i distrikt 5, Fyn med omliggende øer, og i jubilæumsåret har også distrikt 1, Nordjylland, planer om at gøre et decentraliseringsforsøg.

Det var på denne baggrund et spændende punkt at sætte på dagsordenen for den ekstra kongres, der efter beslutning på 1984-kongressen blev indkaldt til 1.-2. september 1986: »Decentralisering«. Projektets omfang blev slået fast allerede i forbundsformand Georg Poulsens forelæggelse. Her anbefalede han hovedbestyrelsens indstilling, som gik ud på at åbne adgang for to, måske tre distrikters forsøg med decentralisering, og tilføjede så: »Vi erkender, at det er en stor opgave, og derfor er det heller ikke sikkert, at vi på kongressen 1988 kan træffe definitive beslutninger om at gennemføre decentralisering generelt«.

Formanden for Svendborg afdeling, hovedbestyrelsesmedlem Orla Jacobsen, havde på distrikt 5's vegne fået til opgave at redegøre for det fynske forsøg. Blandt de »ønsker«, han havde til en decentralisering, kan af de særligt »følsomme« nævnes: mæglingmøder ville man gerne køre i distriktet, og man ønskede også timandsmøder, forhandlingsmøder, seksmandsmøder – alt sammen »overordnede« møder i det fagretlige system. Man ville have fællesmøder, alle møder i Smedemesterforeningen, fordi den har hovedkontor i Odense (Smedemesterforeningen er en af forbundets »store« overenskomstpartnere), man kunne ønske overflytning af dispensationer vedr. overarbejde, arbejdsfordelingsager, grænsesager, besigtigelsessager (vedr. læreværksteder) o.m.m. Dertil så man gerne, at Metalskolen Mid-

delfart, der ligger i distriktsområdet, ledes fra distriktet.

Orla Jacobsen konkluderede sit indlæg med denne betragtning: »Mange af os har hørt og selv sagt, at der er langt fra medlemmernes arbejdsplads til forbundet. Nu flytter forbundet ud ... i år 2000 går man tilbage til lokalsamfundet. Det vil så bare vise sig, at Dansk Metalarbejderforbund er foran, som det så mange gange før har været«.

Det var nu ikke alle på kongressen, der havde et lige så entusiastisk syn på mulighederne som Orla Jacobsen. Den første, der tog lidt distance, var formanden for Viborg afdeling, hovedbestyrelsesmedlem Verner Elgaard (fra 1987 sekretær på hovedkontoret): »Man må undre sig over, hvordan man kan klare en så stor udlægning uden at nedlægge selve forbundet, og så bliver det spændende, hvilket distrikt Georg Poulsen skal have«.

Kvinderne er i de seneste 25 år rykket stærkt frem i metalindustrien.

Også andre udtalelser på kongressen viste, at man var klar over, at en beslutning på dette område ikke var så helt let – og at Georg Poulsens foran citerede udtalelse, der jo nok har haft til formål at lægge en dæmper på de mest ivrige, havde haft sin virkning.

Bjarne Sørensen, formand for Horsens afdeling, udtrykte sig på denne måde: »Man skal ikke tro, at medlemmerne føler, at de kommer tættere på ledelsen, fordi man lægger opgaver ud til store administrative kolosser i distrikterne«, og Thomas Nielsen, næstformand i Helsingør afdeling, sagde sådan: »Vi har altid sagt, at principielle afgørelser skulle ind i hovedkontoret at vende. Tør vi nu lave anarki og overlade det til hver enkelt afdeling at føre sin egen politik?« Formanden for Ålborg afdeling, Kurt Tinus Nielsen, greb spørgsmålet an fra en anden vinkel, nemlig »om man vil lade distriktet selv bestemme, hvem der skal være ansat på forbundsdistriktskontorer, således at man ikke bare får puttet nogle ned

fra forbundet ... Såvidt jeg kan se, bliver distrikter og afdelinger pålagt en større byrde, og derfor skal forslaget i 1988 være tilkøbet et forslag om at overføre penge fra forbundet til distrikter og afdelinger, således at man kan klare de nye aktiviteter«.

Formanden for Køge afdeling, Jens Benfeldt Jørgensen, var også usikker: »Er det rigtigt, at man f.eks. blandt forsøgsområderne kan tage sig af dispensation for overenskomstens bestemmelser om overarbejde? Hørte vi forkert? Hvis det er sådanne ting, som ligger i forslaget, så forestiller jeg mig, at vi kan afskaffe såvel afdelingerne som forbundet ... Der er en økonomidel og en kompetencedel. Jeg begynder at tro, at forslaget her blot indebærer en yderligere bureaukratisering, og det fjerner os fra medlemmerne«.

Ove Poulsen, formand for Næstved afdeling og formand for distrikt 6, forsøgte at slå koldt vand i blodet – både på de mest ivrige fortalere for decentraliseringen og på skeptikerne: »Jeg tror ikke, vo-

Ved en skandinavisk Metal-konference i 1951. Hans Rasmussen åbner mødet, til venstre ses daværende generalsekretær i IMF Konrad Ilg, til højre formanden for Svensk Metalindustriarbejderforbund Arne Geijer, der senere blev LO-formand.

res decentraliseringsforsøg kan komme til at omfatte alt det, der er lagt ud ... (men) man skal have visioner, når man starter sådan et forsøg ... Det er, som om de indlæg, der har været, er gået ud fra, at decentraliseringen er en realitet, hvis vi stemmer for forslaget. Der er jo faktisk kun tale om, at vi godkender en forsøgsordning«. Og en anden af forslagetets bagmænd, Palle Timm, Odense, formanden for netop det distrikt, hvor forsøg var igang, slog fast: »Det var en stor mundfuld, Orla Jacobsen gav ... En ting skal imidlertid være sikker: Det er ikke en stat i staten, vi er ved at bygge op. Det er en decentralisering i ordets bedste forstand. Med fuld respekt for afdelingernes suverænitet«.

Da Georg Poulsen skulle replicere til det altsammen, antydede han igen, at man måske ikke blev færdig med forsøgene, så der kunne træffes beslutning på 1988-kongressen. Men så kunne man jo vente til 1991. Han fremførte – især med henvisning til de økonomiske overvejel-

ser, der var ført frem i debatten om overførsler fra forbund til distrikter – at der jo nok kunne spares noget gennem distrikternes bestridelse af f.eks. mæglingsmøder. For det er dyrt at sende folk ud fra København med måske en enkelt sag, som det ofte nu om dage er tilfældet: »Da jeg i sin tid blev sekretær i forhandlingsafdelingen under nu afdøde Janus Jensen var det almindeligt, at man mandag eftermiddag fik stukket 6-8 mæglingsager ud, og så blev man kostet ud i provinsen, hvor man så lå tirsdag, onsdag og torsdag ... Jeg har sagt det før: hvorfor bruge 70 mio. kroner om året til at uddanne vore tillidsmænd både på arbejdspladser og i afdelinger, hvis ikke de i højere grad skulle være med til at træffe beslutninger. Men jeg vil gerne understrege over for dem, der har været oppe med, om vi nu laver otte små forbund eller er ved at nærme os anarkiet, at naturligvis er vi meget opmærksomme på, at dette forbund stadigvæk har en hovedledelse«.

Og således blev der lagt op til en sene-

Georg Poulsen, forbundsformand siden 1978, her fotograferet under en konference sammen med industriminister i den såkaldte »firkløver-regering«, Niels Wilhjelm. »Mon det passer, hvad han siger«, synes metalformanden at spørge sig selv.

re kongresbeslutning, om den så måtte komme i 1988 eller i 1991. Men det turde være klart, at udover det muligvis både fornuftige og ønskelige – det skal jo netop forsøgene afgøre – i selve decentraliseringen, er der forbundet betydelige økonomiske problemer med denne sag, jfr. fremstillingen i bogens første afsnit under år 1972 om »Lidt økonomi«. I et fagforbund gælder det samme princip som i en erhvervsvirksomhed: Uden en stærk økonomi er man ikke fri til at træffe de dispositioner, man helst vil.

Magtfulde formænd i distrikterne

Det kan her være rimeligt at omtale den helt centrale placering i forbundet, som

distrikternes formænd længe før en egentlig decentralisering af forbundsvirksomheden har fået. Allerede ved etableringen af det nye begreb »landsdelsområderne« i 1972 var det fastslået, at det på kongressen for det enkelte område (fra 1974 kaldet »distrikt«) valgte forretningsudvalgsmedlem var født formand for distriktet. Da distrikt 8, Metal København, har tre medlemmer i forretningsudvalget, er det fastslået, at formanden for Metal København også er distriktsformand.

Nu er det pr. definition naturligvis sådan, at forretningsudvalgets medlemmer er hovedpersoner i alle forbundssammenhænge. Sådan har det altid været – i forbundslovene hedder det sig endda, med et egentlig lidt forvredent ordvalg,

Georg Poulsen har i sine ti år (1988) som formand for Metalarbejderforbundet besøgt et væld af arbejdspladser og afdelinger – og ikke kun i festlige sammenhænge. Derved er kontakten mellem forbund og medlemmer blevet styrket. På billedet her er Georg Poulsen til medlemsmøde i forbundets Roskilde afdeling. Det er afdelingsformanden Ebbe Raft, der sidder ved siden af forbundsformanden.

at »hovedbestyrelsens forretningsudvalg har den daglige ledelse af forbundets virksomhed«. For sådan kan det naturligvis reelt ikke være, eftersom forretningsudvalgsmedlemmerne sidder spredt udover landet, og eftersom distriktsformændene også allesammen tillige har været afdelingsformænd. Den daglige ledelse har naturligvis, som begrebet forstås i almindelighed, de kongresvalgte forbundstillidsmænd med forbundsformanden i spidsen.

Men det kan nok fastslås, at selvom alle tidligere forbundsformænd til og med Hans Rasmussen altid har sørget for at være i overensstemmelse med deres respektive hovedbestyrelser og forretningsudvalg – og ind imellem har »spillet på«, at de også var formand for Centralorganisationen af Metalarbejdere og derfor i visse sammenhænge havde nok et forretningsudvalg at holde tæt kontakt til – ja, så er især distriktsformændene siden 1972-kongressen rykket tæt ind også på *forberedelsesfasen* til alle beslutninger. Tidligere forberedte forbundsformændene og deres folk sagerne og lagde dem så frem.

Udviklingen er forståelig, for i organisationerne som i samfundet i almindelighed foregår en betydelig glidning i det begreb, der hidtil i alle parlamentariske sammenhænge har været uantastet – »det repræsentative demokrati«.

Det kan man finde fornuftigt eller mindre klogt alt efter temperament, og en endelig afklaring er nok de færreste nået frem til. Men tendensen virker overalt – og når den så endda bryder frem i en periode med flere personskift på topledersonen, er der en rimelig forklaring på glidningen bort fra J. A. Hansens (og såmænd alle hans efterfølgeres) meget selvbevidste, foretrukne princip: at dette forbund ikke skal ledes fra bagsmækken, men fra kuskedet.

Måske det kan udtrykkes således, at der fra 1972 har udviklet sig en ledelsesform efter »del og hersk«-formlen, dog kun på hele det område, som har med den rent organisatoriske virksomhed at gøre. For det hører med i sammenhængen, at ingen heller efter 1972 har søgt at begrænse *formandens* naturlige og faktisk suveræne ret og pligt til at varetage alle forbundets interesser og synspunkter over for omverdenen.

Engang sagde Georg Poulsen om dette forhold følgende: »Jeg har hørt røster om, at vi måske på forskellige områder er lidt for stridbare (det var strukturdebatten og forholdet til SiD, der hentydedes til. Forf.). Det må jeg afvise. Vi er både gennem forbundets formålsparagraf og ved andre beslutninger, kongresserne har truffet, forpligtede på en sådan måde, at vi naturligvis må forfægte vore synspunkter med den styrke, disse har krav på. Og en smed kan jo dårligt slå på ambolten, uden at det runger!«

Det gav kraftig applaus i forsamlingen.

Navne i distrikterne

Kun én af de otte distriktsformænd har beklædt sin post helt siden 1972. Det er *Palle Timm*, Odense, (f. 1930), formand for distrikt 5. Det er alene som følge heraf klart, at hans position i forbundet er unik – opbygget gennem de mange år og med en meget vel udviklet sans for på rette tid og sted at sige til eller fra.

Palle Timm blev formand for den store Odense afdeling, forbundets største, allerede i 1966 efter Svend Hansens død, og samtidig rykkede han som suppleant for det fynske område ind i hovedbestyrelsen, fra 1969 tillige i forretningsudvalget. I foråret 1980 var Palle Timm konsti-

tueret som forbundssekretær og daglig leder af hovedkontorets forhandlingssekretariat, men allerede længe inden tiltrædelsen sprang han fra og forblev – inden denne post var blevet endeligt nybesat – som afdelingsformand i Odense. Men han havde nået at frasige sig et hverv som medlem af Odense byråd, hvortil socialdemokraterne havde valgt ham i 1978. Han har i en årrække været medlem af samtlige forbundets mest betydningsfulde udvalg, bl.a. af den meget centralt placerede skolestyrelse.

I distrikterne har ellers følgende beklædt de ledende poster: I distrikt 1, Nordjylland, var Gunnar Næsborg distriktsformand 1972-74 (ham fortælles der iøvrigt om andet sted), og han afløstes af formanden gennem over 25 år for Frederikshavn afdeling, *Thorvald Møller* (d. 1978), som kun var formand til 1975, da han afløstes af Knud Nielsen. *Knud Nielsen*, der 1974-76 var formand for Ålborg afdeling, blev distriktssekretær i 1976 og afløstes af formanden for Frederikshavn afdeling, *Aage Andersen* (d. 1983). I 1978 blev den nye formand for Ålborg afdeling, *Hans Jørgen Simonsen*, valgt som distriktets nye forretningsudvalgsmedlem og dermed til distriktsformand, og han bevarede posten frem til 1985, da det igen var formanden for Frederikshavn afdeling, denne gang *Hans Petersen*, der trådte til. Knud Nielsen har været distriktssekretær siden 1976.

Som i distrikt 1 er der i alle andre distrikter sket en del personændringer igennem årene. I distrikt 2 var *Henrik Olesen* (f. 1913), formand for Randers afdeling 1962-80, den første distriktsformand. Han var blevet hovedbestyrelsesmedlem i 1963, medlem af forretningsudvalget 1972 og var på en lang række

områder igennem alle årene meget aktiv i forbundsarbejdet. I 1978 afløstes han som distriktsformand af formanden for Silkeborg afdeling, *Viggo Madsen* (f. 1918), der var afdelingsformand 1971-84. Han blev i 1984 afløst i forretningsudvalg og som distriktsformand af formanden for Bjerringbro afdeling, *Leo Johansen* (f. 1943). Som distriktssekretær fungerede i distrikt 2 i årene 1962 til 1984 Åge Madsen, Randers. Han afløstes af Carsten Vrdlovec, denne igen af Peter Olesen, Århus.

I distrikt 3 var *Johannes Kjøngerskov*, Herning, første distriktsformand. Da han blev udpeget til distriktssekretær 1976, afløstes han på distriktsformandsposten af formanden i Skive afdeling, *Egon Østergaard Petersen*. Han var formand for Skive afdeling 1964-82. Sidstnævnte år blev han afløst på posten som distriktsformand af formanden i Skjern afdeling, *Holger Damgaard Eskildsen* (f. 1935), der havde været afdelingsformand siden 1972. – Distriktssekretæren, Johs. Kjøngerskov, var formand for Herning afdeling 1966-76 og var 1972 valgt til hovedbestyrelse og forretningsudvalg.

Distrikt 4 fik i 1972 formanden i Esbjerg afdeling, *Svend Dreyer*, der var afdelingsformand siden 1968 og i 1969 var blevet valgt til hovedbestyrelsen, som distriktsformand. Han holdt stillingen frem til 1978, da han afløstes af *Kai Jochumsen* (f. 1934), der var formand i Fredericia afdeling 1970-88. Sidstnævnte år tiltrådte *Erik Schmidt* som formand for distriktet. Han blev i 1976 formand for Nordborg afdeling og på kongressen 1984 valgt til hovedbestyrelsen. – Distriktssekretær i Syd- og Sønderjylland har i alle årene været Villy Fühning Sørensen, se oversigtsafsnittet under *år 1966*.

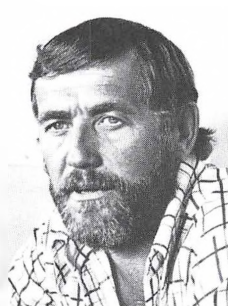
Distriktsformændene

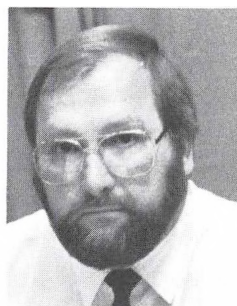
Hans J. Petersen.

Leo Johansen.

*Holger Damgård
Eskildsen.*

Erik Schmidt.

Palle Timm.

Ove Poulsen.

Finn Runge Hansen.

Poul Pless.

Formanden for distrikt 5, Palle Timm, er i anciennitet senior blandt distriktsformænd og i hovedbestyrelse. Ham er der tidligere skrevet om. – Som distriktssekretær virkede først Henrik Hansen, se under år 1966, og fra 1983 Knud Paustian, Fåborg, (f. 1941). Han havde været formand for Fåborg afdeling 1966-83 og var 1978 blevet valgt til hovedbestyrelsen. I 1987 overførtes sekretær Aksel Svendsen (f. 1930) til distriktet som led i decentraliseringsforsøget.

Distrikt 6, Sydsjælland, Lolland-Falster og Møn, har haft tre distriktsformænd. Først Poul Nielsen, Nakskov (f. 1910), der 1954-78 var formand for Nakskov afdeling og distriktsformand. Han blev 1978 afløst både i afdelingen og i forretningsudvalget af Hermann Burmei-

ster, der var afdelingsformand til 1986 og distriktsformand til 1981. Poul Nielsen var hovedbestyrelsesmedlem siden 1955 og var i sin hjemby med samme alvor og samme selvfølgelighed både formand for Metal, socialdemokratisk medlem af byrådet og soldat i Frelsens Hær. Ved forbundets 100 års dag er Ove Poulsen, Næstved, distriktsformand. Ove Poulsen (f. 1941) blev formand for Næstved afdeling 1979 og valgtes allerede 1981 til distriktsformand. – Siden 1976 har Poul Jørgen Nielsen, Holeby (f. 1942), været distriktssekretær. Han var formand for Holeby afdeling 1973-76 og blev 1975 indvalgt i hovedbestyrelsen.

Men første distriktssekretær i distrikt 6 var Wilh. Jørgensen (f. 1939). Han var 1970 ansat som assistent, senere konsu-

lent i forbundets lærlingeafdeling, og 1973 blev han af hovedbestyrelsen udpeget til distriktssekretær for Lolland-Falster, Møn og Sydsjælland. Da antallet af distriktssekretærer forøgedes 1976, flyttede Wilh. Jørgensen til distrikt 7, øvrige Sjælland – og i distrikterne placerede han sig så godt, at det føltes naturligt, da hovedbestyrelsen i 1978 udpegede ham til forbundssekretær i sekretariatet for offentligt ansatte. Her afløste han Max Bæhring ved dennes overgang til leder af forhandlingssekretariatet. Da Alex Hansen var blevet næstformand i forbundet, overflyttedes Wilh. Jørgensen til leder af organisationssekretariatet – et af hovedkontorets største »departementer«.

Distrikt 7, Sjælland uden for Storstrøms amt, har også haft skiftende formænd. I 1972 valgtes Georg Poulsen til forretningsudvalget og dermed til distriktsformand. Ved hans tiltræden på forbundets hovedkontor, overgik hvervet til *Alfred Nielsen*, Roskilde (f. 1906). Han var formand for Roskilde afdeling 1947-73 og blev medlem af hovedbestyrelsen i 1963, 1973 af forretningsudvalget. Ved hans udtræden på 1975-kongressen overtoges distriktsformandsposten af *Steen Johansen*, Helsingør (f. 1942), der var afdelingsformand 1973-78, da han overtog stillingen som distriktssekretær.

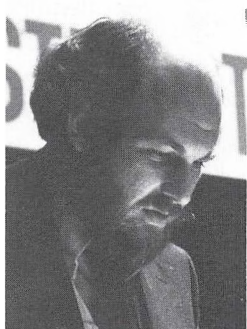
Ny distriktsformand blev nu formanden i Roskilde afdeling, *Bjarne Weiler Madsen* (f. 1938). Han havde været næstformand i Roskilde siden 1974 og var netop blevet afdelingsformand, da han på kongressen 1978 både valgtes til hovedbestyrelse og forretningsudvalg og dermed til distriktsformand. Han blev ikke længe på den post. I 1980 valgte hovedbestyrelsen ham til forbundssekretær

med ansvar for sekretariatet for offentligt ansatte – et område, han havde gode forudsætninger for fra sin tidligere ansættelse på statsinstitutionen Forsøgsstation Risø.

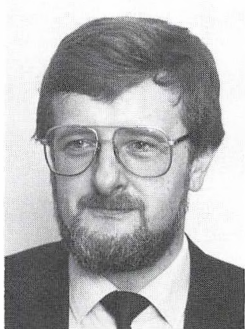
Ved Bjarne Weilers overgang til forbundssekretær blev posten som distriktsformand overtaget af formanden for Kalundborg afdeling, *Leif Wendelboe Madsen* (f. 1930 – d. 1983 på sin 53 års fødselsdag). Leif Wendelboe var formand i Kalundborg siden 1973, og han blev 1978 indvalgt i hovedbestyrelsen. Ved hans død blev formanden i Helsingør afdeling, *Finn Runge Hansen* (f. 1942), ny distriktsformand. Han havde i 1978 overtaget hvervet som afdelingsformand i Helsingør og var samme år blevet indvalgt i hovedbestyrelsen. – I distrikt 7 har der været to distriktssekretærer, førnævnte Wilh. Jørgensen 1976-78 og siden 1978 *Steen Johansen* (f. 1942). Han var forud formand for Helsingør afdeling 1973-78 og havde som før nævnt været distriktsformand i perioden 1975-78.

For distrikt 8's vedkommende har følgende været formænd for Metal København og dermed automatisk distriktsformænd: Alex Hansen, se nærmere om ham under år 1974. Han efterfulgtes i 1974 af Agne Jønsson, der var formand for afdeling 7, statsbanesmedene. Agne Jønsson valgtes på 1975-kongressen til forbundets hovedbestyrelse, men først i 1978 til forretningsudvalget. Allerede i 1979 overtog Agne Jønsson en post som administrationssekretær på hovedkontoret, og han afløstes da af *Frits Bauch*.

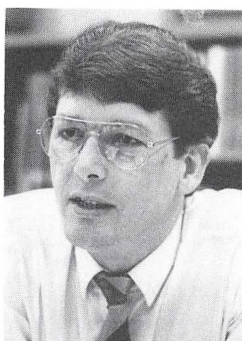
Han havde været formand for afdeling 2 siden 1975 (næstformand siden 1970). Det skulle vise sig, at også han »fløj af reden«, for ved Alex Hansens afgang som næstformand pr. 1. marts 1986, blev

*Økonom
Steffen Møller.*

*Økonom
Dines Schmidt Nielsen.*

*CO-næstformand
Jens Beck-Lauritzen.*

*Forstander
Knud Kristiansen.*

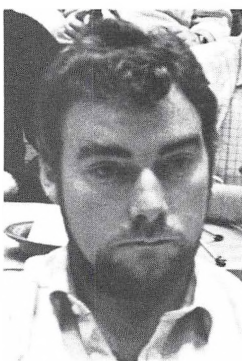
*Redaktør
Rolf Poulsen.*

*Sekretariatschef
Hans Flugger.*

Frits Bauch konstitueret som næstformand i forbundet for det organisatoriske område. I tiden som formand i København nåede han at gennemføre det store bygge- og flytteprojekt fra forbundshuset til »Lyngsiehus«, hvorom der er fortalt i anden sammenhæng. Som næstformand i forbundet har han overtaget forgængerens arbejde med alle de indre og ydre strukturproblemer og kastet sig over dem med en betydelig indsigt og stor iver.

I 1985 overtog Poul Pless, formand i afdeling 2 siden 1979, hvervet som formand for Metal København, og da han ansattes som forstander på Metalskolerne, blev formanden for afd. 10, *Frank Bogaerdt*, udpeget til hans efterfølger.

*Frank Bogaerdt,
Metal Københavns
formand fra 1988.*

Størst og mindst

Da forbundet stiftedes i 1888, bestod det af seks afdelinger. Størst blandt dem

var »Smede- og Maskinarbejdernes Forbund af 2. september 1873« – den ældste københavnske fagforening i faget. Ved 25 års jubilæet i 1913, var afdelingsantallet vokset til 58. De fem største afdelinger var da: Københavns afd. 1 (afløseren for den foran nævnte fra 1873) med 4.282 medlemmer, derefter fulgte Århus afdeling med 957 medlemmer, Københavns afdeling 5 med 816 medlemmer, Odense afdeling med 423 medlemmer og Helsingør med 400 medlemmer.

I 1938, ved 50 års jubilæet, var der vendt op og ned på rækkefølgen. Afd. 1 i København var forsvundet. Største afdelinger var nu Århus med 2.512 medlemmer, Københavns afd. 12 med 2.403 medlemmer, Odense med 2.269 medlemmer, Københavns afd. 15 med 1.935

medlemmer og Københavns afd. 13 med 1.766 medlemmer. – Forbundet havde i 1938 i alt 88 afdelinger.

Ved 100 års jubilæet består dansk Metalarbejderforbund af 100 afdelinger, fordelt med 15 i København, 84 i provinsen og 1 afdeling direkte under hovedkontoret, nemlig Metal Søfart. Denne afdeling er i kongressammenhænge placeret under distrikt 8, København.

Største afdelinger i 1988 (pr. 1. januar) var: Odense afdeling med 8.889 medlemmer, Århus afdeling 1 med 7.928 medlemmer, Ålborg afdeling med 6.377 medlemmer, Københavns afd. 13 med 4.900 medlemmer og Københavns afd. 11 med 3.580 medlemmer. Mindste afdeling i 1988 var Samsø med 90 medlemmer.

Uddannelse og struktur

I 1887 kom Marius Madsen i lære hos en landsbysmed på Århus-egnen. Han skulle være i lære i fire år, og af den kontrakt, som han fik med læremesteren, fremgik følgende: Lønnen androg 12 kr. om året plus kost og logi i de tre første læreår. Fjerde læreår skulle han have 92 kr. i kontanter plus kost og logi. Den samlede kontantløn for de fire læreår androg altså 128 kr.

De var tre lærlinge på værkstedet og mesteren. Ingen svende. I 1888 – altså for netop 100 år siden – lavde de tre oprør imod mesteren, som åbenbart både var en barsk og en ondsindet tyran, og anledningen var en strid om arbejdstidens længde. Lærlingene vandt striden. De fik nu fastsat en arbejdstid fra 6 morgen til 8 aften og ingen søndagsarbejde. Men lærlingene fik tæsk af mesteren for den mindste fejl, og da Marius Madsen derfor i 1888 skulle »forfremmes« til førstelærling (d.v.s. ham, der satte de andre lærlinge i arbejde, når mesteren ikke selv var på værkstedet), stillede han denne betingelse: »Jeg vil godt påtage mig det, men jeg vil have det i ro og være fri for tæsk og alle de beskidte skældsord, som du overøser os med«.

Og derved blev det så. Marius Madsen blev udlært i 1891 og indtil han nogle måneder senere skulle i »kongens klæder« fik han så en ugeløn på 3 kr. Men stadig med kost og logi.

Denne beretning stammer fra bogen »Smeden«, som Nationalmuseet udgav i 1952, efter at man året før havde indsamlet levnedbeskrivelser fra »arbejdere og

håndværkere«, som det hed. Der kom ca. 1.000 beretninger frem på denne måde – og blandt dem var Marius Madsens. En anden kom fra J. P. Andersen, der år 1900 kom i lære i Rungsted, efter at hans far havde afvist et tilbud fra den lokale apoteker, hos hvem drengen havde været bybud, om at betale bøger og skolepenge, så drengen kunne få præliminæreksamen ... men »min far syntes ikke, at han kunne føde mig i den tid«. Hos smedemesteren skulle han så have kost og logi plus 10 kroner kontant til jul. Den samme J. P. Andersen kom senere til Ålborg og fortæller, at han efter at have fået en »redefuld unger, 11 ialt« havde været langtidsarbejdsløs: »Men så hørte Marius Andersen (afdelingsformand, senere hovedbestyrelsesmedlem i Smedeforbundet og endnu senere borgmester i Ålborg) om et job hos Rørdal ... »og så gik han personligt ud til mig med bud om det job, jeg kunne få. Se det var en »pampergerning« af rang«, konstaterer J. P. Andersen i sin beretning.

Som et apropos til Marius Madsens beskrivelse af den barske smedemester fortalte Johs. Kjærbøl i sin bog »Typer og tidsbilleder« om smedesvendenes måde at behandle lærlingene på. Vi befinder os nede omkring år 1870 på B&Ws skibsværft på Engelskmandens Plads:

»Drengene havde erobret et skur (til opholds- og omklædningsrum) ... enhver nyankommen dreng måtte give en flaske brændevin for at blive optaget i drengesjakket og for at få ret til at være i skuret ... Det var egentlig svendene, der

lærte drengene at drikke brændevin. Når en dreng havde været i byen (efter brændevin) og kom tilbage med den, så sagde svendene: »Værsgo og ta' dig en snaps!« Hvis drengen så vægrede sig, fik han en lussing, ledsaget af følgende bemærkning: »Vil du drikke knægt, eller har du måske pisset i flasken?« Og så måtte drengen til det, enten det smagte eller ej«.

Men trods alt det barske står én ting fast: Der kom smedesvende ud af det, og mange af dem kunne deres kram. Som vendelboen C. O. Christiansen fortalte, da han omkring 1890 søgte arbejde i Newcastle, iøvrigt efter forinden at have været nogle år i Amerika: »Det øsede ned og for at komme i læ for regnen, spurgte

Rekrutteringen af lærlinge til Metal-fagene har undergået store forandringer gennem tiderne. Traditionelt var smede-fagene kun noget for drenge, og sådan var det faktisk – dog naturligvis med enkelte undtagelser – i alle årene op til omkring 1975-80. Men så skete en begyndende ændring – pigerne fik selv øje for, at »de sorte fag« slet ikke var så sorte endda, og fagets virksomheder og organisationer blev interesseret i at få gjort rekrutteringsgrundlaget bredere. Ikke mindst fordi der op igennem 1980'erne meldte sig stadig mindre årgange til arbejdsmarkedet. Man kunne derfor ikke længere nøjes med kun at henvende sig til det ene køn. I 1987 gennemførtes en veritabel kampagne for at få piger ind i de hidtidige »mandefag«. Billederne her er tidstypiske – øverst et traditionelt lærlingehold (fra kedelsmedjen hos Bruun & Kryger, København, ca. 1916), og nederst et hold piger på Håndværkerskolen i Sønderborg, der i 1987 foretrak Metal-linjen for alle de andre muligheder, der stod åbne. Men endnu i 1988 er det ikke alle arbejdsgivere, der åbner deres virksomheder for piger i praktik.

vi portneren, om de manglede nogle maskinarbejdere derinde. Ja, det mente han, for det var en helt ny kanonfabrik ... Han gik op og hentede driftslederen. Det var en fin mand med cylinderhat og diplomatfrakke. Han spurgte, hvad vi kunne lave. Jeg svarede, at *vi kunne lave, hvad det skulle være*. Ja, så kunne vi begynde på mandag«.

Historien fortæller både om en betydelig grad af dansk selvbevidsthed – og om den udenlandske arbejdsgivers viden om, at den danske håndværker havde noget at have denne selvbevidsthed i!

Under fire lærlingelove

Nu er den faglige uddannelse også noget, der igennem tiderne er vist megen interesse i Danmark. I de mange år under laugene førtes en ikke ringe kontrol med den faglige standard, som fagenes unge opnåede. Men med næringsfrihedsloven af 1857 faldt al sådan sikkerhed bort. Der etableredes stadig læreforhold mellem arbejdsgivere og unge, men lovgivningen krævede end ikke, at den, der tog en ung i lære i et fag, selv var fagmand, ej heller at han beskæftigede andre fagmænd.

I 1889 fik Danmark sin første egentlige lærlingelov. Den fastsatte enkelte regler for forholdet mellem mester og lærling, f.eks. om etablering af en kontrakt. Men den sikrede ikke noget fagligt tilsyn med uddannelsen – og derfor kunne reelt ingen andre end læremesteren vide noget om, hvad lærlingen/den nye svend kunne præstere. Det blev lidt bedre, da loven af 1889 fornyedes i 1921, for nu blev det direkte fastslået, at en lærling skulle have en fagmand som læremester – hvis mesteren ikke selv var fagmand, skulle

lærlingen være undergivet en fagmands uddannelsesinsyn. Men der var stadig ikke noget med faglig kontrol med uddannelsen, ej heller indsigt med om lærestederne nu også var i stand til at give en faglig uddannelse.

Det forhold gjorde man noget ved mellem parterne i jern- og metalindustrien. Allerede i 1909 var der mellem Dansk Formerforbund og støberiernes arbejdsgivere indgået en slags uddannelsesaftale, der sikrede det faglige niveau. Men ved overenskomstforhandlingerne i 1928 – det var, mens Johs. Kjærboel var formand for Smedeforbundet – blev der (som nævnt under år 1929) indgået en aftale om at etablere et udvalg, der kunne føre tilsyn med uddannelsesforholdene. Udvalget – det som stadig hedder Metalindustriens Lærlingeudvalg – oprettedes 10. december 1929, og den motivering, som blev givet for udvalget og dets videre arbejde, har haft skelsættende betydning for alt senere uddannelsesarbejde i alle fagene inden for jern- og metalindustrien.

Udvalget havde ingen hjemmel i lærlingeloven, men alligevel tog det sig magt til »at gribe ind i selve den uddannelse, som foregik hos de enkelte læremestre«. Ved lærlingeudvalgets 25 års jubilæum i 1954 udgav dets daværende leder, senere direktør i Jernets Arbejdsgiverforening, Svend Rasmussen, et skrift om udvalgets virksomhed, og han fortalte her, at godt nok var uddannelsen hos mange læremestre tilfredsstillende. Men så meget mere grund var der til at »forhindre, at et relativt lille antal uegnede læresteder antog lærlinge og gav dem en uddannelse, som i det lange løb kunne komme til at medføre en forringelse af gennemsnitskvaliteten af de faglærte ar-

bejdere«. Og videre skrev Svend Rasmussen: »Det, man ønskede, var at sikre sig, at alle lærlinge fik en så god og alsidig uddannelse, at de efter læretidens udløb kunne anvendes på flertallet af arbejdspladser inden for jern- og metalindustrien og ikke kun kunne få beskæftigelse inden for et bestemt speciale«.

Og efter således at have skitseret den mere ideelle baggrund for det arbejde, Metalindustriens Lærlingeudvalg skulle tage sig af, nåede bogens forfatter frem til de mere »egoistiske« hensyn – egoistiske for begge parter. Det formulerede han på denne måde:

»De to organisationer – både arbejdsgivernes og arbejdernes – havde foruden samfundsmæssige hensyn også et hensyn at tage til deres egne medlemmer. Arbejdsgiverne kunne således ikke med ligegyldighed se på, at nyuddannede svende var så dårligt oplært, at de end ikke kunne udføre selv det mest elementære faglige arbejde. Ikke alene ville det være urimeligt at skulle betale en faglært løn til en sådan mand, men meget værre var det, at virksomhedens konkurrenceevne gennem arbejdets dårlige kvalitet svækkedes. Arbejdernes organisationer var ikke tjent med at få tilgang af nye medlemmer, hvis faglige kvalifikationer var så ringe, at de pågældende ikke kunne anvises eller holde arbejde og derfor som arbejdsløse blev en økonomisk byrde for arbejdsløsheds-kasserne«.

Og dette kompleks af betragtninger, hvorom begge parter var enige, er udgangspunkt for alt, hvad der er sket siden 1929 – og hensynet til den faglige duelighed, til uddannelsens kvalitative niveau og omfang er kommet til at spille en stadig større rolle. På arbejdersiden var det i 1928-29 foruden Johannes Kjærboel det

daværende formerforbunds formand, Arnold Nielsen, og sekretær – senere overborgmester i København – Sigv. Munk, der var faddere til uddannelsesaftalen. Selvom lærlingevalget som nævnt ikke var forudset i lærlingeloven, blev det hurtigt – iøvrigt i forbindelse med en værkstedsbesigtigelsessag, hvor parterne var enige om at kassere lærestedet som uegnet – godkendt af socialministeriet – og udvalget fik herigennem bemyndigelse til først at udarbejde konkrete uddannelsesregler i de mange fag, som smede- og maskinarbejderfaget bestod af. Alleerede i 1933 forelå sådanne uddannelsesregler for 17 brancher, hvoraf de 9 hørte til mekanikergruppen, og i 1936 blev alle de uddannelsesregler, som da forelå, godkendt ved skrivelse fra socialministeriet med Ludv. Christensens underskrift – han, den tidligere hovedkasserer i Formerforbundet, var nu socialminister.

Det var også ham, der i 1937 kom igennem med en ny lærlingelov til afløsning af den meget mangelfulde fra 1921. Her tog han højde for meget af det, der allerede var en kendsgerning i jern- og metalindustrien. Lærlingeloven af 1937 blev hårdt angrebet af mange arbejdsgivere, og det medførte en vis nedgang i lærlingeantallet. Men henad vejen rettede det sig op.

Fra NFG til EFG

Efter anden verdenskrig sattes både fra lærlingene selv og fra fagbevægelsen en stærk kampagne i gang for at få den tekniske aftenskole afløst af dagskole. Det var set i tilbageblik nok den mest markante ændring i lærlingeloven af 1956 (se nævnte år). Men sideløbende med de lovtekniske ændringer, som fandt sted,

skete der hele tiden en glidende udvikling i fagenes udvikling – i takt med de krav, erhvervslivet stillede. Inden for jern- og metalindustrien gennemførtes i 1969 som forsøg en såkaldt NFG-uddannelse (Ny Faglig Grunduddannelse) inden for mesterlæren. Den førte frem til, hvad der blev kaldt »den ajourførte mesterlære« i 1973-75, og i 1977 kom så EFG-loven med det nye begreb – erhvervsfaglige grunduddannelser.

Helt siden 1937-lærlingeloven havde fagenes selvstyre, hvad angår uddannelsernes faglige indhold, været fastslået. Det var fagene selv, der gennem paritetisk sammensatte faglige udvalg fastsatte de enkelte fags særlige uddannelsesregler. Sådant var det også efter 1956-loven og EFG-loven. Men hurtigt fandt man i jern- og metalindustrien, at det var lidet hensigtsmæssigt med to sidestillede faglige uddannelser, som godt nok skulle føre frem til samme resultat, men som i selve den »tekniske« fremgangsmåde adskilte sig meget fra hinanden. April 1980 opnåedes mellem Jernets Arbejdsgiverforening, Smedemesterforeningen og forbundet enighed om, at man burde tilstræbe en faglig enhedsuddannelse, således at man i en ny faglig uddannelseslov medtog de bedste dele af både EFG-uddannelsen og af mesterlæren. Men skønt der førtes mange og hyppige forhandlinger om sagen, var den daværende undervisningsminister for »sen i aftrækket« til at få sagen afgjort – og i 1982 kom der en undervisningsminister til, som aldeles ikke delte synspunkter med fagenes egne folk. Han – det var Bertel Haarder – hældede faktisk mest til at gøre mesterlæren til enhedsuddannelsen, men nedsatte dog et udvalg af særligt sagkyndige med formanden for erhvervs-

uddannelsesrådet, professor Lars Nord-skov Nielsen som formand. Dette udvalg – eller et flertal i det rettere sagt – kom faktisk med en indstilling til gennemførelse af en enhedsuddannelse, hvortil man hentede elementer fra både EFG og mesterlære. Men undervisningsministeren synes (mens disse linjer skrives, foråret 1988) meget lidt tilbøjelig til at følge det sagkyndige udvalgs forslag. Han har tværtimod fremlagt udkast til en bemyndigelseslov for sig selv – og vil altså de facto afskaffe det faglige selvstyre på uddannelsesområdet. Altså stadig kun, naturligvis, vedrørende uddannelsernes faglige indhold. Undervisningsministeren mener selv at vide bedst, hvad en maskinarbejderuddannelse skal indeholde ... men han er da også en højtlærd akademiker.

Her står sagen så.

Men tiden står ikke stille, og erhvervs-livets krav til sine medarbejdere bliver hele tiden nye og anderledes. Det er derfor, uanset hvad en minister synes at foretrække, nødvendigt at sikre uddannelser med et indhold, der står mål med kravene. I 1975 vedtog Dansk Metalarbejderforbunds hovedbestyrelse en udtalelse, iøvrigt efter at have været på rundrejse til såvel tekniske skoler som specialarbejderskoler, hvori man beklagede »at det hidtil ikke er lykkedes at integrere uddannelserne af faglærte og ikke-faglærte« – ud fra den betragtning, at der kunne være behov for tilgang af arbejdskraft af mange slags, og at der skulle være mulighed for, at alle kunne »avancere« op igennem uddannelsessystemet. Ved samme lejlighed gentog hovedbestyrelsen et gammelt ønske, der allerede havde været fremme midt i 1960'erne, om at samle alle erhvervsuddannelser under samme mini-

sterium i stedet for som hidtil (og stadigvæk) under to, undervisningsministeriet for de faglige uddannelsers vedkommende og arbejdsministeriet for de ikke-faglige erhvervsuddannelser. Ønsket skyldtes dels, at det forekom praktisk med en samordning, dels også at det havde vist sig, at det var lettere at få uddannelsesbevillinger igennem i arbejdsministeriet end i undervisningsministeriet, hvor der er så mange om »at slå« om pengene – helt fra folkeskolen over gymnasier til universiteter og andre højere uddannelsesanstalter.

Spørgsmål til arbejdsgiverne

Men ønsket om at Dansk Metalarbejderforbunds medlemskreds til stadighed kunne være på højde med de tekniske, uddannelsesmæssige krav, en moderne industriudvikling stiller, fik i marts 1982 forbundet til at stille Jernets Arbejdsgiverforening over for dette konkrete spørgsmål: Hvilken slags arbejdskraft og med hvilke kvalifikationer mener J. A.s medlemsvirksomheder at have brug for i det kommende 10-år. Arbejdsgiverne besvarede spørgsmålet med en rapport, som de kaldte »Jernets fremtid 1983 + 10«, og det var barsk læsning for alle medarbejdergrupper inden for jern- og metalindustrien.

Man kan gøre den udførlige besvarelse fra Jernets Arbejdsgiverforening således op i punkter:

1. Jernindustriens medarbejderstab skal generelt på alle niveauer, ingeniører, teknikere og faglærte have høj teknologisk indsigt i produktionsformer og materialer samt viden om økonomi og afsætningsvilkår.

Når Metalarbejderforbundet med store mellemrum har mærket til aktivitet omkring f.eks. Kristeligt Fællesforbund eller det, som kalder sig »Danmarks frie fagforening«, har det altid kun været som små krusninger på overfladen. Afgangen af medlemmer til disse foreninger har normalt på årsbasis andraget et meget lille antal – og tilgangen derfra har stort set vejet det op. Det skyldes, at Metalarbejderforbundets folk har kunnet overbevise tvivlere om, at Metal nu engang er bedst for metalarbejdere.

Sådan også i 1974, da en lille gruppe Metal-medlemmer på Bornholm luftede planer om at melde sig til Kristelig Fagforening, der er en del af Kristeligt Fællesforbund, som består af arbejdsgivere og lønmodtagere – unægtelig en speciel konstruktion. Forbundsformand Paulus Andersen holdt flere møder med de pågældende, bl.a. et stort møde i Rønne, hvorfra dette billede stammer. På billedet ses ved bordet formanden for Metal Bornholm, Ejler Kofoed og forbundets næstformand, Tage Jensen.

2. Arbejdsfunktionerne for de forskellige medarbejdergrupper vil flyde ind i hinanden, og hverken interne eller eksterne organisationsstrukturer må stille sig hindrende i vejen herfor.
 3. Det er nødvendigt med nye, brede erhvervsuddannelser som udgangspunkt for specialer, der hurtigt kan omskiftes til nye specialer. De mange brancheuddannelser i smede- og maskinarbejderfaget bør begrænses til færre, der til gengæld skal være af stor bredde og på højt niveau.
 4. Der bliver generelt brug for færre medarbejdere, og det er især de ikke-faglærte grupper, der forsvinder. Men også antallet af traditionelt faglærte vil falde.
- Sådan set var der ikke noget overraskende i arbejdsgivernes fremstilling af

problemerne. Helt siden midten af 1960'erne, men med forstærket interesse i 1970'erne, havde Metalarbejderforbundets ledende organer – hovedbestyrelse, forretningsudvalg og uddannelsessekretariat – analyseret de udviklingstendenser, der viste sig, og som især blev aktualiserede af den stadig mere omfattende datastyring af produktionsprocesserne. Nu tog man sagen op i Metalindustriens faglige Udvalg for dels at gøre status i uddannelsesarbejdet, dels formulere en målsætning for den videre udvikling – og især: hvordan denne målsætning kunne indfries. Det faglige udvalg var enig om, at de faglige kvalifikationer fortsat vil indtage en central placering på alle beskæftigelsesniveauer – og at den faglige uddannelse fremtidig må bygge på en bedre, mere omfattende basisviden fra folkeskole eller erhvervsrettet gymnasium.

I Metalarbejderforbundet tog man denne afklaring af tilstandene dybt alvorligt. Det fremgår bl.a. af, at såvel forbundets formand som næstformand Alex Hansen, under hvis næstformandskab uddannelserne var henlagt, engagerede sig kraftigt både i debatter om spørgsmålet og i praktiske gøremål. Et af de klarreste udtryk for, at noget var sket, må siges at være en de facto opgivelse af det ældgamle krav om, at læretiden skulle forkortes. Det havde ellers stået på dagsordenen igennem skiftende årtier og fremført med lige stor vægt af skiftende lærlingeårgange og af forbundet. Men nu taltes der åbent om *læretidsforlængelse*, og Alex Hansen fremførte – uden at møde modstand i forbundets hovedbestyrelse – at man såmænd burde kunne tænke sig læretider i en avanceret uddannelse inden for en højt udviklet jern- og metalindustri på både 5 og 6 og 7 år. Det

var dels ud fra rent fagligt begrundede hensyn, men også ud fra det spørgsmål, man stillede sig selv: Hvem er det i det danske samfund, der både har de gode lønninger og den trygge beskæftigelse? Det er de højt uddannede med *lang* uddannelsestid – som om selve uddannelsestidens længde i sig selv var en kvalifikation.

I praksis gennemførtes i 1980'ernes begyndelse kortere læretidsforlængelser i nogle af fagene indenfor jern- og metalindustrien.

I 1982 gav alt dette anledning til, at Metalarbejderforbundet foreslog en række andre forbund med ansvar for faglige uddannelser et samarbejde. I første omgang sluttede seks forbund sig sammen i, hvad der fik navnet Det uddannelsespolitiske Udvalg, senere kom en række andre forbund til, så deltagerantallet i 1988 er 12 medlemsforbund. Se nærmere under *år 1982*. Det uddannelsespolitiske samarbejde havde i forberedelsesfasen sekretær i Metalarbejderforbundet Rudolf Holm (f. 1925) som sekretær – han afløstes efter selve stiftelsen af sekretær Kurt Brauer (f. 1937), der udlåntes fra Metalarbejderforbundet, hvor han var tiltrådt august 1982. Kurt Brauer har siden været daglig leder af udvalgets sekretariat.

Grundlaget for det uddannelsespolitiske samarbejde var et dokument, hvori det bl.a. siges, at »organisationerne bag Det uddannelsespolitiske Udvalg er enige om, at udvalgets hovedopgave er i fremtiden at sikre de faglige uddannelser en rimelig placering både i selve uddannelsessystemet og i fagbevægelsens arbejde med arbejdsmarkedets uddannelsesproblemer. Udvalget skal for at opfylde dette formål til enhver tid forsøge at forhindre en forfladigelse af de faglige

uddannelser ...« I det videre arbejde var ikke mindst et uddannelsespolitisk program, som Metalarbejderforbundets hovedbestyrelse vedtog i november 1982, vejledende for virksomheden. Her pegede forbundet bl.a. på behovet for stadige ajourføringer af de faglige uddannelser og på, at uddannelsestidens længde må tilpasses de kvalitetskrav, der stilles, og at læretiden derfor kan variere fra fag til fag. Endvidere fremhævede man som noget meget centralt behovet for stadige efteruddannelser ovenpå den faglige grunduddannelse.

»90'ernes metalarbejder«

Det var altsammen udtryk for, at den faglige uddannelsesproblematik nu var kommet til at indtage en helt central placering i forbundets virksomhed – måske den mest centrale. Det var et led i samme udvikling, da forbundsformand Georg Poulsen i foråret 1985 ved en lejlighed mødte skibsreder Mærsk Mc. Kinney Møller, som – ud fra kendskabet til A. P. Møller-virksomhedernes behov for kvalificeret arbejdskraft – viste sig levende interesseret i at medvirke til en styrkelse af de faglige uddannelsers indhold. De to søsatte ved den lejlighed tanken om et nyt uddannelsesforløb, der skulle føre frem til, hvad man populært kaldte »90'ernes metalarbejder«. Det startedes op med drøftelser direkte mellem forbundet og A. P. Møller, men hurtigt droges på arbejdsgiversiden Jernets Arbejdsgiverforening ind i sagen, der fra august 1985 overgik til det forum, hvor uddannelsesforhold i jern- og metalindustrien siden 1929 havde hørt hjemme – i Metalindustriens Lærling udvalg og de respektive faglige udvalg.

Den sag er der så siden arbejdet med, og der er fastlagt en længerevarende uddannelse med et indhold, som skulle opfylde kravene til fremtidens metalarbejder. Sidst kom det frem, at den nye metalarbejderuddannelse skulle bære betegnelsen »Industri teknikkemekaniker«, som jo nok tør siges at være så gumpetung, at man har svært ved at tro, at den nogen sinde skulle blive anvendt andre steder end på svendebrevet. Efter sigende skyldes denne betegnelse da også kun, at der under sagens behandling i de ministerielle kontorer for slige sager er gået så meget bureaukrati i den, at man har nægtet at godkende en fagbetegnelse, som forekommer både dækkende og mundret: produktionstekniker.

Modsatte forbundsinteresser

Både etableringen af Det uddannelsespolitiske Udvalg og det »dybt mistænkelige« i et samarbejde med A. P. Møller om et uddannelsesproblem gav genlyd i offentligheden. Især Specialarbejderforbundet i Danmark mente at kunne se en »sammenrotning« blandt de faglærte imod de ikke-faglærte. Det søgte Metalarbejderforbundets – og Det uddannelsespolitiske Udvalgs – formand at imødegå ved at sende SiDs formand, Hardy Hansen, et brev med indbydelse til samarbejde om erhvervsuddannelserne. Georg Poulsen henviste til nogle tanker, SiD havde udtrykt om nye uddannelser for unge, der ikke kunne finde plads i det bestående uddannelsesmønster – f.eks. uddannelser på nye materialeområder; det var noget, man var parat til at drøfte. Og så kom et centralt afsnit i brevet, som i få linjer afdækkede den nære sammenhæng,

der i de senere år var blevet mellem de faglige uddannelser og den faglige struktur. Metal-formanden skrev:

»Vi skal ikke lægge skjul på, at såfremt der mellem vore forbund kunne opnås bred enighed om de uddannelsespolitiske spørgsmål, så måtte det efter vor opfattelse også indebære, at der sideløbende hermed blev truffet en overordnet aftale, bl.a. ud fra bestående grænseaftaler om, at organisationsforholdene måtte respekteres, således at når en person havde nået et uddannelsesmæssigt niveau, der lå på linje med en faglig uddannelse, måtte den eller de pågældende overflyttes til det respektive fagforbund, der organiserer den gruppe af faglærte, vedkommende var uddannet indenfor«.

Specialarbejderforbundets formand svarede, at man gerne ville deltage i et møde, idet uddannelsesspørgsmålene også for SiD trængte sig mere og mere på. Men så hed det:

»... men jeg skal ikke undlade at gøre opmærksom på, at vor hovedbestyrelse meget klart har besluttet, at vi selvfølgelig ikke kan acceptere, at vore medlemmer skal overflyttes, når de når et uddannelsesniveau på højde med de faglærte«.

Dermed havde Specialarbejderforbundet foretaget et attack både imod bestående grænseaftaler (som dog ikke blev opsagt) og især deres administration og imod overenskomstens regler for faglig uddannelse af ikke-faglærte. Det var alvorligt. Men Specialarbejderforbundet havde samtidig bekræftet en udvikling, som havde været undervejs i nogen tid: at forbundet ville være et *uddannelsesforbund*. Ikke bare på de uddannelsers område, som forbundet allerede organiserede, men også på *alle* andre fagområder med den virkning, at dansk fagbevægelse hurtigt kunne

komme i den situation, at medlemmerne organiseredes på kryds og tværs uden hensyn til uddannelse og arbejdsplads. F.eks. på en sådan måde, at der på samme jernindustrielle arbejdsplads kunne være faglærte maskinarbejdere organiseret både i Metalarbejderforbundet og i SiD.

Det var et perspektiv, som i hvert fald Dansk Metalarbejderforbund ikke kunne acceptere.

Konkurrence på lønnen

Med denne SiD-argumentation opstår en helt ny indfaldsvinkel til debatten om den faglige struktur. Fra oprindeligt og til langt op i 1970'erne og først i 80'erne at have været en sag om *retten* til et bestemt stykke arbejde til en bestemt løn, er strukturspørgsmålet blevet så meget andet og mere.

Nu er den faglige struktur et gammelt diskussionsemne. Slet ikke noget, der er opstået i de senere år, end mindre et anliggende som Georg Poulsen og SiD-formanden Hardy Hansen har opfundet eller har patent på.

I Metalarbejderforbundets tidligste historie efter forbundsoprettelsen i 1888 opstod gang på gang tanker om et industriforbund for alle, og det var især arbejdsmændene, man havde i tankerne. Naturligt nok, for det var arbejdsmænd, man mødte på arbejdspladserne – og jernindustrien er jo nu engang og var det allerede i 1800-tallet præget af virkeligt store arbejdspladser med mange hundrede ansatte.

Det var også de svagt organiserede arbejdsmænd, som udgjorde *trusten* over for de faglærte. Godt nok var der allerede 1873 dannet den første arbejdsmands-

Hovedpersonerne i etableringen af Teknikerkartellet. Fra venstre Blik & Rørs formand Hans Jensen (fra 1987 næstformand i LO), Dansk El-Forbunds formand Freddy Andersen og Metalformand Georg Poulsen.

fagforening i København (samme år iøvrigt som den første rene smede-fagforening). Men var det svært for smedene at komme i gang med organisationsarbejdet, var det endnu vanskeligere for arbejdsmændene. Endnu så sent som 1891, da M. C. Lyngsie bliver formand for den københavnske arbejdsmands-fagforening, havde den kun 300 medlemmer og var præcis så svag, som tallet giver udtryk for.

Det store flertal blandt arbejdsmændene var altså uorganiserede og var derfor et let bytte for arbejdsgiverne, der spillede dem ud imod de bedre organiserede faglærte (allerede i 1885, under den store

smedelockout, havde Smede- og Maskinarbejdernes Fagforening af 1873 omkring 1.500 medlemmer). Og *spillede ud* – det betød simpelthen at foretrække den lavere betalte ufaglærte arbejdskraft til alt det arbejde, som den var i stand til at præstere, også selvom det havde en vis faglig karakter. Sagt på en anden måde: Der var hård konkurrence mellem de forskellige arbejdergrupper om selve arbejdet, og det stærkeste våben i konkurrencen var *lønnen*.

Men i de tidlige 1890'ere fik smedene ikke gjort noget ved sagen. Man fik ikke arbejdsmændene ind i et fælles industriforbund, og 1897 var det – i hvert fald i

den omgang – for sent. For da dannedes Dansk Arbejdsmands Forbund (nu SiD).

Det første konkrete skridt imod en bedre struktur blev taget på Smedeforbundets kongres 1908. Da besluttedes det at åbne forbundet for sammenslutning med andre organisationer med medlemmer inden for jern- og metalindustrien – og give dem samme rettigheder i Smedeforbundet, som de havde opnået i deres hidtidige forbund. Der kom nu ingen umiddelbare sammenslutninger ud af dette initiativ, der må ses som en forløber for, hvad der skete på 1911 kongressen. Her lagde Smedeforbundet nemlig grunden til stiftelsen året efter, i 1912, af Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark.

Den store tale

Den tale, som forbundsformand J. A. Hansen holdt ved denne lejlighed, er stadig det centrale dokument i al strukturdebat. Godt nok kan vi i dag ikke høre J. A. Hansens stemme, vi ved derfor ikke, i hvilken teknisk form talen blev holdt. Men talens opbygning, dens ordvalg og fornemme enkle sprog vidner om, at J. A. Hansen havde gennemtænkt den problematik, han tog stilling til, på det nøjeste. De argumenter, han anvendte, henvender sig op igennem de mange årtier, der siden er gået, stadig til enhver, som interesserer sig for fagforeningsvirksomhed i teori og praksis. Den fortjener at blive citeret i et udførligt uddrag, hentet fra kongresprotokollen over formiddagsmødet lørdag den 24. juni 1911 og i den tids stavemåde:

»Ved Forelæggelsen af denne Sag skal jeg først og fremmest erindre om, at der

fra tidligere Kongresser, endog helt tilbage i Halvfemserne, findes en Del Vedtægter og Resolutioner angaaende vor Organisationsform, men disse er jo alle optrykte og omdelte til Dem.

Vi har jo ofte diskuteret Spørgsmaalet: Industriforbund. Til Tider traadte Spørgsmaalet stærkt i Forgrunden, til andre Tider var det mere i Baggrunden, men Spørgsmaalet var næsten altid aktuelt, og det ikke alene paa Kongresserne, men ogsaa under det daglige Livs Forhold, og det var jo her særlig Spørgsmaalet til de Ikke-faglærte, der ofte har sat Sindene i Bevægelse.

Forholdet til de Ikke-faglærte har altid været vanskeligt. Da Arbejds mændene var tildels uorganiserede, var de villieløse Redskaber i Arbejdsgivernes Hænder og var som saadanne en meget stor Fare for de faglærte Arbejdere, thi man har jo alle Tider forskellige Arbejder, som man regner for sit Fag, men som alligevel kan udføres af en hvilken som helst Ikke-faglært Arbejder – maaske skal han somme Tider være lidt mere snild paa Fingrene end til andre Tider – men en hel Del af det Arbejde, der hører til et Fag, kræver ikke den haandværksmæssige Uddannelse eller den manuelle Færdighed, som skal til for at gøre andre Dele af Arbejdet. Dette maa vi indrømme ...

Det hjælper dog ikke at sige, at vi skal afspærre vort Fag. I Teorien maa vi sige: Kom bare her og tag fat paa at gøre alt, hvad I kan, men forlang samme Løn, hvad enten I er Faglærte eller Ikke-faglærte.

Den største Fare er imidlertid ogsaa overvunden, idet der en skønne Dag opstod en Arbejdsmandsorganisation. Manden, der tog fat, var Lyngsie, og han gjorde det til Tider med megen Myndig-

hed, men ogsaa med megen Dygtighed, og han har skabt Begrebet: »Vi Arbejds-mænd«. De kom til at føle sig som en Magt, de holdt sammen og kæmpede for deres Sag, og nægtes kan det jo ikke, at det er Vidundere, Arbejds-mændene har opnaaet i Retning af at skaffe sig Fod-fæste.

Til Gengæld var det ikke sjældent, at vore Medlemmer rundt omkring paa Arbejdspladserne følte sig brøstholdne over Arbejds-mændenes Optræden.

Nu er det jo lykkedes gennem Aarene at tage Brodden af disse Forhold, saaledes at der ikke er sket nogen Ulykke, men det har til Tider været nødvendigt at optræde med megen Fasthed og Sikkerhed mod den Teori: At vi i Grunden alle er Arbejds-mænd for Vorherre, for det viste sig, at der alligevel var saa mange Vanskeligheder i dette Forhold, at der ogsaa maatte skabes Lov og Ret her. Tilgangen til Arbejds-mændene er jo af højst forskellig Natur og bestaar ofte af et meget vanskeligt Menneskemateriale ...

Jeg skal ikke her komme ind paa nogen Kritik overfor Arbejds-mændenes Ledelse. Skal jeg gøre det, maa det være et Sted, hvor de selv er til Stede og kan forsvare sig, men jeg har saa ofte sagt til dem selv: Hvad kan det nytte med alle disse Paastande, at Arbejds-mændene er lige saa dygtige som Smedene, og at de maa have Lov til at udføre alt det Arbejde, de kan og vil.

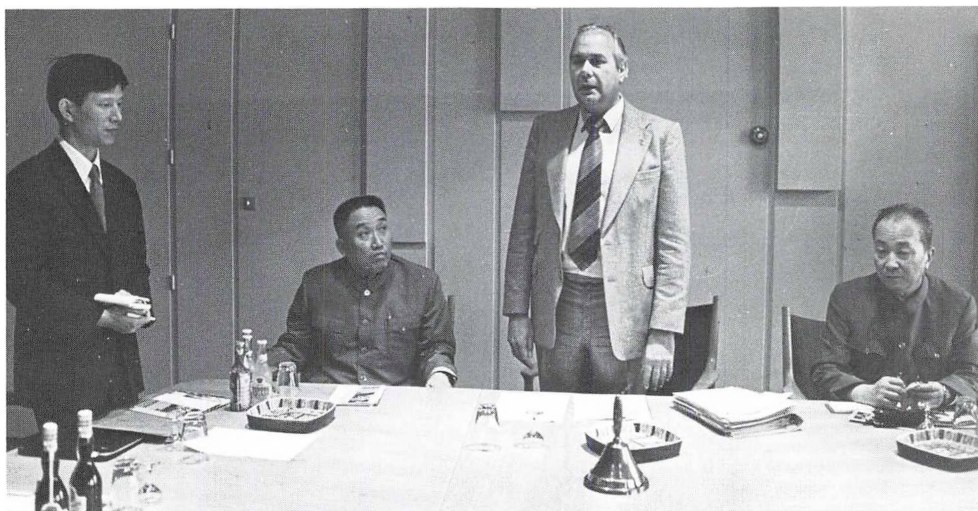
Jeg har ikke noget imod, at vi blev Arbejds-mænd allesammen, naar bare dette førte til, at Arbejds-mændene blev løftede op paa Haandværkslønninger, men det er jo netop det, der ikke sker. Nej, de trykker Haandværkernes Lønninger ned paa Arbejdsmandslønninger, og det kan vi ikke have.

Lyngsie holder imidlertid fortsat paa disse Anskuelse, og han kan vel ikke gøre andet, men nu kan I jo nok tænke Jer, at naar Lyngsie og jeg staar som Modstandere indenfor De samvirkende Fagforbund, saa er det ikke, fordi det for nogen af os er en Sport, men saa er det, fordi Interesserne er modsatte. Som det er hos os, er det vistnok ogsaa hos de fleste andre Fag ...

Vi skulle jo nødtigt have en Kile drevet ind i vore Organisationer, men det vil Arbejdsgiverne gerne have, og de undser sig ikke for hertil at benytte Arbejds-mændene. Dette maa vi værne os imod, men paa den anden Side er det jo i Virkeligheden Misbrug af Organisation, hvis vi kommer for langt ud med Hensyn til at staa skarpt overfor hinanden, og Organisationerne skulde jo nødtigt bevirke, at Arbejder sætter sig op imod Arbejder.

Der kunde siges meget om den Ting, men et vilde der være, som løste hele Spørgsmaalet, og det var, om vi alle sammen kom til at staa indenfor den samme Organisation. Men saa længe Arbejds-mændene ser saaledes paa det, at deres absolutte Lykke ligger deri at have en Organisation, som de bl. a. kan bruge overfor de forskellige Fag, saa hjælper det ikke for os at sige til dem, om de vil være med. Jeg har en Gang prøvet paa det, men der blev straks udstedt en Parole derimod, og det er fortsat saaledes, at det betragtes som Faneflugt for en Arbejds-mand at indmelde sig hos os.

Det var bemærkningerne med Hensyn til Arbejds-mændene. Jeg kender alle disse Vanskeligheder, og jeg siger derfor, at begynde at spille Tiden med at forhandle med Arbejds-mændene, vil jeg ikke. Kan jeg være med til at lave en Sammen-slutning, saa vil jeg være med dertil, saa-

I 1980'erne er Metalarbejderforbundets internationale samarbejde udstrakt til bl.a. Kina. Kinas metalarbejdere har været repræsenteret på en kongres i Dansk Metalarbejderforbund, og danske delegationer har været på visit i Kina. Her modtages to fremstående kinesere i Metalarbejderforbundets mødesal – tolken til venstre i billedet simultantolker forbundsformandens velkomstord.

ledes at Arbejdsmændene, naar de en skønne Dag kommer og siger: Hør, kan vi ikke komme med i det Industriforbund, saa vil jeg sige: Jo, I skal være inderlig velkomne, for det er egentlig Jer, vi først og fremmest havde Brug for ...

Nu ved De, at der er dem indenfor vore egne Kredse, der har ment, at De samvirkende Fagforbund blev for tidligt oprettede, og der kan siges meget om, hvad der skete den Gang, men der er en eneste Ting, som er rigtig, og det er, at Grunden til, at De samvirkende Fagforbund oprettedes i Aaret 1898, var Dan-nelsen af Arbejdsgiverforeningen af 1896 ...

Nu spørger De maaske: Hvorfor taler Du om alt det? Jo, det er fordi, ganske det samme nu er sket indenfor Jærn- og Metalindustrien. Der har de for et Par Aar siden eller saa, oprettet en ny Sammenslutning under Navn af »Industrifagene«, en

Sammenslutning, der rummer Industrier af den forskelligste Art indenfor sine Rammer, saaledes Oliemøller, Cementfabrikker, Teglværker, Sukkerfabrikker, Tekstilfabrikker og Jærnindustrien, og hvor særlig Tekstilfabrikanterne synes at have et stort Ord.

Paa et Møde i De samvirkende Fagforbund i Vinter raabtes stærkt Vagt i Gevær overfor denne Sammenslutning, men det synes jeg ikke, der er Grund til, for vi har jo altid forlangt at have Lov til at organisere os, som det passer os, og derfor maa vi lade dem organisere sig, som de vil.

Men ved denne Sammenslutning er der sket det, at de store Industribaroner har sluttet sig sammen, har lavet et stort Administrationsmaskineri, holder gode Kræfter, thi de sparer ikke paa deres Kontorhold, og det falder godt i Traad med, hvad Hauberg (direktør og formand for Jernets Arbejdsgiverforening, for Indu-

strifagene og Dansk Arbejdsgiverforening. Død 1920. Forf.'s anm.) en Gang sagde til mig: »Det er det, jeg siger, hvad gør det, at det koster 10,000 Kr. mere eller mindre i Kontorhold, thi hvad betyder det imod, om vi kan holde Lønnen nede med blot en eneste Øre pr. Time og Arbejder«. – Ja han har Ret. Hvad betyder de Par Øre til Kontorhold, naar blot Lønnen til Arbejderne kan holdes nede med en eneste Øre.

Dannelsen af dette Apparat medførte imidlertid, at de smaa Organisationer (på arbejdersiden, forf.'s anm.) følte sig underordnede og uskikkede til at tage Kampen op med deres Arbejdsgivere, og det vil De kunne forstaa ved at høre, at naar f.Eks. en Organisation paa 18 Medlemmer skal øve et organisatorisk Pres overfor en saadan Sammenslutning, saa betyder det ikke meget. Den trænger til et Rygstød, og om disse Forhold er det, at jeg har talt med vore egne Kolleger og med forskellige andre Organisationer, og vi har saa forhandlet, indtil det er sket, at vi er naaede til Enighed om et Udkast til Vedtægter for en saadan Sammenslutning.«

En centraliserings-proces

Efter denne gennemgang af problemerne – læg for resten mærke til det højtidelige »De«, hvormed J. A. Hansen tiltaler de kongresdelegerede – forelagdes forslag til vedtægter for den kommende CO-Metal, som et udvalg havde udarbejdet og var blevet *enigt* om. Derfor skal der nok ikke laves for meget om på dem, kommenterede J. A. Hansen – og det blev der så heller ikke.

Forslaget til vedtægter og til, at forbundet gik ind i den kommende sammenslutning, blev vedtaget med 108 stemmer og 2 delegerede undlod at stemme.

Indbudt til at deltage i CO-Metal var udover Smedeforbundet, Formerforbundet og Sliberforbundet, der endte med alene at blive stifterne, syv andre forbund. Smedeforbundet alene havde ved starten af CO-Metal 10.000 medlemmer, alle de andre tilsammen 3000. Mindst af de 10 var Filehuggernes Fagforening med 18 medlemmer.

Stiftelsen af Centralorganisationen af Metalarbejdere var, som det ses, egentlig tænkt som en stiltfærdig opstart til et industriforbund i jern- og metalindustrien. I en meget lang årrække var forbundets principielle holdning til den faglige struktur formuleret direkte i lovenes formålsparagraf. Man skulle virke for »dannelse af industriforbund«. Allerede i 1913 tog LO strukturspørgsmålet op til behandling, og man vedtog – ikke mindst i lyset af stiftelsen af CO-Metal året før – at anbefale medlemsorganisationerne at indgå i fagkarteller eller direkte at lave sammenslutning mellem beslægtede fag. Det blev ikke til noget – CO-Metal fik lov til at være alene som kartel. I 1922 vedtog en LO-kongres nogle direkte lovændringer, som handlede om dannelse af karteller, men med samme konkrete resultat som efter 1913.

Men Metalarbejderforbundet pressede stadig på for at forenkle strukturen i dansk fagbevægelse. Det skete i praksis ved henad vejen at foretage, hvad Hans Rasmussen kaldte en »centralisering« af fagstrukturen, dvs. en sammenslutning mellem Metalarbejderforbundet og flest mulige andre fagforbund med medlemmer beskæftiget indenfor »jernet«. Det

var overvejende forbund af faglærte, der her var tale om (se om denne udvikling omtalen på side 95), og 1. januar 1985 var denne proces tilendebragt. På det tidspunkt var, som før nævnt, samtlige faglærte arbejdergrupper indenfor jern- og metalindustrien organiseret i Dansk Metalarbejderforbund.

Det færdige kartel

Der lå imidlertid en verden udenfor den kreds af faglærte, som således havde slået sig sammen i Metal. Der var dels de forbund af faglærte, der vel havde medlemmer beskæftiget indenfor jern- og metalindustrien, men flere beskæftiget udenfor denne industri. Der var også de store forbund af ikke-faglærte, som i takt med den tekniske udvikling havde fået stadig flere medlemmer indenfor »jernet«, og som iøvrigt – især i år med høj beskæftigelse for faglærte – havde fået overdraget arbejdsopgaver, som, ofte i ikke ringe udstrækning, var af fagligt betonet karakter og derfor traditionelt havde »tilhørt« de faglærte.

Alle disse forbund hørte naturligt hjemme i Centralorganisationen af Metalarbejdere, og henad vejen lykkedes det da også skiftende forbundsformænd i deres egenskab af også at være formænd for CO-Metal at gøre kartellet fra 1912 fuldtalligt i den forstand, at det kom til at omfatte samtlige de forbund, som havde medlemmer på jernindustrielle arbejdspladser. De to store forbund af ikke-faglærte, Specialarbejderforbundet i Danmark og Kvindeligt Arbejderforbund, kom begge med i CO-Metal i 1949, og senest har Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark (HK) meldt sig

ind i 1983. Kartellet havde ved sit 75 års jubilæum i 1987 222.593 medlemmer imod 12.850 i 1912. Af de 222.000 medlemmer var de 114.000, nemlig forbundets aktive medlemmer, fra Dansk Metalarbejderforbund.

Tvangsflytning af medlemmer

Sammenslutninger med beslægtede fag og forbund og »centralisering« indenfor CO-Metal var naturligvis væsentlige fremskridt i struktursagen.

De skabte forenklingsmuligheder. Men man kan ikke påstå, at de tilnærmede dansk fagbevægelse til den industriforbundsstruktur, som man i mellemtiden havde set udvikle sig i næsten alle landene omkring os – i Norge, Sverige, Finland og Tyskland (men ikke i England, hvor fagbevægelsen var »født«. Her stod man – med de resultater, alle kender – fast på den traditionelle fagopdeling af fagbevægelsen).

Tværtimod var forholdet vel, at kartellerne havde virket hæmmende for at opnå det »ideelle«. De havde jo vist sig at kunne løse den mest påtrængende fællesopgave, nemlig samlede overenskomstløsninger for alle forbundene, på en rimelig måde. Så så man bort fra, at en lang række problemer, som i virkeligheden er stærkt orienterede direkte ud imod medlemmerne, lå uløste hen.

Det er især den stadig mere omsiggribende overflytningsproblematik, der her spiller ind. Til irritation og fortrydelse for mange medlemmer og til administrativ og økonomisk belastning for organisationerne.

Et par tal fra de senere år illustrerer denne sidste påstand. I årene fra 1982 til

1987, begge år incl., har Metalarbejderforbundet foretaget overflytninger – dvs. tilmeldinger eller frameldinger – af ialt 50.746 medlemmer. Af dette tal hidrører alene 19.377 overflytninger fra forholdet til SiD. Begge tal har vist stigende tendens gennem de senere år, og de fortæller, at mere end 50.000 fagforeningsmedlemmer alene omkring Metalarbejderforbundet har været udsat for at måtte skifte fagforening i den nævnte 6 års periode. I alt overvejende grad på grund af den struktur, hvorom dansk fagbevægelse er opbygget. Det er reelt *tvangs*flytninger, der er tale om.

Det er den slags kendsgerninger, som ligger bag Metalarbejderforbundets principielle ønske om industriforbund, hvis karakteristika kort kan summeres op på denne måde: Det er den struktur, som bygger på princippet én arbejdsplads – én fagforening, som i stor udstrækning overflødiggør medlemsoverflytninger mellem forbundene, stort set fjerner grænsesager mellem forbundene og derfor gør forbundene, de nye industriforbund altså, i stand til virkelig at koncentrere al kraft og interesse om medlemmerne og deres faglige behov.

For at opnå alt dette pressede Metalarbejderforbundet stadig på overfor andre fagforbund, og det måtte i sagens natur især være indenfor LO, at slagene skulle slås. I 1952 besluttede LO's forretningsudvalg at nedsætte et udvalg med daværende LO-formand Eiler Jensen som formand, og dette udvalg fremlagde på LO-kongressen 1955 »Redegørelse for foreliggende synspunkter vedrørende organisationsstrukturen«. Det gik med den som med tidligere forsøgte initiativer. I 1963 toges sagen op påny, og nu var det selve LO-kongressen, som nedsatte et ud-

valg til at løse op for problemerne, men reelt bidrog dette udvalg kun til at øge forvirringen. For dels afviste det at tage stilling til spørgsmålet om industriforbund eller karteller, for – sagde man – det er de enkelte forbunds suveræne ret at træffe beslutning herom. Dels kunne, sagde udvalget, meget tyde »på, at man i det fremtidige arbejde for at skabe en større effektivitet i fagbevægelsen skal gå flere veje«.

LO ønsker industriforbund

Men med nedsættelsen af en fast organisationskomité under LOs forretningsudvalg blev der i 1967 sat mere gang i sagerne. Organisationskomiteen, der blandt sine medlemmer talte Metals daværende næstformand Erik Høiland Andersen og efter hans død i 1968 daværende sekretær Paulus Andersen, fremkom til LO-kongressen 1971 med et helt konkret udspil. Man foreslog ikke blot en omstrukturering af fagbevægelsen, man foreslog en nøje opbygget industriforbundsstruktur med otte egentlige industriforbund, deriblandt et metalarbejderforbund og et HK-forbund. Det forunderlige skete: Organisationskomiteens forslag, der som en overgangsordning foreslog 19 storforbund, blev tiltrådt i stor enighed på kongressen. Kun elektrikerforbundet gik imod.

Så skulle endelig den sag være løst. Troede man. Da man indenfor jern- og metalindustrien allerede, i form af CO-Metal, havde lagt faserne med storforbund bag sig, kunne man her gå direkte igang med omdannelse til industriforbund. Derfor tog Metal-kongressen 1972 påny problemet op, og Hans Rasmussen, der

så ofte før havde argumenteret for industriforbund både i forbundet, i LO-kredsen og indenfor CO-Metal og helt havde fulgt forbundets traditionelle holdning i den sag, fremlagdes et forslag til resolution, hvis afgørende vendinger lød således:

»Kongressen bemyndiger den kommende hovedbestyrelse til at afgøre, om forbundet i konsekvens af en sådan vægning (fra især SiD og Kvindeligt Arbejderforbund. Forf.s anm.) imod at få skabt tidssvarende organisationsforhold på vort industriområde overfor modstående overenskomstparter bør kræve adgang til selvstændig overenskomstforhandling med dertil hørende selvstændighed i alle fremtidige forhandlingsforløb.«

Dette: at kræve selvstændig overenskomstforhandling betød reelt et farvel til Centralorganisationen af Metalarbejdere, hvis SiD og Kvindeligt Arbejderforbund ikke gik ind på forhandling om industriforbundsstrukturen – og det gjorde de netop ikke. På 1975 kongressen kunne Metalarbejderforbundets nye formand, Paulus Andersen, med en fuldt enig hovedbestyrelse bag sig konstatere, at der intet udkomme havde været af de forhandlings-invitationer, som forbundet havde sendt de øvrige CO-forbund.

Fælden klappede i

Nu var som tidligere antydnet selve dette at overveje forholdet til CO-Metal ikke nogen ny tanke. Også Hans Rasmussen havde været inde på, at kartelformen forhalede udviklingen frem imod industriforbund så meget, at det kunne føles utåleligt, og det var derfor også tidligere end 1972, omend kun i ord og meningsud-

vekslinger, indgået i hans overvejelser at »sprænge« Centralorganisationen for at sætte skub i tingene. Netop for at sætte skub i tingene, ikke for selve dette destruktive at ødelægge Centralorganisationen. Havde han i 1972 forudset den senere udvikling, ville han nok have foreslået en blødere formulering af den ovenfor citerede kongresbeslutning. Men nu bandt den, og i 1975 »klappede fælden« i.

Forbundsformand Paulus Andersen følte sig bundet af 1972-beslutningen og så i 1975 ingen anden udvej end at føre Metalarbejderforbundet ud af CO-Metal. Det skete med en udtalelse fra kongressen, hvori man først fastslog, at man igen ville indbyde de øvrige CO-forbund til forhandling, som skulle være afsluttet inden 1. april 1978, og hvor man dernæst – for at lægge pres på disse forhandlinger – »besluttede at udmelde forbundet af Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark med virkning fra 1. april 1976 for derved at stå friere i disse forhandlinger og for i givet fald at sikre, at forbundet selvstændigt kan føre overenskomstforhandlinger i 1977«.

Denne resolution vedtoges med 335 ja-stemmer imod 65 på Metalkongressens 1975. I 1972 stod kongressen enstemmigt bag den beslutning, som da blev truffet, selvom denne beslutning reelt kunne have udmeldelsen som en uundgåelig konsekvens.

Set i bakspejlet kan man diskutere, om Metalarbejderforbundet i 1975 burde have truffet beslutningen om at gå ud af CO-Metal. Det kan slås fast, at udmeldelsen 1. april 1976 og de efterfølgende fire års enegang ikke blev nogen umiddelbar succes i retning af at forbedre ud-sigterne for det, som var udmeldelsens

Tværtimod hvad der blev forudsagt, er lærlingene indenfor Metal fortsat meget aktive, også efter opløsningen af den særlige lærlingeorganisation og lærlingenes overgang til normalt forbundsmedlemskab. Forbundet har fået særlig ungdomssekretær (først Lars Westergaard, så Henning Blok Madsen og fra 1986 Henrik Kjærgaard), og både særlige Metal-sports-arrangementer og »Metals Ungdoms-Træf« er blevet store successer. Men også rent organisationsmæssigt og fagligt er der stor aktivitet; – her to billeder, hvor unge Metal-medlemmer møder frem til Metal-kongresserne i 1981 i Falkoner Centret i København (øverst) og foran Ålborg-hallen 1984, hvor de unge mødes med forbundsformand Georg Poulsen og de to næstformænd, Max Bæhring og Alex Hansen.

formål. Men i 1975 var der hos det store flertal på kongressen og i forbundets hovedbestyrelse ingen tvivl om, at det, som blev foretaget, ikke bare var nødvendigt for at videreudvikle beslutningen fra 1972, det ville også fremme udviklingen frem imod målsætningen – industriforbundet.

Der var skeptikere i 1975. Fremmest blandt dem var forbundssekretær Charles Hansen, der var næstformand og daglig sekretariatsleder i CO-Metal. Han var blandt de 65, der stemte imod.

Paulus Andersen lagde ikke skjul på, at det var et formål for Metalarbejderforbundet, at udmeldelsen skulle få CO-Metal til at gå i opløsning. Det skete ikke, og mange faktorer var afgørende herfor. Først må nævnes den kendsgerning, at de tilbageblevne organisationer ikke følte sig kuet, men tværtimod beslutsomme på at vise, at de kunne selv. De konstituerede sig, efter at Paulus Andersen havde nedlagt sit formandsskab i CO-Metal, med en ny ledelse med formanden for det daværende Guld- og Sølvarbejdernes Forbund, Verner Andersen, som formand – og med den hidtidige daglige leder, Charles Hansen, som næstformand.

Ikke mindst dette sidste vakte for en stund en ikke ringe bitterhed i Metalarbejderforbundet, for Charles Hansen var jo en »af vore egne«, og nogle følte hans handling som ikke så lidt af en faneflugt.

Men det skulle hen ad vejen vise sig, at det nok ikke mindst skyldtes disse to mænds måde at lede CO-Metal på, at sårene ikke blev dybere, end at de dog kunne heles. De stræbte også i praktisk handling efter, at Metal skulle vende tilbage.

Tog ikke konsekvensen

De to CO-lederes måde at håndtere tingene på påvirkede naturligvis stemningen i Metalarbejderforbundet, selvom den ikke indeholdt nogen egentlige løfter om, at der var opblødning i de fastlåste principper i sigte.

Men der var to andre konkrete forhold, som gjorde sig stærkt gældende: at Jernets Arbejdsgiverforening godt nok anerkendte Metalarbejderforbundet som en selvstændig overenskomstpartner og -forhandler, men gjorde det klart, at forbundet ikke kunne påregne at opnå et bedre overenskomstresultat end det, CO-Metal ville få. Dermed fratoges Metalarbejderforbundet på forhånd muligheden for at vise sine egne medlemmer – men især medlemmerne i de øvrige CO-forbund – at Metal kunne opnå de bedste resultater. Man kan sige, at Jernets Arbejdsgiverforening derved reelt lagde sten i vejen for den udvikling i struktursagen, som arbejdsgiverne vel principielt selv gerne så gennemført.

Især var det andet forhold imidlertid afgørende – at Metalarbejderforbundet ikke var parat til at drage den konsekvens af udmeldelsen, som det ville være at åbne forbundet som industriforbund med adgang for alle, der var beskæftiget i jern- og metalindustrien. En sådan handling kunne måske have givet det ønskede resultat. Men den havde betydet åben konfrontation med de tilbageblevne CO-forbund og tilsidesættelse af f.eks. alle indgåede grænseaftaler – og i sidste instans ville det have umuliggjort medlemskabet i LO. Enten ville man være tvunget til selv at melde sig ud – eller også ville de øvrige LO-medlemsforbund indenfor CO kræve Metal ekskluderet.

Det var altså konsekvenser, der havde været overvejet, og Metalarbejderforbundet var sådan set ikke i tvivl om, at man for en kortere periode både organisationsmæssigt og især økonomisk (for LO-medlemsskabet er en stor post på ethvert fagforbunds regnskab, og nogle har flere »kontante« fordele ud af det end andre) kunne klare at stå alene. Men man veg alligevel tilbage for en sådan udvikling ... det brede sammenhold i fagbevægelsen vejede, da det kom til stykket, tungere end struktursagen.

Den nye løsning

Derfor gik det, som det gik. Man kan imidlertid ikke af den omstændighed, at Metals udmeldelse af CO-Metal 1976-80 ikke blev nogen succes udlede, at den var et nederlag. For den førte faktisk frem til de forhandlinger mellem Metalarbejderforbundet og de øvrige CO-forbund, heriblandt ikke mindst SiD og Kvindeligt Arbejderforbund, som man ikke havde kunnet få efter 1972-kongressen.

Godt nok var situationen for en tid låst fast, og det er ikke mærkeligt, at Paulus Andersen var i en særdeles vanskelig situation som den, der stod i skudlinjen i det højst usædvanlige opbrud, der her havde fundet sted.

Men kort efter formandsskiftet i Metal i 1978, da Georg Poulsen havde afløst Paulus Andersen, tog Metal initiativ til drøftelser om strukturen – i ordvalget på et ret uforpligtende plan, men ingen misforstod, at sigtet ville være Metalarbejderforbundets tilbagevenden til CO-Metal. Der nedsattes et udvalg, hvor Metalarbejderforbundets repræsentanter var næstformand Alex Hansen og afdelings-

Det normale er, at Metals og SiD's formænd er enige – men det lægges der ikke så meget mærke til, som når synspunkterne står skarpt overfor hinanden. Her er Georg Poulsen og Hardy Hansen fotograferet under en pause på LO's repræsentantskabsmøde 1981.

formand Palle Timm, Odense, og det lykkedes dette udvalg, hvor Charles Hansen og Hardy Hansen repræsenterede CO-siden, at nå frem til en »hensigts-erklæring«, der reelt var meget mere end dette ret uforpligtende ord antyder. Den indeholdt nemlig, som Charles Hansen formulerede det i CO-Metals beretning for 1980, faktisk en sådan ny kompetence til CO-Metal, at CO på alle forhandlingsområder fik placering som et industriforbund – uden at denne betegnelse måtte hæftes på.

»Hensigtserklæringen« blev dateret 7. december 1979, og den har siden været grundlag for CO-Metals virksomhed. Med virkning fra 1. februar 1980 vendte Metalarbejderforbundet tilbage til CO-

Metal, og fra 1. april 1980 var Metalarbejderforbundets formand også formand for CO-Metal, således som alle hans forgængere havde været det.

Men Metals interesse i struktursagen er ikke endt med det. På LO-kongressen 1979 foreslog Metalarbejderforbundet, at kongressen skulle fastsætte en tidsfrist for overgang til industriforbund, således som det var besluttet i 1971. Metal mente, at fristen kunne sættes til 1. januar 1985, fra hvilket tidspunkt nye og skærpede regler for statsanerkendelse af arbejdsledelseskasser trådte i kraft med bl.a. den virkning, at en del små a-kasser (og forbund) derefter ikke længere kunne opretholdes som selvstændige. Men kongressen var imod, og Metal trak sit forslag, da man fik sikkerhed for, at LOs principielle holdning til struktursagen stadig var beslutningerne fra 1971.

To nye udspil

Men det skulle nu ikke vare så længe, før denne holdning blev opgivet. I 1979 var SiD fremkommet med et nyt selvstændigt udspil i struktursagen – et forslag om, at alle hidtidige fagforbund samledes i ét forbund, der til gengæld skulle opdeles i 8 branchesekretariater. Metalarbejderforbundet erklærede sig villigt til at afprøve forslaget med et forsøg på Fyn, men alle andre forbund afviste – så forsøget blev ikke til noget.

SiD-forslaget havde det tilfælles med LOs fra 1971, at begge i princippet byggede på en form for brancheopdeling. LO-kongressen 1983 besluttede at henstille til forbundene at drøfte struktursagen påny, og LOs organisationskomité, hvor nu næstformand Alex Hansen og ef-

ter hans afgang næstformand Frits Bauch var medlem, fremlagde så i 1987 det senest udarbejdede strukturforslag – mon man tør regne det for det sidste?

Det er et kompromis mellem LOs eget forslag fra 1971, som ikke har kunnet realiseres, og SiDs forslag. Efter det skal fagbevægelsen over en 12 års periode omstruktureres til først karteller i alle brancher (reelt med CO-Metal som model), derefter skal kartellerne have udvidet kompetence (som CO-Metal efter »hensigtserklæringen«) og endelig skal kartellerne udvikle sig til en organisationsform, som de, der er tilhængere af industriforbund, synes at have valgt at kalde ved denne betegnelse.

Denne fremgangsmåde vandt enig tilslutning på LO-kongressen 1987. Den skal drøftes igen på LOs repræsentantskabsmøde 1988 og endeligt vedtages på en ekstraordinær LO-kongres 1989.

Metalarbejderforbundet viste sin gode vilje til at medvirke til strukturændringer – selvom disse ikke absolut førte til industriforbund. På kongressen 1981 »blødgjorde« man sin hidtidige kategoriske indstilling til industriforbund, idet forbundslovenes formålsparagraf vedrørende dette spørgsmål fik denne formulering: »Forbundet skal arbejde for en modernisering af den faglige struktur, principielt for dannelse af industriforbund«. Man var altså åben overfor alt, som kunne være en forbedring i forhold til det bestående.

Altsammen tør det siges at være udtryk for, at alle efterhånden er klar over, at den faglige struktur i Danmark ikke svarer til de krav, en moderne tid stiller til fagbevægelsen.

At det ikke blot er organisations/ledelserne, der mener sådan, blev bekræftet af

et omfattende arbejdspladsforsøg, som CO-Metal gennemførte 1984-86. Under dette forsøg etableredes på fem store arbejdspladser de lokale fællesklubber faktisk som samlende organ for alle arbejdergrupper i fagretslig henseende med direkte reference til CO-sekretariatet i København. Det blev en så stor succes, at de fem arbejdspladser dybt beklagede, da organisationerne – på grund af modstand fra SiD – ikke kunne enes om at lade forsøget fortsætte udover det aftalte tidspunkt.

Strukturen er altså også en sag af betydning direkte på arbejdspladserne, hvor en forenklet struktur kan bidrage til

et bedre samarbejde mellem de forskellige arbejdergrupper – faktisk medfører et bedre kammeratskab mellem dem.

Og til dette kommer så nu, som foran nævnt, at også de faglige uddannelser spiller ind i struktursagen. Det sker dels derved, at man uden ændring i strukturen kan risikere en voldsom opsplittning af de forskellige faggrupper på flere forbund. Men det sker også ved, at man kun i en faglig struktur efter arbejdsplads- og industrimønsteret kan sikre, at alle arbejdergrupper i en virksomhed kan få den fagligt betonedede erhvervsuddannelse, som de selv ønsker, og som virksomhederne har brug for.

Holdninger og personer

Det er rigtigt, som der står skrevet på denne bogs titelblad: at smedene i Danmark vel aldrig blev noget arbejder-aristokrati. I hvert fald ikke i den forstand, at de søgte at skille sig ud fra fællesskabet. Men de blev gennem organisationerne både spydspids og murbrækker for mange af de fremskridt, fagbevægelsen har skabt.

Godt nok er det i enhver organisation de *mange*, som er forudsætningen for stort set alt, hvad der sker. Uden de manges fælles styrke, der ikke bliver mindre af, at de fleste forbliver anonyme, ukendte, ville kun lidt være nået.

Men så ubestrideligt dette er, er det lige så klart, at der skal enkeltpersoner til at give de manges drømme og ønsker mæle. Det er den enkelte, der skiller sig ud fra flokken, men alligevel forbliver indenfor den varme, som kun fællesskabet kan give, – det er denne enkelte, der hele tiden driver på og på sin vis sætter sin signatur på de holdninger, de målsætninger og de resultater, der formuleres og nås.

Og det selvom *de enkelte* i en stor organisation, som metalarbejdernes hurtigt blev, i virkeligheden var mange. Næmlig alle dem, der på arbejdspladserne og i lokal foreningsvirksomhed tog det daglige slæb og – især i de første svære år – løb den risiko, der var forbundet med at ville lave om både på de nære levevilkår og på forholdene i samfundet.

Rundt om i denne bog er der fortalt om en del af dem, der blev anførere i metalarbejdernes bevægelse væk fra det i enhver henseende besiddelsesløse proletariat og frem til en tilstand, som er præget

af større lighed og social tryghed. I det følgende fortælles om nogle af dem, der fik en særlig central placering og blev formænd for organisationen.

Tvunget til politik

Oprindeligt talte man i politisk sammenhæng blandt arbejdere i dette land om »Arbejderpartiet«. Det var igennem Arbejderpartiet, som »Internationale« hurtigt blev til i daglig tale, de få, der skabte den faglige og politiske arbejderbevægelse, ville fremme deres ideer. Førernes fængsling og flugt op til midten af 1870erne skabte forvirring, men fagbevægelsen rejste sig hurtigt igen, og i 1878 var man blevet klar over, at det var praktisk med en arbejdsdeling – de faglige organisationer skulle tage sig af forholdene på arbejdspladserne og Socialdemokratiske Forbund, som nu blev stiftet, af alt det andet. Alle de store mål, som alligevel lå noget ude i det fjerne.

Men at de to hørte sammen, derom var der ingen tvivl.

Fra begyndelsen af 1880erne gjaldt den regel i smedenes fagforening i København, at medlemmerne var forpligtede til at holde Social-Demokraten. Godt nok fremgår det ikke, hvordan man kontrollerede, at denne beslutning blev overholdt. I 1883 fik fagforeningen en indbydelse fra Socialdemokratiske Forbund om at deltage med fanen i årets grundlovsfest. Man svarede nej tak. Men i 1884 bad man selv om at måtte være med og har så principielt været det siden.

Men det var ikke sådan, at man snakkede politik i det daglige. Det var netop det, man havde oprettet Socialdemokratiet til. Faktisk var det sådan, at man i en temmelig lang årrække – udover at deltage med fanen i de særlige politiske højtider – holdt sig til det strengt faglige. Men lige efter århundredskiftet, i 1903, da den tidligere nævnte direktør Hauberg var blevet afløst som formand for Jernets Arbejdsgiverforening af ingeniør Alexander Foss (medejer af F. L. Smidth & Co.), kom det politiske op over overfladen.

Alexander Foss var blevet valgt ind i Københavns Borgerrepræsentation under etiketten »antisocialist«, og – fortæller J. A. Hansen i forbundets jubilæumsskrift fra 1913 – »i det hele taget var vore jernfabrikanter stærkt politisk engagerede i årene omkring 1903-04, og dette var lige ved at føre med sig, at også vort forbund begyndte at deltage i den politiske agitation. Der blev således først på året holdt et fællesbestyrelsesmøde i de københavnske afdelinger, hvor man beskæftigede sig med, hvad man som modvægt skulle stille op mod arbejdsgiverpolitikken, samt om man eventuelt skulle medvirke ved agitationen til Borgerrepræsentationsvalgene.

Dette var ret usædvanligt, thi fagforeningerne har igennem årene i deres virksomhed ingenlunde været politiske, selvom de ved hjælp af alle til rådighed stående midler – deriblandt også påvirkning af Rigsdagen – søgte at nå frem til bedre vilkår for arbejderne«.

Denne forklaring kan jo nok sætte den diskussion, som med mellemrum dukker op om fagbevægelsens politiske virksomhed, i sin rette sammenhæng.

Det er dog naturligvis klart, at fagbevægelsens folk fra første færd, altså fra

»Internationale«s start i 1871, personligt var socialdemokrater, »socialister« som man sagde. I en polemik med højrebladet »Dagbladet«, der i november 1884 havde villet nægte fagforeningerne ret til at drive politisk virksomhed, skrev Ferdinand Hurop således:

»Når Dagbladet skriver, at fagforeningernes bestyrelser er af rent socialistisk art, så er det såre naturligt, fordi fagforeningernes flertal er socialdemokrater. Men iøvrigt gør vi ingen undtagelser ved optagelse i foreningerne med hensyn til politiske anskuelser, og hvorfor foreslår Dagbladet så ikke masseindmeldelse i fagforeningerne for at sætte andre bestyrelser i stedet – hos os er stemmeret ikke betinget af at have været medlem i 3 måneder«.

Og det råd, der altså er fra 1884, kan såmænd i visse sammenhænge også bruges nu 100 år senere.

Ferdinand Hurop

Der kom allerede i arbejderbevægelsens tidligste barndom til at stå en særlig glans om *Ferdinand Hurops* navn. Han var forbundets formand nr. 2, og han beklædte kun formandsposten i 2 år. Men både den voldsomme aktivitet, han udfoldede, og den entusiasme, han lagde i al sin virksomhed, gjorde ham til en af sin tids mest fremtrædende arbejderledere, både fagligt og politisk, og hans senere skæbne, der har skær over sig af både tragedie og romantik, har skaffet ham en særlig plads i Metalarbejderforbundets historie.

Ferdinand Hurop var født i København 1853, men voksede op i Kristrup ved Randers, hvor han lærte smedehåndværket. Allerede 20 år gammel var han tilba-

ge i sin fødeby, og han var blandt dem, der genrejste fagforeningen af 1873 efter nogle års dvaletilstand. Han kom i bestyrelsen og var formand for fagforeningen 1884-87, da han pludselig brød af og blev afløst af den Vald. Olsen, der året efter tog initiativet til stiftelse af forbundet.

Ferdinand Hurop var blevet slidt fysisk og psykisk ned under storlockouten 1885, som det under uhyre anstrengelser og en voldsom kamp-intensitet lykkedes ham at føre sine folk igennem – godt nok, som tidligere fortalt, ikke til sejr, men heller ikke til underkastelse.

Han blev også i stort omfang politisk aktiv. Samtidig med, at han berejste landet for at oprette fagforeninger (hvoraf langt de fleste forsvandt igen), udfoldede han en ivrig agitationsvirksomhed for Socialdemokratisk Forbund og fungerede faktisk – sideløbende med sit faglige hverv – som rejsesekretær for partiet og oprettede alene efter folketingsvalget 1884, da de første socialdemokrater blev valgt til Folketinget, en halv snes partiforeninger. I 1888, samme år som Smedeforbundet stiftedes, var han medstifter af Socialdemokratiet i 12. kreds i København, hvis første formand han blev – en post, han bevarede til 1891, og hvor han iøvrigt senere udnævntes til æresmedlem.

Hans stærke politiske engagement, der var et udtryk for dyb forståelse for, at politisk og faglig virksomhed er to sider af samme sag, førte iøvrigt til, at han ved folketingsvalgene i 1890 og 1892 var partiets kandidat på Frederiksberg som modkandidat til højremanden, krigsminister J. Bahnson. Men det var ikke velset i fagforeningen med al denne »politiseren« – en generalforsamling opfordrede ham faktisk til nu at passe sit fagforeringsarbejde.

Da Hurop fratrådte i fagforeningen 1887 – her var han iøvrigt den første fast-lønnede tillidsmand i Smedeforbundets historie til en ugeløn af 25 kr. – var han en kort overgang selvstændig mester, men blev så i et par år forvalter på Arbejdernes Fællesbageri. Hele tiden sideløbende med en politisk aktivitet, der gjorde ham så kendt, at han iflg. Ib Koch-Olsen i »Kampens Gang« ved valgene til partiets hovedbestyrelse, som han var medlem af 1884-92, opnåede flere stemmer end de ældre ledere.

Andre om Hurop

I 1890 var Vald. Olsen blevet godt træt af sit formandshverv. Det var godt nok lønnet, først med 10 kr., så med 20 kr. om måneden – altså absolut ikke til at leve af. Men dertil kom organisationsmæssige gniderier, især vanskeligheder med at skaffe penge til de mange strejker, som medlemmerne ville have ført.

Så trådte Ferdinand Hurop til, men hans tid som forbundsformand blev ikke særligt glørværdig. Han havde tjent sine faglige sporer i en tidligere fase af den faglige opbygningsperiode, og da han i 1913 på J. A. Hansens opfordring skrev »erindringer«, er det da også karakteristisk, at han udelukkende kredsede om årene som fagforeningsformand – det var lockouten 1885, der stod i centrum for alt, hvad han fortalte om.

Sandheden er vel nok, at han faktisk i 1890 allerede havde mistet lysten til faglig virksomhed, men ambition parret med personlige problemer fik ham til at overtage det hverv, han vel allerede i 1888 havde været selvskreven til, men dengang ikke magtede at overtage.

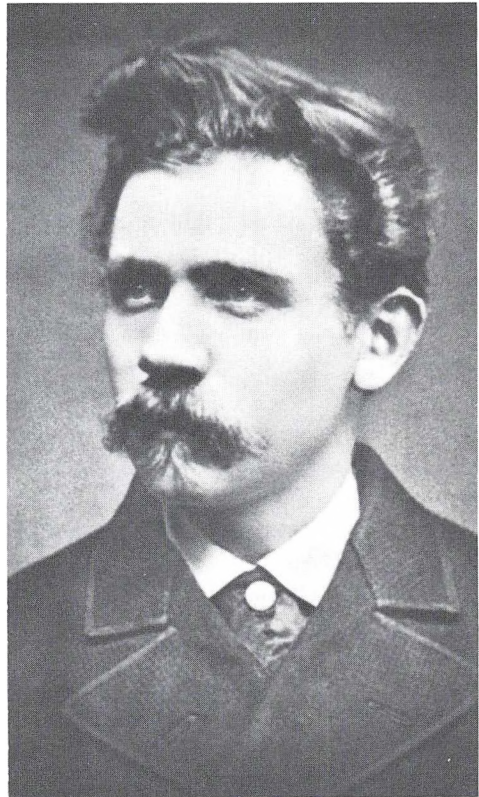
Både Vald. Olsen og H. P. Hansen, der 1892 overtog formandshvervet, har skildret Hurop. Vald. Olsen skrev i 1913 bl.a.:

»Hurop var forud for sin tid, han havde ikke stunder at vente. Og når vi andre undertiden forsøgte at holde lidt igen og bebrejdede ham, at han havde for mange jern i ilden, vendte han sig harmfuldt til os og sagde, at vel hed det i et gammelt ordsprog, at den, der havde for mange jern i ilden, brændte nogle, men at der dog var et andet ordsprog, hvis sandhed vi alle kendte af erfaring, at man skulle smede, mens jernet var varmt. – Og så smedede han fort.« Og lidt senere siger Vald. Olsen: »Hurop holdt dog ud som formand (for fagforeningen. Forf.s anm.) i 2 år efter lockoutens slutning, men det var ham åbenbart en plage at stå som formand for en forening, der intet magtede, og som i den tid kun havde det ene formål: at redde, hvad reddes kunne, og at vente ... «.

Men Vald. Olsen er også den, der har fremhævet Ferdinand Hurops særlige leder-kvalifikationer:

»Hurops indtrædelse i ledelsen var en kolossal gevinst for foreningen. Med sin veltalenhed, sin tillidvækkende-ærlige karakter, sin kundskabsmængde, som han til dels havde erhvervet i sin tjenestetid som underofficer, og først og sidst sin utrolige hukommelse, som bl.a. gjorde, at han kendte alle de mennesker ved navn, som han i hine bevægede år kom i berøring med, var han netop manden, vi trængte til ... Hurop holdt foredrag, som altid fængslede, fordi han talte om dagligdags ting, som enhver kunne følge, og som enhver havde interesse af«.

Og H. P. Hansen gav – i 25 års skriftet for fagforeningen af 1873, hvorfra også

Ferdinand Hurop – ungdomsbillede fra den tid, da han blev formand for forbundet 1890. På side 17 ses han sammen med tre formandskolleger ved forbundets 25 års jubilæum.

det netop gengivne citat af Vald. Olsen stammer – denne karakteristik af Ferdinand Hurop:

»Hurop, der havde udrettet så stort et arbejde for smedene i midten af firserne, var ganske vist igen blevet formand den 23. oktober 1890, men det var ikke mere Hurop fra for nogle år tilbage. Personen var vel kommet igen, men hans lyst og energi var nu mere kastet over på det politiske område, han var blevet det store publikums mand, mere end det var godt for hans varetagelse af smedenes faglige interesser.«

Den perfekte Hurop

Men Hurop var nu ikke uden sans for de små tings store betydning. F.eks. fik han i fagforeningen af 1873 gennemført et forslag om, at »hvis et medlem eller hans hustru afgår ved døden, kan deres efterladte ved henvendelse til forbundet få ligfølge af 32 medlemmer med fanen«. Og om dette at give »indkitning« ved tiltræden på en ny arbejdsplads skrev han i fagbladet: »Det er en uting at fastholde den traditionelle skik, at en arbejder skal give indstand, når han tiltræder nyt arbejde, fordi han som oftest har små midler og føler hårdt den udgift, der forårsages ved at give indstand, og ofte må han på grund af dårlige lønningsforhold efter få dages forløb søge nyt arbejde, og da kommer samme udgift ... Lad os derfor, når han dog er medlem af vort forbund, betragte det som tilstrækkeligt bevis på, at han er en god kammerat!«

Det fremgår klart, at de var forskellige, de tre mænd der her er nævnt. Vald. Olsen og H. P. Hansen var nok mere resultat-orienterede end Hurop, mere jordbundne og derved måske mere af samme slags som faglige ledere anno 1988. Men Hurop havde set stjernerne – her et lille citat fra hans bidrag til forbundets jubilæumsskrift 1913:

»Når store mål skal nås, så fylk jer om fanen. Lad de små spørgsmål ligge til senere tider. Selvom de sover hen i forglemmelsens evige søvn, er ingen skade sket.

»Kundskab er magt«, det er sandt. Men sammenhold og kæmpestærke organisationer, det er den eneste magt, verden bøjer sig for. Derfor er sammenholdet midlet, målet og vejen fremover. Fæst blikket på det store mål og lad drøvtyggerne nyde deres måltid i ro; de var, er og bliver altid halen i udviklingen.«

Hurop i Amerika og Nakskov

Hurop rejste fra Danmark til USA i 1893. Han emigrerede, først og fremmest på grund af personlig modgang og sorg. Han var blevet skilt fra sin første hustru året før. Han tog til øststaterne i USA og købte 1898 jord i staten Washington, i Enumclaw nær byen Seattle.

I 1911 solgte han den farm, han her fik skabt, for at blive redaktør af et dansk-norsk ugeblad, Social-Demokraten, i Chicago.

– Men i 1913 prøver han et nyt opbrud – den gang for på invitation fra sit gamle forbund at vende tilbage til Danmark, først og fremmest for at deltage i forbundets 25 års jubilæum, men dernæst også med tanke på måske at blive hjemme.

Han havde i forvejen orienteret sig om mulighederne for et job i det gamle land, og det viste sig, at han kunne blive forretningsfører på Lolland-Falsters Socialdemokrat i Nakskov, og det tilbud tog han imod.

Efter jubilæet tog han og hustruen Anna, med hvem han var blevet gift i Windsor, Canada, i 1896, til Nakskov. Han kastede sig ud i arbejdet og var aktiv både som forretningsfører, som skrevende medarbejder i avisen og som foredragsholder rundt om i bladområdet. Han fik nær kontakt til Th. Stauning, og af en halv snes breve fra Stauning til Hurop fremgår, at Stauning lagde vægt på at høre Hurops mening.

Men Nakskov var ikke lykken for Hurop og hans kone. Han skrev senere, at Nakskov var en stiv og klassedelt provinsby, som parret ikke kunne trives i – i en artikel i dagbladet Ny Dag (som Lolland-Falsters Socialdemokrat nu hedder) for 29. december 1984 hed det, at Anna

især var »oprørt over borgerskabets snobbethed – og over, at der ikke er of-fentlig adgang til byens parker«.

Da første verdenskrig brød ud, blev Hurop rastløs, han sagde sin stilling op og sejlede 1. oktober 1914 tilbage til USA.

Hurop og hunden

Han tog igen fat på »Social-Demokra-ten« i Chicago, men syndikalistiske strømninger delte partiet, og han gav op. Parret rejste til Virginia for nær byen Richmond at starte en »andels-farm« under navnet Windsor Community Farm sammen med 30-40 andre danskere. I 1916 overtog de i fællesskab 1416 acres land (omkring 1200 tdr. land). Men eks-perimentet endte i fiasko, fordi den al-mindelige krise i USA også ramte dem – og Hurop valgte at gribe ind, før foreta-gendet gik fallit. Alle hans med-andels-havere slap fra affæren på rimelig vis, men Hurop selv mistede, hvad han hav-de sparet sammen, og i en en alder af 69 år brød han påny op for at begynde forfra på en frisk i Enumclaw.

Han blev bestyrer på et lokalt elværk, hvor han arbejdede om natten – og det passede ham godt: Han lærte sin hund at lytte til maskinerne. Når de lød forkert, begyndte hunden af pibe og fangede på den måde hans opmærksomhed. Men el-lers kunne han så bruge tiden til at skrive artikler til blade i USA og breve til venner i Danmark.

Ferdinand Hurop holdt op at arbejde i en alder af 75 år, og han døde 22. april 1934 i Enumclaw, hvor han også er be-gravet. Han blev 81 år.

J. A. Hansen

J. A. Hansen, tegnet af Hans Lollesgaard.

To af Metalarbejderforbundets formænd gennem de 100 år tegner sig alene for over halvdelen af alle årene. Det er J. A. Hansen, som var formand 1899-1926, og Hans Rasmussen, hvis formandstid strakte sig fra 1944 til 1972. Det er natu-rligt, at de to mere end andre har sat deres præg på forbundets udvikling. Ikke bare på grund af deres lange »embedsperio-der«, men – måske især – fordi de fyldte formandsstolen ud i usædvanlig grad.

Jacob Anton Hansen, altid kaldet I.A., blev valgt til forbundets formand påske-lørdag 2. april 1899. Han havde da siden 1895 været formand for Skibssmede-for-eningen i København og var i 1897 valgt til forbundets hovedbestyrelse. Han var født 8. oktober 1867 i Alminde, Landet sogn på Lolland, kom efter udlære som

grovsmed til København 1885 og fik arbejde på Burmeister & Wains skibsværft. Han gik direkte fra arbejdet dér til hvervet som forbundsformand, der skulle føre til så meget andet: Medlem af LOs forretningsudvalg 1907, dommer til sin død i først den permanente- så den faste voldgiftsret 1900, medlem af Københavns Borgerrepræsentation 1918, dens formand 1925, medlem af Landstinget 1924, medstifter af Arbejdernes Landsbank og medlem af dens første bestyrelse.

Men bag disse tørre data ligger et væld af praktiske resultater og alle de dramatiske situationer og personopgør – og opgør med andres meninger og holdninger og forsvar for sine egne – som tilsammen giver forklaringen på, at J. A. Hansen blev en af forbundets store formænd, en legendarisk skikkelse.

Andre om J. A.

Det giver et indtryk af, hvad og hvem J. A. Hansen var, i nogle korte citater at se, hvad han selv har givet udtryk for af meninger – og hvordan andre har søgt at karakterisere ham:

»Hans selvbevidsthed kunne nærme sig det utålelige. Han var initiativrig og handlekraftig, både smidig diplomat og bidsk i debatten, og han var skånselsløs overfor dem, der gik imod de interesser, han følte sig sat til at varetage. Selv blev han vedholdende angrebet af syndikali-ster og fagopposition, som i hans person så den inkarnerede reformisme.« (Oluf Bertolt/Vagn Dybdahl i Dansk Biografisk Leksikon).

*

»Få mennesker har i levende live været så omstridte som J. A. Hansen. Hans indsats i det offentlige liv og den indflydelse,

som dette gav ham, betød, at alle døre stod ham åbne, og et ønske fra hans side om at få en sag fremmet var vanskeligt at sidde overhørig.« (Hovedkasserer A. Johansen ved J. A. Hansens død 1926).

*

»For mange stod J. A. Hansen sikkert som en noget overlegen og kølig person, men for dem, der lærte ham at kende, var han et varmhjertet menneske i besiddelse af en ægte og dyb kammeratskabsfølelse ... Man har sagt, at J. A. Hansen var moderat og konservativ, og hvis man dermed vil gøre gældende, at han ikke indlod sig på eksperimenter, og at han fastholdt de en gang prøvede metoder, indtil han var overbevist om, at andre kunne være mere nyttige for den organisation, hvis vé og vel tidligt og silde lå ham på hjertet, så er betegnelsen rigtig. Han udtalte ofte, når han ikke i første omgang var i stand til at gennemføre, hvad han ønskede, at »den sunde fornuft sejrer dog altid til sidst« ... (Johs. Kjærbøl på den ekstra kongres 14. august 1926, da han valgtes til J. A. Hansens efterfølger i forbundets formandsstol).

J. A. Hansen, fredens mand

Og så et lille udpluk af citater af, hvad J. A. Hansen selv sagde eller skrev. De giver også manden:

»Vore medlemmer vil sikkert forstå, hvilken stor betydning det har for os at have solide forbindelser med de udenlandske organisationer, så længe vor stilling overfor arbejdsgiverorganisationerne er en sådan, at vi så at sige hver dag, det skal være, kan få en lockout.« (I artikel i fagbladet efter deltagelse i det tyske metalarbejderforbunds kongres april

1899, få dage efter sit valg til forbundsformand – åbenbart med en forudanelse om storlockouten, der udbrød nogle uger senere).

✱

»Altså, vi siger til vore medlemmer: brug ikke fagforeningen som skræmmebillede overfor arbejdsgiverne, men forlang mere for dit arbejde, fordi du føler, at det er mere værd.«

—

»Man må her som overalt vænne sig til den tanke, at når arbejdsgiverne har ordet, så gælder magt for ret, og vi har da kun at se os om efter midler til at gøre deres brutalitet uskadelig.«

—

»Altså, vor stilling er solid. Vi står stærkere end nogensinde tidligere; men vi er ikke glade ved udsigten til at skulle bruge vore kræfter i oprivende kampe i stedet for at bruge dem til fordel for et jævnt og roligt fremskridt. Men man har som bekendt ikke fred længere, end ens nabo vil, og vi lover at være på vort post.« (Tre citater fra artikler i fagbladet i månederne efter storlockouten 1899).

✱

»Verden blev ikke reformeret på én gang, men vi oplever et tårbrud, som i de europæiske lande har skabt en atmosfære, i hvilken der kan og vil blive gennemført reformer til gavn for det arbejdende folk. Dette betyder ikke »proletariatets diktatur«, og i virkeligheden er dette kun en frase, et uvirkeligt begreb, som intet samfund kan holdes oppe ved. Et samfund kan kun baseres på et regimente, der har plads for hele folket, for alle afskygninger under respekt for ikke alene en enkelt klasses rettigheder, men for alle menneskers rettigheder.« (Artikel i fag-

bladet november 1918 efter våbenstilstanden efter første verdenskrig).

✱

»Hvad der kunne være sket, hvis generalstrejken var blevet iværksat, skal vi ikke her beskæftige os med. Generalstrejke er en form for revolution, den er magtanvendelse, og må altså enten sejre eller det modsatte.« (Betragtning i forbundsberetningen for 1920 efter Christian den Tiendes statskup).

✱

»Det eneste og sikre resultat af stor-kampen er, at begge parter taber. Dette er dog ikke engang hovedsagen; denne er, som ved al krig, at store værdier ødelægges. Hvorfor kom da kampen? Fordi arbejdsgiverne ønskede, og fordi vi endnu ikke var stærke nok til at forhindre den. Foruden en vilje hos begge parter til så vidt muligt at undgå kamp, må der hos to så stærke modstandere, som de nuværende arbejdsgiver- og arbejderorganisationer er, i visse tilfælde udvises resignation, som fra arbejderside må bestå i, at kravene ikke stilles højere, end de med rimelighed kan honoreres af modstanderne, thi forlanger man mere, har man på forhånd tabt, da modstanderne så intet andet valg har end at tage kampen.

På den anden side må arbejdsgiverne forstå, at hvis det skal være muligt at bevare det kollektive overenskomsts system, må de under hensyntagen til alle forhåndenværende forhold, herunder den stærke tekniske udvikling, være villige til at vise en sådan imødekommenhed, at også arbejderne får fordel af alle de fremskridt, som i uophørlig rækkefølge fremtræder under denne moderne industrialisme. Og her er det, vi mener, at arbejdsgiverne ikke har været tilstrækkeligt lydhøre.« (I forbundsberetningen for

1925-26, J. A. Hansens sidste, efter afslutning af storlockouten 1925).

Det vil fremgå, at J. A. Hansen var en forhandlingens mand, også en fredens mand. Men ikke en mand, som for enhver pris ville undgå kampen.

J. A. Hansen og kommandøren

I Metalarbejderforbundets historie står J. A. Hansens navn på nogle af de gennem alle 100 år mest markante begivenheder og nyskabelser.

Forrest blandt dem står skabelsen af den første kollektive overenskomst i marts 1900. Det var, som Hans Rasmussen skriver i »Ilden i min Esse«, godt nok ikke alene J. A. Hansens fortjeneste, at denne banebrydende overenskomst kom igennem – han må dele æren med direktøren på B&Ws skibsværft, kommandør K. C. Nielsen. Ham havde J. A. Hansen lært at kende et par år tidligere, da han i 1898 – i egenskab af at være formand for Skibssmedeforeningen i København – havde indgået en overenskomst på B&W, der stod udenfor arbejdsgiverorganisationen, og det netop med kommandøren.

J. A. Hansen har selv fortalt, hvordan forhistorien til marts-overenskomsten af 1900 var: Kort efter afslutningen af den store lockout 1899 aftaltes et møde mellem bestyrelsen for fabrikantforeningerne og forbundets hovedbestyrelse for at »rydde op« og iøvrigt finde frem til, hvordan man i »jernet« skulle fortolke det såkaldte septemberforlig. J. A. Hansen lagde op til mødet med en artikel i fagbladet med overskriften: »Skal vi være venner«.

Disse forhandlinger førte ikke rigtig til noget, men så en dag mødte J. A. Hansen

kommandør K. C. Nielsen på gaden, og denne havde da spurgt, om han – der jo havde kunnet forhandle en overenskomst igennem på B&W – måske kunne hjælpe med til en overenskomst for hele faget. »Han mente, at denne kendsgerning måske kunne virke velgørende, dersom han kom til at deltage i de nævnte forhandlinger. Det varede ikke længe, før forholdet var ordnet på denne måde«, fortalte J. A. Hansen, der tilføjede, at det nok ikke var uden bagtanke fra fabrikanternes side, for B&W var som nævnt hidtil ikke medlem af Arbejdsgiverforeningen og deltog derfor ikke i de mange lockouter, iøvrigt heller ikke i storlockouten 1899. Det havde været til betydelig ubehag og gene for arbejdsgiverne – og nu regnede man så med at kunne få kommandøren ind »i folden«, når man indbød ham til at mægle i forhandlingerne med forbundet.

J. A. Hansen har beskrevet forhandlingsforløbet: »En række af de første møder afholdtes på kommandør Niensens private bopæl på Strandboulevarden, og det skal siges her, at uden hans utrættelige energi i retning af at forsøge alle udveje var vi næppe nogensinde komne til et resultat«.

Især havde spørgsmålet om indførelse af minimallønsprincippet og om ensartet minimalløn i København og provinsen været så hårde knuder, at der skulle både diplomati og håndfasthed til for at løse dem op. Det fortælles således, at fabrikanterne oprindeligt mente, at der måtte være forskel på minimallønnen i København og provinsen, men J. A. Hansen fortæller, at han og hans medforhandlere lod fabrikanterne selv udkæmpe den kamp, for hvis forbundet havde taget parti, så havde man banket arbejdsgiverne

sammen – nu spillede især nogle provinsfabrikanter med formanden, fabrikant Lange i Svendborg i spidsen ud mod hinanden med det resultat, at det var Lange, der simpelthen krævede en ens minimalløn og således i denne sag kom til helt ud at tage parti for forbundets inderligste ønske. Lange var ellers, fortalte J. A. Hansen, »i mange år vort forbunds og dets medlemmers mest uforsonlige modstander i provinsen, men her gjorde han for en gangs skyld noget virkelig godt«.

Overenskomsten var færdigforhandlet natten mellem 8. og 9. marts, og det var som i alle senere overenskomstforhandlinger: »Der forhandlede dengang af dem, der var i ilden, både nat og dag, og der holdtes et utal af møder«. 9. marts holdt forbundets hovedbestyrelse møde og besluttede at indkalde til ekstra kongres 24. og 25. marts, og her tiltrådtes overenskomsten så godt som enstemmigt. Der var dog enkelte københavnske delegerede for grov-, klejn- og kedelsmede, der tog anstand, fordi de var bange for, at den aftalte minimalløn på 32 øre i timen – den samme som i overenskomsten på B&W, der løb til 1901 – skulle virke generende for deres noget (dvs. et par øre!) højere lønniveau.

Enestående for sin tid

Marts-overenskomsten af 1900 er ikke bare en milepæl for forholdene i jern- og metalindustrien. Den er et skelsættende dokument for alt fagligt organisationsarbejde, enestående for sin tid ikke bare i Danmark, men i verden og banebrydende på en lang række områder i en sådan udstrækning, at det uden videre kan fast-

Fagoppositionen skriver i „Solidaritet“:

Vort Forbunds Formand er den store Judas!
 Han har forraadt os til Udbyttene!
 Han er en ægte Albertitype!
 Han er frækkere end alle Skruebrækkere tilsammen!
 Han har købt sig Udbytternes Vndest og Ros!

Og om vor Afdelings Formand skrives
 Han slikker Spyt hos de moderate Hovdinge!
 Man kan ikke andet end nære Foragtl overlor en saadan
 moralsk lurvet Person!

Til disse Skrivers Fortsættelse vil Fagoppositionen i
 Dag have Penge af vor Kasse.

Sådan set taler denne løbeseddel for sig selv. Det er forbundets ledelse, der har udsendt den for at fortælle medlemmerne, hvilke midler syndikalisterne anvendte i kampen mod forbundets formand. Til skræk og advarsel.

slås, at der endnu i 1988 direkte bygges på ikke bare det konkrete indhold i denne den første kollektive overenskomst i jernindustrien, men endda i en sådan grad, at ordvalget og problemstillingen fra år 1900 i mange bestemmelser, måske en smule moderniseret, genfindes i alle overenskomster sidenhen og også i den nyeste fra 1987. I det følgende citeres lidt fra teksten i marts-overenskomsten for at dokumentere denne påstand:

»Selvfølgelig har en arbejdsgiver ret til at afskedige en tillidsmand som enhver anden arbejder, men samtidig må det efter hele forholdets natur stå arbejdsgiveren klart, at han ikke bør foretage et sådant skridt, med mindre han formener at have tvingende grunde dertil.«

»Tillidsmanden skal vælges blandt de anerkendt dygtige arbejdere, der har arbejdet mindst 2 år på det pågældende værksted ...«

»Det er tillidsmandens pligt, såvel overfor forbundet som overfor arbejdsgiveren, at gøre sit bedste for at vedligeholde og fremme et roligt og godt samarbejde på værkstedet.«

»Medens arbejderorganisationerne anerkender, at de fastlønnede formænd, som ikke deltager i akkorderne, i deres egen skab af arbejdsgivernes repræsentanter på værkstedet ikke bør tilhøre arbejdernes fagorganisationer, vil arbejdsgivernes organisationer på deres side ikke tillade, at der skabes formandsstillinger væsentligst for at kunne fordre, at de pågældende udmelde sig af fagorganisationerne.«

»Lønningen for de dygtigere og mere betroede arbejdere ordnes af vedkommende arbejdsgiver eller dennes repræsentant på arbejdsstedet ved personlig overenskomst med vedkommende arbejder.«

»Ældre og svagelige arbejdere og arbejdere, hvis arbejdsevne på grund af tilskadekomst er forringet, samt undtagelsesvis udlæringer i det første år efter udstået læretid, kan arbejde for en lavere løn end minimallønnen efter overenskomst mellem arbejdsgiveren og vedkommende arbejder, som derom dog først bør indhente sin organisations billigelse.«

»Det erkendes af begge parter, at forudsætningen for fastsættelsen af en minimalløn er, at arbejdsmaskinerne vil blive fuldt udnyttede af arbejderne samt endvidere, at hver enkelt arbejder som vederlag for lønnen yder det arbejde, han forstår.«

Som vederlag for lønnen, ja ... Den opmærksomme læser, som også kender

sin egen overenskomst, vil se, at der på en række helt centrale områder allerede i denne første overenskomst blev taget højde for ikke bare den aktuelle situation ved århundredskiftet, men også for alle årene siden. Man tør sige, at marts-overenskomsten – udover at den praktisk ordnede løn- og arbejdsforhold og samarbejdsforhold på indgåelsestidspunktet – reelt var en klar anerkendelse af arbejderne organisationer. De fik en række konkrete rettigheder, og overenskomsten blev derved et stærkt korrektiv til det foran nævnte septemberforlig af 1899 med dets utvetydige hævde af arbejdsgivernes ejendomsret.

At forbundets stilling var styrket fremgår også af denne bestemmelse: »Svendebeviset skal være det originale legitimationsbevis for en faglært arbejder, men at han, når han søger arbejde, skal kunne nøjes med at forevise sin forbundsbog som medlem af Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund«. Det betragtedes som en selvfølge, at den faglærte arbejder var medlem af sin fagforening.

Marts-overenskomsten af år 1900 bestod af 7 sider »præambel« – nærmest en filosofisk beskrivelse af, hvordan parterne nu var nået frem til den overenskomst, der fulgte efter, og hvilken mangfoldighed af overvejelser om praktiske og ideelle forhold, man havde gjort sig. Selve overenskomstteksten bestod af 21 paragraffer fordelt på 5 hovedafsnit, hvoraf det første – »Samarbejde på værkstederne«, som også i alle senere overenskomster har været placeret forrest – alene bestod af 8 paragraffer.

Den overenskomst, som blev indgået i foråret 1987, består af 35 paragraffer med en mængde stykker, og alene selve overenskomstteksten fylder 56 bogsider

og med alle de andre aftaler, der knytter sig til overenskomsten, er der anno 1988 tale om et bogværk på ialt ca. 150 sider.

Der ligger heri, at der naturligvis op igennem årene er sket en voldsom udbygning af de oprindelige tekster, de er blevet konkretiseret, og der er sket et væld af forbedringer, som har styrket arbejderens stilling. Nyt er kommet til i takt med den tekniske udvikling, stadige ajour-føringer er foretaget. Men i selve det grundlæggende står alle senere overenskomstforhandlere i forbundet i gæld til J. A. Hansens marts-overenskomst. Det er den, de har bygget videre på.

J. A. betakkede sig

Godt nok blev overenskomsten som nævnt stort set enstemmigt vedtaget på den ekstra kongres. Men det var nu ikke lutter begejstring for sagen, der havde lydt i medlemskredsen forud. Især var man usikker overfor princippet om minimalløn og dette, at den »dygtigere og mere betroede arbejder« selv skulle gøre noget for at forbedre sin løn. På et stort møde i København i oktober 1899 med 1000 deltagere, hvis emne iøvrigt var kontingentforhøjelse efter lockouten, lød der skarpe protester imod hovedbestyrelsens og kongressens vedtagelse om »med magt at gennemføre minimallønnen«. Det blev betegnet som en »forbrydelse«, og en taler udråbte over den tusindtallige forsamling: »Nej, vis I, hovedbestyrelse, at I kan gøre noget for medlemmerne. Medlemmerne skal ikke traskes på landevejen for at gennemføre minimallønnen. Nej, det må være Jeres opgave i hovedbestyrelsen at skaffe resultater«. Der var også dengang folk, som var bange for det

nye – og der var folk, som – og de findes jo også i 1988 – helst så, at andre ordnede alle sagerne for dem.

Kontingentspørgsmålet kom altså til at spille ind i sagens forhandling. I første omgang blev hovedbestyrelsens forslag om 1 kroners kontingent om ugen afvist, i anden omgang blev 75 øre vedtaget, efter at et forslag om, at forbundet skulle melde sig ud af LO, var blevet afvist. Motiveringen for forslaget var iøvrigt, at forbundet under storlockouten ikke havde haft nogen fordel af at være med i LO, for man havde selv finansieret samtlige understøttelser i den fire måneder lange kamp, dels ved forbrug af opsamlet formue, dels ved udskrivning af ekstrakontingent. Det var især medlemmerne på B&Ws skibsværft, der måtte punge ud – de betalte stort set uden at knytte sig under hele lockouten 4 kr. om ugen i ekstrakontingent.

Men selv de 75 øres kontingent blev først klaret igennem, efter at J. A. Hansen havde sat trumf på. Ifølge beretningen for 1899 erklærede han, »at han meget skulle have sig betakket for at være formand for en organisation, hvor kongressen om foråret vedtog en stor forhøjelse af understøttelsen, større end det var muligt at bære med det nuværende kontingent, når man så omtrent samtidig nægtede at vedtage et kontingent, der kunne gøre det muligt for os at opfylde vore forpligtelser«.

Også denne håndfaste måde at tackle et vitalt organisationsproblem på var et eksempel til efterfølgelse.

J. A. og urafstemningen

J. A. Hansen var sammen med arbejds-

mændenes M. C. Lyngsie sin tids mest fremtrædende fagforeningsmand. De to var meget forskellige, af sind og temperament og i måden af lave organisationsarbejde på. J. A. Hansen var systematikeren, der kunne tilrettelægge en taktik over lang tid og fastholde den, indtil resultatet var nået. Men han var omstridt som næppe nogen anden fagforeningsmand, tiljuble af sine meningsfæller, der altid var de fleste, hadet af sine modstandere, der – som det siges i det foran citerede fra Biografisk Leksikon – i ham så den inkarnerede reformisme. Og reformisme var i deres mund, som især brugte det, det værst tænkelige skældsord om en fagforeningsmand eller politiker.

Almindeligvis havde J. A. Hansen flertallet på sin side. Men én gang glippede det – og sikken gang! Det var i 1917, da syndikalisterne i det, der kaldte sig Fagoppositionens Sammenslutning, var relativt stærke og kunne udnytte en stemning, der iøvrigt uafhængigt af dem havde rejst sig for at få gennemført urafstemning i forbundet om overenskomstforslag. Hidtil var sådanne vedtaget af hovedbestyrelsen efter behandling i repræsentantskabet, der var sammensat af repræsentanter for alle afdelinger.

J. A. Hansen var modstander af urafstemning om overenskomstforslag. Det ville svække forhandlerne, mente han, for modparten kunne så aldrig vide, om det, man enedes om, også kunne gennemføres. Men især fastslog han, at syndikalisterne ville bruge urafstemningen til at hetse imod forbundet og ethvert overenskomstforslag. Uanset hvor godt det var, ville de gå imod, og urafstemningen ville så på den måde blive et våben i hænderne på folk, som forbundets store flertal iøvrigt ikke ville kendes ved.

Men det viste sig på kongressen, at der var flertal for urafstemningen. Den blev vedtaget med 95 stemmer imod 65, og i disse stemmetal lå, at en meget stor del af J. A. Hansens ellers tro støtter og meningsfæller i det spørgsmål havde stemt imod ham. Blandt dem var så kendte folk som I. Vilh. Werner, Odense, og Leonhard Hansen, Århus.

En af oppositionens fremmeste folk, syndikalisten Laurits Hansen fra København, beskrev i fagbladet »Metal« i august 1967 stemningen på kongressen således: »Det blev en sensation i fagbevægelsen dengang. Der var afstemning ved navneopråb. Jeg sad og holdt øje med J. A. Hansen, eftersom afstemningen skred frem. Og mange gange gav det ligesom et gib i ham, når folk, der var hans partifæller og kammerater, i dette spørgsmål gik imod ham«.

Laurits Hansen og hans lille flok godtede sig. Men de og hele kongressen blev overrumplede, da J. A. Hansen – sådan fortalte Johs. Kjærbøl i samme nummer af »Metal« – drog sin særlige konsekvens af afstemningen:

»Formanden rejste sig, og medens alles øjne var rettet imod ham afventende hans reaktion på afstemningsresultatet, tog han afsked med kongressen med disse ord: Ja, kolleger. Jeg kender én, som for første gang i mange år, efter 22 års fagforeningsarbejde, tager sig en lille ferie nu med det samme. Denne kongres kan ikke genvælge mig. Nu går jeg. Farvel.«

Og Kjærbøl, der jo også var et øjenvidne, fortsatte: »Denne uventede tilkendegivelse fremkaldte en fuldstændig forvirring, som ikke blev mindre, da hovedkasserer A. Johansen erklærede: Hovedbestyrelsen stiller sig ganske på siden af

Omkring 1970 var der stor uro omkring B&W-værftet. Bestyrelsen, hvis formand var Svend Heineke, der også var formand for Dansk Arbejdsgiverforening, var tæt ved at lukke værftet. Det blev undgået – bl.a. efter en drøftelse mellem B&W-formanden, direktør Svend Rasmussen, Jernets Arbejdsgiverforening, forbundsformand Hans Rasmussen og næstformand Arne Jensen.

J. A. Hansen og må overlade kongressen at vælge andre tillidsmænd«.

Det hele fremkaldte vældigt postyr, ikke bare på kongressen men i hele arbejderbevægelsen. J. A. Hansen var jo opfattet som identisk med Smedeforbundet, han var, med Kjærbøls ord, »i alle samfundslag opfattet som den estimerede eksponent for en mådeholden, men frugtbringende fagforeningspolitik«. Kræfter på kongressen og udenfor, bl.a. Th. Stauning og finansborgmester Jens Jensen, LOs første formand, gik sammen med forbundets egne topfolk for at overbevise J. A. Hansen om, at han måtte vende tilbage. Kjærbøl skrev:

»J. A. kom nu ud for et så stærkt pres, at han måtte kapitulere, og det har næppe været uden selvfølelse, at det var blevet betydet ham, hvor værdifuld han var, og at han derfor følte sin tilbagevenden som en triumf«.

Leonhard Hansen, Århus, fremlagde en resolution, der udtalte anerkendelse af J. A. Hansens arbejde og tillid til hans ledelse af forbundet, og den vedtoges med 135 stemmer imod 10. Senere blev J. A. Hansen så genvalgt med akklamation.

J. A. Hansen blev altså – og det gjorde urafstemningen også.

Hos skibssmedene

J. A. Hansens modstandere var ikke sarte i deres valg af midler. Især kom dette frem i hans egen gamle fagforening, Skibssmedene. Her havde syndikalisterne ofte forsøgt at vælte ham, men altid led de forsmædeligt nederlag. 1. august 1918 var der imidlertid generalforsamling i fagforeningen, og her fik oppositionen med 35 stemmer imod 32 vedtaget

Et møde med statsminister H. C. Hansen under overenskomstforhandlingerne 1956. Fra venstre Edith Olsen, Kvindeligt Arbejderforbund, Hans Rasmussen, Chr. Larsen, Dansk Arbejdsmands Forbund (SiD), H. C. Hansen, LO-formand Eiler Jensen, LO-næstformand Einer Nielsen og LO-sekretær Carl P. Jensen.

en resolution med bl.a. disse ord: »da hans optræden er af en sådan beskaffenhed, at man snarere skulle tro, at han var udbytternes repræsentant end arbejderne, vil vi ikke alene protestere imod J. A. Hansens demagogiske optræden, men vi forlanger ham fjernet fra pladsen som formand for Skibssmedeforeningen. Grunden hertil er bl.a. den, at det viser sig, at efterhånden som J. A. Hansen får samlet sig flere »ben« sammen indenfor arbejderbevægelsen, så får han mindre og

mindre interesse for sit arbejde indenfor forbundet«.

Og så opfordrede man til at få valgt en anden formand.

Selvom udtalelsen blev vedtaget med det nævnte beskedne flertal, og selvom foreningen havde mere end 1200 medlemmer, nedlagde J. A. Hansen sin formandspost i fagforeningen, som han havde beklædt siden 1895. I en udførlig redegørelse fortalte han bl.a. om sine »ben« og indtægtsforhold: Lønnen som

forbundsformand var 66,70 kr. om ugen, og andre faste indtægter var 250 kr. om året som medlem af LOs forretningsudvalg og 8 kr. om ugen for 2 ugentlige møder i »bladets kontrolkomité«. Alt det andet – formandskab i CO-Metal, i Arbejdsretten og Borgerrepræsentationen var ulønnet. Og så forklarede han iøvrigt åbent, at han ikke, med de krav, der stilledes til ham, kunne leve af den løn, han fik som formand for forbundet: »Når jeg blev ved at være formand for skibssmedene, var det både fordi det interesserede mig at arbejde iblandt de mennesker, hvor jeg tjente mine første sporer som

fagforeningsformand, og fordi jeg ikke kunne leve af den løn, jeg fik af forbundet.«

Men J. A. Hansen nedlagde sit formandshverv, og 20. august 1918 valgtes Andreas Fritzner til formand. Han havde været blandt J. A. Hansens ivrigste angribere og var som fremtrædende syndikalist en af hovedmændene ved slaget på Grønttorvet den 13. november 1918 og den efterfølgende »storm« på Børsen, hvori også førnævnte Laurits Hansen deltog. Men det viste sig nu at være en meget speciel formand, skibssmedene havde fået. Straks efter begivenhederne den

13. november stak Andreas Fritzner af til udlandet og nedlagde sit formandsskab – og nu var skibssmedene så for en tid blevet træet af eksperimenter.

En deputation fra bestyrelsen henvendte sig til Johs. Kjærbøl og bad ham påtage sig formandsposten, hvortil han valgtes 17. november 1918. Og med Johs. Kjærbøl i formandsstolen havde J. A. Hansen fået en slags undskyldning, for Kjærbøl var en af J. A. Hansens nærmeste medarbejdere.

J. A. Hansen og Lyngsie

Forholdet til M. C. Lyngsie var også specielt. Oprindeligt havde de to mænd og deres familier været forbundet med venskabsbånd – det fortalte J. A. Hansens søn om i Ernst Christiansens »Danske Smede« fra 1948. Sønnen kunne ikke give nogen forklaring på, hvorfor det havde ændret sig, men skarpt kom de to mænd til at stå overfor hinanden. J. A. Hansen selv gav den udlægning, at de to repræsenterede forskellige saglige interesser og synspunkter, og det måtte nu engang påvirke deres holdninger. Derimod afviste J. A. Hansen, at det havde påvirket ham, at han i 1909 ikke var blevet valgt til formand for LO – bl. a. fordi Lyngsies arbejdsmænd stemte imod ham.

Men at de to mænd stod skarpt til hinanden var kendt. På kongressen 1911 var personstriden et af debat-emnerne. J. A. Hansen fortalte om de lønforskelle, der kunne være mellem smede og arbejdsmænd, hvor de to grupper ikke arbejdede sammen – det var normalt 500 kr. om året. Men på B&W, hvor han selv havde formidlet et samarbejde mellem de to

grupper, var arbejdsmandslønnen 300-400 kr. højere end den normale. »Derfor har jeg ofte været noget bitter, når arbejdsmændene bl.a. agiterer med, at de ikke kunne komme frem for smedene. Den slags er fraser og tirader«, sagde J. A. Hansen.

Men hans angribere var ikke fintfølede. En af dem sagde rent ud, at »jeg vil henstille til denne kongres, at den frigør sig for J. A. Hansen«, og en anden udtrykte sig på denne smagfulde måde: »Vi ved godt, at J. A. Hansen og Lyngsie står overfor hinanden i De samvirkende Fagforbund (LO), som Hørup og Berg i Venstrepartiet engang. Med andre ord, det er den brutale magt, J. A. Hansen, mod den noble personlighed, som Lyngsie er« – en udtalelse, der fra kongressen mødtes med et kraftigt »Åh!«.

Men det var sandelig en anden stemning end på 1908-kongressen, da J. A. Hansen genvalgtes med akklamation, og hvor det i protokollen hedder om formandens afslutningstale: »Under stormende bifald tager formanden nu ordet ...«.

Staining ønskede J. A.

Det er før nævnt, at J. A. Hansen i sine sidste år også kom til at beklæde politiske poster for Socialdemokratiet. Han var 1918 blevet medlem af Københavns Borgerrepræsentation, og i 1924 blev han tingvalgt medlem af Landstinget. Han var med i de to demonstrationstog, der i 1920 gik til kong Christian den Tiende – og han var nær kommet meget tættere på opløsningen af den statskup-situation, kongen havde fået anbragt sig i, end det nu skete.

J. A. Hansen – som han blev malt til galleriet af formænd for Københavns Borgerrepræsentation, som han var formand for 1925-26. Maleriet måler 105 cm x 83,5 cm indenfor rammen.

Professor Tage Kaarsted fortæller i sin bog »Påskekrisen 1920« om faserne i de dramatiske begivenheder. Da kupministeriet Liebe var blevet afskaffet, påtog overformynder M. P. Friis sig at danne et forretningsministerium, og til dette skulle Socialdemokratiet stille med to mand. Den ene af dem var selvskreven – det skulle være Københavns finansborgmester Jens Jensen, den senere overpræsident og iøvrigt som tidligere nævnt LOs første formand. »Men til den anden post«, fortæller Tage Kaarsted, »ønskede Stauning formanden for Smede- og Maskinarbejderforbundet, J. A. Hansen. Det er forståeligt, at Stauning ønskede en fremtrædende fagforeningsmand med i ministeriet, det kunne tjene til at berolige arbejderne. Men C. F. Madsen (LOs for-

mand) og andre fagforeningsledere var betænkelige. De mente ikke, at arbejderne ville forstå betydningen af, at en så aktiv fagforeningsmand blev minister under de givne forhold«.

Så gik tilbudet til formanden for typografforbundet, P. Hvidtfeldt, der fik det overbragt midt om natten og straks erklærede, at »han ønskede ikke at lege aprilsnar på den tid af natten«. Det blev så skoleinspektør, senere borgmester i København P. J. Pedersen, der blev Socialdemokratiets anden mand i ministeriet, der sad nøjagtig en måned og 5. maj 1920 blev afløst af ministeriet Niels Neergaard – den Neergaard, der skrev artikler om engelsk fagbevægelse i Ferdinand Huops »Fagtidende for Smede- og Maskinarbejdere«.

J. A. Hansen var i sine sidste år hårdt ramt af sygdom. Han fik svær sukkersyge, så hans ene fod måtte amputeres, hvilket fik den førnævnte »noble personlighed« Lyngsie til at omtale ham som »Haltesmeden«. J. A. Hansen døde 8. juli 1926, kun 58 år, en ugestid efter at han på en kongres var blevet genvalgt som forbundsformand. Dødsårsagen var lungebetændelse.

Johs. Kjærbo

Det ville have været helt efter J. A. Hansens eget ønske, hvis han havde vidst, at Johs. Kjærbo på den ekstraordinære kongres den 14. august 1926 blev valgt til ny formand for forbundet. For Johs. Kjærbo var i en årrække »den udvalgte« blandt J. A. Hansens nære medarbejdere – ikke fordi Kjærbo, som hans fjender, og de var mange, påstod, var »J. A.s kla-

Johs. Kjærbøl, tegnet af Hans Lollesgaard.

kør«, men fordi han i væsen og væremåde, i holdninger og effektivitet i det daglige arbejde var af samme støbning som forgængeren. Men uden at være en kopi. Johs. Kjærbøl var – som katten – sin egen og en af de få, der kunne sige J. A. Hansen imod, hvis han fandt det rigtigt.

Johs. Kjærbøl, født Hansen af en ugift mor, der døde ung, var opvokset hos plejeforældre i Troense på Tåsinge og lærte som klejnsmed i Svendborg. I 1904 rejste han til København, han var da 19 år, og fik arbejde på Københavns Flydedok. Her arbejdede han til 1914 og var de to sidste år tillidsmand. Men i 1914 skete en omvæltning i hans liv. Gennem medlemskab af bestyrelsen for Skibssmedeforeningen var han kommet i kontakt med J. A. Hansen, og da der i 1914 skulle ske en nybesættelse af stillingen som leder af smedenes kontrol- og anvisnings-

kontor, faldt valget på Kjærbøl, der benyttede denne lejlighed til at skifte Hansen-navnet ud.

Det var et brydsomt job, han gik ind til. Ikke et job, der gav mange venner blandt klienterne, for Kjærbøl var ikke til at løbe om hjørner med. Han var barsk og tillagde sig, som han selv fortæller i sin erindringsbog »Modvind og Medbør«, den særlige »salontone«, der førtes. Engang under en strejke blev han advaret af en af sine medarbejdere, inden han nåede helt frem til kontoret: »Der er strejke«, sagde han, »de tæver dig«. Og godt nok, da Kjærbøl nåede om hushjørnet til Vester Søgade, lød det: »Der er han, det røde svin« – ikke så meget på grund af Kjærbøls politiske farve, som fordi han var rødhåret.

Men under alle bryderierne vandt han respekt – både hos anvisningskontorets kunder og i forbundets ledelse. I 1924, da sekretær Vilh. Christensen for en kort periode flyttede til LO, blev Kjærbøl henvendt til forbundskontoret som sekretær, og på kongressen 1926 ville man have, at en af sekretærerne imod J. A. Hansens ønske skulle være næstformand, og han blev valgt. »Ja, når det endelig skulle være, er jeg tilfreds med, at det blev dig«, var J. A.s kommentar, da Kjærbøl fortalte ham, at valget var sket. Og få dage efter kongressen døde J. A. Hansen og Kjærbøl blev, som nævnt, hans efterfølger. Iøvrigt i et kampvalg med Leonhard Hansen, Århus. Kjærbøl fik i anden valgomgang 123 stemmer, Leonhard Hansen 100. Også førnævnte Vilh. Christensen og Sigv. Munk var opstillet, men de faldt fra i første valgomgang.

Kjærbøl hos skibssmedene

I forvejen var Johs. Kjærbøl som tidligere fortalt blevet J. A. Hansens efterfølger i Skibssmedeforeningen efter det kortvarige mellem spil med en syndikalist som formand.

Denne syndikalist var kommet til magten på åbent og trodsigt at bekende sig til overtrædelser af forbundslovene og til at opfordre til konsekvente brud på overenskomsten. Men det var holdninger, der ikke kunne holde overfor det ansvar, der følger med et formandskab, selvom 3-måneders formanden fra 1918, Andreas Fritzner, både i Carl Heinrich Petersens bog »Danske Revolutionære« og i det senest foreliggende skrift (fra 1985) om afdeling 5 i København – sidstnævnte sted af afdelingens formand siden 1972 Bent Fjellerad – gøres til »helt« på disse holdninger. Og den slags holdninger kan naturligvis også minde lidt om, at Bent Fjellerad i en årrække har nægtet at give møde i Arbejdsretten, når sager om afdelingens medlemmer har været for.

Men om både Carl Heinrich Petersens og Bent Fjellerads fremstillinger af begivenhederne i 1918 kan det i hvert fald fastslås, at de er ganske anderledes end de »udlægninger af teksten«, som både J. A. Hansen og Kjærbøl gav. Til gengæld er de sidstnævnte vel dokumenterede.

Til sagen hører iøvrigt, at Andreas Fritzner i 1919 var med til at sprænge Københavns afdeling 1 ud af Smedeforbundet og overgik til splittelsesorganisationen »Københavns Metalarbejderforbund«, og at han var den sidste fra denne »gule« organisation, der – i 1938 – vendte tilbage til Smedeforbundet. I mange år dog fordi forbundet ikke ønskede ham tilbage som medlem.

Kjærbøl forblev formand for skibssmedene indtil 1931. Om både hans 13 år og J. A. Hansens 23 år som formand for afdeling 5 siges det i Bent Fjellerads skrift, at »såvel J. A. Hansen som Kjærbøl ud fra Skibssmedeforeningens sammenhæng på trods af deres øvrige bedrifter (har) haft deres problemer, når de stod overfor afdelingens egne medlemmer«, og det er da rigtigt. Men problemerne var dog altså ikke større, end at de holdt skansen i de anførte lange åremål, og som regel genvalgtes med akklamation.

De sværeste år

Som det fremgår foran var Kjærbøl ikke eneste formandskandidat i 1926. Der var megen modstand imod ham, selv fortæller han, at han ved J. A. Hansens død var indstillet på, at Leonhard Hansen, Århus, skulle være formand, men under pres fra først og fremmest hovedkasserer A. Johansen lod han sig overtale til at kandidere.

Det var ikke blide ord, der allerede på den ekstra kongres blev rettet imod ham. En delegeret fra Odense sagde det på denne måde: »Vi skal ikke gøre en fejl om igen, som vi gjorde for 27 år siden, da vi valgte J. A. Hansen, som har påtaget sig politiske hverv, hvad der er gået ud over vort forbunds ledelse« – og han anbefalede så Leonhard Hansen, der få år senere, før end Kjærbøl, blev valgt til Folketinget.

Men de år, der lå forude, kan nok karakteriseres som de sværeste, nogen havde oplevet, med en arbejdsløshed så stor som næppe nogensinde før. Kjærbøl kom derfor mere end nogen anden formand for forbundet til at mærke til lønre-

duktioner i de overenskomstfornyelser og aftaler, han måtte indgå, og det fremkaldte vrede i dele af medlemskredsen. Vrede ikke imod samfundstilstandene, men imod forbundets formand.

Særligt kom dette til orde i 1931, da verdenskrisen slog ind over landet og overenskomstforhandlingerne mislykkedes helt. Arbejdsgiverne krævede reduktioner, arbejderne krævede forhøjelser. Et mæglingsforslag fra forligsmanden (departementschef K. Riis-Hansen) blev forkastet i Smedeforbundet. Men kun halvdelen af medlemmerne havde stemt, og i LO ønskede man en ny afstemning, for tiden var ikke til storkonflikt. Nu blev så forslaget, uden at der var sket nogen som helst ændringer deri, vedtaget.

Men oppositionen i forbundet krævede en ekstraordinær kongres til behandling af situationen. En sådan blev besluttet ved urafstemning, hvori kun deltog 15 pct. af forbundets medlemmer, hvilket siger noget om, at urafstemningsformen ikke altid er lige rimelig.

På kongressen i Århus oktober 1931 stod der så et bravallaslag. Kjærbøl skildrede selv hovedlinjen gennem to citater i sin erindringsbog: Kommunisternes ordfører, formanden for afdeling 17 i København Heinrich Wolf sagde: »Det kan ikke *bevises*, at formanden og forretningsudvalget har fået noget som helst for at lave det nummer med os« (de to afstemninger. Forf.), og »til denne insinuation bemærkede jeg harmfuldt: Jeg er klar over, at dette ikke skulle være noget bønnemøde, men jeg havde ikke troet, at perfidi og ondskab i den grad gjorde sig gældende«.

Kjærbøl mødte samme »omgangsform«, der i 1918 tvang J. A. Hansen væk fra formandsposten hos de køben-

havnske skibssmede. Men kongressen 1931 endte dog med, at en mistillids-resolution afvistes med 147 stemmer mod 70. (På den ordinære kongres 1932 fik han en modkandidat, der dog kun opnåede 41 stemmer).

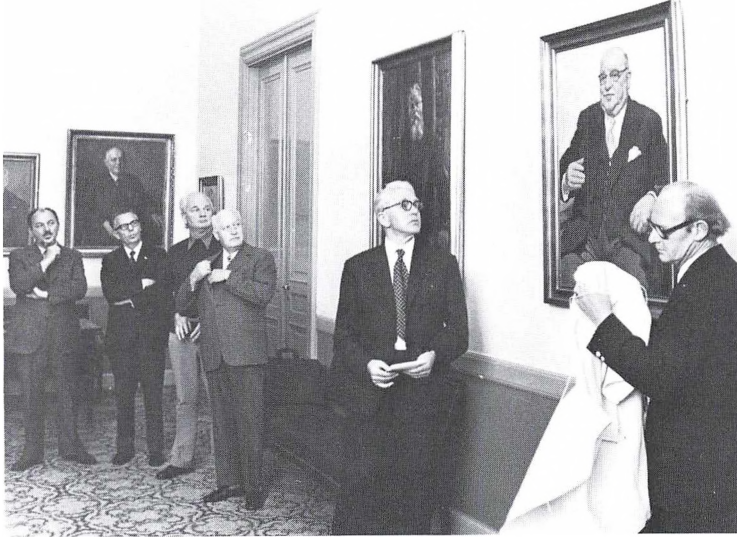
Medvirkende til slutresultatet i 1931 var måske, at arbejdsmændenes formand, M. C. Lyngsie, på kongressen havde ladet omdele en tryksag, hvori Kjærbøl blev beskyldt for personligt at være den direkte ansvarlige for det jammerlige overenskomstresultat – Kjærbøl blev beskyldt for personligt at have opfundet lønreduktionerne – et angreb, Kjærbøl afviste med ordene »perfidi og løgn«, hvilket fik Lyngsie, der var sart, når han selv blev angrebet, til at anlægge injuriersag imod Kjærbøl.

Godt nok var mange på kongressen godt gale på Kjærbøl, men når han blev angrebet af arbejdsmændenes formand, slog de alligevel vagt omkring ham!

Injuriersagen blev aldrig gennemført. Forbundets forretningsudvalg forbød Kjærbøl at møde i retten. Hovedkasserer A. Johansen forklarede i fagbladet, at man ikke »ville opføre en turnering for udenforstående tilskuere, der helst så alle de kæmpende liggende på valen«. Men Kjærbøl idømtes to bøder á 200 kr. for at udeblive fra retten.

Som nævnt var Kjærbøl formand i en meget hård periode. Men han fik gennemført de første opsigelsesvarsler for tillidsmænd, den første uges sommerferie og værkstedstekniske samråd, forløberen for senere samarbejdsudvalg.

Men efter at have været fast engageret med fagforeningsanliggender i 21 år, siden 1914, blev Johs. Kjærbøl i 1935 trukket over i politisk virksomhed, der kom til at strække sig over 22 år og var

Efter Johs. Kjærbøls død 26. august 1973 blev der 4. juni 1975 afsløret et maleri af ham på Christiansborg. På billedet fra afsløringen ses fra venstre daværende statsminister Anker Jørgensen, fhv. minister Svend Horn (medlem af Metalarbejderforbundet), statsrevisor Kr. Albertsen, Hans Rasmussen, Folketingets formand Karl Skytte og maleren Johs. Nielsen.

med til at afrunde billedet af en af dette århundredes mest fremtrædende arbejderledere.

»En sikker kreds«

I 1935 fik statsminister Stauning overtalt Kjærbøl til at lade sig vælge til Folketinget i Københavns 9. kreds, Christianshavn. Den blev karakteriseret som en »sikker socialdemokratisk kreds«, og selv har Kjærbøl forklaret det sådan, at »det var godt for mig, når jeg nu var tvunget til at optræde på den politiske arena. Skulle jeg gennem mine valgtaler have erobret rigsdagsmandatet, var jeg ganske givet dumpet«.

(I en parentes kan dette med den »sikre socialdemokratiske kreds« give anledning til en betragtning netop i forbindelse med en politiker-type som Johs. Kjærbøl.

For »en sikker kreds« findes ikke nu om dage. Det har Socialdemokratiet sør-

get for gennem de ændrede opstillingsregler med sideordnet opstilling indenfor alle amtskredsene, så det alene er de personlige stemmer, der afgør valgets udfald – ikke partiets egen relative styrke. Ved maj-valget 1988 oplevedes, at Socialdemokratiet i Nakskov-kredsen ved Hans Erenbjerg opnåede ligeved 50 pct. af alle afgivne stemmer, og at kandidaten personligt fik 80 pct. deraf – og alligevel ikke blev valgt!

Dette sammen med tendensen til »urafstemning« om ny-opstilling af kandidater har i en årrække faktisk udelukket fremtrædende faglige ledere fra også at gøre sig politisk gældende på folketingsniveau. Med den virkning, at folketingsgruppen gennem en årrække har haft en tendens til at »flade ud« – uden »uafhængige« topfagforeningsfolk til at balancere de egentlige politiske ledere af og naturligvis med det resultat, at afhængighedsforholdet mellem folketingsgruppens enkelte medlemmer og gruppens og par-

tiets ledelse er blevet større, end mange synes er godt.

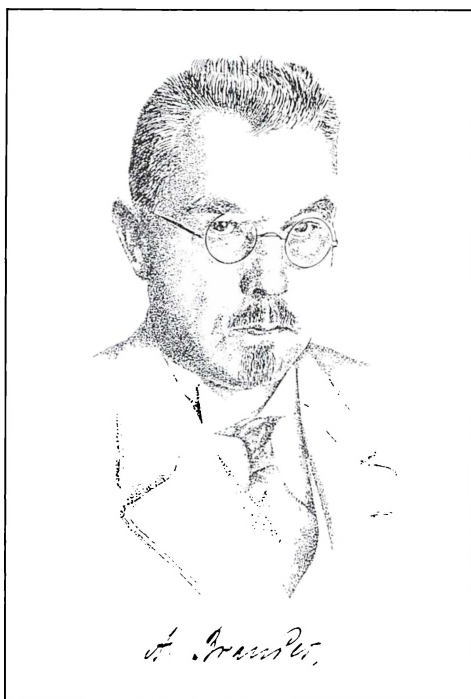
Den socialdemokratiske folketingsgruppe var anderledes, da den også i sin medlemskreds talte fagforeningsfolk som Kjærbøl, O. E. Einer-Jensen, Kai Lindberg, Carl P. Jensen, Hans Rasmussen, Gustav Pedersen, Erling Dinesen – for nu bare at nævne nogle særligt fremtrædende – og især når de bevarede tilknytningen til deres faglige udgangspunkt).

Kjærbøl som minister

Kjærbøl blev ikke bare folketingsmand i 1935, han blev også minister for handel, industri og søfart. Det var et naturligt embedsområde, når det nu skulle være. For Johs. Kjærbøl var vel den første smedeformand, som konsekvent interesserede sig for alt, hvad der er forudsætningen for en høj beskæftigelsesgrad. Han ville ikke bare hjælpe erhvervslivet ved at lave overenskomster, der var afstemt efter forholdene, han ville gribe direkte hjælpende ind fra samfundsmagtens side og iøvrigt vise åbenhed overfor alt nyt.

Som fagforeningsmand havde han deltaget i adskillige »redningsaktioner« overfor betrængte virksomheder, f.eks. i 1932 været med til at rekonstruere B&Ws skibsværft, der tidligere havde forment ham adgang i egenskab af fagforeningsmand.

Han havde, netop for at styrke fagbevægelsens interesse for industriens og erhvervslivets problemer, taget initiativ til dannelsen af Arbejderbevægelsens Erhvervsråd i 1935 – iøvrigt i et nært samspil med formanden for Helsingør afdeling, den senere minister Kai Lindberg.

Alwin Brandes, formand for det tyske metalarbejderforbund ved Hitlers magtovertagelse i 1933. Kjærbøl påtog sig for de nordiske metalarbejderforbund at opretholde kontakten til Brandes, bl.a. med pengetransporter, i Hitlerstyrets første år. Brandes var blandt de første, nazisterne arresterede. Han kom i koncentrationslejr og var under skarp opsigt i alle nazi-årene.

Nu fik han som minister øverste ansvar for alle de problemer for erhvervslivet og beskæftigelsen, som verdenskrisen, der så småt var ved at vende, havde skabt.

Kjærbøl forblev som minister til krigsafslutningen. Da politikerne og modstandsbevægelsen aftalte, at ingen, der havde været medlem af Scavenius-regeringen under krigen, kunne blive medlem af befrielsesregeringen, blev Kjærbøl først minister igen i Hans Hedtofts regering i 1947, og var derefter på skiftende

poster minister helt frem til 1957, kun afbrudt af tiden under VK-regeringen 1950-53: Arbejdsminister, boligminister, indenrigsminister og Grønlandsmi-
nister. 1945-52 var han chef for flygtningeadministrationsen, der stod for arbejdet med at få flere hundrede tusinde tyske flygtninge, der kom til Danmark i krigens sidste måneder, sendt tilbage til Tyskland. Et arbejde, Kjærbøl gennemførte med succes og høstede megen hæder for.

Stauning, Kjærbøl, Brandes

Den omstændighed, at Kjærbøl havde været minister under besættelsen, fik kræfter i hans valgkreds til i 1945 at ønske ham udskiftet med en anden kandidat. Det var J. O. Krag, der var tale om. Men dels skete der det, at Hartvig Frisch meget advarede Krag imod at lade sig opstille, dels intervererede statsminister Vilh. Buhl stærkt til fordel for Kjærbøl – og Kjærbøl fik et tillidsvotum og forblev som kredsens kandidat, til han trak sig tilbage i 1957.

Det ville også have været mærkeligt andet. For Kjærbøl var jo, som det vil fremgå af det følgende, ikke nogen ganske almindelig minister. I 1935, da han blev minister første gang, havde Stauning ham en overgang som sin kandidat til statsministerposten. Som bekendt forblev Stauning selv som regeringsleder, men at Kjærbøl havde en særlig placering i Staunings bevidsthed ses også af, at Stauning et par år senere havde ladet partiets næstformand, forsvarsminister Alsing Andersen – under en fælles togrejse i 1937 til Stockholm – spørge ham, Kjærbøl, om han ville være formand for partiet – »en tanke, der fuldstændig over-

rumplede mig«, fortæller Kjærbøl, og som han afviste.

Apropos Stauning – han lagde stor vægt på de ydre former, når dette krævedes, og Kjærbøl fortæller i sine erindringer en morsom episode, der har en parallel i en senere tid: Engang da ministrene

Stauning gjorde sig mange tanker om regeringens sammensætning efter valget i 1935, da regeringen fik flertal både i Folketing og Landsting. En af hans tanker var, at Johs. Kjærbøl skulle være statsminister – her ses en side af Staunings berømte »lommebog« med Kjærbøl til tops. Navnene taler ellers for sig selv – de to navne under stregen, Hans Hansen og Alb. Olsen, var den dengang nyvalgte parti-sekretær, senere partiformand og statsminister Hans Hedtoft, og Alb. Olsen var professor i historie ved Københavns universitet, i øvrigt far til fhv. minister, professor Erling Olsen.

*Mindestillisten
eller 1935*

Statsm. ? Kjærbøl
 Indenrigsm. ? Scavenius -
 Finansm. ? H.P.H. - Buhl
 Forsvarsm. - Alsing Andersen
 Gørelsemin. - Luth. Christensen
 Skatte- - Kjærbøl
 Landbrugs- - Brandes
 Justits- - Steenbock
 Uddannelses- - Friseli -
 Arbejds- ? Jørgensen
 Indenrigsm. - Stauning
 Forsvars- - Friseli -

 Hans Hansen, Alb. Olsen

skulle til møde hos kongen, skrev Stauning til dem, at de skulle møde i jaket, men Kjærboel mødte i kjole. »Hvordan er det, du ser ud«, vrissede Stauning. Kjærboel mumlede en undskyldning, der skulle betyde, at »det vel ikke kunne gøre så meget«, hvorefter han fik denne besked: »Hvorfor tror du da, jeg skriver til dig!« Parallellen, som den, det gik ud over, også selv har fortalt, var denne: Da statsminister H. C. Hansen engang skulle præsentere et nyt ministerium for kongen

»skridtede« han sin »front« af og hans øjne faldt på Viggo Kampmanns fødder, hvor et alt for langt snørebånd var gået op på den ene sko. »Hvordan er det, du ser ud«, snerrede H. C., som kendte han sin store forgængers tilrettevisning af Kjærboel – og Kampmann måtte for alt folket bøje sig og rette på fadæsen.

Det var så åbenlyst urimeligt, hvad der i 1945 forsøgte imod Kjærboel i 9.kreds. Han havde under nazistret i Tyskland helt fra 1933 været de nordiske metalar-

Johs. Kjærboel ved sidste officielle fremtræden i forbunds-regie, da han ved rejsegildet 19. oktober 1971 lykønskede med det nye forbundshus.

bejderforbunds kontaktmænd til tyske kolleger. Han havde efterfulgt J. A. Hansen som Nordens repræsentant i Internationalt Metalarbejderforbunds eksekutivkomité. Det var ikke uden fare, at han opretholdt kontakten i de år til Alwin Brandes, som nazisterne straks i 1933 havde sat af fra posten som formand for det tyske metalarbejderforbund. Kjærbøl var helt frem til 1935 gentagne gange penge-kurer til Brandes, der ledede de tyske metalarbejder-ledere »under jorden«, og som, ligesom Brandes, ind i mellem var i koncentrationslejr, i fængsel og på fri fod. Men hele tiden under skarp kontrol.

Også den omstændighed, at befrielsesregeringens justitsminister, den fremtrædende modstandsmand N. Busch-Jensen, i alle årene helt frem til Kjærbøls død var en af hans næreste venner, kan være med til at karakterisere begivenheden i 9. kreds i 1945.

Kjærbøl døde 26. august 1973, 87 år. I en nekrolog i fagladet »Metal« hed det dengang: »Kjærbøl var jo ikke politiker i traditionel forstand – det gør han selv meget ud af at fremhæve. Måske koketterede han ind imellem en smule med det, for i virkeligheden viste det sig hen ad vejen, at han var en fortræffelig politiker i den forstand, at han kunne løse problemer og skabe resultater. Og er det, ret beset, ikke herpå, at den virkelige politiker skal måles«.

Hans Rasmussen

Hans Rasmussen (f. 1902) er den af forbundets topfolk, der fik den længste virkeperiode. Han valgtes til sekretær i

Hans Rasmussen, tegnet af Hans Lollesgaard.

1935 og blev ni år senere forbundsformand efter Peter Andersen.

Med sine ialt 37 år på ledende poster blev han en institution ikke bare i Metalarbejderforbundet, men i arbejderbevægelsen, måske tør man sige: i landet.

Det bliver ingen alene på grund af mange år, og for Hans Rasmussen gjaldt for mere end de fleste, at han i sjælden grad engagerede sig i enhver arbejdsopgave, han påtog sig – han gav den altid lidt mere, end den havde krav på. Da Ernst Christiansen skulle karakterisere ham i sin bog »Smede før og nu« fra 1963, gjorde han det med disse ord: »Hans Rasmussen er en mand, der fylder sin plads, hvor han tager sig noget på«.

Derimod er den, der skriver dette, knapt så sikker på, at det er rimeligt at drage den sammenligning mellem ham

og Ferdinand Hurop, som Ernst Christiansen også gjorde: »Måske kan man sige, at Hans Rasmussen har træk, der minder om den charmerende, talentfulde og initiativrige Ferdinand Hurop ... « for godt nok passer alle tre superlativer også på Hans Rasmussen, men hans lange karriere som fagforeningsmand var især præget af tre egenskaber, som Hurop manglede: han var vedholdende, stædig og resultatsøgende.

Og så havde Hans Rasmussen den lykke som organisationsleder, at næsten hele hans virkeperiode var præget af opgang, hele tiden fremgang. Måske i enkelte korte perioder en vis stagnation, men med stadig nye resultater og ny velferdsudvikling som den generelle tendens.

Men når det gik sådan – ja, så havde Hans Rasmussen sin egen store andel deri. Han blev en af de store bygmestre i de første 25 år efter anden verdenskrig. Da engang nærværende forfatter spurgte Ernst Christiansen, der havde været med i arbejderbevægelsen siden sin pure ungdom og beklædt fremtrædende poster allerede under 1. verdenskrig – og som personligt kendte alle arbejderbevægelsens koryfæer – hvem der vel var størst af Smedeforbundets formænd: J. A. Hansen eller Hans Rasmussen, kom svaret uden betænkning: Hans Rasmussen. Og begrundelsen kom lige så hurtigt: For han forstod mere end nogen anden fagforeningsmand betydningen af, at der skal produktion til, før man kan fordele goderne, og han lærte sine folk at indse sammenhængen mellem produktionen og den jævne mands velfærd.

(Ernst Christiansen blev selv et »koryfæ«: Han startede sit løb som formand for Socialdemokratisk Ungdoms Forbund

(SUF), gik sammen med oppositionen i 1920 og blev første formand for kommunistpartiet, vendte omkring 1930 tilbage til Socialdemokratiet, fik en fornem løbebane som politisk og historisk journalist og forfatter og endte sin aktive tilværelse som landstingsmand og minister med udenrigsaffærer, især FN, som hovedopgave. En klog og vidende mand med bred og rig erfaringsbaggrund. Og måske det så skal tilføjes, at J. A. Hansen omkring 1920, da Ernst Christiansen som nævnt »revolterede«, nok netop stod som eksponent for alt det, han og hans lige revolterede imod, og det kan have præget hans senere vurdering af J. A. Hansen).

Da Hans Rasmussen i 1935 blev sekretær i Smedeforbundet, havde han i to år været formand for forbundets Odense afdeling og forud derfor fællestillidsmand hos Ths. B. Thrige. Ved sekretærvalget havde han modkandidater, men valgtes i anden omgang med 171 stemmer imod 99, der faldt på formanden for afdeling 11, S. A. Svendsen. Men det oplevede han aldrig senere – ved formandsvalget i 1944 var han eneste kandidat, og ved samtlige efterfølgende kongresser til og med kongressen 1969 genvalgtes han – nogenlunde enslydende hedder det i alle protokollerne: »Til forbundsformand genvalgtes Hans Rasmussen med akklamation«.

De mange genvalg var ikke et udtryk for, at han snakkede kongresserne efter munden, ej heller for at han kun havde blid medvind. Som sine forgængere mødte han opposition af både partipolitisk og fagpolitisk karakter, og han havde – og her mindede han ikke så lidt om Johs. Kjærboel i dennes måde at tackle svære situationer på – især i replikkerne en fantasifuld evne til med maleriske be-

mærkninger at give svar på tiltale – som da han engang på en kongres, efter at have hørt på hele striben af oppositionstalere, der ikke havde ét godt ord at sige om virksomheden, affejede dem allesammen: »Ja, ja, det er godt med jer og alle jeres forestillinger om, hvad der kan lade sig gøre ... hvis min gamle bedstemor havde haft hul i ryggen, kunne hun være brugt til stærekasse. Men det havde hun ikke!«.

Der må være orden

Hans Rasmussen fik mange bebrejdelser for, at han hellere lavede forlig end søgte kamp med arbejdsgiverne. Men det skal dog siges, at han ikke på kongresserne eller i store taler veg tilbage fra at udslynge voldsomme trusler overfor dem ... hans temperament kunne slå gnister, og så kunne munden godt løbe over med vendinger, som han i stille stunder bagefter måske ikke altid var lige glad ved.

Oppositionens anfører i mange år, formanden for Københavns afdeling 15, Ove Petersen, sagde engang på en kongres: »Hans Rasmussen taler så meget om fri aktionsret. Dette synspunkt har nu ikke præget hans virksomhed gennem 25 år, selvom vi er nogle stykker, der mener, der burde være aktioneret engang imellem. Gang på gang er der talt om aktioner, uden at der sker noget«.

Og det er rigtigt – Hans Rasmussen blev helst ved truslen, og da han efter de mange år gik af, kunne han slå fast, at der i hans lange formandsperiode kun havde været konflikt i ialt 5 uger i forbindelse med overenskomstfornyelser. Det var han stolt af – og kendsgerningerne viser, at han både i hovedbestyrelse, på kon-

gresser og i medlemskredsen havde opbakning til den fagpolitiske holdning, som dette er et udtryk for.

Hans Rasmussen havde i sine taler og ikke mindst i replikker på kongresserne let ved at formulere prægnante standpunkter, som kunne holde udover tidspunktet for fremsættelsen. På kongressen 1972 kom han i meningsudveksling med førnævnte Ove Petersen om et emne, der måske lå lidt udenfor kongressens dagsorden – men på Metal-kongresser kan iøvrigt alt, hvad der rører sig i samfundet, få plads i debatten. Det er der mange års tradition for. Ove Petersen tog stilling til det såkaldte ungdomsoprør i 1968 med denne betragtning:

»Vi skal passe på provokatørerne i arbejderklassen, sådan som når man ser studenter besætte det universitet, der ledes af Danmarks mest progressive professor, Mogens Fog (som var Ove Petersens nære ven og partifælle, Forf.). Men den slags aktioner fra pæne folks børn er jo godt stof i boulevardpressen. Fra den samme presse ville man nok høre andre toner, hvis folkene på B&W pludselig besatte fabrikken.«

Og Hans Rasmussen var enig: »Jeg ønsker ikke nogen skillelinje mellem fagbevægelsen og akademikerne, men der må nu engang være en vis orden. Vi kan ikke tolerere besættelser af snart den ene og snart den anden institution. Der må være fornuft i tingene«.

Netop – der må være en vis orden. Det synspunkt var kommet til orde på kongressen i 1953, da han formulerede nogle principielle holdninger til selve det at drive virksomhed:

»Det er vel ligegyldigt, om vi ville leve under en kapitalistisk eller en kommunistisk samfundsorden, så måtte ethvert fo-

Tre faglige ledere til møde hos statsminister J. O. Krag i 1962 og (i billedets forgrund) arbejdsminister Kaj Bundvad. Når de tre – arbejdsmændenes formand Alfred Petersen, LOs formand Eiler Jensen og Hans Rasmussen – var enige, kunne der næsten altid opnås enighed i fagbevægelsen som helhed. Mødet her var et af de mange, der resulterede i »helhedsløsningen«.

retagende dog hensætte beløb til udvidelser, restaurering, uforudsete hændelser og meget andet ... Man kan ikke umiddelbart anlægge den politik, at hele produktionsresultatet skal deles mellem parterne, for det ville være at drive rovdrift med en virksomhed.»

Der går en lige linje fra denne holdning til J. A. Hansens tidligere citerede retningslinje for, hvad man med fornuft kunne opstille som overenskomstkrav. – Om krav og overenskomstfornyelser er der fortalt i bogen om CO-Metal »Op til 75«.

På sin sidste kongres som formand i 1972 slog han til lyd for, at der blev etableret et fælles industriråd, faktisk en

sammensmeltning af det hidtidige Industrirådet og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. Han forklarede:

»For når man taler om erhvervene, så er det jo ikke den besiddende del, der alene danner dansk erhvervsliv, men det er i høj grad også de tusindvis af arbejdere og funktionærer, der gør deres fyldest i dagliglivets arbejde ... Erstat iøvrigt landbrugsministeren med en indsigtfuld industriminister.«

Hans Rasmussen var ud fra denne tankegang den første, som formulerede kravet om en ligestilling af kapital og arbejdskraft i virksomhederne som to lige nødvendige faktorer.

Den konstruktive Hans R.

Som før skrevet var Hans Rasmussen resultatstøgende – og han veg ikke tilbage fra strid, hvis han fandt, at andre modarbejdede denne linje. Han kunne give råt for usødet – og hans hårdeste »modstander« blandt »hans egne« var i en årrække arbejdsmændenes formand Alfred Petersen. Hans Rasmussen fandt, at dennes måde at stille krav på var så urealistisk, at den ødelagde enhver forhandlingsmulighed. Sådan var det forud for »helhedsløsningen« i 1963, og i erindringsbogen »Ilden i min esse« giver Hans Rasmussen selv en skildring af tonen mellem kombattanterne:

»Jeg sagde direkte, at det var altfor store krav, der var stillet. Det bekom ikke Alfred Petersen. Så sagde jeg: Fordi du er blevet formand for landets største fagforbund, og tror, du er en mægtig mand, skal du få'en ta' mig ikke få lov til at ødelægge dansk fagbevægelse. Det er det, du gør med dine altfor store krav. Vel er du en stor mand, men du er ikke så stor, at du skal vælte hele læsset.«

Der er ikke meget nyt under solen. J. A. Hansen og Kjærbøl og Lyngsie, Hans Rasmussen og Alfred Petersen og ... ja, derom senere. Personerne ændrer sig, problemerne består.

»Ordet *konstruktiv* er et nøgleord i Hans Rasmussens glossarium ... Mange er de problemer af faglig, politisk, erhvervsøkonomisk og beskæftigelsesmæssig karakter, som han har løst op for ved at fremsætte – ja, netop konstruktive nye tanker ... Han vil komme til at stå som en af dem, der på afgørende vis prægede det danske samfunds forvandling til et industrisamfund og dermed også som en af dem, der øvede væsentlig indflydelse på, at det blev muligt at realisere

den fulde beskæftigelses politik«. Sådan hed det i en artikel i fagbladet »Metal« ved Hans Rasmussens 25 års formandsjubilæum i 1969, da man kunne tale om fuld beskæftigelse – et resultat, som senere så bedrøveligt blev sat over styr.

Hans Rasmussen havde sin forklaring på, at det gik sådan: »Vi skulle have fastholdt helhedsløsningens økonomiske principper i stedet for at vandre ud på lånemarkedet. På tværs af partiskellene må mange politikere bære ansvaret for Danmarks nuværende økonomiske situation«.

Da Kampmann gik af

Hans Rasmussen forenede i usædvanlig grad arbejderbevægelsens forståelse for nødvendigheden af både faglig og politisk indsats. Hvad man vandt ad den ene vej, kunne tabes ad den anden – eller omvendt! Han blev valgt til Folketinget for Odense 2. kreds i 1950 og bevarede mandatet til 1964, da han trak sig tilbage. Fra folketingsarbejdet, men ikke fra politisk aktivitet. I 1961 var han blevet næstformand for Socialdemokratiet, og den post bevarede han til 1969. Men uanset om Hans Rasmussen var i Folketinget eller næstformand i partiet, var han lige politisk aktiv, og hans politiske indflydelse var til det sidste meget betydelig. Der var nemlig siden J. A. Hansens og Kjærbøls tid sket det væsentlige i forbundet, at man nu forstod værdien og betydningen af at være direkte med i den politiske beslutningsproces.

I 1962, da Viggo Kampmann på grund af sygdom måtte fratræde som statsmini-

ster, blev Hans Rasmussen nævnt som den ene af de to kandidater til den ledige post. Den anden var J. O. Krag. Hans Rasmussen har selv fortalt i sin erindringsbog følgende: »Da han (Kampmann) og jeg under hans andet sygdomsanfald talte sammen på hospitalet, sagde han til mig: »Ja, som afløser for mig kan der kun være tale om to muligheder: Krag eller dig«.

Der er en smule uklarhed om, hvordan de tre »hovedpersoner« i sagen, Kampmann, Krag og Hans Rasmussen, opfattede begivenhedsforløbet. Kampmann skrev i sin erindringsbog: »Krag blev kaldt hjem, og jeg fik besøg af Hans Rasmussen, der ville se, hvordan det stod til. Han blev klar over, at jeg, hvad han vist nok var ked af, måtte takke af, og at jeg mente, at Krag var min naturlige efterfølger«, og senere skrev Kampmann, at han tilkaldte sin ministersekretær, Helge Hjortdal: »Endvidere bad jeg ham (Hjortdal) sige til regeringen, at jeg gerne så Krag som min efterfølger«.

Der er altså nuancer i fremstillingen, men det er jo en kendt sag, at erindringer ind imellem tilpasses en efterfølgende faktisk udvikling, og det kan have påvirket Kampmanns »ihukommelse«, at Krag faktisk blev statsminister, og det er jo aldrig dårligt for en pensionist at stå sig godt med sin efterfølger ... og så er Kampmanns erindringer iøvrigt her og der noget løse i sammenføjningerne og i argumentationen.

Krag sagde i et interview i »Morgenposten« i 1977, efter at han selv forlængst også havde forladt statsministerjobbet, »at det ikke var uden tøven, jeg tog imod posten, og jeg kan da også nævne, at jeg på det tidspunkt gerne havde set smedeformanden Hans Rasmussen

som statsminister«. – Men da var jo det hele så passé, at der var blevet yderligere plads for tilpasninger og erindringsforydninger.

Men det står fast, at Hans Rasmussen adskillige gange blev opfordret til at blive minister, men hver gang foretrak at blive hos smedene, bl.a. efter råd fra Johs. Kjærbøl, der aldrig rigtig kom over, at han, der som forbundsformand var »selv hjemme«, som minister havde fået en »værkfører«, statsministeren. Men i 1962, efter Kampmanns afgang, skulle partiets topfolk i Folketinget have tingene til at falde på plads, og Hans Rasmussen fortæller, at han en dag fik besøg af Krag og Per Hækkerup, og sidstnævnte forklarede: Vi har nu aftalt, at Krag skal være statsminister, jeg udenrigsminister, og du skal være finansminister. – »Nå skal jeg det«, svarede Hans Rasmussen. »Nej, det kan I fa' me tro, jeg ikke skal. Er der noget jeg ikke skal være, er det finansminister« – ihukommende den triste skæbne nogle tidligere finansministre havde fået.

S-SF flertallet

Igen blev Hans Rasmussen, hvor han var. Men stadig med stor indflydelse. Han blev således direkte inddraget i forhandlingerne efter valget i 1966, der gav flertal i Folketinget til Socialdemokratiet og SF, og selvom Krag forud havde afsvoret ethvert samarbejde med SF, så fremtvang den nye mandatfordeling en ny vurdering, der fik udtryk gennem Krags ofte siden citerede – og med urette: stærkt forkætrede – udtalelse, der fik ordsprogsagtig karakter: »Man har et standpunkt, til man tager et nyt«. For intet er i virke-

ligheden mere indlysende, slet ikke i politik.

De faglige topledere fik i opdrag at kontakte ledere i SF, som de mentes at have særlige forudsætninger for at snakke med – og Hans Rasmussen skulle tale med borgmester Willy Brauer, tidligere mangeårig typograf-formand i København og i sin fortid som kommunist en skarp angriber af Hans Rasmussens faglige politik.

Hans Rasmussen sagde selv, at han var »meget skeptisk overfor SF«, men alligevel påtog han sig, som den tro partisoldat han var, i en lang telefonsamtale den opgave at overbevise Brauer om, at han skulle lægge pres på sine folketings-partifæller for at få dem til at gå direkte med i en fælles regering. Altsammen uden held, og resultatet blev det såkaldte »røde kabinet«, som holdt i 14 måneder, hvorefter flertallet ved et valg i januar 1968 sattes til (de to partier mistede tilsammen 16 mandater) og den mandatmæssigt stærkeste flertalsregering, Danmark har haft i efterkrigstiden, VKR-regeringen, kom til. (Se iøvrigt foran under år 1967).

Hans R. og Krag

Hans Rasmussen havde et godt samarbejdsforhold til J. O. Krag. De var begge med rette glade for samarbejdet omkring helhedsløsningen i 1963, og Hans R. vurderede Krag højt, selvom udenforstående måske ind imellem skulle tro det modsatte, når Hans Rasmussen var faret ud med en vred udtalelse til en journalist – han lagde nu engang ikke sordin på stemmen, når han var ude i et hastærinde. Men det, som fortjener at blive stående i hans vurdering af Krag, der også kan

stå som udtryk for Krags gode forhold til Smedeforbundet, sagde Hans Rasmussen dels i egenskab af partiets næstformand ved Krags 50 års fødselsdag i 1964, dels i sin erindringsbog.

I 1964 hed det i en tale til Krag bl.a.: »Tragiske omstændigheder har ført til, at Socialdemokratiet indenfor mindre end 10 år tre gange har måttet skifte politisk leder, og det er et sikkert vidnesbyrd om vor bevægelses bredde og sande styrke, at vi hver gang har kunnet udpege den rette mand til at efterfølge den, der måtte give styret fra sig. Den rette mand – ikke blot sådan, at han straks accepteredes som sådan af partiets egne folk, af dets hundredtusindtallige medlemskreds, men også af befolkningen som helhed. Den socialdemokratiske arbejderbevægelse er jo nemlig ikke blot en lille privat forening, der kan skifte formand og leder sådan, som det nu passer den. Den har et ansvar, der rækker langt videre, fordi den ved, at dens politiske leder normalt også vil være landets politiske leder«.

Ak ja, det var dengang.

Og i »Ilden i min esse« skrev Hans Rasmussen: »Når ret skal være ret, må jeg erkende, at Jens Otto Krag og jeg ikke er af dem, der har taget de store dravater med hinanden. Vi har i virkeligheden begge været opfyldt af troskab mod Socialdemokratiet. Ja, vi har måske været alt for tro mod partiet. Men det er jo *vort* parti, vores begges parti, som i så høj grad har virkeliggjort tanker, vi til syvende og sidst begge har næret – og som vi begge fortsat er fælles talsmænd for – *vores* parti, som har gjort den gamle tids fattigmand til en ny tids bevidste og socialt indstillede medborger«.

En fornem minderune over Krag, der tjener den, som skrev den, til ære.

En efterfølger søges

Allerede ved Hans Rasmussens jubilæum i 1969 var han begyndt at overveje »successionen« i forbundet. I en takketales ved jubilæumsfrokosten fantaserede han lidt over nogle personnavne, som han dog konstaterede »ikke kunne lade sig gøre«, og da tre-fire af hans yngre medarbejdere efter frokosten samledes om et glas øl, sagde Metalskolens forstander, sekretær Erik Andersen, til sekretær Paulus Andersen: Ja, Paulus, Hans kan jo nævne alle de navne, han vil, men vi to ved én ting: den næste formand for Smedeforbundet kommer til at hedde Andersen!

Og sådan blev det. Henimod den kongres i 1972, hvor Hans Rasmussen gik af, gjorde han sig mange overvejelser, selv om han ellers altid var meget forsigtig med at tage altfor klar stilling ved personvalg. I 1970 var der en hel del uro på arbejdsmarkedet, og det gik Hans Rasmussen så meget på, at han en kort overgang syslede med tanken om i utide at gå af som formand. Men uroen satte ekstra skub i hans overvejelser om en efterfølger, og han beklædte jo to fremtrædende poster, dels i Smedeforbundet, dels i CO-Metal.

Allerede i begyndelsen af 1970 ventilerede han overfor den, der skriver dette, at han gerne så Charles Hansen som sin efterfølger i CO-Metal, og at han mente, Paulus Andersen så skulle være formand for forbundet.

Formandsposten i CO-Metal var ikke det mest presserende, og den var der jo

også andre end forbundet selv, der var med til at besætte. Han var ikke alene om at have Paulus Andersen som kandidat til forbundsformand. Paulus Andersen havde en nok så varm og energisk fortaler i næstformand Arne Jensen, der udfoldede betydelige anstrengelser for at vinde tilslutning til sin kandidat.

Da den afgørende kongres nærmede sig, var også spørgsmålet om Danmarks tilslutning til EF blevet højaktuelt. Hans Rasmussen så helst, at dette ikke gav anledning til alt for megen strid på kongressen, og da Paulus Andersen nogle måneder før kongressen havde markeret sig som modstander af EF-tilslutningen – på linje med Hans Rasmussen – var det med Hans Rasmussens indforståelse, at der optoges drøftelser med folk fra »oppositionen«, drøftelser som især Ove Petersen tog initiativ til, for derved dels at få ordnet EF-spørgsmålet, dels vinde støtte til Paulus Andersens kandidatur. Og i en afsluttende uformel sammenkomst, hvori Hans Rasmussen selv deltog, blev tingene bragt endeligt på plads – sammen med enkelte andre personspørgsmål.

Hans Rasmussen fik altså »oppositionens« støtte til Paulus Andersens valg, men på selve kongressen, hvor valget som tidligere nævnt stod mellem Paulus Andersen og Erik Andersen, var han neutral. Hvor stor betydning disse underhåndsftaler reelt havde for formandsvalgets udfald, anstilles der senere nogle betragtninger over. Også om hvordan det gik med posten i CO-Metal.

Hans Rasmussens »otium« blev ikke stille og tilbagetrukket. Han blev viceborgmester i Birkerød – og fra alle kanter af landet kaldtes der på ham som foredragsholder eller festtaler, og ikke kun indenfor Metalarbejderforbundet. På billedet her ses han sammen med gamle kolleger ved en seniorfest i Metal København.

Forbundsformand Hans Rasmussen blev i 1952 valgt til de nordiske metalarbejderforbunds repræsentant i eksekutivkomiteen for Internationalt Metalarbejder Forbund (IMF). Under den tyske IG-Metal formand Otto Brenners lange sygdom varetog Hans Rasmussen ved flere lejligheder dennes funktion som IMFs præsident, og da Otto Brenner døde i foråret 1972, blev Hans Rasmussen valgt til hans efterfølger som formand for IMFs 14 millioner medlemmer. – Her præsiderer Hans Rasmussen under IMFs kongres i Lausanne i 1971. På billedet ses til venstre IMFs daværende generalsekretær, svenskeren Ivar Norén, tilhøjre den belgiske Metal-formand Gustave Wallaert, der var formand for Europæisk Metalarbejder Federation.

En god tradition

Mens Hans Rasmussen under stor hyldest og megen opmærksomhed trak sig tilbage fra posten som forbundsformand i september 1972, udløb hans valgperiode i CO-Metal først til april 1973. Det var en af hans store fortjenester, at han fik gjort CO-Metal fuldtallig med tilslutning af alle forbund, der har medlemmer beskæftiget i jern- og metalindustrien. Det var også under hans formandskab, at det ene gode overenskomstresultat efter det

andet så dagens lys. Ikke mindst på grund af hans egne førnævnte konstruktive evner og evne til kombination af foreliggende muligheder. Hvis forhandlerne fra LO og Dansk Arbejdsgiverforening var gået fra hinanden i nattens løb med risikoen for totalt sammenbrud, så mødte Hans Rasmussen allerede næste morgen frem med nye forslag til løsninger.

Og så hang de mange »fredelige« overenskomstløsninger også sammen med, at han havde overtaget en tradition

for »hemmelige« møder, som allerede J. A. Hansen havde indledt.

Helt siden den første kollektive overenskomst blev indgået, var alle overenskomstfornyelser blevet forberedt gennem møder på tomands-hånd mellem forbundets formand og lederen af Jernets Arbejdsgiverforening, dens formand eller dens direktør. Kjærbøl videreførte disse møder med stort held, og Hans Rasmussen forstod også både kunsten i dette »hemmelige diplomati« og værdien af på forhånd – inden overenskomstkravene blev konkret stillet op – at have en fornemmelse af, hvor der var mulighed for at trænge igennem. Formøderne gjorde, at man aldrig helt fægtede i blinde, men så nogenlunde vidste, hvor modparten befandt sig.

For godt nok var arbejdsgiverne jo altid nej-sigere, men selv et »nej« kan have flere betoningar.

*

J. A. Hansen kunne i 1920 sætte et nyt hovedbestyrelsesmedlem, der bad om ordet til forretningsordenen, på plads med ordene: Forretningsordenen, det er mig! Hans Rasmussen blev i sine mange formandsår også meget af en konge, som nødig ville have rørt ved nogen af sine formands-prærogativer – det f.eks. at fastsætte regler for afvikling af møder. I 1966 forskrækkede han to nye hovedbestyrelsesmedlemmer, der ved deres første møde spurgte, om der ikke kunne stilles vand frem på mødebordet, med en barsk afvisning: Det bruger vi ikke her. Det næste bliver vel bajere – og det bliver uden mig! Så stak de to piben ind. En vis orden må der være, i stort og i småt. Gerne også en streng justits!

Paulus Andersen

Ingen ville den 7. september 1972, da Paulus Andersen, 44 år gammel, blev valgt til at efterfølge Hans Rasmussen i Metalarbejderforbundets formandstol, have troet, at den nye formand kun skulle »holde« i knapt seks år. Men sådan blev det, og kun de to første formænd for forbundet fik kortere funktionsperioder.

Paulus Andersen (f. 1928) mødte med stærke forudsætninger til sit nye job i 1972. Han havde været tillidsmand på sin arbejdsplads i fødebyen Horsens, bestyrelsesmedlem i den lokale fagforening (hvor iøvrigt en onkel gennem 34 år var kasserer), og videbegærlighed og higen efter nye udfordringer satte ham igang med uddannelsen til industri- og arbejderkonsulent. Den var netop gennemført, da han i maj 1962 tiltrådte som konsulent i Centralorganisationen af Metalarbejdere, hvorfra han 1966 – efter valg på Smedeforbundets kongres – flyttede til forbundet som sekretær.

Her fik han hurtigt overdraget forhandlingsopgaver af mange slags, og det viste sig, at han, der fra disse tidlige år kunne være både barsk og beslutsom, rolig under forhandlinger og meget opfindsom, kun sjældent ikke var i stand til at løse de opgaver, han blev sat på.

Han gik i en god skole – under Hans Rasmussens overordnede tilsyn og med Arne Jensen, Charles Hansen og Janus Jensen som nærmeste ældre kolleger som direkte »læremestre« i forhandlingens svære kunst.

Men Paulus Andersen var selv et talent på netop forhandlingsområdet, og kollegernes bevidsthed herom gav ham snart en særlig placering. Han blev sat på stadig flere andre opgaver – engang i en

valgkamp udlåntes han til Socialdemokratiet, hvilket fik Jens Otto Krag til at skrive i sin dagbog, at her var en mand, man burde holde øje med. Ham kommer vi til at høre mere til.

Paulus Andersen kom også i bestyrelsen for den socialdemokratiske presse, og var som næstformand her en af hovedpersonerne i den vældige omlægning til A/S A-Pressen, Fagbevægelsens Presse, der skete i 1971. Det er faktisk sådan, at uden Thomas Nielsen og Paulus Andersen og sidstnævntes evne til at få overbevist Hans Rasmussen om, at det var rigtigt dengang at investere det nødvendige meget store millionbeløb (noget der lignede 100 mio. kroner) – ja, så var aviserne blevet lukket. Men man blev enige om, at det var nødvendigt for arbejderbevægelsen at have talerør i dagspressen, der kunne føre bevægelsens synspunkter frem og slås for dem ... det var faktisk argumentationen for kæmpebevillingen i 1971 og beslutningen om de årlige faste tilskud.

Paulus Andersen blev som sine forægnere hurtigt medlem af LOs forretningsudvalg, af bestyrelsen for Arbejdernes Landsbank, af partiets ledende organer, det økonomiske råd o.m.m. – i væsentlig grad funktioner, som Hans Rasmussen gennem sine mange år faktisk havde skabt en præcedens for, at Metalarbejderforbundets formand beklædte.

Formand i CO-Metal

Han blev også i 1973, ved Hans Rasmussens afgang den 26. april, formand for Centralorganisationen af Metalarbejdere. Som foran nævnt var det ellers Hans Rasmussens ønske, at COs næstformand og sekretariatsleder siden 1969, Charles

Hansen, skulle have overtaget dette hverv. Men det stod hurtigt klart for folk, der stod både Paulus Andersen og Charles Hansen nær, at denne løsning ikke var mulig.

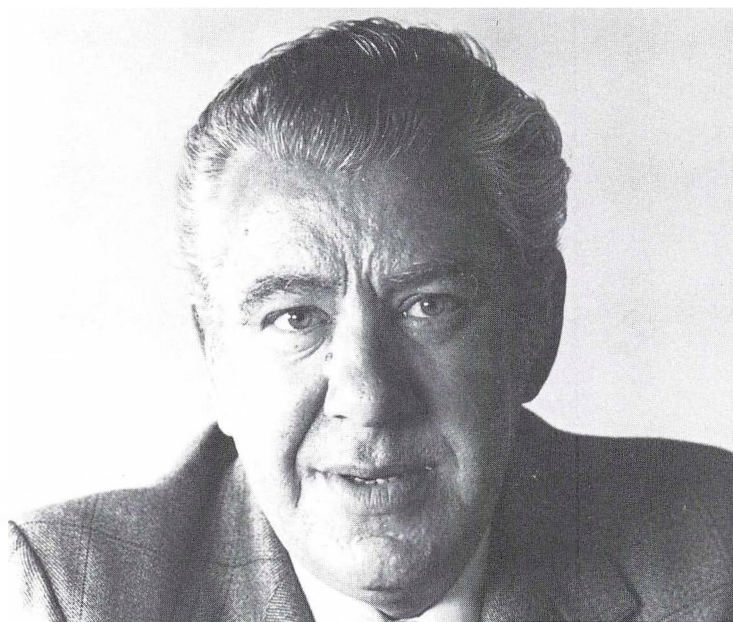
Det var der især én grund til – det var en tradition siden 1912, at Smede- nu Metalarbejderforbundets formand beklædte formandsposten i CO-Metal. Der var ingen grund til at tro, at Metalarbejderforbundets nye formand uden videre ville synes, at det var en god idé, at denne tradition nu skulle brydes. Så meget mere, som Metalarbejderforbundet fortsat repræsenterede over 50 pct. af CO-Metals samlede medlemstal.

Naturligvis kunne en anden end Metalarbejderforbundets formand vælges, hvis COs øvrige medlemsforbund havde villet, for Metalarbejderforbundet er i absolut mindretal i valgforsamlingen. Men det kunne blive vanskeligt, især i overenskomstsituationer, at være formand for CO-Metal uden absolut indforståelse fra den største medlemsorganisations side.

Det var den slags organisations-filosofiske, men ikke af den grund mindre realistiske betragtninger, der lå til grund for, at folk i de to hovedpersoners nære omgivelser fik tilvejebragt enighed mellem de nævnte om, hvordan udfaldet burde blive – og ved valgmødet den 26. april 1973 var det da også den afgående formand, Hans Rasmussen, der foreslog Paulus Andersen som sin efterfølger. Valget skete enstemmigt, og på samme måde genvalgtes Charles Hansen til næstformand.

Oppositionens tilbud

Foran under afsnittet om Hans Rasmussen fortaltes om nogle specielle omstæn-

Paulus Andersen, forbundsformand 1972-78.

digheder forud for Paulus Andersens valg til forbundsformand. Afdeling 15's formand, Ove Petersen, var særligt aktiv – han vidste naturligvis, at han som oppositionsmand ingen chance havde for at få en af »sine egne« valgt til Hans Rasmussens efterfølger. Det ville blive en socialdemokrat, uanset hvad han og hans nu fandt på. Men EF-spørgsmålet dukkede op, og da nu de to kandidater, Paulus Andersen og Erik Andersen, havde markeret hver sit standpunkt til EF, var det naturligt for folk, der var hårdnakkede og kompromisløse modstandere af EF, at støtte den kandidat, der i situationen havde samme holdning som de. Og det ville de så gerne have noget for ...

Allerede dengang var der folk med føling til tingene, men udenfor de nævnte underhåndsdrøftelser, som undrede sig en smule. For der var også her flere forhold, som gjorde kontakten til »oppo-

sitionen« i denne sammenhæng overflødig.

For det første repræsenterede den egentlige politiske opposition – altså dem med anden partipolitisk observans end den socialdemokratiske – næppe mere end omkring 10-15 pct. af de kongresdelegerede, altså 40-50 stemmer. Dens indflydelse var altså under alle omstændigheder beskednen. For det andet var den jo ikke opposition i EF-spørgsmålet, dér var den tværtimod enig – hvilket sjældent forekom – med den øverste forbundsledelse. For det tredje – og dette er den væsentligste grund: Paulus Andersen havde overfor Erik Andersen de bedste trumfer på hånden og ville med stor sikkerhed blive valgt til forbundsformand, uanset hvordan oppositionen stemte.

Med det hang det således sammen: Der er en meget gammel tradition for, at

Forbundsformand Paulus Andersen i snak med LOs formand Ths. Nielsen og næstformand Knud Christensen under LO-kongressen 1975.

forbundets kompetente organer ved valg til topposter vælger folk med stor forhandlingserfaring. Det er der også senere eksempler på ... Og selvom der ingen tvivl var om Erik Andersens fornemme kvalifikationer til formandsposten, forhandler i faglig forbunds-sammenhæng var han ikke. Han var forstander på Metaltaskolen, han var en fin politisk begavelse (medlem af Folketinget) og så meget andet. Men Paulus Andersen havde tjent sine sporer ved hundreder af mæglingmøder udover landet og i de seneste år som leder af forbundets tidsudvalg, og han havde her vundet viden og erfaringer, som var afgørende i det job, der skulle besættes.

Derfor vandt han over Erik Andersen, der også havde stærke fortalere, og som iøvrigt også fik stemmer fra nogle af den daværende oppositions folk.

Man kan undre sig over, at Paulus Andersen ikke, da næstformand Arne Jensen så hurtigt efter kongressen afgik ved døden, valgte at foreslå Erik Andersen til ny næstformand. Han kunne være blevet

en stærk sådan. Men Paulus Andersen fulgte den gamle tradition at foreslå den anciennitetsældste forbundssekretær, og derfor blev Tage Jensen næstformand i 1972.

CO hans Waterloo

Paulus Andersen mødte sit Waterloo i sagen omkring Metalarbejderforbundets forhold til CO-Metal. Så god en faglig forhandler han end var, han magtede ikke at få beslutningerne hverken fra 1972 eller 1975 eller udmeldelsen af CO i 1976 til at føre Metalarbejderforbundet nærmere til målet, der var skabelse af et industriforbund. Han gik tværtimod på dette område fra det ene nederlag til det andet og blev faktisk i 1975 af de øvrige CO-forbund tvunget til at nedlægge hvervet som formand for CO-Metal.

Dette gav, sammen med en kostbar konflikt i 1973 og nogle meget ubehagelige organisationsproblemer i forbindelse med overenskomststridige arbejds-

nedlæggelser og brud på forbundslovene (de er tidligere omtalt) anledning til alvorlige spekulationer.

Da det så også viste sig, at Paulus Andersens helbred ikke var så stærkt, som hans ydre robusthed syntes at vise, måtte han pludselig efter gentagne svære hjer-teanfald bede sig fritaget for formands-hvervet i maj 1978. I forvejen havde han måttet opgive et midlertidigt folketings-mandat, som han var indkaldt til som suppleant for Ribe amt, og et nyt folke-tingskandidatur, hvortil han var opstillet i Odense 2. kreds, Hans Rasmussens gamle kreds.

Charles Hansen

Selvom Charles Hansen (f. 1919) allerede i 1969 i det daglige arbejde var over-gået til Centralorganisationen af Metalar-bejdere, hvis næstformand og daglige le-der han dengang blev, var han samtidig i en årrække forbundssekretær i Metalar-bejderforbundet. Han blev sekretær i for-bundet med lønssystemer som særligt ar-bejdsområde allerede i 1959, og forud derfor var han konsulent i LO, hvortil han kom efter at have gennemgået uddannel-sen som industri- og arbejderkonsulent. Endnu tidligere var han fællestillidsmand hos Bukh i Kalundborg. I 1972 blev han forbundssekretær i Metalarbejderforbun-det med forholdet til CO-Metal og inter-

Næppe noget andet fagforbund har gennem årene taget så mange selvstændige initiativer for at fremme erhvervslivets – og især metalindustriens – interesser som Metalarbejderforbundet. Industripolitiske konferencer af mange slags, ofte branchebestemte, men også almene, har været gennemført, og især har skibsværftsindustrien været genstand for hyppige drøftelser – i alminde-lighed med deltagelse af både arbejdere og arbejdsgivere, ofte også regeringsrepræsentanter. Charles Hansen var i årtier fast deltager i den slags aktiviteter – her ses han i en diskussion med Skibsværftsforeningens direktør, Kai Engell-Jensen (i midten) og industriminister Ib Stetter.

nationalt samarbejde som særligt ansvarsområde.

Charles Hansen var altså en helt central skikkelse også i forbundet i mange år. Reelt også i perioden 1976-80, da Metalarbejderforbundet stod udenfor CO-Metal. Han havde så tidligt som i 1966 været kandidat til posten som næstformand i forbundet efter Johs. Berg, men blev her i anden omgang »slået« af Erik Høiland Andersen – iøvrigt med kun få stemmers forskel.

Som sekretær i forbundet var han en foregangsmand i både udformningen og administrationen af de mange nye lønsystemer, som den tekniske udvikling med begyndende automatisering og datastyring førte med sig, og han skrev en af de få værdifulde lærebøger, som findes på området. Og som sekretariatsleder i CO-Metal blev han i de mange år, både med Hans Rasmussen, Paulus Andersen, Verner Andersen og Georg Poulsen i formandsstolen, den centrale samlende skikkelse med dyb indsigt i den mangfoldighed af problemer, som CO-Metal beskæftiger sig med på forbundenes vegne: Generelle aftaler med arbejdsgiverne, beskæftigelsesforholdene både generelt og i de enkelte virksomheder, de særlige forhold for skibsværfterne (han var i en årrække medlem af industriministeriets kontakt-udvalg vedr. værftsindustrien), og han vandt sig megen anerkendelse både i faglige kredse og i virksomhederne. I de senere år blev Charles Hansen betroet poster i bestyrelserne for vigtige virksomheder, bl.a. i B&Ws skibsværft.

Charles Hansen udfoldede en fortjenstfuld indsats for at gøre adskillelsen mellem Metalarbejderforbundet og CO-Metal blidest mulig, iøvrigt sammen med daværende CO-formand Verner Ander-

sen. Hele tiden med sigte på – som omtalt i et tidligere afsnit – at føre Metal tilbage til CO. Og i 1980 lykkedes det.

Det var altså ikke på grund af manglende kvalifikationer, at Charles Hansen »kun« blev næstformand i CO. Iøvrigt et næstformandskab, som i hans hænder blev forlenet med nok så megen indflydelse, som han havde kunnet opnå under andre vilkår. Charles Hansen gik på pension med udgangen af 1984.

Georg Poulsen

Det stod ikke skrevet i stjernerne, at Georg Poulsen skulle blive formand for Dansk Metalarbejderforbund, da han i 1963 valgtes til formand for smedene i Helsingør. Men udviklingen – både tidernes, den personlige og uforudsete omstændigheder – medførte, at sådan blev det, og nu i forbundets 100 års jubilæumsår har han allerede været formand i 10 år og forlængst placeret sig som nr. 3, hvad formandsperiodens længde angår. Men ikke blot det – placeret sig som bærer af en urokket kontinuitet i de holdninger og den fagpolitiske linje, som altid har været Dansk Metalarbejderforbunds med alt, hvad dette iøvrigt fører med sig.

Georg Poulsen (f. 1929) mødte med gode forudsætninger til sit job som sekretær i Metalarbejderforbundet 1. januar 1973. Han skulle have skibsværfterne som særligt arbejdsområde, og som tidligere fællestillidsmand på et af landets store værfter kendte han på forhånd alle sider af det job, han gik ind til. I praksis på arbejdspladsen, i det faglige forhand-

lingsarbejde fra tillidsmandshverv og som afdelingsformand. Allerede 1. april 1974 overtog han, ved Janus Jensens afgang, stillingen som forbundssekretær og leder af forhandlingssekretariatet, og han blev her en af Paulus Andersens nærmeste medarbejdere.

Men han var ikke eneste kandidat til dennes formandspost, da den blev ledig i forsommeren 1978. Max Bæhring, som var forbundssekretær i sekretariatet for offentlige anliggender, var en anden seriøs kandidat, og også forbundssekretær Alex Hansen var inde i billedet. Men Max Bæhring var vel den nærmeste »konkurrent«.

I sidste ende blev sagen afgjort af det samme forhold, som foran er omtalt i forbindelse med Paulus Andersens valg: Georg Poulsen havde i en årrække, dels som afdelingsformand men især i årene som leder af forhandlingssekretariatet, sikret sig en forhandlingserfaring og demonstreret en forhandlingsduelighed, som gjorde udslaget. Han kunne dokumentere evne til at skabe resultater, og det var, hvad fremtrædende folk fra afdelingerne lagde afgørende vægt på. Hovedkontor og hovedbestyrelse mødte da til den ekstra kongres 8. juni 1978 frem med en enstemmig indstilling, som kongressen fulgte. Valget skete med akklamation og langvarigt bifald – selvom nogle bagefter påstod, at de var blevet siddende. Og Max Bæhring overtog ledelsen af forhandlingssekretariatet og blev to år senere forhandlings-næstformand.

Resultater – ikke teori

Det var klart nok fra starten, at Metalarbejderforbundets nye formand havde

sine egne holdninger og sine egne meninger. Godt nok havde han en fortid på det, man kalder »venstrefløj«, han var i nogle år aktiv i SF. Men det havde han forlængst lagt bag sig i 1978, og selv gav han den begrundelse, at de fornuftige af hans tidligere partifæller forlængst var begyndt at interessere sig for, hvordan man kunne komme til at skabe resultater og påvirke udviklingen og ikke bare teoretisere om idealer, der kunne være nok så svævende. »Jeg vil helst være med i et samarbejde, som giver sig synlige resultater. Noget, der kan tages og føles på ... jeg vil åbent erkende, at jeg både under mit byrådsarbejde, i mit fagforeningsarbejde og nu i snart seks år som medlem af forbundets daglige ledelse temmelig ofte blev konfronteret med kendsgerninger, som ikke kunne passes ind i de holdninger, jeg tidligere havde. Det viste sig svært, ofte umuligt at få teorierne til at passe, når de blev konfronteret med den virkelighed, som vore medlemmer lever i«. Sådan sagde Georg Poulsen til fagbladet »Metal« lige efter sit valg til forbundsformand. Og denne erfaring havde han taget den politiske konsekvens af.

Det varede ikke længe, før Georg Poulsen både indadtil i forbundet og udadtil overfor offentligheden og den øvrige fagbevægelse havde markeret, at Metalarbejderforbundet havde fået en ny formand, der ville hævde forbundets interesser i alle relevante sammenhænge. Først fik han klaret – med effektiv bistand fra forbundssekretær Alex Hansen – forholdet til CO-Metal, og det gik så meget lettere, som han allerede ved overenskomstsituationen i 1978-79 blev udpeget til forhandlingsleder for både Metal og CO-Metal og klarede den opgave i loyalt samarbejde med COs forhandlere.

Metal og SV-regeringen

Der var betydelig bitterhed i LOs forretningsudvalg, da Anker Jørgensen i 1978 dannede regering med Venstre uden at have talt med fagbevægelsen om det i forvejen. Georg Poulsen var også bitter, men han erkendte hurtigere end sine kolleger i fagbevægelsens top, at uanset hvem der er regering, har fagbevægelsen nogle vitale interesser, der skal varetages.

Det var der enighed om i Metals ledelse, og i de 14 måneder, SV-regeringen varede, mødtes repræsentanter for Metalarbejderforbundet flere gange med også Venstres medlemmer af regeringen, udenrigsminister Henning Christophersen, handelsminister Arne Christiansen og trafikminister Ivar Hansen. De var ministre på områder, der havde Metalarbejderforbundets store interesse, og det var ikke uden betydning for disse Venstreministre, som ikke på forhånd kendte ret meget til fagbevægelsens holdninger, gennem disse uformelle sammenkomster i Metalarbejderforbundet hus at blive orienteret derom – og det var ofte også med et konkret udbytte for Metal.

På kongressen 1981 fortalte Georg Poulsen om denne specielle aktivitet: »SV-regeringen blev ikke populær i befolkningen, og indre stridigheder lammede regeringens handlekraft«, sagde han. »Vi sagde i Metal, at regeringen skal dømmes på sine handlinger, ikke på sym- eller antipati mod enkeltpersoner eller ideologiske forskelligheder«.

Det var et udtryk for, at Georg Poulsen vel havde sine meninger om tingene og kunne stå fast på dem, men var åben overfor at møde andre synspunkter og iøvrigt parat til at drøfte problemerne med folk, som havde indflydelse på disse

problemer – uden hensyn til hvem disse folk var.

Siden 1982, da den borgerlige regering kom til magten, har tilsvarende uformelle kontakter, ind imellem i helt konkrete anledninger, som kan have haft hastekaraktter, været opretholdt med ministre i Schlüters regering – fra statsministeren, udenrigsministeren og finansministeren til fagministre med embedsområder af særlig interesse for Metalarbejderforbundet. Dels har Metal herigennem måske kunnet få en orientering om regeringens aktuelle planer i den udstrækning, man ville fortælle om det – og dybden heraf kan være svær at lodde – men især har Metalarbejderforbundets ledelse fået lejlighed til at præcisere forbundets synspunkter på en række konkrete sager.

Regeringsskiftet i 1982

Men iøvrigt er Metalarbejderforbundets holdning til omstændighederne ved den socialdemokratiske regerings afgang og dannelsen af den borgerlige »firkløverregering« i 1982 et centralt punkt i de senere års forbundshistorie. Metalarbejderforbundet var fra starten skarpt imod, hvad der dengang skete, og har siden med mellemrum, til betydelig irritation for de direkte ansvarlige, mindet om det begivenhedsforløb i august-september 1982, som sendte Socialdemokratiet ud på en ørkenvandring, hvis ende man endnu (maj 1988) ikke kan skimte.

Det var kendt af alle, at den socialdemokratiske regering var hårdt trængt i sommeren 1982 – både af en uheldsvanger økonomisk udvikling, der kunne føre landet »udover afgrunden«, som Knud

Heinesen sagde, og af stærkt svækkede muligheder for at skaffe flertal for sin politik. Det havde, sagde de, der skulle støtte, noget med »tillid« at gøre.

I den situation orienterede Socialdemokratiets og regeringens ledelse (Anker Jørgensen, Knud Heinesen, Svend Auker og Inge Fischer Møller) sig hos forskellige dele af fagbevægelsen og mødtes bl.a. med Dansk Metalarbejderforbunds forretningsudvalg. Det skete 9. august på statsministerens officielle bolig Marienborg ved Bagsværd sø. Her redegjorde politikerne for situationen og forklarede – ved delvis præsentation af et handlingsprogram – hvad der skulle til for at løse den, bl.a. en lang række indgreb af økonomisk og social karakter. Indgreb, som ikke kunne undgå også at ramme befolkningsskredse, den socialdemokratiske arbejderbevægelse især følte sig som repræsentant for.

Det var i princippet ikke nyt for Metalarbejderforbundets forretningsudvalg, at situationen var dybt alvorlig. Det havde gentagne gange været drøftet internt i forbundet. Der havde under disse drøftelser dannet sig den bestemte opfattelse, at det var bedst for den samlede arbejderbevægelse – og for alle dem, hvis interesser den skulle varetage – hvis de indgreb, som under alle omstændigheder var nødvendige, blev foretaget af socialdemokrater fremfor af borgerlige – også selv om der skulle »skæres til benet«.

På mødet på Marienborg var derfor Metalarbejderforbundets klare råd til politikerne: Gør det selv! Lad ikke »de andre« komme til!

Under de sonderinger, regeringen iøvrigt foretog i fagbevægelsen om sine vanskeligheder, fik man tilsagn om, at LOs forretningsudvalg ville holde en lav profil

og lade regeringen gøre, hvad der var dens pligt – at regere. Også fordi der, som den efterfølgende udvikling kom til at dokumentere, var tegn i sol og måne på, at et økonomisk omsving til det bedre var på vej.

Men 2. september 1982 gav Anker Jørgensen alligevel op og demissionerede. Da det skete, var det ikke mindst på baggrund af, at fremtrædende fagforeningsfolk, der iøvrigt havde stået bag LOs tilsagn, talte dunder imod S-regeringens oplæg til indgreb, og da Poul Schlüter havde dannet sin regering, hævdede de samme folk med SiDs formand, Hardy Hansen, som frontfigur, at denne borgerlige regering højst kunne holde i tre måneder. I en ledende artikel i fagbladet »Metal« blev der iøvrigt påvist »slinger i valsen« i den socialdemokratiske folketingsgruppe om både den økonomiske politik og om forsvarspolitikken, og da partiledelsen ikke greb ind her imod, havde også dette bidraget til at svække regeringen.

I sin kongresberetning 1984 sagde forbundsformand Georg Poulsen om alt dette bl.a., at »vi er mange, som stadig ikke føler os overbevist om, at det var rigtigt af den daværende socialdemokratiske regering bare at give slip på tøjlerne ... Jeg ved ikke, fortsatte han, om vi endnu har det værste til gode. Men det er blevet klart for alle, at der på alle de områder, hvor nedskæringerne har ramt, er afgrundsdyb forskel mellem en socialdemokratisk måde at løse tingene på – og en borgerlig. Der er simpelthen solidariteten til forskel«.

Juni 1988, efter folketingsvalg den 10. maj, afløstes »firkløverregeringen« af en ny borgerlig regering bestående af Konservative, Venstre og de Radikale. Det

var det tredje folketingsvalg, Poul Schlüter »overlevede« som statsminister. Det var en »bedrift«, som ingen borgerlig regering havde kunnet præstere siden 1924. De var alle faldet ved deres første møde med vælgerne. Det kan derfor fastslås, at det var et skæbnesvangert skridt, Anker Jørgensens regering foretog i september 1982.

Anderledes

Georg Poulsen slap i 1981 heldigt fra at have rørt ved en af Metalarbejderforbundets »helligdomme«, det bevægelige lønsystem. Ved overenskomstfornyelsen i foråret aftaltes en suspension af bevægeligheden i 10 måneder. »Det var med stor betænkelighed, vi gjorde det, men det var nødvendigt for os selv at klare tingene af denne gang. Vi kunne ikke bare fortsætte med regeringsindgreb«, forklarede Georg Poulsen – og Metals medlemmer godkendte holdningen med en af de største majoriteter – godt 48.000 ja mod 17.000 nej.

Og allerede ved beretningsforelæggelsen på kongressen 1978, hans første, fik han formuleret nogle synspunkter, der på sin vis var *anderledes* end tidligere hørt: »Vi er opdraget til at tro på de gode gamle dyder. Hele vor kulturkreds er opdraget efter ordene i det gamle testamente: I dit ansigts sved skal du æde dit brød! Utalte generationer har fået ind med modermælken, at det var rigtigt, at de allesammen på den måde blev straffet for syndefaldet – og de har ikke engang opfattet, at det var en straf. Straffen har i tidernes løb forvandlet sig til at blive en dyd. Det er nok ikke alle, der kan lære at omstille sig. Men der kommer nye generationer efter

vor, og målet med al vor stræben er jo at gøre menneskene frie ... «.

Han var heller ikke bange for at »få ørerne i maskinen«, som da han på 1981-kongressen foreslog, at samfundet – for at bekæmpe den alt for store arbejdsløshed – tilbød arbejdsgiverne, både offentlige og private, et tilskud svarende til arbejdsløshedsunderstøttelsen for at tage ledige i arbejde. »Vi kunne få skabt værdier for pengene«, sagde han og blev mødt med et ramaskrig. Som en oppositions-delegeret udtrykte sig: »Det eneste, der kan løse problemerne er at ændre samfundet til et socialistisk samfund«. Åbenbart underforstået: Indtil da må tingene gå deres egen skæve gang. Men et årstid senere kom jobtilbudsordningen for langtidsledige.

Eller som da han i en omtale af industriens eksportproblemer bl.a. sagde: »Jeg kunne have lyst til at give unge med mod på de opgaver, der venter på at blive løst, et konkret råd: Lær kinesisk og japansk«. Det var efter, at han ved selvsyn i Det fjerne Østen havde konstateret også den rent kontante fordel, det ville give at kunne tale med folkene på de store eksportmarkeder i deres eget sprog.

Metalarbejderforbundets formand i jubelårsåret har meget tilfælles med sine forgængere – også dette: Han er i sjælden grad oplevelsesivrig. Både i det små og i det store, hjemme og ude. Han er stærkt optaget af både det internationale, det europæiske og det nordiske samarbejde og er centralt placeret alle tre steder. I IMF er han medlem af eksekutivkomiteen og formand for skibsværftssektionen, i EMF er han vicepræsident og i Norden formand for den nordiske styrelse.

Problemerne for den internationale

Metalformand Georg Poulsen og formanden for Jernets Arbejdsgiverforening, Vagn Åge Jensen, var hovedpersoner under overenskomstsituationen 1987 – den der førte til 4-årige overenskomst og nedsættelse af arbejdstiden til 37 timer ugentlig.

fagbevægelse blev på 1984-kongressen formuleret på denne måde af IMF's generalsekretær, Herman Rebhan:

»Centralafrika prøver nu at nå frem til det 18. århundrede, Californien er praktisk taget i det 21. århundrede ... en brasiliansk arbejder kan ikke købe de produkter, han producerer. Tænk engang, hvad Europa ville være, hvis en VW-arbejder ikke kunne købe en bil, eller en Philips-arbejder ikke kunne købe et fjernsyn«.

Her er det internationale samarbejdes hovedopgave i en nøddeskal, og Metal-

arbejderforbundet og CO-Metal har i Georg Poulsens formandstid videreført og forstærket indsatsen på disse områder meget kraftigt. Kontinuiteten fra 1893, da forbundet var medstifter af IMF, er fastholdt.

Nær næstformand

Georg Poulsen blev hurtigt trukket ind i de aktiviteter, som også hans forgængere var med i. Han blev, som Hans Rasmussen, f.eks. formand for bestyrelsen for Arbejdernes Landsbank. Men både inden-

Forbundets første hovedbestyrelse. Øverst Sophus Olsen og Gustav Olsen, i midten Vald. Olsen (formand), nederst Jul. Christensen og N. P. Nielsen. Indtil 1920 valgtes hovedbestyrelsen alene fra københavnske afdelinger.

for og udenfor arbejderbevægelsen var man interesseret i at trække ham ind i nyt, der blev skabt eller var på vej. Alt sammen naturligtvis affødt af, at han var formand for Metalarbejderforbundet, men i høj grad også betinget af, at det var *ham*, man ville have med.

Han blev medlem af den såkaldte Gyllenhammar-komité, opkaldt efter Volvo-direktøren, der var komiteens formand, sammen med kun yderligere én dansker, koncerndirektør Poul Svanholm, Carlsberg. Komiteens opgave var at give forslag til en styrkelse af det nordiske samarbejde, økonomisk, trafikalt, kulturelt.

Og han blev udpeget til næstformand for a/s Storebæltsforbindelsen – et projekt, som Metalarbejderforbundet i en lang årække har arbejdet på at få gennemført for derved at samle Danmark og gøre forholdene i de forskellige landsdele ens i størst mulig grad.

Og så var han nærværdig i 1979 at blive næstformand for Socialdemokratiet, af hvis hovedbestyrelse og forretningsudvalg han er medlem, udpeget af LO. Det var partiets daværende formand, Anker Jørgensen, der ud fra et ønske om igen at knytte båndene tættere mellem parti og fagbevægelse havde opfordret ham til at påtage sig hvervet. Men ved udenrigsminister Kjeld Olesens afgang fra næstformandsposten opstod der pludselig, uden at partiformanden syntes at forstå, hvad der foregik, i hvert fald greb han ikke ind, så megen forvirring og meldte sig eller blev foreslået så mange andre kandidater, at Metals forretningsudvalg fandt, at sagen blev vel broget og opfordrede sin formand til at trække sig ud af »kapløbet«. Og så fik partiet to næstformænd, Knud Heinesen og Inge Fischer Møller.

Holdninger

Da Metalarbejderforbundet fyldte 75 år i 1963 blev der produceret en film – »Hvad siger smedene«, hed den. Titlen skulle antyde, at »smedene« havde en sådan placering i mange sammenhænge, at det var nyttigt at høre deres mening. Ikke bare i faglige sammenhænge, men også i så mange andre. En af forbundets tillidsmænd udtrykte sig nylig på den måde, at »vi (dvs. Metalarbejderforbundet) mener noget om alting – og det kan

Dansk Metalarbejderforbunds hovedbestyrelse ved 100 års jubilæet. Siddende fra venstre: Wilh. Jørgensen, Frits Bauch, Georg Poulsen, Max Bæhring, Carsten Neumann. 2. række: Viggo Rasmussen, Sorø, Ove Poulsen, Næstved, Finn Runge Hansen, Helsingør, Hans Pedersen, Frederikshavn, Heinrich Metasch, afd. 18, Bjarne Jensen, afd. 2. 3. række: Axel Egelund, Frederikssund, Frede Sørensen, Skanderborg, Poul Erik Sørensen, afd. 7, Karl E. Madsen, Bent Olsen, afd. 17. 4. række: Jørgen Hansen, afd. 6, Aage Høj Jensen, Middelfart, Orla Jacobsen, Svendborg, Peder Pedersen, Vejen, Ejler Kofoed, Bornholm. Derefter bagerst: Svend Bonvang, afd. 11, Poul Pless, Metal København, Bjarne Weiler Madsen, Arne Jensen, Brønderslev, Leo Johansen, Bjerlingbro, Erik Schmidt, Nordborg, Peder Jensen, Thisted, Frank Bogaardt, Metal København, Leif G. Hansen, Silkeborg, Palle Timm, Odense, Bjarne Larsen, afd. 16, John Højlund Olsen, Thorkild Jensen, Esbjerg, Holger Damgaard Eskildsen, Skjern. – Ved fotograferingen var Ernst Bliemann fraværende.

være besværligt!«. Der kan i hvert fald være så meget om denne udtalelse, at det ikke altid kun gør populær at have en mening og ville have den frem. J. O. Krag karakteriserede engang en LO-formands stilling således: »For enhver formand for LO vil der altid være to mænd, han skal komme til rette med, og som ikke altid er enige. Det er arbejdsmændenes formand og smedenes formand ...«. Det skyldes jo netop, at de hver for sig har noget at slås for, noget at forsvare, nogle holdninger og synspunkter de gerne vil vinde proselytter til. Det gør de så på hver sin måde.

Metalarbejderforbundet har fra den første dag haft en klar politisk holdning – partipolitisk og fagpolitisk. Der har været perioder, hvor det partipolitiske har haft en mere tilbagetrukket rolle end i andre. Men, som allerede Ferdinand Hurop slog fast i sin diskussion med højreavisen: Der var aldrig tvivl om, at forbundet i politisk henseende var af socialdemokratisk observans. Så lidt som om, at forbundet fagpolitisk ønskede at ændre arbejdsforholdene gennem reformer og et stadig mere udbygget fagretligt system, der byggede på kollektive overenskomster. Ikke gennem voldelig omvæltning, revolution.

I de sidste 25 år er så yderligere kommet til en ny følelse af direkte medansvar for samfundet, ikke så meget politisk begrundet som udsprunget af den stadig dybere indsigt i det komplicerede moderne samfunds mekanismer, som fagbevægelsens folk har vundet ved deltagelse i stadig flere af dette samfunds funktioner. Det har givet forståelse for, at der er en sammenhæng i tingene, også i virksomhederne, som ikke lader sig overse for en ansvarlig organisation, der vil have indflydelse.

Det har ind imellem i Metalarbejderforbundets egen kreds fremkaldt modstand, når forbundet har ladet sine fagpolitiske handlinger påvirke af samfundshensyn. Men det er nok netop skiftende forbundsledelsers forståelse for, at Danmark anno 1980'erne er et andet end i 1940'erne og 1950'erne, der er årsagen til, at Metalarbejderforbundet i urolige perioder har holdt bedre sammen på sin medlemskreds, end andre store organisationer har kunnet.

Kongressernes beslutninger

Under år 1975 nævntes, at forbundsformanden rejste spørgsmålet om at gøre Metalskolen Jørlunde til også at være en holdningsskole – og det blev vedtaget. Hovedbestyrelsen afsatte i 1979 et særligt beløb, 200.000 kr., til den særlige politisk-fagpolitiske virksomhed og fastslog samtidig, at formålet hermed var i størst mulig udstrækning at føre skiftende kongressers beslutninger ud i livet. Det blev formuleret sådan, at holdningsarbejdet i overensstemmelse med flertallet på kongresserne ville foregå ud fra en socialdemokratisk grundholdning, »selvom dette ikke er ensbetydende med, at vi altid er enige i Socialdemokratiets politik«, som det hed.

Fra 1981, da Metalskolen Jørlunde havde fået sin store udvidelse, udbyggede forbundet meget stærkt sin møde- og konferencevirksomhed. Hovedkontorets daglige ledelse og hovedbestyrelsen mødtes herefter flere gange om året med samtlige afdelingsformænd, og denne nære kontakt gav mulighed for hyppigt at drøfte aktuelle forbundsanliggender. I kongresberetningen 1981 kunne det op-

lyses, at forbundet havde femdoblet sine aktiviteter på disse områder indenfor den sidst forløbne fem års periode.

De store kampagner

I 1980ernes begyndelse gennemførte Metalarbejderforbundet (det er omtalt tidligere) nogle meget omfattende medlemskampagner, hvor forbundsledelsen mødtes med titusinder af forbundets medlemmer. Møderne havde godt nok et konkret indhold, der havde mest med struktur og uddannelse at gøre. Men de gav mulighed for at drøfte forbundsholdninger over en bred bank – og dønningerne fra disse drøftelser, der alle var meget positive, spredte sig ud til næsten enhver arbejdsplads i landet, hvor forbundets medlemmer er beskæftiget. Det blev der berettet meget om i forbundets publikationer.

Men i denne sammenhæng fik kampagnerne, møderne med de mange forbundsmedlemmer, den helt specielle virkning, at Metalarbejderforbundet i en periode, da andre store organisationer indenfor fagbevægelsen fik betydelige politiske problemer og mødte direkte »oprørs«-tendenser imod forbundenes virksomhed, slet ingen uro mærkede. Ingen i Metal talte om organisationsvælde eller -tyranni – dels naturligvis fordi sådan noget faktisk ikke fandtes, men dels og især fordi forbundet netop i den periode, der skulle blive så anspændt, havde givet frit løb for diskussion i medlemskredsen. Disse brede medlemskampagner, som en forbundsformand, der selv fik store problemer, kaldte »manipulering og indoktrinering«, var et udtryk for ægte »græsrods«-demokrati i organisati-

onen, et ordvalg man iøvrigt ikke benytter sig af i Metalarbejderforbundet.

Selvom Metalarbejderforbundet ikke selv fik problemer, tog forbundet alligevel lære af hændelserne rundt om i landet. Til kongressen 1984 mødte hovedbestyrelsen med et forslag til beslutning om at ændre på den gamle praksis med tilskud til politisk virksomhed, konkret i form af tilskud til Socialdemokratiet. Man slog fast, at godt nok fastholdt forbundet sin suveræne ret til at bevilge midler til præcis de formål, et flertal besluttede. Men man ville alligevel give medlemmer af en anden politisk opfattelse end flertallets mulighed for at slippe for at yde bidrag til et politisk parti, de ikke sympatiserede med.

Forslaget blev ikke vedtaget, skønt der utvivlsomt var flertal for det på kongressen. Man fik imidlertid en henstilling fra andre organisationer i arbejderbevægelsen om at lade problemet behandle i fællesskab i LO-kredsen – og den henstilling fulgte kongressen. I foråret 1988 gav Socialdemokratiets nye formand, Svend Auken, udtryk for, at han kunne gå ind for den ordning, som Metal-kongressen 1984 havde til behandling.

Når andre har angrebet fagbevægelsen og også Dansk Metalarbejderforbund for politiske holdninger, har man altid overset den rent faglige side af sagen. Dansk Metalarbejderforbund har fra sin første dag været tilhænger af en enheds-fagbevægelse. Kun gennem enhed og solidaritet kunne man vinde styrke. Derfor har forbundet altid bekæmpet alle forsøg på at skabe splittelsesorganisationer, og det uanset om det var syndikalisterne, der forsøgte sig, om det var kristelige (der i 1899 under den store lockout, hvor arbejderne kæmpede mod muren, etable-

rede det såkaldte Kristeligt Fællesforbund – det var en sand kristelig handling!) eller det som nu i 1980'erne er rent borgerlige, der alene ud fra et ønske om splittelse forsøger at gøre indhug i de etablerede faglige organisationer og svække dem.

Denne enhedsfagbevægelse har en socialdemokratisk grundholdning. I 1988 som i 1888. Men det betyder ikke, at Dansk Metalarbejderforbund nogensinde har været en filial af noget partikontor.

*

I 100 år har danske metalarbejdere været med til at skabe et andet Danmark. Et bedre Danmark for alle dem, der skaber værdierne. Det er sket gennem fagligt sammenhold – og ved politisk, som da

man i Randers under første verdenskrig gav fagforeningsbestyrelsen »fuldmagt til at låne ud af kassens midler i et vist omfang til medlemmer, som er i restance for skat, så de kan bevare valgretten til kommunevalget«. Længere siden er sådan noget såmænd ikke.

Jul. Bomholt fortæller i en af sine erindringsbøger, at han engang spurgte sin kloge bedstefar: Hvad er evigheden? Og bedstefaderen svarede: Evigheden? Hvis du tænker dig, at en lille fugl hvert tusinde år kommer til verdens højeste bjerg og hvæsser sit næb, så er der gået et sekund af evigheden, når bjerget er slidt op.

100 år er heller ikke meget overfor evigheden. Men der kan alligevel ske en hel del i den tid.

Sekretærer ved jubilæet

Ved forbundets jubilæum 1988 var – udover de tidligere nævnte distriktssektærer – følgende ansat som sekretærer af hovedbestyrelsen, idet det førstnævnte årstal er fødselsår, det andet ansættelsesår:

Forhandlingssekretariatet: Carlo Brandt (f. 1936 – 1980), Finn Mortensen (f. 1935 – 1982), Leif Hargbøl Jensen (f. 1944 – 1984), Carl Salmonsén (f. 1934 – 1970), Carsten Vrdlovec (f. 1941 – 1980), Jens Verner Elgård (f. 1943 – 1988), Ejvind Fentz (f. 1927 – 1978), Poul Kolding (f. 1936 – 1983), Erik Jensen (statistikfører) (f. 1926 – 1969), Bent Pedersen (overført til distrikt 1 i 1988) (f. 1935 – 1977). – *Sekretariatet for off. ansatte m.v.:* Poul Kjærsgaard (f. 1943 – 1982), Erland Christiansen (f. 1937 – 1969), Knud Zøllner Jensen (f. 1936 – 1986). – *Organisationssekretariatet:* Henning Blok Madsen (f. 1952 – 1978), Mogens Birk Larsen (f. 1940 – 1978), Henrik Kjærgård (f. 1962 – 1986). – *Uddannelsessekretariatet:* Rudolf Holm (f. 1925 – 1966), Kaj Thybo Mortensen (f. 1947 – 1984), Kurt Brauer (f. 1937 – 1982). – *Miljøsekretariatet:* Niels Brehm Nielsen (f. 1942 – 1982), Jørgen Elikofer (f. 1944 – 1983). – *Metalskolerne:* Jørgen Petersen (f. 1931 – 1979), Arne Stanley Sørensen (inspektør) (f. 1935 – 1980). – *A-kassen:* Henry Pedersen (f. 1938 – 1983), Kurt Lund Petersen (f. 1923 – 1963), Aage Thruelsen (regnskabschef) (f. 1939 – 1983).

Navneregister

f = og flg. side, ff = og følgende sider

- Albertsen, Kr. 173
Andersen, Aage 124
Andersen, Alsing 175
Andersen, Erik 49, 56, 58, 64, 114, 184, 189f.
Andersen, Erik Høiland 41, 43, 46, 145, 192
Andersen, Fr. 95
Andersen, Freddy 139
Andersen, Jan 82, 98, 110
Andersen, J. P. 129
Andersen, Marius 26, 129
Andersen, Paulus 44, 51, 56, 61, 69, 70f., 76, 98, 100, 103, 106, 108, 114, 135, 145f., 148ff., 184f., 187ff., 192
Andersen, Peter 23, 25, 30, 32, 34, 35
Andersen, Verner 71, 95, 148, 192
Arnoldi, Per 52
Amstrup, D. 38
Auken, Svend 195, 200
- Barington, Ivan 79
Bauch, Frits 46, 94, 126
Bahnsen, J. 154
Baungsgaard, Hilmar 50
Beck-Lauritzen, Jens, 83, 127
Bengtsson, Preben 45, 83
Berg, Chr. 168
Berg, Johs. 37, 42, 46, 51, 192
Bertolt, Oluf 158
Bjørklund, Alfred 32, 38
Bliesmann, Ernst 63, 82, 94
Bogaerd, Frank 127
Bomholt, Jul. 89, 200
Borreschmidt, H. 48
Brandes, Alwin 174, 177
Brandt, Willy 107
Brauer, Kurt 136
Brauer, Willy 183
Brenner, Otto 184
Buhl, Ole 57
Buhl, Vilh. 175
Bundvad, Kaj 180
Burmeister, Hermann 124
Busch-Jensen, N. 177
Bæhring, Max 46, 62, 67, 70, 73, 94, 126, 147, 193
Bærenholdt, H. C. 98
Bøjden, Egon 95
- Carlsen, Carl (maleri) 100
Carlsson, Chr. 38f., 44, 54, 64, 98
- Cavagnaro, Bruno 84
Christensen, Helmuth 95
Christensen, Knud 190
Christensen, Ludv. 33, 133
Christensen, Vilh. 23, 25, 32, 171
Christian X 25, 159, 168f
Christiansen, Arne 194
Christiansen, C. O. 131
Christiansen, Ejnar Hovgaard 107
Christiansen, Ernst 35, 168, 177f
Christiansen, Frank 52
Christophersen, Henning 194
- Dahlgaard, Fr. 30
Dinesen, Erling, 53, 174
Dreyer, Svend 124
Dybdahl, Vagn 158
- Einer-Jensen, O. E. 174
Elgård, Verner 119
Engell-Jensen, Kai 191
Erenbjerg, Hans 173
Eskildsen, Holger Damgaard 94, 124f
- Fjellerad, Bent, 61, 171
Fluger, Hans 84, 127
Fog, Mogens 179
Foss, Alexander 153
Friis, Henning 107
Friis, M. P. 169
Frederiksen, Carl R. 51
Fritzner, Andreas 22, 167f., 171
Frisch, Hartvig 175
Fønsskov, Svend 75, 95
- Geijer, Arne 120
Groth, Klaus 50
Gyllenhammar, Pehr G. 198
- Haarder, Bertel 133
Hansen, Alex 46, 63, 64, 70, 73, 79, 106, 118, 126, 136, 147, 149, 193
Hansen, Charles 45, 49, 67, 79, 98, 107, 114, 148f., 184, 187f., 191
Hansen, Finn Runge 94, 125ff.
Hansen, Hans Munk 79
Hansen, Hardy 84, 137f., 149, 195
Hansen, H. C. 43, 167, 176
Hansen, Henrik 46, 50, 125
Hansen, H. P. 17, 155f.
Hansen, Ivar 194
- Hansen, J. A. 17, 18, 20, 24, 27, 28, 42, 77, 123, 140ff., 153f., 157ff., 170f., 177f., 180f., 187f.
Hansen, Laurits (LO) 35
Hansen, Lauritz 164, 167
Hansen, Leonhard 25, 37, 164, 170f.
Hansen, Peter Lodal 75
Hansen, P. F. 18
Hansen, Svend 42, 65, 123
Hauberg, S. C. 142
Hedtoft, Hans 174f.
Heineke, Svend 165
Heinesen, Knud 95, 107, 198
Henningsen, Erik (En agitator) 89
Herholdt, arkitekt 85
Herså, Jørgen 52
Hilstrøm, Niels Jørgen 52
Hjortdal, Helge 182
Holm, Rudolf 136
Horn, Svend 173
Hougaard, Poul Erik 98
Hurop, Ferdinand 17, 153ff., 178, 198
Hvidtfeldt, P. 169
Hyllested, Orla 102
Hækkerup, Per 182
Hørup, Viggo 168
- Ilg, Konrad 30, 120
- Jacobsen, Orla 119
Jacobsen, Robert (skulptur) 110
Jensen, Arne 41, 43, 46, 165, 184, 187
Jensen, Bjarne 49, 72, 95
Jensen, Carl P. 167, 174
Jensen, Eiler 47, 167, 180
Jensen, Erling 55
Jensen, Hans 139
Jensen, Janus 42, 49, 62, 114, 187, 193
Jensen, Jens 25, 165, 169
Jensen, Jørgen 65, 70, 103
Jensen, Niels 95
Jensen, Poul 102
Jensen, Tage 41, 45, 46, 60, 63, 99, 114, 135, 190
Jensen, Vagn-Åge 197
Jeppesen, Viggo 23, 31, 37
Jochumsen, Kai 124
Johansen, A. 18, 22, 30, 36, 37, 91, 158, 172
Johansen, Leo 94, 124f.
Johansen, Steen 126

- Jønsson, Agne 126
 Jørgensen, Anker 53, 72, 78, 107, 173, 194ff.
 Jørgensen, Børge (skulptur) 104
 Jørgensen, Herman 45
 Jørgensen, Jens Benfeldt 70, 82, 98, 120
 Jørgensen, Wilh. 63, 94, 125f.
- Kaarsted, Tage 169
 Kampmann, Viggo 53, 176, 181f.
 Kennedy, Edward 107
 Kjærboel, Johs. 20, 25, 28, 31, 32, 34, 42, 59, 63, 77, 129, 132, 158, 164f., 169ff., 178, 181ff., 187
 Kjærgaard, Per 62
 Knudsen, P. 9, 36
 Kofoed, Eiler 135
 Kosygin, A. 55
 Krag, J. O. 47, 55, 58, 71, 175, 180, 182ff., 198
 Kristensen, Alf 95
 Kristiansen, Knud 52, 127
 Kyrsting, Hj. 52
- Lange, J. 161
 Larsen, Aksel 43
 Larsen, Chr. 166
 Larsen, Eivind 44, 64, 66, 73, 82
 Laursen, G. Schmidt 98
 Liebe, O. 169
 Lindberg, Kai 31, 32, 174
 Lund, Axel 40, 58
 Lund, Reinhard 107
 Lundbye, Niels 17, 19
 Lundin, Bert 102
 Lyngsie, M. C. 18, 25, 77, 139f., 164, 168f., 171
 Löfvall, Jette 61
- Madsen, Mygdal 28
 Madsen, Aage 46, 124
 Madsen, Bjarne Weiler 63, 82, 94, 126
 Madsen, C. F. 25, 169
 Madsen, Karl E. 63, 73, 82, 94
 Madsen, Leif Wendelboe 126
 Madsen, Marius 129
 Madsen, Viggo 124
 Mandrup Poulsen 58
 Melchior, Arne 112
 Metasch, Heinrich 94
 Mortensen, Kaj Thybo 84
 Mortensen, Peter 26
 Munk, Sigv. 25, 26, 32, 133, 170
 Møller, Inge Fischer 195, 198
 Møller, Mærsk Mc. Kinney 137
- Møller, Steffen 53, 81, 127
 Møller, Thorvald 124
 Mørch, Søren 95
- Neergaard, Niels 169
 Neumann, Carsten 44, 82, 93, 94
 Nibelius, Svend 102
 Nielsen, Alfred 126
 Nielsen, Arnold 133
 Nielsen, Dines Schmidt 81, 127
 Nielsen, Einer 167
 Nielsen, Johs. 173
 Nielsen, K. C. 19, 160
 Nielsen, Kai 95
 Nielsen, Kaj K. 75f.
 Nielsen, Knud 124
 Nielsen, Kurt Tinus 120
 Nielsen, Lars Nordskov 134
 Nielsen, Niels Eske 84
 Nielsen, Poul 125
 Nielsen, Poul Jørgen 125
 Nielsen, Poul Overgaard 58
 Nielsen, Thomas (LO) 57, 59, 76f., 80, 107, 188, 190
 Nielsen, Thomas (Helsingør) 120
 Nilsson, Åke 51
 Norén, Ivar 184
 Nyrop, Kr. 85
 Næsborg, Gunnar 41, 42, 124
- Olesen, Henrik 124
 Olesen, Kjeld 198
 Olesen, Peter 124
 Olsen, Alb. 175
 Olsen, Axel 35
 Olsen, Bent 94
 Olsen, Børge 44f., 49, 62, 114
 Olsen, Edith 166
 Olsen, Erling 175
 Olsen, John Højlund 63, 83, 87
 Olsen, P. C. 18
 Olsen, Vald. 17, 18, 36, 154ff.
- Paustian, Knud 125
 Pedersen, Gustav 174
 Pedersen, Henning 70
 Pedersen, P. J. 169
 Pehrsson, John 95
 Penttilä, Sulo 102
 Petersen, Alfred 47, 180f.
 Petersen, Carl Heinrich 171
 Petersen, Dirch 51
 Petersen, Egon Østergaard 76, 124
 Petersen, Hans (Horsens) 32
 Petersen, Hans (Frederikshavn) 94, 124f.
- Petersen, Ove 59, 65, 66f., 82, 179, 184, 189
 Pless, Poul 53, 94, 125, 127
 Poulsen, Georg 62, 70, 71, 73, 76, 79, 84, 87, 94, 97, 102, 107, 109, 110, 119, 121, 123, 126, 137ff., 142, 147, 149, 192
 Poulsen, Ove 94, 121, 125
 Poulsen, Rolf 83, 127
- Rasmussen, stukkator 18
 Rasmussen, Hans 23, 30, 33, 38f., 43, 47, 51, 53, 55f., 58, 59f., 62f., 67, 76, 97f., 112, 120, 123, 145f., 157, 165, 167, 173, 177ff., 188, 192, 197
 Rasmussen, Kjeld 62
 Rasmussen, Svend 52, 132, 165
 Rebhan, Herman 197
 Riis-Hansen, K. 172
 Rosendahl, L. 31
- Schlicke, Alexander 27, 29
 Schljapnikow, Alexander 27
 Schlüter, Poul 78, 195
 Schmidt, Erik 94, 124f.
 Schmidt, Poul Erik 52
 Simonsen, Hans Jørgen 76, 97, 124
 Skytte, Karl 173
 Skytøen, Lars 102
 Stauning, Th. 25, 28, 32, 36, 156, 165, 168, 173, 175f.,
 Stetter, Ib 191
 Strube, Willy 84
 Svanholm, Poul 198
 Svendsen, Aksel 125
 Svendsen, S. A. 178
 Sørensen, Bjarne 120
 Sørensen, Georg 40, 41, 51
 Sørensen, Henning Kryger 49, 60
 Sørensen, Villy Führung 49, 50, 124
- Timm, Palle 41, 94, 121, 123, 125, 149
 Wallaert, Gustave 184
 Werner, I. Vilh. 25, 31, 32, 164
 Wilhjelm, Niels 121
 Villadsen, Jens 76
 Winkel, Niels (glasmaleri) 112
 Winpisinger, Wm. 107
 Wolf, Heinrich 192
 Wolf, Otto 30, 38, 44
 Vrdlovec, Carsten 124
 Zabell, Jytte 97

Emneregister

f = og flg. side, ff = og følgende sider

- Afdelinger, størst og mindst 128
Afd. 5 165, 171
Afdelingshuse 115, 117
Afdelingsstruktur 113
Afstemningsprocenter 100
Afstemningsregler 100
A-kasse kontingent 92
Aktiv Metal-ferie 72
Aldersgrænse 104
Antal arbejdstimer 91
A-pressen 63, 75, 152, 188
Arbejderbevægelsens Erhvervs-
råd 174, 180
Arbejdernes Landsbank 24, 104,
197
Arbejderpartiet 152
Arbejdsløshed 31, 33
Arbejdsløshedskasse 19, 20
Arbejdsmarkedspension 84ff.
Arbejdsændene, forhold til
140, 168
Arbejds- og forligsnævn 34f.
Arbejdspladsforsøg i CO 151
Arbejdsskadeerstatninger 111
Arbejdsstandsninger 106ff.
Arbejdstidsforkortelse 19, 23, 44,
48, 73, 80, 84, 90
ATP 48
- Bedriftsnævn 28
Besættelsen 1940-45 34f.
Biografisk Leksikon 158
Bomærke 61
Brevafstemninger 100
B&W konflikt 1975 107
Burmeister & Wains skibsværft
56, 174
- Centralorganisationen af Metal-
arbejdere 19, 21, 56, 63, 69,
70, 140ff., 190, 193
CO-Stat 84
- Danebu 79, 108
Dansk Arbejdsmands Forbund og
LO 28
Danyard 90
Decentrale forhandlinger 73, 80,
83f.
Decentralisering 118ff.
Distriktsformænd 124ff.
Distriktsordningen 68, 116
Distriktssekretærer 68, 103, 112
Dyrtidstillæg 20, 23, 28, 50, 72,
80
- Efterlønsordning 72
EFG-uddannelsen 133
EF-spørgsmålet 58f.
Eksklusionsretten 104f.
Ekstra kongres i 1931 172
EMF-kongres i København 101
Enheds-fagbevægelse 200
- Fagblad 20, 69, 71, 83, 93, 116,
169
Fagforeningsfolk i Folketinget
173f.
Fagoppositionens Sammenslut-
ning 19
Fagretslige regler 18
Fagretslige sager, antal 111
Familietræf 118
»Firkløverregeringen« 194
Ferie-Feriebetaling 28, 30, 33, 91
Fisker & Nielsen konflikt 1982
110
Flydedokstrejken 21
Folke-Ferie, Dansk 78ff., 93, 118
Folketingsmand 181
Folketingsvalg 78, 195f.
Fondsdannelser 86
Forbundshus 20, 21, 57, 85
Forbundscontingent 91f.
Forbundslove, diskussion om
97ff.
Forbundsuger 96
Forbundsøkonomi 20, 60f., 91
Formerforbund, Dansk 77
Formue, forbundets 20, 93
Frederikshavn Værft 90
Frie Fagforening, Danmarks 135
Frimærke, jubilæums- 112
Funktionærtales 84
- Gruppelivsforsikring 54, 93
Grænsesager 144
- Hafnia tryk a-s 87
90'ernes metalarbejder 137
»Helhedsløsningen« 1963 47
Helsingør Skibsværft 80f.
»Hemmeligt diplomati« 187
Hensigtserklæring i CO-Metal
149
Holdningsarbejde 70, 199
Hovedbestyrelsen 24, 48
Hovedkontoret 114ff.
- IMF-præsident 186
- Industriforbund (se også under
struktur) 57, 73, 81, 145, 150
Industriteknikmekaniker 137
Internationalt Metalarbejderfor-
bund 26, 27, 39, 174ff., 186,
196
- Jernets fremtid 1983 + 10 134f.
Journalistforbundet 56
Jubilæum 1963 46, 68
Jubilæumsfrimærke 112
Jubilæumsplatter 104
- Kina, kontakt med 142
Konflikter 60
Kontingent 20, 60, 91, 163
Kontorhus til forbundet 20, 21,
57
Krisemøde Metal-S 194
Kristelig Fagforening 135, 200
KTO 84
Københavns Metalarbejderfor-
bund 21, 22, 171
- Laugesens Have 72
Legatorordning 93
Ligeløn 60
LO og strukturen 143ff., 150
Lockouten 1885 13, 139
Lockouten 1899 17
Lockouten 1925 28
Lockouten 1936 33
Lolland-Falster Soc.Dem. 156
Lommebog, Metals 72
Lyngsiehus 77
Læringlekker 28
Læringsesager 111
Læringlegeforhold-/love 44, 60,
131ff.
Løfteparagraffen 17, 73, 80, 162,
196
Lønmodtagernes Dyrtidsfond 72
Lønssystem 17, 34, 80, 163, 196
Løntilskud til afdelinger 68
Lønudviklingen i 100 år 90
- Martsoverenskomsten 1900 17,
160ff.
Medlemskampagner 81, 83, 199
Medlemstal 17, 20, 87, 127ff.
Melieha Holiday Centre 78, 109
Metalarbejdernes Central-
afdeling 21
Metalbussen 78

- Metalindustriens Læringleudvalg 60, 110, 137
 Metal København 21, 77
 Metalskolen Holstebro 65, 73, 75, 92, 100
 Metalskolen Jørlunde 39, 43, 51, 55, 65, 88
 Metalskolen Middelfart 65, 78, 93
 Metal Søfart 75
 Midtvejsforhandlinger 84
 Minimallønsystem 17
 Ministerjob til J. A. 169
 Mæglingmøder 111

 Nakskov Skibsværft 80f.
 Navneskifte 57
 NFG-uddannelse 133
 Nordisk samarbejde 196
 Ny Dag 156
 Næstformænd 181, 197

 Obligatorisk udbyttedeling 53
 Off shore 74f.
 Olieeftersøgning 74
 Opsigelsesvarsler 28, 91
 Organisationsansvar 108ff.
 Organisationsprocent 89
 Orienteringskampagne 81
 Overenskomstperiode 19, 20
 Overflytninger 144

 Platter til jubilæer 104

 Politiske tilskud 82, 200
 Pristalsregulering 28, 34, 50

 Regeringsskiftet 1982 194
 Russisk Metalarbejderforbund 22
 »Røde Kabinet« 50, 183
 Rørlæggere i København 53
 Rørsekretariatet 84

 Sabotageaktioner 35
 Sammenslutninger med andre forbund 94f.
 Scaniadam-konflikten 1977 108
 Sekretariatsopbygning 71
 Sekretærer ved jubilæet 202
 Selandia 20
 Seniorarbejdet 118
 Senior-ferie 72, 93
 SiDs strukturforslag 150
 Sideordnet opstilling 173
 »Sikker kreds« 173
 Situationens generalstab 43
 Skibssmedene 165f., 171
 Socialdemokratisk Forbund 154
 Socialistisk Folkeparti 50
 Socialdemokratisk presse 63, 75, 152, 188
 Sort skærm i TV 56
 Specialarbejderskoler 134
 S-SF-flertal 50, 182f.
 Statskup 1920, 24, 168f.
 Storebæltsforbindelsen 198

 Struktur, intern 112ff.
 Struktur, den faglige 57, 73, 81, 83, 129ff., 145, 150
 Studenteroprør 179
 Stålvalseværket 56
 SV-regeringen 194
 Sygelønsordning 43
 Syndikalister 19, 21, 161, 165f., 171
 Søgnehelligdagsbetaling 43
 Sømandsforbundet 75

 Teknikerkartellet 83, 139
 Tillidsmandsregler 161
 Tillidsmandsringen 83
 Tillidsmænd 17, 28
 Timandsmøder 111
 Tryghed 91
 TV-2 overenskomst 56

 Uddannelserne og SiD 134, 137f.
 Uddannelsespolitisk udvalg 76
 Unationale medlemmer 35
 Underskriftsindsamling vedr. forbundslovene 96ff.
 Urafstemning 1917 20, 163ff.

 Valg contra ansættelse 103
 Vindmøller 95

 Æresbrev til Hans Rasmussen 57
 Økonomisk demokrati 53
 Aalborg Værft 90

Om stoffet i bogen

Hovedmaterialet til bogen her er hentet i forbundets årsberetninger, kongresprotokoller, referater af møder i hovedbestyrelse og forretningsudvalg. Men de tidligere jubilæumsskrifter, fra 1913, 1938, 1948 og 1963, er også brugt i rigt mål. Især de to første har karakter af beretning over sig, mens Ernst Christiansens »Danske Smede« fra 1948 og »Smede før og nu« fra 1963 er præget af hans personlige, men dog udenforstående vurdering af begivenhederne. Både Johs. Kjærbøls »Modvind og Medbør« og Hans Rasmussens »Ilden i min esse«, især den sidstnævnte, rummer særdeles meget værdifuldt erindringsstof, som der her og der i denne bog er øst af i stor udstrækning. Bøgerne om Centralorganisationen af Metalarbejdere, »50 år i metal« fra 1962 og »Op til 75« fra 1987 har »leveret« mange kendsgerninger til denne fremstilling. Og så er bogen her naturligvis i omtalen af begivenheder fra de sidste 25 år stærkt præget af forfatterens personlige erindringer om, hvad der skete, hvordan og hvorfor.

P.B.

